

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 04 20 11 007 6

کتابخانہ آزاد کل
٤٦

DR
414
R5
v.7

Rif'at, Ahmed
Luġāt-i tarīhīye va
cuġrāfīye

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

کتابجی آرا
باب عالی جادہ
نومرو ٤٦

Kifiat, Ahmed

Lugat-i tarihiye ve cugrafiye

اثر خامهٔ احمد رفعت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

اقبال

باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده‌سنده (محمود) بكك
۷۲ نومرولی مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر
۱۳۰۰

LIBRARY
APR 7 1965
UNIVERSITY OF TORONTO
973597

لغات تاریخیه وجغرافیه

جلد

۷

DR
414
R5
V.

بقیهٔ حرف م

﴿ مغولستان ﴾ — چینك شمالنده وشمالاً روسیه وغرباً بخارای صغیر وجنوباً تبت ونفس چین وشرقاً مانچوری ممالکیله محدود ۳۳،۵۳ عرض شمالی و۸۵،۱۲۲ طول شرقیده وطولا ایکیبیك التی یوزوعرضاً ایکیبیك ایکیوز فرسخ اعشاری اتساعنده اوچ ملیون نفوسی حاوی برقطعه در بعض محللری سطح بحردن ۲۷۰۰ : ۳۳۰۰ زراع قدر مرتفع وکوهستان اولوب برقسم اعظمی دخی قوپی چولیدر اقلیمنك هوامسی کیمی یرده معتدل وچولده بارددر . مغول دنیلان اهالیسی یالکز مغولستان داخلنده قالیوب تبت وسیریا اراضیسنه دخی منتشر اولمشلردر قطعهٔ مزبوره ده انجق بر قاچ شهراولوب قصوراهالیسی اکثریت اوزره خیمه نشین وآوجیلق وچوبانلقله تعیش ایدرلر قسم شرقیسنك اهالیسی قالموق دنیلان جنس خلقدن وقسم غربیسنك اهالیسی متنوع بر چوق قبائلدن عبارتدر (چنکیز خان) (۱۲۰۶ م و۶۰۳ ه) تاریخنده اشبو قبائلی زیر قوماندا اسنده توحید ایدرك تاتارلردن آسیای وسطایی وخوارزم دیارینی وایران وتورانی وروسیه ممالکنی وجنوبی چینی ضبط ایتدی وکندوسی واخلافی روی زمینده پك بیوك بر حکومت تشکیل ایلدی لکن بو حکومت چوق سورمیوب (۱۲۲۶م) دنصکره قپچاق وایران وچغتای ومغولستان چین نامیله حکومات متعدده یه ایرلدیغنه بناء

ترین انقراض اولدی ومؤخراً یعنی (۱۳۶۹ م و ۷۷۱ ه) تاریخنده تیمورلنك مغولاری تکرار دائرهٔ اتحادینه الهرق هندستان مغول حکومت جسیمه سنی تشکیل ایتدیکی حالده بو حکومت دخی انجق بر بچق عصر قدر یشایوب (اورنك زیب) خان زمانندهانقراضه یوز طوتهرق اوغلی (شاه عالم) وقتنده یعنی (۱۸۰۲ م و ۱۲۱۷ ه) تاریخنده بتون بتون منقرض اولدی شاه عالم انکلیزلر طرفندن اون سکز سنه حبس اولنمشدر . (شاه عالم) کلمسنه نظر بیوریله .

§

** مغیره ** بن شعبه — اصحاب کرامندندر وکنیه سی ابو عبدالله در اوزون بویلی اعور و دهات عربدن برذات ایدی (خندق) سنه سی مکه دن هجرتله اسلامه کلمش و (۶۷۰ م و ۵۰ ه) تاریخنده کوفه ده والی ایکن طاعوندن وفات ایلمشدر . یرموك وحدیبیه غزالرنده بولنوب حتی یرموك وقعه سنده برکوزی شهید اولمشیدی محکیدرکه مشارالیه ایله اولاد عربدن حسن وجمال صاحبی برشاب توانا برزن حسنانك ازدواجنی طالب اولوب هر بری خاتونه خبر کوندرملری اوزرینه خاتون (ایکیسیده خانه مه کاسونلر کوره یم) جوابنی ویرمکله کیدوب خاتونك ورای پرده دن ناظر اولدیغی برمحله اوتوردیلر خاتون دخی بونلرك کلامنی استماعه باشلادی مغیره جوانك حسن وملاحتی خاتونك البته عقلنی باشدن الور مطالعه سیله حسن تدبیره آغاز ایدوب جوانه (خدا داد اولان جانکه سوز یوق فقط بوندن بشقه کمالك وارمیدر) دیدکده جوان اخلاق حسنه سندن برازینی تعداد ایله سکوت ایلدی بعده مغیره (اخذواعطاوصرف ده دقت وعلم حسابده درجهٔ قدرتك نصلدر) دیمیله جوان (حسابدن بکابرشی خفی دکلدر حتی بن اول خصوصده خردل دانه سندن دها دقیقنی ادراك ایدرم) دیدی بونك اوزرینه مغیره (بن حساب بیلم انك ایچون نقد طوبره سنی اوطه مه شویله جه براغیرم اهل بیتم استدکاری قدر بنی آلوب صرف ایدرلر دیمکله خاتون قسم بالله ایدرك بنله محاسبه کورمیه جك اشبو پیر خردل مقداری مصارفی صایه جق شوجوانکن سوکیلیدر دیوب مغیره یه واردی .

** مغیره ** — کوفه لی برمحاربدر (حق تعالی برجسمدر واعضاسی

حروف هجا عددنجه در) کبی معناسز بر طاقم هزیانلر و مسخره لفظ له خلقی اضلاله قالقشدیغندن (٧٣٤ م و ١١٦ ه) تاریخنده اخذ و اعدام اولندی .

§

﴿ مفارقین ﴾ — دیاربکر سنجاغنه تابع مع سلوان بشیری قضاسنك نام عتیقیدر .

§

﴿ مفتاح البلاغه ومصباح الفصاحه ﴾ ترکی — (١٦٣٢ م و ١٠٤٢ ه) ده وفات ایدن شیخ اسماعیل انقرویئك فن معانی و بدیع و بیانی معرف اثریدر .

﴿ مفتاح جنت ﴾ ترکی — فریدون احمد توقیعینك نصایح ملوکی شامل اثریدر و (مفتاح جنت) عبارهسی تألیفی تاریخی اولان ٩٨٢ عددینه موافق دوشمشدر .

﴿ مفتاح الحکمة ﴾ — نزهة النفوس دیمکله معروف اولوب حکیم فیلسوف فیثاغورثك اثرندن مترجمدر .

﴿ مفتاح السعاده ومصباح الزیاده ﴾ — (١٥٥٤ م و ٩٦٢ ه) ده وفات ایدن طاش کپریلی زاده احمد بن مصطفانك موضوعات علوم وفنونی مبین اثریدر بونی مؤخراً (١٦٢٢ م و ١٠٣٢ ه) ده متوفی اوغلی کمال الدین محمد دخی ترجمه و بر طاقم فنون دها علاوه ایتمشدر .

§

﴿ مفتاح العلوم ﴾ — (١٢٢٨ م و ٦٢٦ ه) ده وفات ایدن علامه سراج الدین ابی یعقوب یوسف بن ابی محمد بن علی سکاکینك صرف نحو معانی بیان وسائرهدن باحث اثریدر . پك چوق شروح وحواشیسی واردر .

﴿ مفتاح الفقه ﴾ — (١٣٨٨ م و ٧٩١ ه) ده وفات ایدن علامه سعدالدین مسعود بن عمر تفتازانینك اثریدر .

﴿ مفتاح النجاة ﴾ — علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه حضرتلرندن مروی بر دعای شریفدر .
اخی زاده دیمکله مشهور محمد بن نورالدین نام ذات شرح ایلدی .

§

﴿ مفرودن ﴾ — اصطلاحات صوفیه ده دائره قطب معادخارجنده بولنان اعاظم اولیاءالله اطلاق اولنور . حضرت پیغمبر افندمز بعثتدن اول اشبو زمره جلیله یه داخل ایدی . حضرعلیه السلام دخی بونلردندر .

§

﴿ مقامات ﴾ حریری — شهرتی جهتیله تعریفدن مستغنی بر کتاب اولوب اللی مقامه اوزرینه محرر ونوادر روایات ومحاسن کنایات وامثال عربیه ولطائف ادبیه ورسائل متبکره وخطب مجره ومواعظ مبکیه واضاحیك ملهیه وسائره ایله ضیاپاش قلوب هر اهل هنردر مقامات مذکوره حارث بن همام بصریدن روایت طریقیله ابی زید سروجی نام شیخ بلیغك لساندن یازلمشدر .
مؤلفی شیخ ابی محمد قاسم بن علی الحریری درکه فصاحت وبلاغتده یکه تازمیدان اشتهار وعلم وفضیلتده صاحب علم افتخار ایدی . علامه زمخشری کتاب مزبوری مدحنده شو قطعه یی سویلمشدر .

(اقسم بالله وآیاته ومشعر الحج ومیقاته)
(ان الحریری حری بان نکتب بالتبر مقاماته)

مقامات اوزرینه علما وادباطرفلرندن یاپیلان شروح بحد وانتها اولمغله درجندن صرف نظر اولندی (حریری کلمه سنه دخی نظر بیوریله) .

§

﴿ مقتدر بالله ﴾ — خلفاء عباسیه دندر (٩٠٨ م و ٢٩٦ ه) سنه سندن (٩٣٢ م) سنه سنه قدر خلافت ایتمشدر حرم سرایده اولان نسوان وطواشیلرك مجلوبی اولدیغندن ایکی دفعه اجلاس وخلع اولنمش ونهایت بغدادده دفع ایدلمکله عسکرلری الندہ مقتول اولمشدر . مشارالیهك زمانیرستلکنه مبنی اداره امور عارض اولان وهن وتکاسل مکه مکرمه نك

همدانلیلر الده چکمسنه و مصرده خلافت فاطمیه‌نك تأسسنه و ایرانك طوائف ملوك طرفندن غصب اولنمسنه سبیت و برمشدر . حسین بن منصور الحلاج حضرتلری بونك زمانسنده شهید اولدی و مفسرین و مشایخ کرامدن (ابن عطایی) حضرتلری حلاجك لیهنده بر قاچ سوز سویلدیکی ایچون وزیر حامدك امریله دیشلری سوکیلوب تپه‌سنه میخلنه‌رق اعدام ایدلدی وقرامطه طائفه‌سی بتون ممالك عراقیه و حجازیه‌یی وحتی بغداد شهرینی تهدید ایتدی .

§

﴿ مقریزی ﴾ — مشاهیر علماء ومورخین عربدندر (١٣٤٠ م و ٧٤١ ه) تاریخنده قاهره‌ده تولد ایتمش و (١٤٤٢ م و ٨٤٦ ه) تاریخنده ینه اورادہ فجأة وفات ایلمشدر مومی‌الیه پك چوق دفعه ریاست علمیه وملکیه‌ده بولنوب مصرك (٦٣٣ م و ١٢ ه) تاریخندنبرو طوتدیغی اصول پولتیقیه وادارهٔ ملکیه و امور دینیه‌یه دائر وقایع مهمه‌سنی و مصرلرك عادات و احوالرینی و ایوبیه و ممالکه تاریخلرینی ومسکوکات وممحه ومقایس اسلامیه‌یی یازوب اخلافنه یادکار براقمشدر وخطی مشهوردر .
جمله‌سی السنهٔ اجنبیه‌یه نقل وترجمه اولندی . بونلردن بشقه (مشاهیر مصر) نامنده بر اثری دخی کندی ال یازیسیله اوروپا کتبخانه‌لرینك برنده موجوددر .

§

﴿ مقناطیس ﴾ — تیمور و نیکل و قوبالت و قروم تعبیر اولنان معدنلری جذب ایدن شیلره علی‌العموم مقناطیس وخاصهٔ جاذبه‌لرینی موجب اولان کیفیته مادهٔ مقناطیسیه تعبیر اولنور . مقناطیس یا طبیعی و یا عملی اولوب طبیعیسی جوض حدید نوعندن برنوع تیمور معدنیدرکه اسوج ونورج ممالکی اراضیٔ قدیمه‌سنده بولنور . عملیسی دخی بر چلیك و یا خالص تیمور قطعه‌سنه بر مقناطیس طبیعی ویا عملی بی دلك وطلا ایله اعمال ایدیلور . مقناطیسك قوهٔ جاذبه‌سی حرارتله تناقص ایدوب حین تبریده ینه عودت ایدر . مقناطیسلرك قوهٔ جاذبه‌لری ایکی باشلرنده زیاده اولوب ایکی طرفدن اورته یره کلدکجه تناقص ایدرك منتصف نقطه‌ده منعدم اولور .

ارضك قطبلری مقناطیسك قطبلرینی جذب ودفع ایلدیکندن ارضه قیاساً مقناطیسك قطبلرینك دخی برینه قطب شمالی دیکرینه قطب جنوبی دینور . اشته هرمقناطیسده اشبو ایکی قطب ایله برمتوسط موجود ایسه‌ده بو قطبلر یکدیکرینه مغایردر یعنی مشابه اولان قطبلر بربرینی دفع و مغایر اولان قطبلر بربرینی جذب ایدرلر .

متقدمینك مقناطیس حقنده معلوماتلری یوق دکل ایدی مقناطیس ایلك اول (فیثاغورس) لك نظر دقتنه چارپمش وارسطو بعض آثارنده بوندن بحث ایتمشدر قرون وسطاده پوصله‌نك اورو پایه ادخالی مقناطیسك الله دکرلی تطبیقاتندندر اون بشنجی عصرده سیاستین امریقای شمالی سیاحتنده ابرهٔ مقناطیسینك میلنی کشف ایتدی و (ژیلبر) نام حکیم عصر مذکور نهایتنه طوغری مقناطیس اوزرینه یازدیغی برنجی رساله‌سنده ابرهنك بر استقامته توجهی ارضك تأثیری ایدوکنی اثبات ایلدی و (۱۷۴۲ م و ۱۱۵۵ ه) تاریخنده ابرهلره مقناطیس ویرمك یعنی مقناطیس صنعی یاپمق اصولنی کشف ایدوب قولومبونك وقتنه قدر تأثیری یالکز تیوره ظن اولنور ایکن مومی الیه بتون اجسام ارضیه‌یه از چوق تأثیرینی وقوهٔ مقناطیسیه‌نك قوهٔ الکتریقیه کبی بر سیاله اثری ایدوکنی میدانه چیقارمش و (۱۸۱۹ م و ۱۲۳۵ ه) تاریخنده دخی مقناطیس الکتریقی کشف اولنمغله بو ایکی قوتك ارهسنده‌کی مشابهت تامه ظاهر اولمشدر .

(فیثاغورس) مقناطیسی بولدیغی زمان حجر مقناطیسی تسمیه ایلدی و ابتدا مغنیساده یاخود (تروا) ده بر چوبان چفت سورکن صبان تیورینه ایلشمکله بولدی دیرلر ایسه‌ده بو قوللرك ایکیسیده مجروحدر زیرا مغنیساده وتروواده مقناطیس معدنی یوقدر وحجر مقناطیسی (طلق) دنیلان بیاض معدنك نام عتیقدرکه (توتیا) اوله‌جق کموش یاپغه چالیشان کیمیاکرلر بوکا (کوکب الارض) دیرلر . اسکی مصرلیلر مقناطیسه (عظم حور) دیرلر ایدی چونکه (حور) ارباب مصردن شمس ربیعنك صنمی ایدی . وقتیله سوریه واسکندریه پتپرستلرینك تیوردن صنم یاپوب مقناطیس قوتیله معلق طوردیردقلری دخی بعض عتیق تاریخلرده کورلمشدر .

﴿ مقناطیس حیوانی ﴾ — معتقدلرینك ادعاسنه کوره برآدمك المرینی وضع ایتمك یاخود الریله (پاس) دیلان حرکتلری یاپمق ویاخود درونی نیت طوتمق اعانه‌لریله دیکر برآدمك وجودینه اجرا ایلدیکی تأثیره تعبیر اولنورکه بوکا (مانیتزمو) دخی دیرلر ٠

افعال مذکوره‌ایله حصوله کلان اثار احوال واشخاصه کوره متنوع اولوب بعض کسه‌لرده خفیف ومورث حرارت و بعضاً بایغنلق وخفیف اویخو وبعضاً دخی قوهٔ لامسه‌نك تعطیلی کبی شیلر اولورایمش اثار مزبوره سیالهٔ مقناطیسیه‌یه مشابه وفقط انسانلر اوزرینه مؤثر بشقه‌جه برسیاله ظن اولنمقده‌در ٠

بعض کسه‌لر بونی سیالهٔ عصبیه اولمق اوزره قبول ومنویات بشریه‌نك تحریکیله وجود بوله‌رق خارجه‌دخی سوق ایله شخص دیکرك اعصابنه ادخالدن عبارت اولدیغنی اعتقاد و بونك قوهٔ مقناطیسیه‌سی نقصان اولان برشخصه سوق واستحصال موازنت‌ایله قوهٔ حیاتیه‌سنی تزید ممکن اوله‌بیله‌جکنی زعم ایدرلر ٠

اثار مذکوره‌نك اسباب حصولی هرنه درلو اولورایسه اولسون تأثیر یله بعض خسته‌لقلرك وازجمله امراض عصبیه‌نك دفع‌ویاتخفیفنه مداری‌اولدیغی بعض مثالرایله تأمین اولنمقده‌در وبوتأثیره خسته‌نك عامل حقنده حسن ظن واعتمادی شرط اتخاذ ایدلمکده‌در ٠

بواصولی ایجادایدن حکیم المانیالی (مسمر) برمقناطیس عمومی موجود اولوب بونك ذیر وحده کوریلان تأثیرینه مقناطیس حیوانی دیمشلردیو ادعا ایدرایدی مرقوم (١٧٧٨ م و ١١٩٢ ه) تاریخنده پارسه کلوب مسلکنی میدانه قودی ویاپدیغی الت مخصوصك اطرافنه دیزدیکی خسته‌لرده ظهوره کلان اثار غریبه‌دن ناشی چوق کسه‌لرك نظردقتنی جلب ایلدی برقاچ سنه صکره بونك ایچون مخصوصاً برقومیسیون تشکیل اولنه‌رق اثر مذکورك وهم وتقلید اثری ایدوکنه اکثریتله قرار ویرمك استدیلرسه‌ده (١٨٢٦ م و١٢٤٢ ه) تاریخنده تشکل ایدن جمعیت اطبا (مقناطیس حیوانیه) اثارینك علم منافع الاعضا ومعاملهٔ امراض فنلرنجه مأمول اولان فوائدی

حهتیله بو بولده تجربه‌لرك تزیدی ایچون تشـویقات لازمه اجراسـنی مخطر بر تقریر قلم آلدیلر و بر چوق کسه‌لر تجربه‌سیله مشغول اولدیلر لکن حصولی مختلف ومتنوع ومراد اولندیغی وقت مطلوب وجهـله وجوده کتورلمسی ممتنع اولدیغندن ذکر اولنـان (مقناطیس حیوانیه) هنوز برعلم مخصوص صیره‌سنه قونه‌مدی ونهایت برطاقم شارلطانلرالنه دوشوب وضع اصلیسندن چیقارلدی .

§

﴿ مقوقس ﴾ — هجرت نبویه اثناسـنده رومالیلر طرفندن مصر حاکمی اولان جورج نام کسنه‌نك لقبیدر بعضاً اسمنه جریج‌ن میناده‌خی دیرلر نامهٔ همایون آتی المضمون جناب پیغمبری بوکا خطاباً یازلمشیدی .

(بسم الله الرحمن الرحیم من محمد عبدالله ورسـوله الی مقوقس عظیم القبط سلام علی من اتبع الهدی امابعد فأنی ادعوك بدعایة الاسـلام اسلم تسـلم یؤتیك الله اجرك مرتین فان تولیت فعلیك اثم القبط یااهل الکتاب تعـالوا الی کلمة سواء بیننا وبینکم ان لانعبد الا الله ولانشرك به شیئاً ولایتخذ بعضنا بعضاً ارباباً من دون الله فأن تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون) .

حاکم مومالیه دخی جواب آتی‌یی کوندرمشـدر (بسم الله الرحمن الرحیم لمحمد عبدالله من المقوقس عظیم القبط امابعـد فقـد قرأت کتابك وفهمت ماذکرتك وماتدعوا الیه وقد علمت ان نبیاً بقی وکنت اظن ان یخرج من الشام وقد اکرمت رسولك وبعثت لك بجاریتین لهما مکان من القبط العظیم وبکسوة واهدیت لك بغلة لترکبها والسلام) .

§

﴿ مکتفی بالله ﴾ — خلفای عباسیه‌دندر (٨٧٧ م و ٢٦٤ ه) ده تولد و (٩٠١ م و ٢٨٩ ه) ده جلوس ایدوب (٢٩٥ ه) تاریخنـده وفات ایلدی .

زمانده حسن وجمالی ضرب مثل واقبال واخلاقی دخی براوقدر کوزل اولوب جلوسنده پدرینك یاپدیردیغی زندانلری تخریب وبرلرینه جوامع شریفه تأسیس ایلمشـدر . فصیح و بلیغ وشـاعر ایدی (٢٩٠ ه) ده طرسـوس والیسی معرفتیله اولوقت رومیلر عندنده قسطنطنیه شهرینه معادل بولنان (انطالیه) یی

فتح وبش بك مسلمان اسيرينى تخليص ودشمدن التمش پاره سفينه و بى نهايه اموال اغتنام ايليوب حتى بوفتحده غرات اسلامدن هربر بنك النه بيك دينار كيردينى منقولدر . (٢٩٤ ﻫ) تاريخنده دخى دمشق واليسى احمد بن كيغلغ طرسوس طرفندن بلادرومه كيروب نهايتسز مال واللى بيك اسير الدى وروم پطريقلرندن برى اسلامه كلوب قلعه سنده محبوس بولنان ايكى يوزقدر اسلام اسراسنى بالاستصحاب بغداددده زدخليفه يه شتاب ايلدى .

§

﴿ مكران ﴾ — بلوجستانك عمان كورفزى اوزرنده‌كى ساحلى قسمى اولوب شرقدن غربه يديوز يتمش وشمالدن جنوبه اوچيوز سكسان بش كيلومترو اتساعنده‌در وكاملاً طاغلق ومركز اداره‌سى (كج) شهريدر وحرماسى شهرتليدر .

§

﴿ مكه ﴾ مكرمه — بكه وفاران دخى ديرلر بحر احمرك جنوب شرقيسنده واقع جده اسكله سندن دوه ايله اون ايكى ومدينهٔ منوره‌دن سكسان ساعت مسافه‌ده التمش بيك نفوسى جامع برشهر شهير سعادتقرير اولوب سوقاق وخانه‌لرى منتظم ومعمور وسرتاسر تجليزار انوار خدا وجلوكاه انبيا واوليا اولمغله مشهوردر اوچ قات قلعه ايله محفوظ اولوب وسطنده طولاً درت يوز و عرضاً اوچ يوز درت ذراع وسعتده اولان حرم شريف كائندركه او دخى بشقه‌جه قبه‌لرله مستور اولديغى حالده بيت الله الحرام انك اورته سنده واقع اولمشدر . مكهٔ مكرمه‌ده بيت مشار اليهدن بشقه مقام جبريل وابراهيم وحجر اسماعيل عليهم السلام كبى مقامات جليله ايله مولد جناب نبوى وخديجة الكبرى وفاطمة الزهرا رضى الله عنهما وجبل عرفات وقبيس (كه « ياايها النبى حسبك الله » آيت كريمه‌سى اوراده شرفنازل اولدى وعلى رواية حضرت آدم بوطاغده دفن ايدلدى) وجبل ثور ياخود حراده (كه نبو تمأب افندمز قبل البعثه اوراده انزوا بيورىلر « الم نشرح لك » سورهٔ جليله‌سنك محل نزول وشق صدر معجزه‌سنك موقع حصولى دخى بوراسيدر) اولان مقاملر دخى واجب الزياره مواقع متبركه‌دندر . اشبو وصف وتعداد اولنان محال مباركه‌نك اكثر يسنه مؤخراً قبه‌لر وجوارلرنده

مسجدلر بنا اولنمشدر . مکهٔ مکرمه‌نك الی ساعت ایلرو سنده اولان جبل عرفات حجاجك وقفه‌یه طوردقلری محل اولوب اورادن ایکی ساعت یروده مزدلفه ومزدلفه‌ایله مکهٔ مکرمه بینده (منا) قصبه‌سی موجوددرکه بوراده حجاج اوج کون اقامتله دونمایدر وقربان کسرلر . منادہ واقع مسجد آدم دخی مشعر الحرامدندر . مارالذکر عرفاتده هارون الرشیدك زوجهٔ محترمه‌سی زبیده طرفندن کتوردلمش اولمق اوزره برماء جاری واردرکه متوکل خلیفه‌یونی مکه‌یه اجرا ایتمش ومؤخرا عرفاتدقدر سلطان سلیمان وعرفاتدن مکه‌یه‌قدر کریمه‌سی مهرماه سلطان طرفندن تجدیدا احیا ایدلمشدر .

مکه‌دین مبین اسلامك کهواره‌ٔ انتشاریدر فخرکائنات افندمز الك اول بوراده تبلیغ احکام رسالته مأمور بیوریلوب اظهار اسلامه باشلادقلرنده اون سنه‌قدر علی‌التوالی وقوعات طاقتفرسای اعدایه سینه کذار تحمل اولهرق نهایت وقوعبولان دعوتلر اوزرینه (٦٢٢ م) تاریخنده اسلامه کلنلر ایله مدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورمشلر ومکه‌لیلر بوراده دخی راحت ویرمیوب اره‌صره مقاتله دخی ایلدیلرسه‌ده کون بکون اکتساب فروتاب ایتمکده اولان جمعیت مقدسهٔ اسلامیه‌یه قارشو اولمکی کتی برضرر ایقاعنه قدرتیاب اولهمدقلرندن ناچار مصالحه ایتمشلر ایدی . التنجی سنهٔ هجریه‌ده افندمز زیارت حج شریف ایچون بیك درت یوز اصحابله جوار مکه‌یه‌قدر تشریف آور اولدقلرنده لاجل التأمین حضرت عثمان رضی‌الله عنهی ایلرو کوندروب فقط مکه‌لیلر مشار الیهی حبس ایتدکلرندن افندمز تحت شجره‌ده اصحاب کرامیله بالمشاوره درون شهره حرباً کیرلمسنه قرار ویرملری اوزرینه مکه اهالیسی انجام حاله عطف نظرله هزار اعتذارده بولنهرق تجدید مصالحه‌یه رغبت کوستردیلر انجق ایکی سنه صکره یعنی (٦٢٩ م و ٨ ه) تاریخنده تکرار نقض عهده اجتسار ایلریله افندمز اون بیك کشیله عزیمت بیوروب ویردکلری تأمینات شفقتپرورانه اوزرینه جرئی برمحاربه ایله مکه‌یه داخل اولدیلر . اونتجی سال هجریده دخی ادای حج ایچون طقسان بیك کشیله مکه‌یی تشریف وینه عودت بیوردیلر .

حرمین شریفین خدمت مفخره‌سی دولت عثمانیه (۱۵۱۷ م و ۹۳۳ ه) تاریخنده سلطان سلیم حضرتلری زماننده انتقال ایتمشدر . (بیت الله) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ مکی ﴾ محمد افندی — مکهٔ مکرمه قاضیسی خلیل افندینك صلبندن مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمکله درسعادتده طریق تدریسه داخل وعلی التدریج قطع مراتبله (۱۷۸۷ م و ۱۲۰۲ ه) تاریخنده مقام مشیخت اسلامیه‌یه واصل اولدی . ایکی دفعه ایکی سنه‌یه قریب مشیختی واوائل بیضاوی‌یه برحاشیه‌سی وقصیدهٔ برده اوزرینه ترجمه برشرحی واصول فقهه دائر بررساله‌سی وتوضیحدن مقدمات اربعه اوزره مرتب بررسالهٔ نفیسه‌سی ودها بشقه آثاری واردر ووفاتی (۱۷۹۷ م و ۱۲۱۲ ه) تاریخنده‌در .

اوغلی مکی زاده مصطفی عاصم افندی دخی (۱۸۱۷ م و ۱۲۳۳ ه) تاریخندن وفاتی تاریخی اولان (۱۸٤٦ م و ۱۲٦۳ ه) تاریخنه دکین اوچ دفعه اون سکز سنه مشیخت ایتمشدر . اجرای احکام شرعیه‌ده غایت متین ایدی .

§

﴿ مکسیقا ﴾ — امریقای شمالیده یکرمی سکز حکومات صغیره‌دن عبارت بر جمهوریت اولوب مرکز اداره‌سی مکسیقو شهریدر . اشبو جمهوریت (۱۸۱۵ م و ۱۲۳۱ ه) تاریخنه قدراسپانیا دولتی طرفندن مبعوث بروکیل معرفتیله اداره اولنور ایکن ثبات وغیرتلری سایه‌سنده نائل استقلال اولدیلر و (۱۸٦٤ م و ۱۲۸۱ ه) تاریخنده جمهوریتی ایمپراطورلغه تحویل ایتدیلر ایسه‌ده اوچ سنه صکره وقوعبولان براختلال عقیبنده ینه جمهوریت قالبنه افراغ اولندی . اسپانیا اداره‌سنده بولندیغی اثنالرده دها وسعتلی ایدی . بعض ممالکی مؤخراً هیئت متفقه‌یه کچمشدر . الیوم عموم مکسیقا قطعه‌سنده موجود اهالی طقوز ملیون ایکی یوز یتمش طقوز بیکدن عبارت اولوب رئیسلری درت سنه‌ده بر انتخاب ایدیلور . وسعت واقتداری ایچون (حکومت) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ مکلنبورغ ﴾ — شمالی المانیاده ایکی بیوك دوقه‌لقدر بر سی مکلنبورغ شوه‌رین دیکری مکلنبورغ استره‌لیج اولوب هر ایکیسی برقطعه تشکیل ایتمکده‌در . اشبو قطعه شمالاً بحر بالطق جنوباً لونبورغ دوقه‌لغی شرقاً پومرانی و براندبورغ غرباً اوین‌بورغ دوقه‌لغی ولوبیك واوتین امارتلری ایله محدود وجمعاً اون‌درت بیك یمش کیلومترو اتساعنده اولمله برابر بش یوزقرق بیك نفوسی حاویدر . اولکنك مقری (شوه‌رین) ایکنجینك مرکزی (نووا استره‌لیج) در .

مکلنبورغك اراضیسی هرنقدر بعض محللرده قومصال ایسه‌ده الویره‌جك قدر منبت اولوب بر چوق کوللری شمندوفرلری مشهور اتلری قیونلری اوکوزلری واردر وصناعتی برنجی درجه حوایجدن معدود اولان مواده منحصردر واهالیسنك مذهبی (لوتریه‌ن) در .

مکلنبورغ خاندانی اوروپاجه حکومت سورن خاندانك الك قدیمی اولوب شارلمان زمانده فرانسه‌نك نفوذینی طانورلر ایدی بناءً علیه ذکر اولنان دوقه‌لقلر شیشمان هانری زمانده برلشدیریلوب (۱۵۹۲ م) ده برتقسیم جدید ایله ایکی شعبه‌یه آیرلدی که بری مکلنبورغ شوه‌رین دیکری مکلنبورغ غوستروودر اندن صکره یعنی (۱۶۹۵ م و ۱۱۰۷ ه) تاریخنده مکلنبورغ غوستروو منقرض و مکلنبورغ شوه‌رین (۱) شوه‌رین (۲) مکلنبورغ استره‌لیج (۳) شوه‌رین غرابو نامله اوچ اداره‌یه منقسم اولدی واقسام مذکوره‌دن شوه‌رین غرابو دخی (۱۶۹۲ م) ده منقرض اولوب قالان ایکی شعبه برچوق منازعه‌دن صکره شمدیکی شکل تقسیماته قالدی .

§

﴿ ملانزیا ﴾ — قطعهٔ اوقیانوسیه‌نك منقسم اولدیغی درت قسم کبیردن بریدر . حاوی اولدیغی اطه‌لردن الك باشلیجه‌سی ۴۵۰۰ کیلومترو طولنده و ۲۰۰۰ کیلومترو عرضنده اولوب الیوم انکلتره دولتنك ید ضبطنده بولنان (آوسترالیا) نام دیکر (قلمنك جدید) اطه‌سیدرکه جسامتجه آوروپانك همان درتده اوچی درجه‌سنه معادلدر . اشبو اطه شمال طرفنده (آرافورا) و (فوراللن) دکزلریله (قارپنتاری) کورفزینی و ینه شمال

طرفنده (بورق) وجنوبنده (ویلسون) برونلرینی شامل بولنور . ساحل شرقیسی اوزرنده (بلو) صره طاغلری ووسط جنوبیسنده (ایر) و(کردر) کوللری واقع اولدیغی کبی (موارى) نام بیوجك نهر شرق جنوبیسندن دکزه آقمقدهدر . داخلاً احوالی مجهول ایسهده ساحللری وساحلدن پك چوق ایچرو یرلری انکلتره حکومت و مهاجرلری طرفندن اعمار اولنمشدر وکلیت اوزره بولنان التون معدنلرندن خیلی تمتعلر حاصل اولمقدهدر . مشهور شهرلری (بریسبانی) و(سیدنی) و(ملبورن) و(آدلاید) و(پورت) نام بلدهلردرکه هربری بر ولایتك کرسئ اداره سیدر . دیکر اطهلری ایسه (فلنك جدید) اطهسنك شمال جهتنده برچوق یوکسك تپهلری وینار طاغی حاوی اولان (کینهٔ جدید) وجنوب طرفنده (ارض دیهمن) دنیلان (تاسمانی) نام جسیمجه اطهلرله شرق جهتنده بولنان (بریتانیای جدید) و (سیلیمان) و (سان تاقروز) و (ویتی) نام دیکرله (فیجی) و (ابرید جدید) و (قالیدونیای جدید) اطهلریدر .

جزایر مذکورهنك اهلری برچوق مرجان قیالرینی حاوی اولمغله کیلر ایچون مرور وعبورٔ مخاطرهلیدر . کینهٔ جدید) اطهسنك برقسمی فلنکاولرك و (تاسمانی) اطهسیله (فیجی) اطهلری انکلیزلرك و (قالدونیای جدید) اطهلری دخی فرانسزلرك تحت تصرفلرنده درلر .

§

ملتیادی — آتنهلیلرك مشهور برقوماندانی ولمنی وسقلاداطهلرینك فاتحیدر . مدیا حکمداری دارای اول طونه اوزرینه قوردیغی کپرینك محافظهسنی اشبو ملتیادیه تودیع ایلدیکی حالده مرقوم کپریی تخریب ومدیالولرك خط رجعتنی قطع ایدرك همجنسی اولان رومللری مدیا تابعیتندن قورتارمغی قوردیسهده رفقاسی موافقت ایتمدیکندن آتنهیه النجایه مجبور اولدی و (٥١٠٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز طقسان سنه مقدمنده ماراثون نام موقعده عجملره غلبه چالهرق وطنی قورتاردی ومؤخراً دخی جزائر بحر سفیدی قورتارمغه کتدی ایسهده پاروسده وقوعبولان مغلوبیتی اهانتله حمل ایدلدیکندن وایکیوز التمش بیك فرانق جزای نقدی و یرمسنه

حکم اولندی ومبلغ مزبوری ویره مدیکندن حبسه الفا اولنوب ذاتاً مجروح بولندیغی جهتله محبسده متأثراً وفات ایلدی .

§

﴿ ملثمین ﴾ — وقتیله مراکش وفاس طرفلرنده تشکل ایتمش بر حکومتدر . اشبو حکومت (۱۰۵۶ م و ٤٤٨ ه) تاریخندن صکره اندلس ممالکندن بعضیسنی دخی براز وقت الهکیرمشیدی . حکامی احرام ایله بورندکاریچون حکومتلرینه بونام ویرلمشدر . مع مافیه ملثمین یرنده بعضاً (مرابطین) نامی دخی مذکوردر . بوحکومتی تاریخ مذکوردن اولجه ابوبکر نامنده بری اورالرده بدویت حالنده بولنان قبائلك اعتقادلرینی تصحیح ایله برابر تشکیل ایتدی وطقسان درت سنه قدر دوام ایله اخلافی برادهلق جزایر قطعه سنی دخی ضبط ایلدی .

§

﴿ ملك الارض ﴾ — قدیم فنیقه وقارتاج اهالیسنك پرستش ایتدیکی صنم مجسمك اسمیدر . بعل دخی دیرلر ایدی لاتینلر (ارکل) یاخود (هرکل) ایله ترجمه ایدرلر . صنم مذکورك الث بیوکی اولوقت صور شهرنده اولوب شهر مذکور ایله برلکده یاپلمشیدی . قارتاجلیلر همجنسلری اولان بر طاقم بیچارکانی اشبو صنمه قربان ایدرلر وفوق العاده بر بلیه ظهورنده استغاثه مقصدیله چوجقلرینی و بعض اسرایی صنم مزبورك قوللری اوزرنده صاپه صاغ یاقارلر ایدی .

§

﴿ ملکشاه ﴾ — ملوك سلجوقیه دندر پدری الپ ارسلان نام قهرمان (۱۰۷۲ م و ٤٦٥ ه) تاریخنده ترکستان سفرینه کیدرکن ضابطان عسکریدن یوسف خوارزمی یدیله قتل اولندقده یرینه جلوس و (۱۰۹۲ م و ٤٨٥ ه) تاریخنده وفات ایلدی کنیه سی جلال الدولة در . غایت مقدم ومکرم بر پادشاه اولوب حوزهٔ ملکنی کاشغردن قدس شریفه واسکداردن بحر خزره قدر توسیع ایلش وداعیهٔ سلطنتله اوزرینه خروج ایدن عمیسنی حرباً اخذ واعدام ایتدکدنصکره باطنیه قزلباشلری اوزرینه

یوریوب جمیتلرینی زیر وزر ایدرك رئیسلری غطایی دخی شامزر قلعه سنده عدم آباده کوندرمشدر .

خیرات وحسناتی وخصوصیله علما حقنده کمال رعایت و التفاتی قضایای مسلمدن اولوب حتی نامنه اولهرق برچوق کتب نفیسه ومعتبره تألیف ایدلمشدر .

خلیفه (مقتدی) یه قرشی و یروب بومناسبتله بغدادی اوچ دفعه زیارته کلدی اولوقت خلیفه‌نك ممالکنده یالکز برآدی قالمشیدی .

ملکشاهك طوغری یی اکریدن تمییز ایدرك متانت قلبله عزیمت وارباب همزه حرمت کبی خصائل ممدوحه‌سی انکار اولنه‌مزسه‌ده بوموفقیتلرینه وزیری مشهور (نظام‌الملك) ك دخی فوق‌الغایه معاونتی جای اشتباه‌دکلدر مشارالیه تخت سلطنته چکدیکی زمان پدرینك معتمد وزیری اولان مومی‌الیه نظامی چاغیردوب (سن بنم پدریمك وزیر امینی‌سن ملکمزك اداره‌سی سنك تدبیرینه وابسته اولدیغندن اشته کافهٔ اموری سنك ید اقتدرینه تفویض وسنی اتابك دولت اتخاذ ایتدم) دیه‌رك تلطیف ورسم تودیعی اجرا ایلمشیدی .

ملکشاه عیسی حرباً اخذ وجلب وسبب عصیانني سؤال ایلدکده عیسی بن بونی کندولکمدن یاپمادم سنك برطاقم وزرا ورجالك مکتوبلرکوندروب بنی تشویق ایتدیلر اشته مکتوبلری دیه‌رك برطوبره طلوسی کاغد چیقاردی وملکشاه دخی اوقو بقالم دیه‌رك طوبره‌یی نظام‌الملکه ویردیکی کبی نظام‌الملك همان آتشه آتوب پادشاهه کوره هرکسك عیبنی اظهار عیب وموجب فتنه‌در دیدی ومرقومك درحال قتلنی اخطار ایلدی .

ملکشاه بردفعه محاربه‌ده رومله اسیر دوشوب وزیر مشارالیهك حسن تدبیریله قورتلمشدر .

شاه مشارالیهه منسوب اولان تاریخ جلالی زمانی فضلاسندن عمر بن خیام وحکیم لوکری وغیریلردن سکز ذاتك همتیله وضع اولنمشدرکه اوکون

سنه‌نك اولی و او کونك نصف النهاری شمسك برج میزانه حلولی زمانی ایدی . (نظام الملك) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ ملکوت ﴾ — روح محض اولوب وجودی مدت ومادیه موقوف اولمیان عالم علوی یه اطلاق اولنور . کافهٔ مخلوقات علی‌سبیل الاجمال یاروح محضدر ویا جسمانیٔ محضدر ویاخود عالم ارواح ایله عالم اجسام بینده واسطه‌در اشته روح محضه (عالم ملکوت) و (عالم امر) دیدکاری کبی جسمانیٔ محضه دخی (عالم ملك) وایکیسی بینده واسطه اولانه (عالم اجساد) و (عالم مثال) و (عالم اشباح) دیرلر ولسان شرع شریفده دخی (عالم برزخ) تعبیر ایدرلر .

ملکوتیلر (کروبیین) و (روحانیین) وسائره نامتناهیه برقاچ صنفه تقسیم اولنورلر و بونلردن بعضیلری صف ملکوتده مؤکل اولدقلری مصالح جلیله‌یی وبعضیلری عالم اسفلده مأمور بولندقلری بسائط عنصریه‌یه عائد مواد مهمه‌یی ایفا ایدرلر .

عالم ملك دیدکاری جسمانیٔ محض دخی سماوی وارضی نامتناهیه ایکی یه منقسمدر وعالم ملکوت ایله عالم ملکی تفریق ایتیوب ایکیسی بردیانلرده واردر .

§

﴿ ملوك ﴾ — بحر محیط کبیرده مالزیا قطعه‌سنه منسوب برطاقم جزائرك نام عمومیسیدر وآمیوان وباندا وملوك نامتناهیه اوچه منقسمدر ملوك قسمنده اولانلرك الك بیوکی (ژیلولو) و (تارتان) اطه‌لری اولوب اشبو تارتان اطه‌سنك حاکمی دیکر بش اطه‌یه دخی حکم ایدر فلمنکلولرك مرکز تجارتیدر ترابلری غایت نابتدر بورادن پك چوق اغاج وقهوه وشکر وچوید والتون توزی وکوك بویا اخراج اولنور . (۱۸۵۳م و ۱۲۷۰ه) تاریخنده آمیوان وتارتان وباندا اطه‌لرینك پورتو فرانق اولمسی دخی اعلان اولنمشیدی .

§

﴿ ملیسا ﴾ — اوغل اوتی — بونك یپراغنی تازه ایکن تقطیر ایدوب صویینی شکر شربتیله ایچرلر مصلح معده وملئم جریحه خصوصاً اقات عصبیه یه پك نافعدر قوریسی دخی قینادیلوب ایچیلورسه ده تازه سنده خاصه دها زیاده اولور ·

اوروپاده اوغل اوتی صویی دیدکاری شویله اعمال اولور مثلا سکز درهم جوزبوا وکشنش روحلری وبرر درهم تازه آنیسون وکویکو اوتی وزوفاوتیش اوتی وسنبل ختابی وقرنفل روحلری ودرت درهم لیمون قابوغی روحی اشته اوروپاده (ملیسا) روحی دیدکاری اوغل اوتی صویی یاخود (آب بادرنك) بوارواحك تناسب مذکور اوزره ترکیبندن عبارتدر ·

§

﴿ ممشاد ﴾ دینوری — طبقهٔ ثالثه رجالندن ومشایخ عرافك اولولرندن عالم وعارف جوائمرد برذات اولوب (۹۱۱ م و ۲۹۹ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر ·

پك چوق کراماتی وتنویر اذهان مریدان خصوصنده نیجه کلمات حقیقت آیاتی واردر (ادب فی المرید التزام حرمات المشایخ وخدمت الاخوان والخروج عن الاسباب وحفظ آداب الشرع علی نفسه) یورمشدرکه مریدك ادبی مشایخك حرمتلرینی التزام وقرنداشلرینه خدمت واسباب دنیویه یی ترك ونفسی اوزرینه آداب شرعی محافظه دن عبارت دیمکدر ·

§

﴿ مملکتین ﴾ — نام عتیق (داچیا) جدیدی (رومانیا) در بورامی دولت علیه اداره سنده ایکن افلاق وبغدان تاملریله ایکی ویوده لق اولدیغندن ایکیسی بردن مملکتین نامیله یاد اولنور و (افلاق) شمالاً ترانسیلوانیا وبغدان جنوباً طونه غرباً مجارستان ایله و (بغدان) شمالاً وشرقاً روسیه غرباً ترانسیلوانیا جنوباً افلاق ایله تحدید ایدیلور ایدی صکره دن الحاق اولنان ممالك ایله برابر اهالیسی بش ملیوندن زیاده تخمین اولنمقده در ·

مملکتینك هوامی اهالیسی کبی غایت متلوندر وواسع اورمانلری وکوزل

مرمارى وكهرچله نفط طوز وسائر معدنلرى واردر . (۱۱۰ م) تاريخنده روما ايمپراطورى (تراژان) زير حمايه‌سنده اولان اشبو مملكتين اهاليسنى اوج دفعه وقوعبولان عصيانلرى اوزرينه اوروب تكرر عصيانلرينى منع ايچون طونه اوزرينه كاركير بركوپرى ياپديردى ومؤخراً غوت وهون واوار وطقوزنجى واون اوچنجى عصرلرده مغول طائفه‌سى برر مدت اشغال ومخالفلريله حرب‌وجدال وتصرف ايدوب (۱۴۳۲ م و ۸۳۶ ه) تاريخنده لهستان ومتعاقباً دولت عليه حمايه‌سنه كچدى و (۱۴۶۱ م و ۸۶۶ ه) تاريخنده افلاق وبوده‌سى فاتح حضرتلرندن دفع اعدا ايچون برمقدار عسكر استيوب كوندرلدكده جمله‌سنى اعدام ايتمكله خيانتى اكلاشيلديغنه بناءً مشار اليه حضرتلرى بالذات كيدوب تماماً آجيسنى چيقاردقدنصكره ولايت مذكوره‌يى برنوع اداره مخصوصه ايله ممالك دولت عليه‌يه الحاق ايلدى وبوتاريخدن اعتباراً برمدت لهلولر ايله دولت عليه بينده منازع فيه قالوب عسكره سلطان سليم وسليمان حضراتى زمانلرنده دولت عليه حق ايتدى و (۱۷۱۶ م و ۱۱۲۹ ه) تاريخنده وبوده‌لغك استانبول فنارليلرينه توجيهى برقاعده تحتنه كيردى وايكى سنه عسكره قسماً اوسترياحمايه‌سنه كچوب يكرمى برسنه عسكره بلغراد معاهده‌سى موجبنجه ينه اعاده‌اولندى وروسيه (۱۷۹۲ م و ۱۲۰۷ ه) تاريخنده منعقد ياش معاهده‌سى موجبنجه مملكتين اوزرينه برنوع حق نظارت قزاندى وبعض تشويقات اوزرينه اهاليده مملكتين بكلكنك برلشمسى افكارى قوت آلمغه باشلاديغندن دولت عليه بوافكارده اولنلرك محلى مجلسنه اعضا انتخابنى منع ايتمكله روسيه وپروسيا وفرانسه وساردنيا دولتلرى متفقاً دولت عليه‌يى پروتستو ايتديلر ودولت عليه دخى ايكى مملكته بر بك قبول ايده‌ميه‌جكى جوابنى ويرمسى اوزرينه ايش دول مشار اليهمك قطع مخابره‌سنه قدر ياقلاشديغى حالده ينه دولت عليه‌نك دلخواهى اوزره حصولپذير اولديسه‌ده بش التى سنه عسكره اهالى ينه تحريكاته مبنى بكارى اولان (قوزه) بى قوز قابوغنه قويه‌رق فراره مجبور ومتعاقباً يعنى (۱۸۶۶ م و ۱۲۸۳ ه) تاريخنده پروسيا زادكانندن اولوب اوروپا دولتلرينك تسييله ودولت عليه‌يه قارشو صورت غير رسميه ايله

کلان (شارل هوهنزولن) ی ینه دولت علیه حمایه‌سنده اولمق اوزره بکلمکه قبول ایتدیلر ودولت علیه دخی ناچار قبول ایدوب بوصورتله ایکی مملکت برلشه‌رك رومانیانامنی آلدی و (۱۸۷۸ م و ۱۲۹۵ ه) تاریخنده رومانیا دولت علیه‌یه قارشو روسیه ایله برلشه‌رك دولت علیه ایله محاربه ایدوب خیلیدن خیلی یوز آغرتدیغندن برلینده عقد اولنان قونغره مکافات مخصوصه اولمق اوزره رومانیایه دخی سلستره‌دن اشاغی طونه‌نك صاغ جهتنی ووارنه وشمنی وصوفیه ولایاتنی احسان ایتدی .

§

﴿ مناستر یاخود بیتولا ﴾ — سلانیکك یوزسکسان فرسخ اعشاری جنوب غربیسنده وپلستر دنیلان جبل شامخك پیرامنده برمعمور شهردر ارنبودلقدن معدود اولدیغی کبی ولایت مقری واوچنجی اردوی همایون مشیریت مرکزیدر نفوسی اوتوز بیك تخمین اولنور (۱۸۰۶ م و ۱۲۲۱ ه) تاریخنده تپه‌دلنلی علی پاشا خونهٔ عونه‌سی طرفندن یغما وغارت ایدلمشیدی . مناستر (۱۳۸۲ م و ۷۸٤ ه) تاریخنده شجعان امرای عثمانیه‌دن تیورطاش بك یدیله فتح اولنمشدر .

§

﴿ مناظره ﴾ — ابحاث جزئیه‌نك موجه وغیرموجه اولمق جهتیله احوالندن بحث ایدر برعلمدر موضوعی ابحاث کلیه‌در بوندن مراد احوال ابحاثی معرفت وفائده مناظرات ومباحثاتده خطادن عصمتدر . بوعلمه علم آداب البحث وعلم صناعة التوجیه دخی دیرلر علم مناظره‌ده مؤلف کتب مختصره‌دن برنجیسی رسالهٔ قاضی عضد الدین درکه متنی طوپی طوپی اون سطردن عبارت اولدیغی حالده ینه مقصده تمامیله کفایت ایلر مؤلف مومی الیه محمد البردعی نامیله معروف ایدی وفاتی (۱۵۱٤ م و ۹۲۰ ه) تاریخنده درکتب مزبوره‌دن بری دخی (قسطاس المیزان) صاحبی شمس الدین سمرقندی نام ذاتك رساله‌سیدرکه بوفنده بولنان کتابلرك اك مشهوری اولوب شروح عدیده وحواشیٔ مفیده‌سی واردر .

§

﴿ مناقب ابن عربی ﴾ — (۱۵۱۱ م و ۹۱۷ ه) ده وفات ایدن

سید علی بن میمون مغربینك شیخ اکبر محی الدین عربی حضرتلرینه دائر اثریدر .

﴿ مناقب علماء ﴾ ترکی — (١٥٨١ م و ٩٨٩ ه) ده وفات ایدن محمد بن یوسف سنان الدینك اثریدر .

﴿ مناقب هنروران ﴾ ترکی — عالی مخلصیله شهرت بولوب (١٥٩٩ م و ١٠٠٨ ه) تاریخنده وفات ایدن مصطفانك اوچیوز نفر خطاط ونقاش ومجلدینك اسامی ومناقبنی مبین اثریدر .

§

﴿ مناوی ﴾ — علمای متأخریندندر اسمی شیخ محمد مخلصی عبد الرؤف المناوی الحدادی وفاتی (١٦٢٥ م و ١٠٣٥ ه) تاریخنده اولوب احادیث مسندهٔ قدسیه یی جامع اولان (الاتحافات السنیه) نام کتاب مستطابی حروف هجا وایکی باب اوزرینه تألیف ایتمشدر .

مومی الیه مصرده منیة الحصیب دیو شهرت بولان شهره نسبت اولنور . شط العرب جوارنده دخی بونامده برقلعه واردر .

§

﴿ منتشا ﴾ — دولت سلجوقیه اووج بکارندن اولدیغی حالده دولت مشار الیهانك انقراضندن صکره موغله وتوابعنده مستقلا حکومت سورن برذاتك اسمیدر مومی الیهك نامنه منسوب منتشا سنجاغی (١٣٨٩ م و ٧٩٢ ه) تاریخنده ایدین وصاروخان ایله برابر دولت علیه یه کچمش والیوم مرکزی موغله قصبه سی بولنمشدر .

موغله وحوالیسنده بی نهایه ذخیره یتشدیرلدیکی وساحله التی ساعتلك برموقعده اولوب اره یرده یالکز ایکی ساعتلك برعارضه بولندیغی حالده آچلیوب هرکسك ذخیره سنی قرق سکز ساعت بعید اولان ازمیره قدر ایندیرمکه وبودخی مصرفلی اوله جغی جهتله یوق بهاسنه یرنده صاتمغه مجبور اولمسی شایان تأسفدر (قاری) کلمسنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ منچیقوف ﴾ — روسیه چاری بیوك پترونك منسترولرندندر (١٦٧٠ م و ١٠١٨ ه) تاریخنده مسقوه جوارنده برمحله ده تولد ایدوب

سرایده تربیه اولمش ومشهود اولان درایتله مبنی (۱۷۰٤م) ده (جنرال ماجور) رتبه‌سی وپرنس عنوانی ویرلمشدر مومی الیه (۱۷۰٦ م) تاریخنده اسوجلولری انهزامه اوغراتدیغی کبی مشهور پولتاوا محاربه‌سنده دخی اظهار جلادت ایتدی وایکنجی قترینه زمانیله ایکنجی پترونك وصایتی اوانتی کمال نفوذایله کچوردیسدده مؤخراً بترونك مظهر قهروغضبی اولهرق سبریایه نفی اولندیغندن اورادهقالمی دیکلندیردی . مومی الیهك حفیدی آلکساندر منچیقوف دخی چار نیقوله زماننده جنرال ویاور حرب وحربیه ناظری اولوب نهایت سفارتله درسعادته کلمش وایشکذارلق ایده‌جکم دیه‌رك مطالب غیر مقبوله سردیله قریم سفرینك ظهورینه ودولتنك مغلوبتنه سببیت ویرمشدر .

§

﴿ منشور ﴾ — اصطلاحات فن مرایاده بربرلرینه مائل ایکی سطح مستوی استقامتنجه زاویه احداث ایدن شفاف واسطه‌لره اطلاق اولنور . مذکور سطحلرك استقامتنجه تقاطع ایلدکلری خط مستقیمه (ضلع مجسم منشور) وایکی سطحك احداث ایتدیکی زاویه‌یه (زاویهٔ منشور) یاخود (زاویهٔ کسریه) دیرلر وفن مرایاده مستعمل منشورلر منشور مثلثی اولوب بو منشورلرك ضلع مجسمه عمود مستویله مقطعلرینه مقطع اصلی و مقطعك رأسنه رأس منشور وبرضلعنه قاعدهٔ منشور تعبیر ایدرلر .

§

﴿ منصور ﴾ — ملوك عباسیه ایچنده مشهور اولان اشبو ابو جعفر منصور دوانیقی ایچون (ابوجعفر) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ منصور یعقوب ﴾ — مغرب واندلس پادشاهیدر اندلسده بك چوق مظفریتلر اکتسابنه و (۱۱۹٤ م و ۵۹۱ ه) تاریخنده اراکه (الرقوس) نام موقعده اسپانیا قرالی الفونسك تحت قوماندا سنده اولان اردویی واندن صکره متفق بولنان (نوار) و (لیون) قرالرینك اردولرینی بوزوب یدی عدد مملکتك استردادینه و برسنه صکره (طلیطله) شهر جسیمی ضبطه موفق اولدی . محب علما بر ذات ایدی فروع مسائل

دینیه دائر نقدر کتابلر وارایسه جمله‌سنی طوپلادوب یاقدیرمق هرکسك یالکز آیات کریمه واحادیث نبویه ایله عمل ایتملرینی امر ایلمشیدی .
محیی الدین عربی وامام شاطبی حضراتی کبی بیوك ذاتلر بونك زمانده ظهور ایتمشدر .

§

﴿ منصوره ﴾ — مصر سفلاده دمیاط شهر بنك الملی طقوز کیلو مترو غرب جنوبیسنده و نیلك شعبهٔ شرقیسی اوزرنده رفاح ناحیه‌نك مرکزی اولان شهردر . بوراده پرنج و پاموق بزی ونشادر حصوله کلور مقدما فرانسه قوماندانی سن لوی عربلره غلبه ایدرك شهر مزبوری ضبط ایلدیکی سنه ایکی یوز سنه صکره یعنی (١٧٩٨ م و١٢١٣ ه) تاریخنده عربلرینه استرداد ایدرك شهرده بولنان فرانسز عسکرینی کاملاً قلیجدن کچوردیلر . آلان تواحیسیله برابر ایکیوز بیك نفوسی شاملدر .

§

﴿ منطق ﴾ — ماهیاتك تعریفلرنده وتصدیقاتی مفید اولان ادله‌ده فکرك صحیحنی فاسدندن تمییز ایدن قوانینسدر حکمای متقدمین بو علمده بحث وتکلم ایدرلر ایدی لکن ارسطونك ظهورینه قدر کلاملری جمع وتدوین اولنمامش ایدی صکره ارسطو کلوب مباحثنی تهذیب ومسائلنی فصول اوزره جمع وترتیب ایدرك علوم حکمیه‌نك اقدمی و فائحه‌سی قیلدی وبناء علیه حکیم مومی الیهه معلم اول تسمیه اولندی . حکیم مومی الیهك علم منطقه مخصوص اولان (قص) نام اثری سکز کتابی شامل و بونك دردی صورت قیاس و دردی مادهٔ قیاسی مشتملدر .
برنجیسی اجناس عالیه بیانندرکه محسوساتك تجریدی انلره منتهی اولوب انلرك فوقنده جنس آخر بولنمز بوکا (کتاب مقولات) تسمیه اولنور .
ایکنجیسی قضایای تصدیقیه و انواعی بیانندہ اولوب (کتاب عباره) تسمیه اولنور .
اوچنجیسی قیاس وعلی الاطلاق قیاسك صورت انتاجی بیانندہ اولوب (کتاب قیاس) تسمیه اولور بوبحث من حیث الصورة اولان مباحثك آخریدر .

دردنجیسی کتاب برهان اولوب یقینی منتج اولان قیاسدن بحث ایدر و نه کیفیتده مقدماتك یقینی اولمسی واجب اولدیغی و یقینی افاده ایچون ذاتی و اولی اولمق کبی فصل شرطلرله مشروط قلندیغی بوکتابدن معلوم اولور معرفات وحدود بحثی دخی بوکتابده‌در زیرا انلرده دخی مطلوب اولان یقیندر چونکه حد ایله محدود بیننده غیره تحمل اولمیدجق صورتده مطابقت واجب اولدیغندن متقدمین عندنده بر بحث دخی بوکتابه تخصیص قلندی .

بشنجیسی (کتاب جدل) در بودخی مغالطاتی قطع ایله الزام خصمی مفید اولان قیاسدر بونده استعمالی واجب اولان ماده‌لر وبوعرضی افاده ایچون موضوع اولان شرطلر بوکتابده مسطوردر وقیاس صاحبی مطلوبك ایکی طرفنده وسط تسمیه اولنان جامعی تمییز ایله قیاسنی استنباط ایده جکی موضعلر وکذا عکوس قضایا دخی بوکتابده در .

التنجیسی (کتاب سفسطه) در بودخی خلاف حق افاده ایدوب مناظر انکله صاحبنه مغالطه ایده‌جکی بر قیاس اوله‌رق غرض موضوعه نظراً فاسد اولمغله انی انجق قیاس مغالطی یی بیلوب اندن اخذ اولنمق ایچون یازمشلردر .

یدنجیسی (کتاب خطابت) در بودخی جمهوری ترغیب ایله انلری بر مقصود اوزرینه سوق ایتمکی مفید اولان قیاس اولوب مقولاتدن استعمالی واجب اولان ماده‌لر دخی بو بحثده داخلدر .

سکزنجیسی (کتاب شعر) در بودخی بر قیاسدر که بر شیئه اقبال یاخود برشیئدن نفرت ایچون تمثیل وتشبیهی افاده ایدر بونده قضایای تخییلیه‌دن استعمالی واجب اولنلر بیلنور .

علم منطق بووجهله تدوین اولندقدن صکره حکمای یونانیه‌دن (پورفیریوس) منطقه مدخل ومقدمه اولمق اوزره (کلیات خمس) بحثنی دخی برکتاب یاپوب (ایساغوجی) تسمیه ایلدی . پورفیریوسك برالشامده ولادتی (٢٣٣ م) تاریخنده‌در .

مؤخراً بوکتابلر ملت اسلامیه‌ده ترجمه اولنوب فلاسفهٔ اسلامیه شرح

وتوضيح وتلخيص وتنقيح ايلديلر وابن سينا وفارابى و ابن رشد اندلسى كبى ذوات دخى بو يولده خيلى كتابلر يازديلر صكره متأخرين كاوب اصطلاح وترتيب منطق تغيير ومباحث خمسه يى حذف و غفلت و سوزى اوزادوب مباحثاتى توسيع ايتديلر ودها صكره منطق تعليم وتعلمى قطعياً يساغ وكفره تقريب ايدوب بعده امام غزالى وامام فخر الدين رازينك براز مساعده سيله يه تحصيله باشلاديلر وكيده رك فن منطق فرض كفايه حكمنه كيروب هر بلده ده برعالم منطق لازمدر ديديلر ·

§

﴿ منطق الكبير ﴾ — امام فخر الدين رازينك اثريدر ·

﴿ منطق الطير بأرادة الخير ﴾ — (١٣٤٨ م و ٧٤٩ ﻫ) ده وفات ايدن زين الدين عمر بن مظفر وردينك تصوفه دائر اثريدر · شيخ عطار همدانينك دخى بونامده فارسى منظوم براثرى واردر ·

﴿ منطق الغيب ﴾ تركى — موسى بن شيخ طاهرك علم تصوفه متعلق اثريدر ·

§

﴿ منطقه ﴾ — (مدارات) كلمه سنه نظر بيوريله ·

§

﴿ منظومه ﴾ — الكتريق حصوليچون وضع و ترتيب اولنان قابلرك اسميدر · بوقابلرك الك بيوك و خارجده اولانى صيرلى بر چوملكدن عبارتدركه درونه زاج ياغى طولديريلور وانك ايچنه مساماتلى قبا طيراقدن معمول وصيرسز ودرونى تيزاب ايله ملو برچوملك دها قونوب اشبو ايكى چوملكك اره سنه يعنى زاج ياغنك درونه جهت فوقانيسى زاجدن بوقارى چيقمش و چوملكى عادياً طولانمش بر چينقو اوحه سى صوقيلور وايچ چوملكك يعنى تيزابك ايچنه دخى قوق كوردن معمول وبوقاريسى خارجده برقطعهٔ طويله القا ايديلور وكورك تپه سيله چينقونك بوقاريسنه آيرو آيرو برر باقر تل ربط ايديلور اشته بوترتيبه (منظومه) ياخود (پيل) تعبير ايدرلر تيزابك ايچنده كى كوردن الكتريق مثبت وزاج ياغنك ايچنده كى چينقودن الكتريق منفى حاصل اولەرق مربوطا تنه سرايت ايتمكله

والکتریقده دخی مشابهتی دفع ومغایرتی جذب خصوصی بولنمغله تلغراف وجوده کاور (تلغراف) کلمه سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ منصور ﴾ — مصرده برنجی سلاله فراعنه‌نك مؤسسی اولان مصرایمك انشا و پای تخت اتخاذ ایلدیکی شهر قدیمك اسمیدر · روایت اخرایه کوره بوشهری امنوفیس یاپدیروب پای تختنی (تب) شهرندن بورایه نقل ایلمشدر · شهر مذکور نیلك جانب شرقیسی اوزرنده ایدی ·

§

﴿ منقریل ﴾ یاخود (دادیان) — (ازناوور) کلمه سنه نظر بیوریله·

§

﴿ منکو خان ﴾ — جنکیز خانك حفیدیدر (١٢٥٠م و٥٦٤٨) تاریخنده بالانتخاب مغولستان تختنه جلدکده برادری هلاکویی غربه یعنی ایرانه ودیکر برادری قبلایی چین وتاتارستان طرفلرنجه هنوز فتح اولنمیان محللری ضبطه تعیین وارسال ایدوب کندوسی دخی حصه سنه قالان چین جنوبی فتوحاتنی درعهده ایلدیسه ده اشبو آمالنی دها حیز اکماله ایصال ایتمکسزین جلوسنك اون برنجی سنه سنه مصادف اولان برمحاصره اثناسنده وفات ایلدی · علما واسلام حقلرنده فرط رعایت وکمال خلوص ومحبت اظهار ایلر ایدی · والدهسی اکرچه اسلام دکل ایدیسه ده اسلامه رقیب ده اولمدیغی سمرقندده یاپدیردیغی مدرسه ایله ثابت اولور ·

§

﴿ منلا خسرو ﴾ — اسمی محمد بن فرامرزدر · دور مراد ومحمد خان ثانیده یکرمی سنه شیخ الاسلام اولوب علومده کمال براعتنه دلیل اولمق اوزره (تلویح) نامنده برکتاب واوائل تفسیر قاضی‌یه ومطوله حاشیه وعلم فقهده (درر) آدلی رمتن و (غرر) نامنده برشرح وعلم اصولده (مرقاة الاصول) کبی متعدد آثار نفیسه براقمش وکوچك مصطفی پاشاده برمسجد شریف بنا ایتدیروب (١٤٨٠م و ٨٨٥ یاخود ٨٨٦ه) تاریخنده بروسه ده وفات ایلمش ویرینه منلا کورانی نصب اولنمشدر ·

§

﴿ ملا کورانی ﴾ — علامهٔ زمانی اولوب دور محمد الثانیده سکرسنه شیخ الاسلاملق مسندجلیلنی احراز ایتمش و (۱۴۸۷ م و ۸۹۳ ه) تاریخنده بروسه ده وفات ایلمشدر ·

اسمی احمد شمس الدیندر مصردن بعد تحصیل العلوم درسعادته کلدکده قاضیعسکر اولهرق مؤخراً آداب شاهانه یه مغایر بعض اوضاعنه مبنی رغبتدن دوشمکله بر اره‌لق درسعادتدن انفکاک ومشأ فیضی اولان مصره عودت ایلدیسه ده (کوهر آغوش صدفدن دور اولور قیمتلنور) مضمونجه تکرار کنتوریلوب اولکندن زیاده مظهر اعزاز واحترام اولمشدر · ابن تمجیدك صحیحی اوزرینه برشرح لطیف وتفسیر قاضی یه حواشیسی ودها برقاچ شرحی ایله برتفسیر دلپذیری واردر · مشارالیه علمی نسبتنده صلاح حال ایله دخی متصف اولوب هر کیجه قرأن کریمی صباحه قدر ختم ایله الفت ایتمشیدی ·

§

﴿ منوچهر ﴾ — ملوك پیشدادیاندن فریدونك حفیدی وخلفیدر مومی الیهك حضرت موسی ایله معاصر اولدیغی بیلنور ایسه ده تاریخ صحیحی مضبوط اولمیوب وفاتندن صکره اوغلی فیروز یرینه کچمش ومؤخراً افراسیاب نامنده بری چیقوب فیروزی قتل ایله تختنی غصب ایتمش وبرمدت صکره ظهور ایدن زال دخی آنی اعدام ایدرك یرینه منوچهرا حفادندن زاب یاخود ژومری سریر حکمرانی یه کچورمشدر · اشبو (زاب) کشتاسب نام وزیری ایله مشترکا اجرای حکومت ایدر ایدی یونانیلر بوکا (مناسکیرس) دیرلر ·

§

﴿ منهاج السالکین ﴾ — (۱۶۳۱ م و ۱۰۴۱ ه) ده وفات ایدن شیخ اسمعیل انقروی مولوینك اثریدر ·

﴿ منهاج ﴾ — (۱۱۴۳ م و ۵۳۸ ه) ده وفات ایدن علامه جارالله محمود بن عمر زمخشرینك اصوله دائر براثر بلاغت محصولیدر ·

﴿ منهاج الوصول الی علم الاصول ﴾ — (۱۲۰۰ م و ۵۹۷ ه)

تاریخنده وفات ایدن ابی فرج عبد الرحمن بن علی بغدادینك اثریدر . مومی الیه ابن جوزی دینمکله معروف ایدی .

دیکر ﴿ منهاج الوصول الی علم الاصول ﴾ — (۱۲۸٦ م و ٦۸٥ ه) ده وفات ایدن صاحب تفسیر قاضی بیضاوی حضرتلرینك اثریدر . خیلیجه شرحلری وار .

§

﴿ مواجب ﴾ — دولت عثمانیه‌نك مقدما عسکره و یردیکی برنوع وظیفه‌در هرسنه محرم ابتداسندن اعتباراً درت تقسیط ایله و یریلور وابتدا کی اوچ آیه یعنی محرم صفر ربیع الاول آیلری تقسیطنه (مصر) ایکنجیسنه (رجب) اوچنجیسنه (رشن) دردنجیسنه (لذذ) دینور ایدی مواجبك برسنه‌لکی کوریلان بردفتره اون اوچ بیك ایکی یوز سکسان ایکی کیسه اولوب بونك ۷۳۲۸ کیسه‌سی یکیچریلره ۱۳٦٦ کیسه‌سی جبه‌جیلره ۱۱۲٤ کیسه‌سی طوپجیلره ۲۸۲ کیسه‌سی عربه‌جیلره ۲۳٥۰ کیسه‌سی سپاه‌سلحدارلره و۸۳۲ کیسه‌سی اوجاقلره مخصص ایدوکی مقیددر مواجبك کیسهٔ دیوانی تعبیر اولنان برکیسه‌سی درت یوزاون التی غروش سکسان اقچه اعتبار اولنور و بو حساب اوزره توزیع ایدیلور ایدی .

§

﴿ مواقف ﴾ — قاضی عضدالدین عبدالرحمن بن احمد ایجینك علم کلامه دائر تألیف ایتدیکی متن متین مشهوردر . مومی‌الیه بوکتابی (۱۳٤۳ م و ۷٤٤ ه) تاریخنده سلالهٔ بنی ایجودن شیراز حاکمی شیخ ابو اسحق یاخود (خدابنده) نك وزیری غیاث الدین نامنه اولهرق تألیف ایلیوب سید شریف جرجانی وشمس الدین کرمانی وسیف الدین ابهری مانندی فضلای معارف انتما طرفلرندن شرح اولندی شروح مذکوره ایچنده الك مرغوب ومدونی شرح سید شریفدر اشبو شرحك دخی حل مغلقات وکشف معضلاتی بولنده برچوق حاشیه‌لر یازلمشدرکه مشهورلری حسن چلبی بن محمد شاه فناری واحمد بن سلیمان کمال وعلاءالدین علی طوسی وسائر ذواتك یازمش اولدقلری اثرلردر .

§

﴿ موالید ثلثه ﴾ — بوعالمده موجود کافهٔ اشیا جمادات ونباتات وحیواناتدن عبارت اولهرق اوچ صنفه منقسمدرکه اوچنه بردن موالید ثلثه دیرلر.

جمادات معادن وطاش وطپراق وصو کبی حس وحیاتی اولمیان شیلر اولوب بونلرك اکرچه نماسی یعنی بیویوب آرتمسی حیوانات ونباتات کبی سریع ومحسوس دکل ایسه ده ارباب دقت عندنده ثابتدر.

نباتاتده نما ایله برابر حیات دخی واردر طپراق وصو وهوا وحرارت کبی لوازم حیاتیه دن محروم اولدقده هلاك اولور نباتات دخی حیوانات کبی تناسل ایله تکثر ایدر وکوکارینك طپراقدن چکدیکی رطوبتدن حصوله کلان عصارهٔ نباتیه نباتاتك جسمنده قان مثابه سنده دوران ایدرك پیراقلرینه قدر واصل اولور.

قوهٔ حیاتیه یه مالك اولان مخلوقاته حیوان وحیاتك مبدئی اولان قوته روح حیوانی تسمیه اولندیغندن حیوانانه ذی روح دنیلور حیواناتك انواعی غایت مختلف وناقابل تعداددر بونلرك بعضیلری بری ویاخود بحری اولوب برطاقمی صوده وبرطاقمی هواده وبرطاقمی دخی هم قاره ده وهم دکزده یشارلر. انسان دخی حیوانات قسمنه داخل وعقل وعرفان وفکر ولسان ایله ممتازدر.

§

﴿ مواهب الشریفه فی مناقب ابی حنیفه ﴾ — امام ابی حسن بن امام ابی قاسم بیهقینك (١١٦٠ م و ٥٥٦ ه) تاریخنده بر مقدمه اون باب وبرخاتمه اوزرینه تألیف ایلدیکی اثر لطیفدر.

مقدمهٔ مذکوره امام اعظم افندمزك کنیه واسمنی مبین اولوب برنجی باب نسب عالیلرینی ٢ و ٣ شاملرنده وارد احادیث نبویه یی وصحابهٔ کرامدن سامعلرینی ٤ ولادتلرینی ٥ فطنت وذکالرینی ٦ ذات شریفلریله خلفا میاننده وقوعه کلان معارضه یی ٧ عصری علماسیله بینلرنده اولان مباحث فقهیه یی ٨ اجوبهٔ لطیفه ایله جواب ویردکاری مسائل مشکله یی ٩ زهد وکسبلرینی ١٠ درجهٔ تحصیل وسعیلرینی مذکر وخاتمه دخی مذهبلرینه اقتدا حقنده بعض مواد دقیقه یی مفسردر.

﴿ مواهب لدنية المحمديه ﴾ — (١٥١٧ م و ٩٢٣ ه) ده وفات ايدن شيخ امام شهاب الدين ابى العباس احمد بن محمد قسطلانينك سيرة نبويه يى جامع براثر جليل القدريدر . بونى علماى اعلامدن چوقلرى شرح وتوضيح ايلديلر . شاعر مشهور باقى مرحوم دخى ترجمه يه ترجمه ايله معالم اليقين تسميه ايلدى .

§

﴿ موئنفسكات ﴾ — (سدوم) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ موراوا ﴾ — روم ايلينك يوقارولرندن طونه نهرينه جريان ايدن برنهرك اسميدر نهر مزبور شرقى وغربى اولهرق ايكى قوله منقسم اولوب صربستان داخلنده واقع (قره يواج) شهرينك (٥) ميل اعشارى يقينده برلشدكدن صكره شماله طوغرى جريان ايدرك (سمندره) شهرينك (٨) ميل مسافه قريبنده طونه نهرينه دوكيلور .

§

﴿ موراويا ﴾ — اوسترياى دولتنك شمالى برايالتيدر مركزى اولان (برنَ) شهرى مارغرادلق مقريدر وحدوداً بوهميا ولهستان ومجارستانه متصلدر و سيلزيا ايله متحد واوچ ربعى اسلاو اولمق اوزره ايكى مليون قدر نفوسى شامل واقليمى بارد و ترابى جزئى نابتدر .

بوراده كايتلو حيوان يتشديريلور و معدنلرندن كموش و تيمور وباقر و كوكرت و كوز طاشى چيقاريلور و هرنوع منسوجات قطنيه اعمال اولنور .

رومالولر زمانندهايالت مزبوره (قاد) دنيلان برقومك مسكنى ايكن (٥٤٨) تاريخنده اسلاولر كلوب ضبط ايدرك (موراويا) نامياه برحكومت تشكيل و (٨٠٥) تاريخنده آوارلر ضبط ايدرك سيلزيا و پومرانيا و بوهميايى ده علاوه ايلديلرسه ده هيچ برى پايدار اولهمدى ونهايت (١٠٨٦) تاريخنده اوسترياى ممالكى عدادينه داخل اولدى .

§

﴿ مورفه ﴾ — اساطير يونانيه دن اوپقو ورؤيا الهيدر و كيجه نك

دخی اوغلی اولدیغندن ابتای بشری اغفال ایچون دائما تبدیل شکل ایدر وکله‌بك قنادلی والنده خشخاش اولمق اوزره تصویر اولنور ایمش . خشخاش تصویرلرندن مراد اویوتمق استدیکی آدمی او خاصه ایله اویودیر دیمك اولهجق . (نه اویقو نه غفلت)

§

﴿ مورد ﴾ — (پلو پونیس) کلمه‌سنه نظر بوریله .

§

﴿ موریتانیا ﴾ — فاس وجزایر قطعه‌لرینك برر قسمندن عبارت قدیم برولایتدر ساحلی اولدیغی حالده حدود جنوبیه‌سی غیر معیندر میلادك ۱۰۸ سنه‌سنه طوغری شرقی وغربی اولهرق ایکی‌یه منقسم ایکن روما قرالرندن (قیلود) ك زمان حکومتنده رومالك برولایتی حالنه قونمش و(سزار) و(ستیفی) و(تنژی) ساحلی شهرلری بلاد معروفه‌سندن معدود اولمشدر بوراسی داخلی عشائر بدویه ووحشیه‌نك مسکنلری اولدیغنه بناء اولقدر نظر اهمیته النمامشیدی .

§

﴿ موریس ﴾ — اون طقوزنجی سلاله‌ٔ فراعنه‌دندر بحیره نام فیوم کولنك بونك امریله حفر اولندیغی روایت ایدیلیور لکن اورادہ اویله بر طبیعی چقور بولنوبده بونك امریله تنظیم ونیلدن قنال کشادیله صو املا ایدلمش اولمسی دها صحیح وعقله قریب اولور دیبانلرده واردر .
بحیرهٔ مذکورهنك محیطی التی یوز اللی بیك و عمق طقسان مترودر بوکا (برکة‌الکرون ومریس) دخی دیرلر .

§

﴿ موریس ﴾ — روما شرق ایمپراطورلرندندر مقدما جنرال ایکن فارس محاربه‌سنده یوز آثارتمش و بومناسبتله ایمپراطور تیر ولی عهد اتخاذ ایتمش اولدیغندن (۳۷ م) تاریخنده مرقومك وفاتیله جلوس ایتمشدر. تاتارلرزدلرنده بولنان اون ایکی بیك روم اسیرینك بهریچون برر التون فدیهٔ نجات طلب ایدوب موریس دخی کمال خستی جهتیله و یرمدیکندن تاتارلرجله‌سنی قلیجدن کچورمشلر و بومدهش حادثه اهالی یه منعکس اولدقده عموماً طوپلانوب

موریسی خلع وکوزی اوکنده بش اولادینی قتل ایتدکدن صکره کندوسنی دخی کسمشلردر . (اشبو موریس فرس پادشاهی خسرو پرویزك قائن پدری ایدی) .

§

﴿ موریس ﴾ — بحر محیط کبیر ایله بحر محیط هندی اره سنده یعنی ماداغشقار جزیره‌سنك جهت شرقیسنده واقع ماسقارین اطه‌لرندن بویدر سکز اون بیك قدری انکلیز وفرانسز وماعداسی عرب واسلام اولمق اوزره تخمیناً یوز بیك نفوسی حاوی اولوب مذکور ماسقارین اطه‌لریله برابر انکلیزلرك ید ضبطنده بولنور (١٨٧٧ م و ١٢٩٤ ه) تاریخنده وقوعبولان روسیه محاربه‌سنده اشبو اطه اهالیسی مهاجرین اسلامیه‌یه اعانه اولهرق درسعادته بر قاچ بیك روپی کوندرمشلر ایدی .

§

﴿ موز ﴾ — اسکی یونانیلر عندنده ایکنجی درجه‌ده فنون وصنایع آلهی زعم اولنان طقوز نفر اشخاص موهومه‌نك اسمیدر بونلردن هربری بروظیفهٔ معینه ایله مکلف اولوب کیمی تاریخه و کیمی قومدیا ورقص وحکایات مفجعه‌یه و کیمی شعر وانشا ونجومه قاریشورلر وغایت محبوب و کنج وباشلرنده بر تاج کنجینه سنج اولدیغی حالده تصویر ایدیلورلر ایمش . الیوم (موز) دیلان عربستان میوه‌سنك اسمی دخی اولوقتدن قالمق کرك .

§

﴿ موزانبق ﴾ — افریقانك جهت شرقیسنده وماداغاشقار اطه‌سی قارشوسنده وپورتکیز دولتنك نیم حمایه‌سنده برحکومتدر ساحلی شماله طوغری زنکبار سواحلنه قدر ممتد اولور . بوراسی اسکی (صوفالا) قرالیتنك اجزای مهمه‌سندن ایدی .

§

﴿ مسقوا ﴾ — وولغانهرینك صاغ طرفنده معمور وجسیم برشهردر ووقتیله روسیه قرالرینك پای تختی اولدیغندن الیوم مقدس وپای تخت ثانی طانتقده‌در نفوسی التی یوز بیك نفره بالغ اولور مملکتك دائرهٔ

محیطی تخمیناً یمش درت بیك ذراع ایمش . (١٨١١ م و ١٢٢٧ ه)
تاریخنده فرانسز ایمپراطوری بوناپارت ناپلیون (سمولنسق) و (موسقوا)
محاربانتی قزانوب روسیه یی فنا حالده مغلوب ایتدکدن صکره موسقوا شهرینه
دخی کیرمك استدیسه ده والی بولنان ذات همان شهری احراق ایدرك
چکلمکله بوناپارت آچیقده قالدی وحین رجعتده عسکرینك چوغی صغوقدن
تلف اولدی .
(موسقوا ولایتی) برملیون التی یوز سکسان بیك نفوسی حاویدر .

§

﴿ موسوله ﴾ — میله یاخود کهری حکمداری موسولوسك عجایب
سبعهٔ عالمدن معدود تربه سیدر زوجه سی (ارتمسیا) مومی الیهه کمال محبتله
مبنی بعدوفاته روحنی خشنود ایتمك ایچون (٣٥٤١ خ) تاریخنده یعنی میلادك
اوچیوز اللی اوچ سنه مقدمنده هالیقار ناس قصبه سنده ساحل بحره قریب
محلده بوتر به بی یاپدیرمشدر نفیس مرمردن شکل مستطیل اوزره یوز
اون بر قدم اتسامنده ویوز قرق قدم ارتفاعنده اولوب هرطرفی اوتوز التی
مرمر دیرك وتصاویر رنکارنك ایله مزین وتپه سنده برهرم ایله درت بارکیر
قوشولی برعربه مرتسم ایدی . بیان اولنان محل ایدین ولایتی داخلنده
بودروم قصبه سی جوارنده اولمق کرکدر .

§

﴿ موسی ﴾ علیه السلام — پدرلری عمران بن یصهر بن قاهث
بن لاوی بن یعقوب بن ابراهیم خلیل الرحمن ووالده لری لوخایاخود (یوخید)
بنت هانه بن لاوی بن یعقوب علیه السلام در . وقوعات ومعجزات نبویه لری
ارباب سیر ومواعظك سرمایه سی وبوجهتله هرکسك معلومی اولدیغندن
تفصیله حاجت کوریله میوب اختصار اختیار اولندی .
فرعون بنی اسرائیل مولودلرندن بر پیغمبر یدیله هلاك اوله جغنی کاهن
ومنجملرندن خبر المسی اوزرینه یکی طوغان بنی اسرائیل اولادلرینك اعدامنی
امر ایلدیکی بر زمانده یعنی میلادك بیك یدیبوز یکرمی بش سنه مقدمنده
ارض جاسانده (تانیس) قصبه سنده دنیایه کلدی و اوچ آی صکره

والدەسی قورقوسنده بر صندق درونه قویوب نیله آتدیسده فرعونك زوجه یاخود کریمه‌سی صندیغی کوره‌رك چیقاروب وچوجغی باغرینه باصه‌رق یودوب میدانه کتوردکدن صکره حضرت موسی برکون قبطلردن برغداری تلف ایدرك مصردن صاووشدی و (مدین) قصبه‌سنده (شعیب) علیه‌السلامه داماد اولوب قرق سنه اوراده ارام بیوردی و (٣٩٤٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التیوز قرق بش سنه مقدمنده فرعون وقبطلرك اصلاحی ضمننده من‌طرف الله پیغمبر بعث بیورلدیغنه بناء مصره کیدوب فرعونی برمدت دین حقه دعوت ایتدیکی وپك چوق معجزات کوستردیکی حالده کارکر تأثیر اولمدیغندن واهالئ قدیمه‌نك بنی اسرائیل اوزرینه ظلمری کوندن کونه تزاید ایلدیکندن امر الهی ایله برکیجه کافهٔ بنی اسرائیلی خفیف اشیالری یانلرنده وخمیر تکنه‌لری صرتلرنده اوله‌رق قالدیروب شرق جنوبی جهتنه توجه ایلدی و بحر قلزمی کچرکن فرعون (امنوفیس) یاخود اوغلی (حاروس) آرقه‌لرندن عساکر کایه ایله یتشدیسه‌ده عسکریله برابر صوده غرق اولدیغندن بنی اسرائیل براغزدن جناب حقه تشکر ایدرك ساحل سلامته چیقدیلر و (٣٩٦٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی یوز یکرمی بش مقدمنده بنی اسرائیل دامن طورده کمال اداب ایله منتظر اولدیغی حالده حضرت موسی طورسینایه چیقوب غایت دهشتلی رعدوبرق ایچندن ایکی لوح اوزرینه مکتوب اوامر عشرهٔ الهیه‌یی اخذ وتبلیغ ایلدی وبحکمة‌الله تعالی صحرای تیهده توقفلری قرق سنه‌یه بالغ اوله‌جغی اثناده یعنی (٣٩٨٨ خ) تاریخنده حضرت موسی قومنی کوچ حالله محاربه‌یه وارض کنعان یاخود ارض موعودی ضبطه تشویق واقناع ایدوب جوارنده اولان (عمور) و (پاتنی) اراضیسندن خیلی یرلری الدی وایرتسی سنه (نبو) طاغی اوزرینه چیقوب ارض کنعانی تماشا وحضرت (یوشع) علیه‌السلامی خلیفه تعیین ایتدکدنصکره وفات ایدوب نعشی (فاعور) ه نقل ودفن اولندی .

علی روایة حضرت موسانك نره‌ده اولدیغی مجهولدر .

اصول شرایع ومهمات دینیه‌یی حاوی طرف الهیدن احسان بیوریلان اوامر عشره لسان عبرانی اوزره شویله محرر ایدی .

(هذا كتاب من الله الملك الجبار العزيز القهار بعبده ونبيه موسى بن عمران سبحانى وقدسى لااله الاانا فاعبدنى ولاتشرك بى شيئا واشكرلى ولوالديك الى المصير احييك حيوة طيبة ولاتقتلو النفس التى حرمت الابالحق فتضيق عليك السموات باقطارهاوالارض برجها ولاتحلف باسمى كاذباً وانى لااظهر ولاازكى من لا يعظم اسمى ولايشهده لايعنى سمعك ولم يحفظ عينك ولم يعف عليه قلبك فانى واقف باهل الشهادات على شهادتهم يوم القيمة فأسالهم عنها ولاتحسد الناس على ما اتيهم من فضلى ورزقنى فان الحاسد عدو نعمتى ساخط النعمتى ولايزن ولاتسرق فاحجب عنك وجهى واغلق دون دعوتك ابواب السموات ولاتذبح لغيرى فانه لايصعد الاقربان الاماذكر عليه اسمى لايعذرت حليلة جارك فانه كبر مقتاً عندى واحب الناس ماتحب لنفسك واكرههم ماتكرم لنفسك والسلام عليك ورحمتى وبركتى) .

§

﴿ موسى ﴾ الكاظم — ائمهٔ اثنى عشرك يدنجيسى وامام جعفر صادق حضرتلرينك مخدوميدر هرون الرشيد طرفندن بغداده محبوس اولديغى حالده (٨٠١م و١٨٦ ﻫ) ياخود (١٨٣ ﻫ) ده اللى طقوز ياشنده مسموماً وفات ايلدى .

غايت حليم وكظيم اولديغيچون كاظم تلقيب اولنمشدر كنيه‌لرى ابوابراهيمدر التمش اركك واوتوز التى قيز اولادى دنيايه كلدى كمال وكرامتنه نهايت يوقدر قبرى بغدادك يكرمى ايكى كيلومترو غربنده واقع (امام موسى) نام قصبه‌ده‌در .

§

﴿ موسى ﴾ بن نصير — مشاهير فرسان عربدن اولوب كنيه‌سى ابوعبدالرحمن‌در خليفه وليد طرفندن افريقيه واليسى اولدقده اوحوالينك دائرهٔ اطاعتدن چيقان اهاليسنى يعنى بربرلرى تحت اطاعته الدى و (٧١٠م و٩٢ ﻫ) تاريخندن بدأ ايله ايكى سنه ظرفنده طارق بن زياد واسطه‌سيله اكثر بلاد اندلسى قبضهٔ تسخيره كجوروب اسپانيولرده يالكز يدى مملكت قالدى ونهايت افريقاى شمالى يى كاملاً واسپانيايى قسماً ضبط ايلدكدن صكره طليطله فتحنده اغتنام ايلديكى مائده‌دن طولايى

(مائده کلمه‌سنه مراجعت) ذاتاً بیلنرنده رقابت اولان مومی‌الیه طارق بن زیاد ایله برنزاع چیقاروب ایکیسیده یکدیکرینی مرکز خلافته شکایت ایتدی وخلیفه بونلری شام شریفه جلب وحضورنده محاکمه‌لرینی اجرا ایلدکده موسی حقسز ومتهم چیقمغله عزل اولندی . اخر عمرینه قدر حال سفالتده عمر سوروب بردها مأموریتده قوللانلمامشدر . روایته کوره موسی طارقك اغتنام ومرکز خلافته کوندرلمك اوزره ارسال ایلدیکی مائدهٔ مذکوره‌نك برقاج اياغنی قیروب بونی ارتکابنه بناء طارق یاپدی دیه‌رك مرکز خلافته اشعار وطارق دخی ورود ایدن تونیخنامه اوزرینه محاکمه طلبنده اصرار وبیان اولندیغی وجهله بالمحاکمه برائتنی اظهار ایلمشدر . (طارق) کلمه‌سنه‌ده نظر بیوریله .

§

﴿ موصل ﴾ — آسیای عثمانیده ولایت مقری ودجله نهری اوزرنده مبنی واون بیك قدری نسطوری اولمق اوزره اللی بیك نفوسی حاوی وبغدادك ٣٧٠ فرسخ اعشاری شمالنده واقع برشهردر اطرافنده حندقلی برسوری ودجله نهری اوزرنده‌کی اطه‌ده قله‌لری موجود وخانه‌لری طاش وطوغله‌دن ویکرمی قدر کارکیر جامعلری مشهوددر . صنایع وتجارتی مقدما اپیجه رواجلی ایدیسه‌ده شمدیلرده تدنی یه یوز طوتدی وپك مقبول برنوع قاش طوقنورکن شمدی بوندنده واز چیلوب هنددن کلان قاشلرك یانمسیله اکتفا ایدلدی . حال حاضرده اولان معمولاتی قطیفه وکلیم وکچه ایله ادوات زجاجیه‌دن عبارتدر .

§

﴿ موغادور ﴾ — صحیحی مغدوردر مغرب زمینده فاس دولتنك بحر محیط ساحلی اوزرنده مبنی وامین برلیمانی و ١٥٠٠٠ نفوسی حاوی برشهردر فیل دیشی وآبنوس و استر تجارتلریله مشهور بر بلده‌در بوراسی (١٧٦٠ م) ده فاس پادشاهی مولا سیدی محمد طرفندن پورتکیزلولرك یاپدیرمش اولدیغی کوچك بر قلعه‌نك یرینه انشا اولنمشیدی .

§

﴿ موفق الدین ﴾ ابو محمد عبدالله بن احمد بن محمد ابن احمد بن

قدامه — (١١٤٦م و ٥٤١ه) ده شامده تولد و (١٢٢٣م و ٦٢٠ه) ده وفات ایلدی .

علومده امام وحجت ومتبحر عالیقدرت ایدی بغداد وسائر بلاددہ تحصیل علم ایلشدر .

(البرهان)(مسألة العلو)(الاعتقاد)(ذم التأویل)(المتحابین فی الله تعالی) (فضل عاشوراء) (فضائل عشر) (ذم الوسواس) (المغنی فی الفقه جلد ١٠) (الکافی جلد ٤)(المقنع جلد ١) (العمده جلد ١)(القوانین جلد ١) (الرقة والبکاء جلد ١) (الاستنصار فی نصب الانصار جلد ١) (قنعة الادیب فی الغریب جلد ١)(الروضة فی اصول الفقه جلد ١)(العلل للجلال جلد ١) تألیفات جلیله سندندر .

§

﴿ موفق الدین ﴾ عبد اللطیف بن یوسف بن محمد ابن علی بن سعد البغدادی — نحو لغت ادب کلام طب وفلسفدده علامهٔ عصری اولوب تاج الدین تخلص ایدر ایدی (١١٦٠ م و ٥٥٥ ه) ده بغدادده تولد و (١٢٣١ م و ٦٢٩ ه) تاریخنده وفات ایلدی مصر قدس شام حران بغدادده تدریس علم ایتمشدر تألیفاتی بروجه زیر بیان اولنور .

(غریب الحدیث والمجرد منه) (الواضحة فی اعراب الفاتحة) (کتاب الالف واللام) (شرح بانت سعاد) (ذیل الفصیح) (خمس مسائل نحویه) (شرح مقدمة ابن بابشاد) (شرح الخطیب البناتیه) (شرح سبعین حدیثاً) (شرح اربعین حدیثاً طبیه) (الرد علی فخر الدین رازی) (تفسیر سورة الاخلاص) (شرح نقد الشعر لقدامه) (قوانین البلاغه الانصاف) (قبسة العجلان فی النحو) (اختصار العمده) (مقدمة حساب) (اختصار کتاب النبات) (اختصار کتاب الحیوان) (طبده دها برچوق کتابلر اختصار ایتمشدر)(کتاب اخبار مصر الکبیر)(الافادة فی اخبار مصر)(تاریخ دیکر) (مقالة فی الرد علی الیهود والنصاری)(مقالة فی النفس) (مقالة فی العطش) (مقالة فی السقنقور) (مقالة فی العلم الالهی) (الجامع الکبیر فی المنطق والطبیعی والالهی جلد ١٠) (شرح الراحون یرحمهم الرحمن) (اختصا الصناعتین) (اختصار مادة البقاء) (بلغة الحکیم) (مقالة فی الماء) (مقالة

فى الحركات المعتاصه) (مقالة فى العادات) (الكلمة فى الربوبية) (مقالة فى حقيقة الدواء والغذاء) (مقالة فى التأدى بصناعة الطب) (مقاله فى الراوند) (مقاله فى الحنطه) (مقاله فى البحران) (مقاله (كه بونده اخلاق جالينوس وارسطو لهنده ابن رضوانى رد ايدر) (تعقيب حواشى ابن جميع على القانون) (مقاله فى الحواس) (مقاله فى الكلمة والكلام وكتاب الشيعه) (تحفة الامل) (كتاب الحكمة الكلاميه) (كتاب الدرياق) (حواشى على كتاب البرهان للفارابى) (امام رازينك كتاب جالينوس اوزينه اولان شكوكندن برشيئ حل ايچون رساله) (مقاله فى ميزان الادوية والادواء من جهة الكيفيات) (مقاله فى تعقب اوزان الادويه) (مقالهٔ اخرى فى المعنى) (مقاله فى النفس والصوت والكلام) (مقاله فى تدبير الحرب) (مقاله فى المدنية الفاضلة) (مقاله فى العلوم الضاره) (رساله فى الممكن) (مقاله فى الجنس والنوع) (الفصول الاربعة المنطقيه) (تهذيب كلام افلاطون) (مقاله فى كيفية استعمال المنطق) (مقاله فى القياس) (كتاب فى القياس جلد ٤) (السماع الطبيعى جلد ٢) (شرح الاشكال البرهانيه) (مقاله فى تزييف الشكل الرابع) (مقاله فى تزييف مايعتقد ابن سينا) (مقاله فى القياسات المختلطات) (مقاله فى تزييف المقاييس الشرطيه) (مقاله فى ابطال الكيميا عند الحكماء) (كتاب القولنج) (مقاله فى الرسام) (مقاله فى الرد على ابن الهيثم) (مقاله فى اللغات وكيفية تولدها) (مقاله فى القدر) .

مؤلف مومى اليه مصرده برمدت اقامت ايلديكى حالده ملك العزيزك وفاتى اوزرينه (٦٠٤ ﻫ) ده قدس شريفه توجه ايدرك باشنه طوپلانان طلبه يه اصناف علومدن درس ويرمش ومؤخراً حلبه واورادن رومه عزيمتله ملك علاء الدين داود بن بهرامك خدمتنده برچوق سنه لر اقامت وملك مشار اليه نامنه كتب عديده تصنيف ايلدكدن صكره ملاطيه يه واورادن دخى ينه حلبه عودت ايلشدر .

§

﴿ مولتان ﴾ — هندستان غربيده وانكليز اداره سنده وطولاً سكز يوز فرق وعرضاً درتيوز فرسخ اعشارى اتساعنده برمليون درت يوز بيك نفوسى شامل بر ولايتدر . سند وستلج وجناب وراوه نهرلرى داخلندن

جریان ایدر . مقر اداره‌سی جناب نهریله راوه نهرینك تلاقی ایتدیکی برده یوز بیك نفوسی حاوی اولان (مولتان) شهریدر . بوراسی برچوق زمان راجه‌لر اداره‌سنده بولندیغی حالده مؤخراً دهلی حکومتنه تحمش وصکره‌لری تیمور وافغان استیلاسنه دوچار اولوب نهایت (١٨١٨ م و ١٢٣٣ ه) تاریخنده انکلیزلره انتقال ایلمشدر .

§

﴿ مولدالماء ﴾ (ادروجن) — علم ژنولوژیده اهمیتلری درکار وعددی اون التی یه بالغ اولان اجسام عنصریه‌دندر . اشبو عنصر طبیعتده پك چوق اجسام ایله مرکب بولنور وصویك ترکیبنه داخل اولمغله بعض مواد کیمیویه ایله بالتحلیل استحصال اولنور . مولد الماء بر عنصر غازی اولوب رنك ولذتدن عاریدر وتنسم واشتعاله غیر صالح وبوکالدیمجی واجسام سائره‌نك اخفیدر . بو غازی بالون اصعادیچون دخی استعمال ایدرلر . مولدالماء مولدالحموضه یه تقریب اولنوب یناربرشمعه طوقندیرلدقده یاخود تقریب ایدلدکده شدتله پاطلایوب درونده بولندیغی شیشه‌یی پاره پاره ایدر وکندوسی اشعال اولندقده حاصل اولان شعله پك ضعیف اولور ایسه‌ده حرارتی غایت شدید اولدیغندن اریمسی مشکل اولان اجسام بونکله اذابه ایدیلور .

فرانسه کیمیاکرلرندن (دوروزیه) جزئی مقدار مولدالمائی تنسم ایلش اولدیغی مرویدر .

مولدالماء قشر ارضده واقع کرك طبیعی وکرك عملی منفذلردن اکثریا غازات سائره ایله مخلوطاً تصاعد ایلر وعلی الخصوص کمور وطوز معدنلرنده دها زیاده اولور .

چینده بعض جبالك تپه‌لرنده کیجه‌لری مولد الماءدن آیدینلق رؤیت اولنور وبعضاً ضیاسی زیاده‌لشمکله اطرافنی منور ایدر وبعضاً دخی طوزلی منبعلردن مشتعلاً خروج وشدتله فوران ایدوب رعد کبی صدا ویرر ایمش .

مولدالمائی ابتدا (١٧٦٦ م و ١١٨٠ ه) تاریخنده کشف ایدن (قوانديز) نام کیمیاکر ایدی .

§

﴿ مولدالحموضه ﴾ (اوقسیژن) — علم ژئولوژیده اهمیتلری درکار وعددی اون التی یه بالغ اولان اجسام عنصریه‌نك برنجیسی (مولدالحموضه) دنیلان جسم غازی‌در که جمله اجسامدن زیاده قشر ارضك ترکیبنده مدخلی واردر . بوعنصر کافهٔ عناصر ایله امتزاج واتحاد ایده‌بیلدیکی جهتله صوده وهوای نسیمیده دخی بولنور . اکرچه قشر ارضك یوزده اللیسی (سلیس)(قوملر اکثریا سلیسدر) تعبیر اولنان جسمدن عبارت ایسه‌ده سلیس بسیط اولمیوب کندوسی دخی مولدالحموضه‌نك سیلسیوم دنیلان جسم بسیط ایله ترکیبندن عبارت وترکیب مزبور یوزده اللی غاز مولد الحموضه‌یی مشتملدر .

اشبو مولدالحموضه حیواناتك تنفسنه واجسام محترقه‌نك احتراقنه ونباتاتك نشو ونماسنه مقتضی اولدیغندن مقدما (هوای حیاتی) و (هوای ناری) نامیله معروف ایدی . مولد الحموضه مولد الماء ایله برلشدیکی انده صو حاصل اولور . مولدالحموضه‌یی حاوی بربیوجك شیشه ویا فانوس درونده حلزوونی بوکلمش واوجی براز قیزدیرلمش ویاخود اوجنه برینار قاو پارچه‌سی قونمش برتیمور تل وضع اولندقده شرارات لامعه پیدا ایدرك کلیاً مشتعل ومحترق اولور وحاصل اولان جسمه حمض حدید تسمیه ایدیلور . (قلورات دو پوتاسیوم) سکز مثلی (مانغانز) معدننی قاینا تمغله دخی مولد الحموضه استحصال اولنه‌بیلور . مولدالحموضه (۱۷۷٤ م و ۱۱۸۸ ه) تاریخنده (پریستلی) نام کیمیاکر معرفتیله کشف اولنمشیدی .

(بالاده اون التی عدد دیدیکمز اجسام عنصریه شونلردر)

۱ مولدالحموضه — هوای حیاتی	۹ سلسیوم
۲ مولد الماء	۱۰ الومینیوم — شاب
۳ آزوت — هوای نماتی	۱۱ پوتاسیوم
٤ قاربون — فحم	۱۲ سودیوم
٥ کوکرت — کبریت	۱۳ مانیزیوم
٦ قلور	۱٤ قالسیوم
۷ فلیور	۱٥ تیمور — چلیك
۸ فوسفور	۱٦ مانغانز

﴿ مولویخانه‌لر ﴾ — طریقت‌مولویه اصحابنه مخصوص تکایادر .
الك مشهورلری قونیده واقدن صکره درسعادت ومغنیسا وکلیولیده اولوب درسعادتده اولنلری غلطه ویکی قپو وقاسم پاشا وبشکطاش مولویخانه‌لری دیو یاد اولنمقده‌در . غلطه مولویخانه‌سی (١٤٩١ م و ٨٩٧ ﻫ) تاریخنده عرصهٔ شهوده وضع قدم‌تأسس ایدرك مثنوی خوان (محمود دده) برنجی شیخی ومؤخراً (فرونجی زاده) و (عبدی‌دده) و (شارح مثنوی اسماعیل رسوخی دده) و (حسین آدم دده) و (١٦٦٤ م و ١٠٧٥ ﻫ) تاریخنده ارتحال دار بقا ایدن (محمد عرضی دده) متعاقباً خیرالخلفی اولمشلردر .
یکی قپو مولویخانه‌سی (١٥٩٧ م و ١٠٠٦ ﻫ) تاریخنده انشا اولنوب (کمالی احمد دده) و (طوغانی احمد حسین دده) و (صبوحی احمد دده) و(الحاج احمد دده) و (١٦٩٧ م و ١٠٩٠ ﻫ) ده متوفی (کاری‌احمد دده) و (ناجی احمد دده) متعاقباً سجاده‌نشین مشیخت اولمشلردر .
قاسم پاشا مولویخانه‌سی (١٦٣١ م و ١٠٤١ ﻫ) تاریخنده طرح منبای تأسس ایدرك مشیختنه اولا (عبدی‌دده) تعیین‌اولدیغی حالده مؤخراً (ابراهیم‌دده) (قاسم‌دده) (خلیل بن عبدی دده) و (١٧١٧ م و ١١٣٠ ﻫ) ده عازم بقا اولان (سید محمد دده) بربرینی متعاقب شیخ مومی الیهه خلف اولمشلردر .
بشکطاش مولویخانه‌سی دخی (١٦٢٠ م و ١٠٣٠ ﻫ) تاریخنده تأسیس واغازاده (محمد دده) شیخ تعیین اولنوب آتدن صکره (رمضان دده) (حسن دده) ناجی احمد دده) و(١٦٦٩ م و ١٠٨٠ ﻫ) تاریخنده متوفی (الحاج محمددده) و(چنکی یوسف‌دده) یکدیکره‌عقبکیر اولهرق احراز مشیخت ایتمشلردر . مولویخانهٔ مذکور مؤخراً بهاریه‌یه نقل ومجدداً انشا اولندی .

§

﴿ مولیر ﴾ — فرانسه شعراسندن هزلکو برذاتدر (١٦٢٢ م و ١٠٣٢ ﻫ) سنه‌سنده بر دوشمه‌جینك صلبندن اولهرق پارسده وجوده کلوب وحداثتی اوانده ادبیاته و تیاترو اوبونجیلغنه هوس ایدوب مؤخراً قلرمون مکتبنده اپیجه شی تحصیل ابتدی و بر مدتجك دخی دوشمه‌جیلك صنعتنی ایشلدکدن صکره اووقاتلغنه ومکمل بر تیاترو طاقمی دوزمرك رسالهلر

تألیفیله ترتیب ایتدیکی کوزل اویونلری اوینامغه باشلادی . او یونجیلقده بك چوق شهرت بولدیغی جهتله بر اویونی درت دفعه موقع تماشاده اجرا ایتدیردیسه ده کندوسی دخی زیاده جه کیفسز بولندیغی حالده شهرتی قیرماق ایچون اویونه چیقدیغندن خسته لکی اشتداد ایتمکله صوك پرده زندکیسنی ایندیروب بوخیالخانهٔ عالمدن نهان اولدی .

§

﴿ مولینو ﴾ — ایرلاندا مشاهیر ریاضیوندندر (١٦٥٦ م و ١٠٦٧ ه) تاریخنده دوبلن شهرنده تولد ایتمش و (١٦٩٨ م) ده وفات ایلمشدر . مومی الیه علوم ریاضیه وحکمت طبیعیه ده اکتساب ملکه ومهارت ایتمکله دوبلنده بر انجمن دانش تأسیسنه همت و ابنیهٔ میریه انشا آتنه نظارت ایدرك (١٦٨٥ م) ده لوندره جمعیت علمیه سنه اعضا انتخاب ونصب اولندی ومؤخراً دوبلن شهری طرفندن پارلمنتویه مبعوث اولدی . فناً عدسلرك نقطهٔ احتراقلرینك تعیینه دائر برقاعدهٔ علمیه تأسیس وبر دور بینلی بسیطه ایجاد ایلمشدر معاصرلرندن ومهرهٔ اهل حکمتدن (لوق) نام ذات بر اعمانك حس بصریسی اعاده اولنور اولنز اجسامك شکل وهیئتلرینی تشخص ایده بیله جکی ویا ایده میه جکی حقنده اولان فکرینی سؤال ایتدکده (مولینو) خیر جوابنی ویرمش و مؤخراً اجرا اولنان تجربه لرده اشبو جوابك اصابتی تأید ایلمشدر بناءعلیه بومسئله یه (مولینو) مسئله سی دیدیلر .

§

﴿ مومبازا ﴾ — افریقای شرقیده زنکبار ساحلی یقینده ویکرمی بش میل اعشاری محیطنده بر اطه در ولیمانی امین وترابی نابتدر ومحصولات واخراجاتی فیل دیشی وضمغ عربی و التون توزندن عبارت و اهالیسی کاملاً اسلامدر (١٥١٩ م و ٩٢٥ ه) تاریخندن (١٧٢٠ م) سنه سنه قدر پورتکیزلرك و (١٨٢٤ م) سنه سندن (١٨٢٦ م) سنه سنه قدر انکلیزلرك ید ضبطنده بکوب الآن مسقط امامغی تحت اداره سنده قالمشدر .

§

﴿ مومیا ﴾ — مصرلیلر طرفندن بالتدهین بعض چوریمز اغاج تابوتلر ایچنده وضع و زمانمزه قدر محافظه ایدلمش اولان انسان وحیوان جسملرینه اطلاق اولنور . مومیالرك رنکی کیونی و اکثریا سیاه وپارلاق وکندولری اغاج قدر سرت و قوری اولوب کسکین و اغر بر رایحهٔ مخصوصه‌لری واردر . بونلر اوقدر کوزل صاقلانمشلردرکه بدنلرینك وضع قدیمندن ماعدا کوزلرینك شکل اصلیسی بیله مشاهده اولنور ومحفوظ اولدقلری کتان بزلر دخی چوریمش اولدیغی حالده بیاغی صاغلام بزلر کبی موجود کورینور . الیوم مصر سفلاده کرك اهرامده وکرك تحت الارض مزارلرده بر چوق مومیالر بولنمقده‌در . بورالردن برخیلی مومیا اوروپایه کوتوریلوب موزه خانه‌لره قونلمش ایسه‌ده اوروپانك رطوبت هواسی جهتیله حفظ اولنه‌میوب آز زمان ایچنده جله‌سی چوریمکه یوز طوتمشدر .

فراعنه زمانلرنده مصر اغنیاسنك همان کافه‌سی مومیالرینی (تحنیط) یعنی مومیا ایتمك عادت اولدیغندن اولوقت مومیاجیلق عادتا بر بیوك صنعت حکمنی آلمشیدی شویله که اهون فیئاتله یاپیلان مومیالر انجق بش اون سنه طیانه بیلورلر ایدیسه‌ده بهالی صویلری برقاچ بیك سنه طورر ایدی . تحنیط برقاچ نوعدر برنجی نوعی میتك امعا واحشاسی چیقاریلوب وجود محرق بر مایع واسطه‌سیله پیشورلمکدن ایکنجی نوعی (نطرون) و (بلسان) وامثالی بعض اجزا واسطه‌سیله وجودك قابل فساد موادی رفع وامحا ایدلمکدن اوچنجی نوعی دخی میتك وجودی بر مدت علاجلی صو طولی تکنه‌لر درونده طوردیریلوب صکره ایچی متنوع و طوتیجی ادویه و بهارات ایله طولدیرلمق و هوا یاخود فرونده تجویف و تدهین اولنمقدن عبارت ایدی . اشبو تحنیط عادتی بر چوق زمان انداختهٔ چاه نسیان اولدیسه‌ده اون یدنجی عصرده بعض ممالکده فقط بشقه برطرز واصولده اولمق اوزره یه موقع اعتباره چیقدی .

بونك الذیاده منتشر اولان قاعدهٔ اخیره‌سی (غانال) اصولیدرکه بونده تحنیط اولنه‌جق میتك شاه طمرلری دلینه‌رك درونه صوده محلول ملح (الومین)

برنجی دفعه مراد اولنانی مثلا پنج کتوریله یلمك احتمالی اولانی $\frac{1}{4}$ اولور چونکه زارك التی وجوهندن مطلوبه مساعد اولان وجه بردانه‌سیدر .

وینه معلوم اولدیغی اوزره اوبون کاغدنده هر برجنسك عددی سکزر کاغد اولوب ۳۲ کاغددن عبارت بر پاکتك ایچندن برنجی دفعه‌ده برسینك کاغد چکمکده احتمال حسابی ۸ عددینك ۳۲ عددینه نسبتندن یعنی $\frac{1}{4}$ دن عبارت اولور .

علوم ریاضیه‌نك بوشعبه‌سنده مؤسس نامنی آلانلر (پاسقال)و(فرما)نام‌ذاتلر اولوب مؤخراً پك‌چوق ارباب فنك اعمالات فکریه‌لریله قواعد مؤسسه‌سی تشید وتعمم ایتمکله سیغوریطه وفن‌تقسیم اراضی ومرمیات محرکلرینك تعیینلری میدانه چقیدی ودها برچوق مسائلك حلی تسهیل اولندی .

مثلثات کرویه دخی کره اوزرنده اوچ دائرهٔ عظیمه‌نك تقاطعندن حاصل اولان مثلثانك اضلاع وزوایاسندن لزومی‌قدری معلوم ایکن دیکر اضلاع وزوایاسنك مقدارلرینی استخراج ایتمك خصوصنك قواعد مختلفه‌سندن بحث ایدن فندرکه هیئت وتقسیم اراضی‌یه دائر اولان حسابات فن مذکور قواعدیله حصوله کلور . مثلاً درسعادته برقبله نما ترتیب ایتمك مراد اولنسه کره اورزنده استانبول‌ایله مکهٔ مکرمه‌دن مرورایدن نصف‌النهار دائره‌لریله ینه بوایکی محلدن مرور ایدن دائرهٔ عظیمه‌نك تقاطعندن حصوله کلان مثلث کروی النوب ایکی‌صلعی درسعادت ومکهٔ مکرمه‌نك عرضلرندن و بینلرنده‌کی زاویه‌ده طوللرینك فصلندن عبارت اولدیغندن شهرین مذکوریندن مرورایدن دائرهٔ عظیمه‌ایله درسعادتك نصف‌النهاری اراسنده‌کی زاویه مثلثات کرویه قواعدیله بالحساب اکلاشلدقدنصکره نصف النهار مقناطیسینك انحرافنه‌کوره تعدیل اولنه‌رق درسعادته‌کوره سمت قبله‌نك نصف‌النهار مقناطیسیله احداث ایلدیکی زاویه بولنمغله سمت قبله تعیین اولنمش اولور .

§

﴿ مؤید ﴾ — یمن اماملرندن قاسمك اوغلی اولوب (١٦٤٤ م و ١٠٥٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر (١٠٣٦ ﻫ) ده پدرینه خلف اولدقده والی حیدر پاشانك ویردیکی سببیت اوزرینه نقض عهد وصنعا

وعدندن بشقه بتون خطهٔ یمانیه یی ضبط و بر چوق عساکر عثمانیه و طرفدارلرینی قید اسره کرفتار ایلدکدن صکره دولت علیه طرفلیسی (عبد الرب) وسائر مشایخ قبائلی آغوش دخالتنه آلدی و بونلرله برلکده صنعایی محاصره ایدوب مدت محاصره ایکی سنه یی تجاوز ایلدیکندن درون قلعه ده محصور حیدر پاشا استیمان ایله قلعه یی تسلیمه مجبور اولدی . بو اثناده مصر امراسندن قانصوه مصردن امداده کلوب برقاج محاربه ایتدیسه ده اکثریسنده مؤید غالب چیقدیغندن (زبید) ده بولنان عسکر مستغرق فتور اولهرق قانصو علیهنه قیام کوسترديلر بناء علیه قانصو دخی زبیدی ترك و مؤیدك برادری حسن نزدینه التجا ایدرك اورادن مصره صاوشدی وبوصورتله بتون اقطار یمانیه مؤیدك ید استیلاسنه دوشدی . مومی الیه (شهار) قصبه سنی مقر اداره اتخاذ ایلشیدی .

§

﴿ مؤید الدولة مجد الدین ﴾ اسمی اسامه کنیه سی ابو المظفردر . (١٠٩٥ م و ٤٨٨ ه) تاریخنده شیراز قلعه سنده شیرازه بند اجزای وجود اولهرق ابتدا شامه ومؤخراً (صالح ابن رزیك) یاخود (ظافر بن حافظ بن عبیدی) ایامنده مصره سوق سمند عزیمتله نائل رتبهٔ امارت اولدیغی حالده بعض اسبابه مبنی تکرار شامه عودت واوراجه دخی ایکیجه خدمات رفیعه یه نائلیتدن صکره (١١٨٨ م و ٥٨٤ ه) تاریخنده دار عقبایه رحلت ایلدی . مومی الیهك فن ادبده فضل واشتهاری ومقبول ومدون ایکی جلد دیوان اشعاری اولدیغندن بوراجقده تبرکا ایکی بیتی درج ایدلدی .

لاتستعر جلداً علی هجرانهم فقوالك تضعف من صدود دائم
واعلم بانك ان رجعت الیهم طوعا والا عدت عودة راغم

§

﴿ مؤید شیخ ﴾ — ملوك چراکسهٔ مصریه دندر مصرده (مؤیدیه) نامیله برمدرسه بنا ایتمشدر وفاتی (١٤٢١ م و ٨٢٥ ه) تاریخنده وقوعبولدی . مشار الیه (١٤١٦ م و ٨١٩ ه) تاریخنده طرسوس شهرینی قرمان اوغلندن وسیس قلعه سنی ارمنی تکفورندن آلوب ایکی سنه صکره بهسنه وخربروت قلعه لرینی دخی بالاستیلا لارنده وقونیه وقیصریه ده نامنه خطبه اوقوتدی .

علمای رومدن شمس الدین فناری حضرتلری اشبو مؤید زمانده جمع کیدرکن مصره اوغرایوب مشار الیهك پك چوق اکرامنی کورمش والتماسنه مبنی علمای عرب ایله مباحثه ایتمشدر . مؤید برجاریه دن طولایی اوغلنه کوجنوب تسلیم ایتدیرمش ایدی دیرلر .

§

﴿ مهاج ﴾ — مجارستانده طونه نهرینك شعبهٔ غربیسی اوزرنده ومشهور سکدینك طقسان بش کیلومترو بعد غربیسنده بشبیك نفوسی حاوی برقصبه در سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلری مذکور قصبه بیشکاهنده مجار اردوسنی محو وپریشان ومجار قرالی ایکنجی (لویی) یی بی نام ونشان ایتمشیدی .

§

﴿ مهادیه ﴾ — آوسترياده خرسوه قصبه سنك تخمیناً درت ساعت یوقاریسنده کوکردلی صو قابلیجه لریله معروف بر قریه در (١٧٣٨ م و ١١٥١ ه) تاریخنده عساکر عثمانیه آوستریا عسکرینی بورادہ کمالیه مغلوب ایدوب خیلی مهمات واسرا اغتنام ایتش وآوسترياباش وکیلی قونت (کنکریکی) اردوده بولندیغندن فیطونیله چارکن اودخی ید اسارته کیرمشدر .

§

﴿ مهتاب ﴾ — رنکلی مهتابلر زیرده محرر اجزالرایله اعمال اولنور فقط پاطلامامق وطوتشمامق ایچون بشقه بشقه دوکیلوب اصولی اوزره بریرینه قارشدیرلملیدر .

(بیاض)

٤٦ درهم کهرچله ٢٣ درهم کوکرد ١٨ درهم مسحوق توتیا ١٢ درهم سیانور روژ دوپوتاسیوم .

(مائی)

٥ درهم کهرچله ٢ درهم کوکرد ١ درهم تیور بوزان .

(کوکز)

٧٢ درهم آزوتیت استرونچیان ٢٠ درهم کرکرد ٦ درهم سیانور روژ دوپوتاسیوم ٢ درهم قباکمور .

(یشیل)

٦٣ درهم آزوتیت باریت ١١ درهم کوکرد ٢٤ درهم قلوریت پوتاس ٢ درهم قباکمور ٢ درهم زرنیخ ٠

(لیلاق)

٤٩ درهم قلوریت پوتاس ٢٥ درهم کوکرد ٢٠ درهم قوری تباشیر ١٠ درهم حمض اسود نحاس ٠

(صاری)

٧٥ درهم آزوتیت سوده ٢٠ درهم کوکرد ٦ درهم قباکمور ٠

§

﴿ مهدی ﴾ — کنیه‌سی ابو عبدالله اسمی محمد بن تومرت در عراق وحجازده طولاشوب هرکسه حدتله نصیحت ایدر وامر معروف ایده‌جکم دیو اورته‌لغی تعجیز ایلر وعاقبت مملکتدن مملکته دفع اولنور کیدر برقلاش ایدی بوحال اوزره مغرب زمینده مراکشه دوشوب ویانه برقاج آدم اویدیروب قرا اهالیسنی درلو درلو یلانلرله اقناعه وعبد المؤمن نامنده برینه بیعت ایتدیرمکه باشلادی اشته بوهیئت کیت کیده اکتساب قوت وقوت بولدقجه اونسبتده کسب وسعت ایدرك نهایت (ملثمین) نام فاس ومراکش حکومتنی بلع ایدوب برینه (١١٥٠ م و ٥١٤ ه) تاریخنده برحکومت (موحدیه) چیقاردی واخلافی دها برطاقم ممالکه مالك اولهرق یوز اللی ایکی سنه حکومت سوردی ٠ (محمد) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله ٠

§

﴿ مهذب الدین ﴾ عبد الرحمن بن علی بن حامد — ابن الطبیب دیمکله متعارفدر زمانده شامك شیخ و رئیس اطباسی ایدی شامده صاغهٔ عتیق نام محلده موجود اوینی فن طب مکتبی اولمق اوزره وقف ایلمشدر (١١٦٩ م و ٥٦٥ ه) ده تولد و (١٢٢٩ م و ٦٢٧ ه) ده وفات ایدرك جبل قاسیونده دفن اولندی اعرج ایدی طبده وفنون سائره‌ده تألیفاتی واردر ٠ اختصار الحاوی بی واستفراغ حقنده برمقاله وطبه دائر

تعالیق ومسائل ومسائل جنین ایچون ابن ابی صادقك شرحی اوزرینه ردیه واغذیهٔ لطیفه وکثیفه بحثنده یوسف اسرائیلی یی رداً بر رساله یازمشدر بوندن ماعدا طبده کندو خطیله یوزدن زیاده جلد کتاب یازمرق اغانیٔ کبیری دخی اختصار ایلمشدر . عربی یی علی تاج الدین کندیدن وطبی علی الرضی الرحبی دن اوقویوب طبده براعتی اوزرینه ملك عادل طرفندن مصر و شام ریاست اطبا مسندینه اصعاد اولندی و بر مدت هیئتله اوغراشه‌رق شوفنده دخی کافی درجه معلومات اکتسابنه موفق اولدی مؤخراً لسانته بر ثقلت ورخاوت عارض اولوب کیتدکجه تزایده باشلادی ولقردیسی اکلاشلمز اولدی فقط متخلق اولدیغی غیرت فوق العاده‌یه بوندن برفتور کلیوب ینه اوحالنده طلبه‌سنی تدریسه بذل همت ایدر ومسائل مشکله وقوعنده لوحه اوزرینه ترسیم افکار ایله کیفیتی ارائه و افهام ایلر ایدی . صکره عما دخی طاری اولمشدر بعض کونه اشعاری دخی وار ایدی . حکیم رشید الدین ابی خلیفه نام ذاته مریض اولدیغی اثناده یازدیغی ابیاتدندر .

حوشیث من مرض تعاد لاجله وبقیت مابقیت لنا اغراض
انا نعدك جوهراً فی عصرنا وسواك ان عدوا فهم اعراض

§

﴿ مهرجان ﴾ — ملوك پیشدادیاندن ضحاکك کاوه یدیله قتل اولدیغی کونك مسرتنی درخاطر ایتمك ایچون اهالیٔ ایرانك وضع والی یومنا هذا سنه‌ده برکون اجرا ایتدکاری بیرامدر .

وقعهٔ مزبوره مهر ماه آینك اون التنجی کونه تصادف ایتدیکندن مهرجان تسمیه اولنمشیدی .

(مهر ماه) تاریخ جلالیده نوروز سلطانینك ایلك کونندن اعتباراً یدنجی آیك اسمیدر .

(مهرجان) اسفرائین قصبه‌سنك دخی نام عتیقیدر .

§

﴿ مهرداد ﴾ اول — طبقهٔ اشکانیاندندر (١٤٣١ خ) تاریخنده

یعنی میلادك یوز التمش اوچ سنه مقدمنده جلوس ایدوب یکرمی بش سنه سلطنت سورمش وفتوحات کامله سندن ماعدا فرس دولتنك مؤسس جدیدی نامنی آلدیغی کبی اکلیل شهنشاهی ایله دخی تتوج وملك الملوك عنوانیله تمیز ایتمشدر .

§

﴿ مهرداد ﴾ سابع — ارمنستان قدیم حکمداری ایکنجی دیقرانك انشتهسی و (پونت) حکمداری اولوب (٥٥٠١ خ) ده یعنی میلادك طقسان اوچ سنه مقدمنده مومی الیهك فارسدهکی ایکنجی تختنه جلوس ایتمش واللی التی سنه سلطنت سورمشیدی .

رومالیلره قارشو پك چوق اوغراشوب دیقران ایله متفقاً خیلی غلبات موفق اولدیسه ده روما دولتنی بتون بتون دنیا یوزندن قالدیرمق اوزره عسکر تدارکنده ایکن اوغلی (فارناق) روما جنرالی پومپهنك دسایسنه الدانهرق علیهنه قیام وغافل بروقتنده غلبه ایلدیکندن کدرلنوب نوش زهرایه قالقشدقده یانده بولنان قزلری اول امرده کندولرینك تسمیمنی رجا ایله پدرلرینك النمدن قدحی الوب ابتدا انلر وعسکره پدرلری ایچهرك بربری آردنجه تسلیم جان ایتمش وولد معهودایسه خلوصکارلق غرضیله پدرینك جنازهسنی رومالیلره کوندروب حالبوکه هیچ برعوضنی کورمامشدر .

مهرداد غایت شجیع ایدی . رومالیلری اوردیغی زمان یوز بیك کشیلرینی قتل ایتدیکی و یکرمی ایکی لسانه آشنا اولدیغی متواتردر .

§

﴿ مهرماه ﴾ سلطان — سلطان سلیمان اولك کریمهسی ورستم پاشانك زوجهسیدر (١٥٥٦ م و ٩٦٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی اسکدارهدهکی اسکله جامع کبیریله ادرنه قپوسی جامعی مشار الیهانك امریله تأسیس اولندی .

§

﴿ مهلایل ﴾ — شیث علیه السلامك حفیدی وقینانك اوغلی اولوب پدرندن صکره خلافت ایتمش وکندوسندن صکره دخی اوغلی

(یارد) مقام خلافته کچمشدر که ادریس علیه السلام اشبو یارد صلبندن پانهادهٔ عالم وجود اولدی.

مهلایلك عراق عربده بعض شهرلر بنا ایتدیکی مرویدر.

§

﴿ مهلب ﴾ بن صفوان — امرای عربدن شجاعت وسماحت ایله مشهور برذات اولوب متعدد محللرده ولایت وبصره‌یی طائفهٔ خوارجدن حفظ وحمایت ایتمشدر الك صکره عراقین حاکمی دامادی حجاج طرفندن خراسان والیسی ایکن (٧٠٦ م و ٨٨ ه) تاریخنده وفات ایتمکله یرینه اوغلی یزید کچمشدر.

اشبو یزید بن مهلب هنوز بنی امیه تختنه کچن یزید بن عبدالملك زمانده داعیهٔ استقلال ایله برقاچ دفعه‌لر متصدیٔ خروج اولوب بصره‌یه غلبه‌سی اوزرینه ادعای خلافت وبصره اهالیسی دخی براز شروط ایله بیعت ایتلرینه بناء خلیفهٔ مومی‌الیهی خلع ایتمك ایچون اردو ترتیبیله همان شامه حرکت ایلدیسه‌ده خلیفه یزید طبقهٔ ثانیه شجعانندن قرنداشی مسلمة بن عبدالملکی عساکر وافیه ایله اوزرینه کوندردیکندن (٧٢٠ م و ١٠٢ ه) تاریخنده بربرینه قاوشملریله سکز کون دوام ایدن محاربه‌ده یزید بن مهلب واتباعی مغلوب ومقتول اولدی. دولت عباسیه‌ده برمکیلرك سخاوتی قدر دولت بنی امیه‌ده دخی ال مهلب سخاوتله مشهور ایدی.

§

﴿ میرخواند ﴾ عجم مورخلرندن اولوب اصل اسمی محمددر (١٤٣٣ م و ٨٣٧ ه) تاریخنده تولد و (١٤٩٨) ده وفات ایلدی سن صباوتندنبرو تتبع تواریخه حصر اوقات ایلدیکندن خراسان ومازندران پادشاهی حسین بهادر شاهك وزیری علی شیر نوایینك حمایتیله هرانده برتکیه‌ده اختیار عزلت ایدرك شرقك وقوعات تاریخیه‌سنی یازوب (روضة الصفا) تسمیه ایلمشدر. اثر مذکور خلفتدن باشلیه‌رق عجم وترك وتاتار پادشاهلرینك مدت سلطنتلری وقایعندن باحثدر. بك اهمیتلو جهتلری السنهٔ مختلفه‌یه ترجمه ونقل اولندی.

§

﴿ میر علی ﴾ — سادات کرام و اولیاء عظامدن اولوب حسین بیقرانك تختگاهی بولنان (هرات) بلده‌سنده زیور مهد وجود اولمش و (١٥٣٩ م و ٩٤٦ ﻫ) تاریخنده اوراده عزم ریاض جنان ایتمشدر خط تعلیقی اولا یازان یعنی اختراع ایدن مشارالیهدر نظم و نثرده استاد زمان وافتادکانی سلاطین جهان ایکن معیشتی صورت حلالدن استحصال ایدنده اقدم امال اولدیغنه بناء هیچ برطرفه عطف نظر تمایل ورغبت ایتمیه‌رك عمرینی الی الابد کنج فقر وضرورنده تکیرمش وصورتا روزکاردن شکایت کونه بونظم درر باری اولوقت بخارادہ کشیدهٔ سلك منظومة اللال ایلمشدر .

عمر ازمشق دوتابود قدم همچون چنك
تا که خط من بیچاره بدین قانون شد
طالب من همه شاهان جهانند ومرا
در بخارا جگر از بهر معیشت خون شد

(میر علی فوت نمود) عباره‌سی وفاتنه تاریخدر .

§

﴿ میر علیشیر ﴾ — نوابی مخلصیله شهیر برذات فضائلسیر درکه ترکی وفارسی اشعاری بین الشعرا مسلم اولمغله (ذواللسانین) دنیلور ایدی چغتای کبرای امراسندن (الوس) نام ذاتك صلبندن مهد وجوده کلدی اوائل حالنده تحصیل معارف امنیه‌سیله برچوق محللرده سیر وسیاحت وبو یوزدن نیجه مصائب طاقتفرسایه تصادفله مبتلای فقر وسفالت اولدیغی حالده سلطان حسین بیقرانك جالس تخت سلطنت اولمسی اوزرینه هراته کتوریلوب آز مدتده عهده‌سنه رتبهٔ رفیعهٔ وزارت توجیه ایدلدی مؤخراً کندو اختیاریله امور حکومتدن کف ید استغنا ایدرك کوشهٔ انزوایه چکلدی .

مشارالیه عمرندن بردقیقه‌سنی بیله مالا یعنی به صرف ایتمیوب دائما نظم اشعار آبدار ونشر آثار دلشکار ایله اوقات کذار اولمش واوج یوز قدر خیرات شریفه تعمیر وتأسیسنه همت ایدرك الحاصل فضائل علمیه وخلقیه یی بحق جامع بروجود نادرالموجود اولدیغنی ازهرجهت ارائه واثبات ایتمشدر .

اولدیغی کبی میل بری و بحریلری دخی زیرده محرر اولدیغی اوزره مختلفدر .

اسامی دول	میل بحری	میل بری	میل جغرافی
	مترو	مترو	مترو
دولت علیه	١٨٥٢	١٨٥٠	١٦٨٣
انکلیز دولتی $\frac{١٧٦٠ \text{ یارده}}{١٦١٠ \text{ مترو}}$	١٨٥٢	١٦١٠	١٦١٠
فرانسز دولتی	١٨٥٢	١٣٠٠	١٤٨٢
اسپانیا و پورتکیز دولتلری	١٨٥٢	١٨٦٥	٢١١٦
اوسترپا دولتی	١٨٢٨	٢٥٢٨	٢٤٧٠
ایتالیا دولتی	١٨٥٢	١٣٠٠	١٤٨١
روسیه دولتی	١٨٢٨	١٠٦٧	١٠٦٧
ایران دولتی	١٨٥٢	١٩٤٩	١٩٤٩

§

﴿ میلان ﴾ — ایتالیاده اولونا نهرینك جانب یساری اوزرنده مبنی وایکیوز یکرمی بیك نفوسی حاوی جسیم ومستحکم برشهردر . اولومباردیا ولایتنك مرکزی ووندیك وموزا و پلزانس شمندوفرلرینك کذرکاهیدر . دارالفنونی وسائر مکاتب عالیه‌سی واوتوز بیك سیرجی استیعاب ایدر واسع بر تیاتروسی وایپك و پموق منسوجات فابریقه‌لری واردر . شهر مزبور (٤٩٠٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز سکسان یدی سنه مقدمنده غولوالی (بلووز) طرفندن تأسیس اولندیغنده حائز اهمیت اولمشکن درتیوز طقسان ایکی سنه صکره رومالولرك ید ضبطنه کچمسیله اهمیتی ضایع وایکنجی درجه‌ده اولان شهرلر رادهسنه تنزل ایتمشدر . مشهور شارلمانك لومباردیایی استیلاسنده یئه اهمیت سابقه‌سنی اعاده ایدوب صکره کاه مستقلاً وکاه جمهوریت ودوقه‌لق مقری اولمق اوزره اداره اولنورکن (١٨٠٥ م و ١٢٢٠ ه) ده ایتالیانك بومباردی ولایتنك کرسیسی اولدی واون سنه صکره آوسترپالولرك ید ضبطنه کچدیسه‌ده (١٨٥٩ م) تاریخنده

فرانسه وساردنیا دولتلرینك آوستریایه غلبه‌سی مناسبتیله تکرار ایتالیایه انتقال ایتدی حالا ایتالیا اداره‌سنده‌در .

§

﴿ میله ﴾ — منتشا سنجاغنده‌کی میلاس قصبه‌سنك اسمیدر وقتیله (ایتونی) جمهوریتك مقرادارلرندن میونانیلرك سربست برتزهکاهی ایدی قدیماً نه درجه معمور برشهر اولدیغی الیوم کورینان آثارندن استدلال اولنه بیلور قصبهٔ مذکوره‌یه (پچین) دخی دیرلر بربشقه روایته کوره (میله) قوش اطه‌سی جوارنده ومندرس نهری کنارنده دیکر برمملکت ایدی که حکمای یونانیه‌دن (اناقس) اورادە تولدایلدی .

﴿ میلوس ﴾ — الیوم دکرمانلك دیدیکمز جزایر یونانیه‌دن براطه اولوب یونانستانده قیقلادیس سنجاغنه تابعدر .

§

﴿ میمون ﴾ — ذوثدیه صنفنك برنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدن حیواناتدندر بونلرك اعضاجه نوع بنی آدمه بر درجه‌یه قدر مشابهتی اولوب ایچلرنده ایکی متریه‌قدر بویلیلری واردر وجسملری علی‌الاطلاق ضعیف ورنکلری مختلف و یوزلری چپلاقدر اکثر نوعلرنده قویروق اولماز بیه‌جکلری یمش و بوجکه منحصردر میمونلرك قوهٔ مدرکه‌سی و بعض کونه خباثت و خرسزلق ویغما کرلك وحدت وغضب وجابکلکی وسائر احوالی جمله‌یه معلومدر . بونلر طبعاً بنی بشره انسیته پك سریع برقابلیت کوسترلر ایسه‌ده بیچاره‌لرهریرده چنکانه‌لرك اللرندن قورتیله‌مزلر . بیوك میمونلر کنجلکلرنده قابل انسیت اولدقلری حالده بیودکاری یعنی سن بلوغه واردقلری زمان اوتوراقلشه‌رق ضعفه دوچار وکیده‌رك تلف اولورلر . میمونلرك وطنلری سیجاق یرلر اولدیغندن محال بارده‌یه کوتورلدکلرنده مریض واکثریا ورم اولورلر . (بوفون) نام ذات میمونلر فاملیاسنی آسیاایله امریقاده اولمق اوزره ایکی بیوك قبیله‌یه تقسیم ایدر آسیا میمونلرینك برونلری اشاغیدن آچیق والنلری غایت چیقیق اولوب قولاقلری انساندن پك آزفرقلیدر کوزلری ایسه بربرینه پك یقین وایلرویه طوغری چیقمشدر امریقا میمونلری ایسه کوچك ایکن یکرمی درت سود

دیشلی و بیودکارنده اوتوزایکی ویااوتوز التی دیشلی اولورلر و برون دلیکاری یان طرفلرده وبر برندن آیری کورینورلر وقویرقلری آزچوق اوزوندر . الیوم موجوداولان برطاقم میمون اسکاتلرینه نظراً دنیاده نسللی منقطع دهاپك چوق نوع میمونلر وارایمش .

§

﴿ میزوا ﴾ — اساطیر یونانیه‌دن حکمت وصنایع وحرب الٰهی وژوپیترك دماغندن مسلح اولهرق چیقمش کریمه‌سیدر . (بوکاسلاحله مقابله نقدر مشکل) .

§

﴿ میغ چونغ ﴾ — لیانغ خاندانی منقرض ابدرك چین تختنه جلوس ایدن برترك امیرینك اولادلغی اولوب (٩١٧ م و ٣٠٥ ﻫ) تاریخنده امیر مومی الیهك وفاتیله یرینه چکمشدر . تاتار نسلندن ایسه‌ده عاقل ومحب علم اولدیغندن سرایه مستولی اولان طواشیلری طرد وادارهٔ داخلیه‌یی اصلاح ایلدی . فن طباعت چینده یونك زماننده ایجاد اولنمشدر .

§

﴿ مینوس ﴾ — کرید حکمداریدر زمانه‌قدر برقاچ کوچك حکومته منقسم واعتقادلری مختلف بولنان کرید اهالیسنی (٤١٦٠ خ) ده یعنی میلادك بیك درتیوز اوتوز درت‌سنه مقدمنده جبراً ادارهٔ واحده تحتنه ادخال ایدرك اتیکی ومغاره‌لیلره وبعض جزایر بحر سفید اهالیسنه دخی نفوذ حکمداریسنی طانتدیرمش واصول اداره ومساوات حقوق تبعه وتربیهٔ عمومیه حقنده برقانون یاپوب موقع اجرایه قومشدر بوقانونی صکره آتنه‌لیلر دخی قبول ایدوب مدت مدیده دستورالعمل طوتمشلردر .

مینوس عن اصل آسیالی واسکی یونانیلرك اعتقادنجه ژوپیترك اوغلیدر (بازیفائه) ایله ازدواجندن وجوده کلمش اولان اوغلی (آندروژه) یی آتنه‌لیلر قتل ایتدکلرندن یونانستانك آتیکی دنیلان قسمنی ضبط وقرالری اولان (آژه) یی میتوتورنام حیوانه ازیق اولمق اوزره بهرسنه یدی‌قیز ویدی اوغلان اعطاسی معاهده‌سنه ربط ایله اخذانتقام ایلمشدر .

§

﴿ میوار ﴾ — هندستانده واقع بجرات شبه جزیره سنده وقتیله تأسس ایتمش برسلاله حکمدارید (٥٢٩ م) تاریخنده شاعور نامنده بر راجپوت عشیرتی خلقیله بحرانه کلوب اینای شمسدن اولان سلاله‌یی محوایله اشبو میوارسلاله‌سنی تشکیل ایلش وسلاله مذکوره اوچیوز اون‌طقوزسنه دوام ایتمشدر .

(م) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
ماتیه	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
ماچقه	ناحیه		طربزون	طربزون
ماردین	مرکز لوا.		ماردین	دیار بکر
مارغلیج	قضا		نارده	یانیه
مازکرد	مرکز لوا.		مازکرد	درسیم
مازکرد	ناحیه		ارزنجان	ارضروم
مازون	ناحیه		ایدین	ایدین
ماط	قضا		دبره	مناستر
مالش	ناحیه		اسکوب	قوصوه
مالویز	قضا		قدیه	کرید
مامش	ناحیه		سلیمانیه	موصل
ماندیچه	ناحیه		ازمیر	ایدین
مانیاس	ناحیه		قره‌سی	قره‌سی
ماوت	ناحیه		سلیمانیه	موصل
میاوری	ناحیه		لارستان	طربزون
متن	ناحیه		اطنه	اطنه
متین	قضا		جبل	جبل لبنان
متروپچه	قضا		یکی پزار	قوصوه
متان	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
مجدل	قضا		قدس شریف	قدس شریف

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
مچوه	ناحیه		قیرشهری	انقره
مچوه	قضا		یانیه	یانیه
مجور	ناحیه		نیکده	قونیه
مجکرد	ناحیه		ارضروم	ارضروم
مجید اوزی	قضا		اماسیه	سیواس
محائل	قضا		عسیر	یمن
محال	ناحیه	زند	سلیمانیه	موصل
محاور	ناحیه		تعز	یمن
محاویل	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
محلان	ناحیه	خانقین	بغداد	بغداد
محمودی (سرای)	قضا		الباق	حکاری
محمودیه	ناحیه		بغداد	بغداد
محویت	ناحیه		صنعا	یمن
مخا	قضا		تعز	یمن
مدینهٔ منوره	مرکز لوا.		مدینه	حجاز
مدانیه	قضا		بروسه	خداوندکار
مدرنی	ناحیه		بولی	قسطمونی
مدحتیه	ناحیه		حله	بغداد
مدللو	مرکز لوا.		مدللو	جزایر بحرسفید
مدیات	ناحیه		ماردین	دیاربکر
مدیه	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
مرابطین	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
مرامبلا	قضا		لاشید	کرید
مرج عیون	ناحیه	صیدا	بیروت	سوریه
مرج نواحی	ناحیه		شام	سوریه
مرجعون	قضا		بیروت	سوریه
مرخیص	ناحیه		عکا	سوریه
مرزیفون	قضا		اماسیه	اماسیه
مرزیفون آباد	ناحیه		اماسیه	اماسیه
مرسین	قضا		اطنه	اطنه
مرعش	مرکز لوا.		مرعش	حلب
مرفته	قضا		کلیولی	ادرنه
مرفوده	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
مرقب	قضا		لازقیه	سوریه
مرکوزه	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
مرکه	قضا		سلیمانیه	موصل

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
مرمره	جزیره		قره‌سی	قره‌سی
مرمریس	قضا		منتشا	ایدین
مریخ	قضا		بنغازی	بنغازی
مراکیه	ناحیه		برات	یانیه
مرده	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
مزیرعه	ناحیه		لازقیه	سوریه
مسعودیه	ناحیه		قیصریه	انقره
مسکنه	قضا		حلب	حلب
مساطه	قضا		خمس	طرابلس غرب
مسور	ناحیه		صنعا	یمن
مسولی	ناحیه		منتشا	ایدین
مسیب	ناحیه		کربلا	بغداد
مسیس	ناحیه		اطنه	اطنه
مشاریق	ناحیه		بلقا	سوریه
مشاریق جزار	ناحیه		بلقا	سوریه
مصاط	ناحیه		ارزنجان	ارضروم
مصراطه	قضا		خمس	طرابلس غرب
مصطفائیه	ناحیه		بصره	بغداد
معان	قضا		بلقا	سوریه
معادن	ناحیه		اماسیه	سیواس
معامر	ناحیه		بصره	بغداد
معرب الانس	ناحیه		صنعا	یمن
معرة النعمان	قضا		حلب	حلب
معرة المضرین	ناحیه		حلب	حلب
معمورة العزیز	مرکز ولایت		معمورة العزیز	معمورة العزیز
معلقره	قضا		تکفورطاغی	ادرنه
مغاره	ناحیه		قوزان	اطنه
مغنیسا	مرکز لوا		صاروخان	ایدین
مفارقین	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
مقلوب	ناحیه		موصل	موصل
مقمق	ناحیه		صنعا	یمن
مقینه	ناحیه		تعز	یمن
مکة مکرمه	مرکز لوا		مکه	حجاز
مکری	قضا		منتشا	ایدین
مکس	قضا		وان	وان
ملازکرد	قضا		موش	بتلیس

اسم واعتباری		در قضا	درلوا	درولایت
ملاطیه	مرکز لواء		ملاطیه	دیاربکر
ملاقاص	ناحیه		برات	یانیه
ملحه	ناحیه		کرکوك	موصل
ممالو	عشیرت		بوز اوق	انقره
ممج قلعه	ناحیه		حلب	حلب
منارہ لو	ناحیه		مرعش	حلب
مناصف	ناحیه		جبل	جبل لبنان
مناستر	مرکز ولایت		مناستر	مناستر
منتشا	مرکز لواء		منتشا	ایدین
منتفك	مرکز لواء		بغداد	بغداد
منده لی	قضا		بغداد	بغداد
مندخوره	ناحیه		صاروخان	ایدین
منداليات	ناحیه		منتشا	ایدین
مندان	ناحیه		موصل	موصل،
مندی	عشیرت		سلیمانیه	موصل
منشیه	قضا		طرابلس غرب	طرابلس غرب
منشکور	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
منصوریه	ناحیه		بغداد	بغداد
منظوال	ناحیه		قره حصار	سیواس
منع خاصه	ناحیه		جبل	جبل لبنان
منکن	ناحیه		بولی	قسطمونی
منکور	ناحیه		سلیمانیه	موصل
منلك	قضا		سیروز	سلانیك
منمن	قضا		ازمیر	ایدین
منمجی	ناحیه		اطنه	اطنه
منوح	ناحیه		صنعا	یمن
منوغات	ناحیه		تکه	قونیه
منوفاج	ناحیه		قندیه	کرید
مود	قضا		ایچ ایل	اطنه
مورنجوه	ناحیه		مناستر	مناستر
مورطنه	ناحیه		تکه	قونیه
موزاتلو	ناحیه		انقره	انقره
موژوری	ناحیه		موصل	موصل
موسی بکلی	ناحیه		حلب	حلب
موش	مرکز لواء		موش	بتلیس
موصلجه	قضا		قره حصار	خداوندکار

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
موطلو	ناحیه		موش	بتلیس
مولوه	قضا		مدللو	جزایر بحر سفید
میخالیچ	قضا		بروسه	خداوندکار
میخالیچعوق	قضا		انقره	انقره
میضال غازی	ناحیه		بولی	قسطمونی
میرزر	ناحیه		نجد	بغداد
میر محمدی	ناحیه		کرکوك	موصل
میر یوسفی	ناحیه		کرکوك	موصل
میسی	قضا		ردوس	جزایر بحر سفید
میکاللو	ناحیه		انقره	انقره
میلاس	قضا		قره حصار	سیواس
میلاس	قضا		منتشا	ایدین
میلان	ناحیه		کنغری	قسطمونی
میلو یوطامو	قضا		رسمو	کرید
میللو	ناحیه		تکه	قونیه
مللو	ناحیه	رقه	زور	حلب
مینا	ناحیه		مکه	حجاز

حرف ن

﴿ ناپال ﴾ — اسیای وسطاده تبت ولایتنك جهت شمالیسنده بر قطعهٔ جسیمه در بوکا بوتان دخی دیرلر . (بوتان) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نابلس ﴾ — یاخود (نه اوپولیس) بو شهر پك اسکیدر حضرت سلیمان علیه السلامك وفاتیله برینه اوغلی (رخبعیم) جلوس ایلدکده اون ایکی سبط خلفندن اون سبطی آر یلوب (یور بعام) نامنده برینه بیعت ایتمشیدی . اول وقت مرقوم یور بعام اشبو نابلسك اولدیغی محله یعنی سامریه‌نك جنوبنده وغاریزم طاغی جوارنده بر شهر بنا و پای تخت اتخاذ ایدوب اسمنی (شحیم) قودی ونیجه زمان صکره خراب اولوب الك صکره رومالولره انتقالنده ینه اعمار وروما کوچلرینه تخصیص و (نه اوپولیس) تسمیه ایدلدی نابلس بونك غلطیدر .

§

﴿ ناپلیون ﴾ بوناپارت — (بوناپارت) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ناپلیون ﴾ اوچنجی — فرانسه ایمپراطوریدر (۱۸۰۸م و۱۲۲۳ه) ده پارسده تولد و (۱۸۷۳ م و ۱۲۹۰ ه) ده انکلتره‌ده منفیاً وفات ایلدی هولاندا قرالی بوناپارت لوئی‌نك اوغلیدر ابتدا اسویجره‌ده طوپجی یوز باشیسی ایکن فرانسه قرالی فلیپ علیهنه بعض حرکاتی جهتیله امریقایه نفی وصکره انکلتره‌یه اعاده اولندیسه‌ده بولونیاده ناپلیون سلاله‌سنی احیایه

مساعیسی تعین ایلدیکندن پارس قاره‌سی حضورنده مؤبداً نفیه محکوم علیه اولمشیدی (١٨٤٦ م و ١٢٦٣ ﻫ) تاریخنده قلعه‌دن فرار ایدرك بلچیقایه واورادن انکلتره‌یه کیدوب (١٨٤٨ م) ده بر تبدلات اوزرینه پارسه کلدی ومؤخراً ینه پارسدن تبعید وحق انتخابدن محروم ایدلدیکی حالده فرانسه‌نك بش ایاتندن ایدیلان انتخاب اوزرینه مبعوثاً تکرار پارسه کلوب براز صکره اکثریت آرا ایله رئیس‌جمهور تعین‌اولندی و(١٨٥٢ م) ده بر چوق قیل وقالدن صکره ریاستی اون سنه ایچون تمدید و بر قاچ آی صکره انتخاب عمومی ایله قرالغی اعلان ایدلدی .

ناپلیون بو وجهله مسند حکمداریده تقرر ایدرك نفوذینی بتون اوروپا اوزرینه تأثیر ایتدیرمش وحتی (١٨٥٥ دن ١٨٦٧ م) تاریخنه قدر بتون اوروپا حکمدارلرینی ایاغنه کتورتمشدر (١٨٥٣ م و ١٢٧٠ ﻫ) تاریخنده دولت علیه وانکلتره ایله بالاتفاق روسیه اوزرینه آچدیغی محاربه بر سنه صکره پارس معاهده‌سیله وکذلك انکلیزلر ایله متفقاً تشبث ایلدیکی چین محاربه‌سی پکینه قدر ممالك چینیه‌یی تسخیر و برچوق تضمینات استحصالیله و(١٨٦٢) ده‌کی انام سواحلی سفری خیلی مظفریتلرله نهایت بولدیغی کبی (١٨٥٩ م) تاریخنده دخی ایتالیا قرالی ویقتور امانویل لهنه اوسترپا اوزرینه آچدیغی محاربه‌یی دخی قزانوب ارتق بیوك دولتلر زمرهسنه وارسه ناپلیون یوقسه ناپلیون دیدیرتمشدر . مشار الیه برآره‌لق مکسیقایه دخی سفرایدوب مکسیقو شهرینی یدضبطنه آلدی ونهایت (١٨٧٠ م و١٢٨٧ ﻫ) تاریخنده پروسیا دولتنك اسپانیا قرالیقندن مخلوع ایزابللانك یرینه پروسیا خاندانندن برپرنسی قرال تعیین ایتمك استه‌مسنه قارشو بولنه‌رق دولت مشارالیهایه اعلان حرب ایدوب سدانده محاربه‌یی غیب و پروسیالولرك النه اسیر دوشدیکندن برلینده قلیجنك پروسیا قرالی کلیومه تسلیم رسمی اجرا اولندقدنصکره انکلتره‌ده (ویل همش) شهرینه نفی وکندوسی ایله فاملیا - سنك فیمابعد مسند اعتباردن سقوطی اعلان اولندی .

§

﴿ نابوپولاصر ﴾ — برنجی آثور حکمداری بخت نصراول طرفندن

بابل والیسی ایکن (٤٩٦٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز یکرمی بش سنه مقدمنده ماد حکمداری برنجی (سیئازار) ایله بالاتفاق متبوعینی پریشان وبابلده استقلالنی اعلان ایدن ذاتدر . ترك وتاتارلرك بابلی محاصره ایتدیکنی خبر آلمسی اوزرینه (نینوه) نك ضبطنی وقت آخره براغوب همان عودت ایتمشیدی .

(٤٩٨٨ خ) تاریخنده اوغلی ایکنجی بخت نصر واسطه‌سیله تکرار هجوم ایدرك نینوه وبالجمله آثوریایی ید ضبطنده زبون و بو صورتله قوجه آثور دولتنی محو وسرنگون ایلدی .

§

﴿ ناپولی ﴾ — ایتالیای جنوبیده بربیوك شهردر . ناپولی ایالتنك کرسیٔ اداره‌سی اولوب رومانك جنوب شرقیسندن ایکیوز بش کیلومتروده وناپولی کورفزی اوزرنده واقع ودرت یوز اللی بیك نفوسی جامعدر . غایت لطیف برموقعده درجه درجه یاپلش وشهره ناظر (سنت‌الن) نام قلعه وسائر قلاع ایله محافظه اولنمشدر . اکثر سوقاقلری طار قرانلق وانیش یوقوشلی ایسه‌ده پاکت طاشلرله وغایت مزین صورتده دوشمشدر متعدد سرایلری فقرا خسته‌خانه‌سی ترسانه‌سی وآورو پاجه الك واسع والك کوزل طاتینان (سن شارل) تیاتروسی کایسالری مناسترلری شمندوفرلری رسم دارالفنونی عسکری مکتبلری بحری آقادمیسی برچوق کتبخانه‌سی تاریخ طبیعی دیوانخانه‌لری موزه‌خانه‌لری نباتات باغچه‌لری ایکی رصدخانه‌سی طپوغرافیا اداره‌سی وآثار عتیقه وعلوم وفنون وصنایع نفیسه آقادمیسی واردر . صنایعی پك متنوع ورواجلیدر .

ناپولی قدیماً روما اغنیاسنك یکانه برموقع تنزهی ایدی . لومباردلرك ایتالیایی تسخیر ینه قدر روما شرق امپراطورلغنده اولوب بر دوقه‌لق تشکیل ایدر ایدی تدریجاً جمهوریته منقلب اولوب طقوزنجی عصردن اون ایکنجی عصره دکین بو وجهله مستقل کچدی (١٣٤٨ م و ٧٤٩ ه) ده مجارستان حکمداری بیوك لوئی و (١٣٨٣ م) ده فرانسه دولتلرندن برنجی لوئی و (١٤٤٢ م) ده اراغون قرالی برنجی الفونس و(١٤٩٥ م) ده فرانسه قرالی سکزنجی شارل اخذ وتسخیر وبرسنه صکره (دون) نام آوستریا

جزالی هجوم وضبط ایله تخریب ایلدی ومؤخرا (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ه) تاریخنده فرانسزلر الوب برجمهوریت تشکیل ایتدیلر . یدی سنه صکره بوناپارت اوغلی ژوزفی اورایه قرال تعیین ایتدی . نهایت (١٨٦٠ م ١٢٧٧ ه) تاریخنده جنرال غاریبالدی سلاح پاطلامقسزین ایتالیا نامه تسخیر ایلدی . ناپولی ولایتی الته اسکی زمانده (پارتنوپا) وصکره لری (نئاپولیس) نامیله یاد اولنور واسکی سچلیاتین قرالغنك بیوك قسمنی شامل بولنور وقرالق مزبورك عموم اهالیسی طقوزملیون تخمین ایدیلورایدی . یونانستانده اولان (اناپولی) بشقه در .

§

﴿ نابونید ﴾ — بابل دولتی حکمدارلرندندر . مقرون صحت اولدیغی اسمنه (باتازار) و (بروس) دخی دیرلر . اون طقوز سنه سلطنتی عقیبنده و (٥٠٥٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز اوتوز سکز سنه مقدمنده کرسئ حکومتی دولت کیانید واضعی اولان کیخسروك یدنجی استیلاسنه دوشمشدر . دائما عیش وعشرته متهالك برکیمسه اولوب مصالح دولتی والدهسی (نیتوکریس) ه حواله ایتمشیدی حتی دشمنك فرات نهری مجراسندن بابله کیردیکی کیجه رضیافت مجلسنده سرخوش بولندیغندن کیخسروك استیلاسنی صباح مخمورلغنده خبر المشدر . حقنده برغریب قضیه حکایه ایدرلر شویله که : قدس شریفدن اغتنام ایلدیکی اشیای مقدسه یه برکون بیوك برحرمتسزلك ایتدیکندن او کیجه اوطه سنك دیوارینه برید معنوی ایله اوچ کلمه ترقیم اولنور . نابونید یونانك معناسنی اکلایه مدیغندن اورادہ بولنان سائر اهالئ قدس ایله منجی بولنان دانیال علیه السلامی کتوردوب سؤال ایتدکده مشارالیه سابق الذکر حرمتسزلکندن ناشی قتل اولنه جغنی ایما ایدر وچوق سورمکسزین حقیقة تعبیری ظهور ایدر .

§

﴿ نابی ﴾ — خامهٔ اعجازی خزینهٔ نکت ومعانی خازن و بتخصیص غزلکویان شعرای روم ایچنده هر سوزی بر جوهر ناب قیمت نایابه متوازن اولان اورفه لی (یوسف نابی) افندی اولوب زرین قلم اعتبار ایله تحریره سزاوار اولان دیوان اشعاری و حج شریفه عزیمتی اثناده احوال مجازیه یی

شامل یازدیغی (تحفة الحرمین) ی و (غزا نامه) و (خیر آباد) و (خیریه) نامله منظوم اثر برکزیده‌سی وبعض منشأتی شایان مطالعه‌در (١٧١٢ م و ١١٢٤ ه) تاریخنده وفات ایدوب اسکدارده مسکینلر حوارنده واقع مقبرهٔ مخصوصنه دفن اولندی . قبری سلطان محمود ثانی زمانده تعمیر اولنمشدر .

§

﴿ ناتال ﴾ — برهزیلیاده برمستحصن شهردر بیوك ریو ایالتنك کرسیٔ اداره‌سی اولوب بیوك ریو نهرینك اوزرنده واقع واون بیك اهالی‌یی جامعدر وتجارتجه پك ایشلکدر .

﴿ ناتال ﴾ ساحلی — افریقای شرقیده برقطعه‌در بونامی‌هند دکزینه دوکیلان ناتال نهرندن اقتباس ایلدیلر بوراسی بوئر وفلمنکلر طرفندن مسکون اولوب (١٨٤٤ م و ١٢٦٠ ه) تاریخندنبرو انکلیزلره کچمشدر .

§

﴿ نادر شاه ﴾ — طهماسب قولی‌خان که عجم شاهیدر (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ه) تاریخنده مشهوده طوغدی بوآدم اولا دوه‌جی اولدیغی حالده صکره برطاقم جمعیت پیدا ایدرك سرکشلکه باشلایوب (١٧٢٢ م) ده بعض اختلالاتدن بالاستفاده فرقه‌سیله خراسانه کیردی ومؤخراً حسین‌شاهك اوغلی طهماسب شاهك خدمتنی قبول و (١٧٢٩ م) ا صفهانی ضبط ایدرك اقتدار واداره‌یی یدانحصارینه الدی وعثمانلیلره تکرر مغلوبیتی اوزرینه‌آرپاس چاینك‌صول جهتنی ترکایله مصالحه‌یه مجبور اولدی وبرمدت صکره عثمانلیلری مغلوب وطهماسبی خلع وبرینه سکز آیلق چوجق اولان اوچنجی عباسی اجلاس و(١٧٣٤ دن ١٧٣٦) سنه‌سنه قدر عثمانلیلره قارشو شانلی محاربه‌لر ایتدی نهایت مرقوم عباسك وفاتی اوزرینه (١٧٣٦ م و ١١٤٩ ه) تاریخنده نادرشاه عنوانیله تخت ایرانه کچوب ایران حاجیلرینه رنجیده اولنمامق وعجم اسیرلری النوب صاتلمامق وسائر بعض شرائطله دولت‌علیه‌یی مصالحه‌یه راضی ایتدکدنصکره افغانلر علیهنه دخی یورییوب قندهاری و (١٧٣٩ م) ده دهلی وکابلی استیلا ایدرك برچوق مال غنایمله

عودت ایدی انجق محاربات متمادیه سببیله ضعیف و زبونلکدن بیتاب اولان عجملر کندوسندن متنفر اولدقلرندن (١٧٤٧ م و ١١٦٠ ه) ده کردلر علیهنه یاپدیغی برسفرده امراسی طرفندن قتل اولندی . نادرشاه اکر دولت علیه مذهب جعفریه یی تصدیق ایدر وایرانلیلر انجیون مکه مکرمه ده برر کن تعیین ایلرایسه ملت اسلامیه ارهسنده اولان شو اختلافی اتحاده تحویل ایده یله جکنی صورت رسمیده باب عالیه اشعار ایلدیکی حالده استانبول علماسی قبول ایتمامشدر .

§

﴿ ناصره ﴾ — قدس شریف جوارنده ساعیر ناحیهسنه ملحق برقریه نك اسمیدر حضرت عیسی علیه السلام اوتوز یاشنه قدر بورایی مسکن اتخاذ ایتمش و بوراده وحی ظهورینه باشلامشدر خرستیانلره نصرانی اطلاقی دین عیسانك بوقریه دن ظهورینه مبتنیدر . الیوم عکا سنجاغنه تابع ناصره شهرینك بوقریه اولمسی مأمول اولنور .

§

﴿ نانکین ﴾ — چین دولتی اداره سنده اولان ممالکك برنجیلرندندر اوتوزایکی درجه عرض شمالی وبوز اون یدی درجه طول شرقیده تخمیناً طقوز یوزبیك نفوسی حاوی وارتفاعاً قرق وجماً اون یدی قدم جسامتنده اوچ قات برحصارایله محتوی اولوب الیوم پای تخت ثانی حکمندهدر حریر وپاموق فابریقه لری غایت مشهور اولدیغی کبی داخل شهرده فغفوری طپراقدن پك مصنع اوله رق انشاایدلمش اولان قله عقله حیرت ویرر صورتده شایان تماشادر مذکور قله نك مثمن الشکل وایکی بوز قدم طولنده ایدوکی تواریخده کورلدی .

§

﴿ ناوارین ﴾ — یونانستانده برشهردر (اوارین) کلهسنه نظربیوریله .

§

﴿ نای ﴾ — فرانسه مارشالرندن ایکن برجنجه یه مبنی (١٨١٥ م و ١٢٣١ ه) تاریخنده قورشونه دیزلمشدر تلفه مأمور اولان نفرات کمال محبتلرندن ناشی آتش قوماندانسنی دکله مامش اولدقلرندن مارشال کندوسی نفرات مرقومه یه (عسکر . نه زمانکن بری ضابطکزه اطاعت

ایتز اولدیکز) دیوب وآتش قوماندانی ویروب کندو کندوسنی قورشونه دیزدیرمشدر .

(شام شریفده قورشونه دیزیلان احمد پاشانك میدان سیاستده نطق دخی بوندن اشاغی دکل ایدی) .

§

﴿ نایسوس ﴾ — نیش شهرینك نام عتیقیدر . (نیش) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نباتات ﴾ — علم نباتاتك نظری قسمی اعضا ونشو ونما وعلایم وقوانینندن وعملی قسمی زراعت وعلم طب وصنایعه عائد خصوصاتندن بحث ایدر .

متقدمینك علم مذکور حقنده براقدقلری اثار رابطه‌سز وقارمه قاریشق برحالده ایکن متأخرین وازان جمله (قلوسیوس) نام ذات اوروپاده بوله بیلدیکی نباتاتك اوصاف وخواصنی ضبط ایدرك اپیجه برعلم هیئتنه قویدی واون برنجی عصرده فرانسه وانکلتره معارفپروراننده برقاچ ذات دخی فهرست واجناس نباتاته اساس اوله‌بیله‌جك قواعدی وضعه همت ایلدی .

نباتات تولد ایتمك ونشو ونما بولدقدنصکره موته مشابه برحاله اوغرامقده معدنیاتدن زیاده حیواناته قریبدر .

نباتاتك شمدی یه قدر کشف اولنه بیلان انواعی یوز یکرمی بیکی تجاوزایتدی .

§

﴿ نپتون ﴾ — کرهٔ شمسك ۲ میلیار ۷٤٥ میلیون میل بعدنده برسیاره اولوب حول شمسده دورینی ۱٤٦ سنه‌ده اکمال ایدر قطر حقیقیسی ۳۸ , ۱۳۳ میلدر بو سیاره‌نك کندوسنه یوز بیك فرسخ مسافه‌ده برده بیکی واردر . اشبو بیك کرهٔ ارضك قری بعدینه مساوی بر بعد ایله تابع اولدیغی سیاره‌نك اطرافنده ٦ کون ظرفنده دورینی اتمام ایلر مذکور بیکك دائرة‌الشمسی سطحنه میلی ۲۹ درجه اوله‌رق حرکتی دخی حرکت رجعیه یعنی حرکات اجرامك عکسنه‌در . اشبو حرکت

رجعیه (اورانوس) نام سیاره‌نك پیکاریله نپتونك یکندن ماعدا دیکر سیاره‌لرك پیکارنده واقع اولدیغندن ارباب فن عندنده خوارقدن عداولنور. نپتوندن شمسه باقیلق لازم کلسه قرص شمس کره ارضدن زهره‌نك کورندیکی قدر برجرم صغیر اولهرق مشاهده ایدیله بیلور . نپتوندن مشاهده اعتباریله سیاراتك کافه‌سی کواکب سفلیه‌دن معدود اولهرق شمسدن اوقدر تباعد ایتمزلر (١٨٤٦ م و ١٢٦٣ ه) تاریخنده برلین رصد خانه‌سی مدیری دوقتور (غول) کوکب مذکوری (لوریه) نك بالحساب تعیین ایلدیکی موقعك بردرجه داخلنده کشف ایله (نپتون) تسمیه ایلمشدر.

§

﴿ نپتون ﴾ — قدیم یونانیلرك اعتقادنجه دکزلر الهه‌سیدر اشکمبه‌سندن (په‌غارس) نامنده برقنادلی آت طوغوب اشبو آتك قفاسی کسیلدکده سفینه‌اولمش برده کسیلان یردن صولرنبعان ایتمکه باشلامش وبو صولردن ایچنلره الهامات وقوعبولمش ایمش. اشته تحقیقات بویله اوللی.

§

﴿ نبض ﴾ — قلبك قوه انقباضیهٔ متواليه‌سیله متسلسلاً شرایینه سوق اولنان دمدن وجود بولور ومتقاطعاً ورود ایدن دم شرایینه صور ثلثه اوزره تأثیر ایدرك نبضی حصوله کتورر شویله‌که اولا (بطین ایسر) قلبك تضییقیله شرایینه وارد اولان دم شرایینی توسیع ایدر ثانیاً مذکور دم شرایینی حرکت انتقالیه ایله تحریك ایدر ثالثاً دم واردك تأثیریله شرایین حرکات متطاوله ایله متحرك اولور. نبض مرکز دم اولان قلبدن نقدر دور اولور ایسه ضربهٔ انقباض قلب ایله ظهور نبض بیننده واقع فاصله اولقدر طویل اولور وفاصلهٔ مذکوره‌نك تطاولی ضربات قلبیه‌نك بطائتیله متناسب بولنور.

اطبا معاینده یا صول الیله مریضك صاغ بیلکنی ویاصاغ ایله مریضك صول بیلکنی طوتمق وانتظام وتواتریني تعیین ایچون ابتدا جزئیجه مریضك قوای حسیه وبدنیه واوصاف سائره‌سنی اکلامق ونبضانی ثانیه‌لی ساعتله تعداد ایلمك لازمدر.

نبضك هر بر تغيراتنى كوسترر صورتده و (سفيغموغراف) نامنده يكى برالت ايجاد اولنديغى ايشيديلهيور .

يكى طوغان برچوجغك ايلك يكرمى درت ساعت ايچنده نبضى متوسطاً (١٢٣) وبر هفته قدر (١٨٨) وبر آى قدر (١٣٥,٤٥) وبش آى قدر (١٤٨,٨٥) ودرت ياشنه قدر (١١٢,٥٦) واون ياشنه قدر (١٠٧,٦٣) در . سن شباب وكهولتده نبض متوسطا يتمشدن يتمش بشه وشيوخده التمشه قدر آثار ونساده ذكوردن اون بر زياده وياقده ايكن نبض اوتورلديغى زماندن اون فضله اولور مشى وحركت وطعام وصيف وشتاز مانلرى ونساجه حل ماده لرى نبضك طبيعت اصليه سنى تعبير ايدر وكثيرالاالتهاب خسته لكلرده نبضك عددى حسابه كلديكى كبى بعضاً حالت نزعده صايلهمز درجهيه وارر .

§

﴿ نجد ﴾ — بغداد ولايتى داخلنده برسنجاق اولوب مع قطيف لحسا ودرعيه وجبليه قضالريدر . حجازه نجد ايله تهامه آره سنده حاجز اولديغجون حجاز ديديلر . زيرا حجاز جهت شرقيسى نجد وجهت غربيسى تهامه وجهت جنوبيسى ارض يمن وجانب شماليسى شام اولمق اوزره تحديد اولنور ايدى .

نجد لغةً ايكى قسم اولوب شرق جهتنده اولان قسمنه (نجد حجاز) ديرلركه اون التى نواحيدن عبارتدر وشيخ نجديه نسبت اولنان بلدهٔ ابليس بونلردن بريدر وغرب جهتنده اولان قسمنه (نجد عارض) ديرلركه عارض ياخود (عماره) سلسلهٔ جبالى و (عينيه) و (درعيه) شهرلرى بوراده بولنور معهود مسيلمة الكذاب وقرامطيلر ووهابيلر الحاصل بتون اغورسزلر بورادن چيقدى ويوزلرندن نيجه يوز بيك كشينك قانى دوكلدى .

§

﴿ نجم الدين ﴾ كبرى — كبار اوليـاء اللهدندر كنيهسى ابوالجناب اسمى احمد بن عمر الخيوقيدر شيخى عمار ياسر نام ذات شريف ايسهده مصرده شيخ روزبهان حضرتلرندن تكميل طريقت ايتمشيدى

رشد وفضیلت ومعرفت وکرامتله بین‌الانام شهرت تمام قزانه‌رق (١٢٢١ م و ٦١٨ ه) تاریخنده جنکیزك ممالك خوارزمی استیصالی صره‌ده شهیداً عازم دار بقا اولمشدر .

(فوائح‌الجمال) نام تألیفکرده‌سی کالنه دائدر . مرویدرکه خلفاسندن شیخ (مجدالدین) بغدادی نام ذات آغزندن بر بیوك سوز قاچیرمغله شیخی نجم‌الدین حضرتلری متأثر اولور ومجدالدین درعقب یالین ایاق استعفای قصوره کلوب آستین شیخه رخسای نیاز اولمسی اوزرینه مشارالیه ملاطفتله (قورقه ایمانك سلامتده‌در لکن بو یولده جان فدا ایتمامکه چاره یوقدر حالبوکه بز دخی یقینده سربریده وشهید اولورز وممالك خوارزم سکا خونبها اولهرق خراب واهالیسی قلیجدن کچه‌رك مضمحل ونایاب اولور) بیورر فی‌الواقع اره‌دن چوق برزمان مرور ایتمکسزین مجدالدین یکرمی درت یاشنده اولدیغی حالده برافترایه اوغرادیغندن سلطان محمد خوارزمشاهك امریله دجله‌یه آتیلوب مغروقاً شهید اولور ومحمد خوارزمشاه صکره‌دن نجم‌الدین کبری حضرتلرینك نطق عالیلرینی ومجدالدین حقنده سویلنان سوزلرك محض بهتان ایدوکنی اکلادیغی کبی نجم‌الدین حضرتلرینك حضورینه کلوب سوز ونیازه باشلارسه‌ده مشارالیه (کان ذلك فی‌الکتاب مسطوراً) آیت کریمه‌سندن بشقه برجواب ویرمیوب عاقبت جنکیز ظهور ایدر وممالك خوارزمی خراب ونجم‌الدین حضرتلریله برابر نیجه ملیون نفوسی کنجیده‌ٔ زیر تراب ایلر .

§

نجم‌الدین — اسمی احمد بن محمد بن علی بن مرتفع بن حازم بن الرفعه کنیه‌سی ابوالعباس شهرتی شیخ الاسلام‌در ائمهٔ علوم و فنوندن مناقب حسنه و نوادر مستحسنه صاحبی بر ذات اولوب مصرده معزیه مدرسه‌سنده حسبة لله تدریس علوم ایله اشتغال ایدردی بعض مناصب عالیه‌یه تعیینی تکلیف اولندیسه‌ده قبول ایتمامشدر (وسیط) و (تنبیه) نام کتابلره (المطلب) و (الکفایه) نامنده ایکی شرح مفیدی ودیکربعض آثاری واردر وفاتی مصرده (١٣١٠ م و ٧١٠ ه) تاریخنده‌در .

§

حلية الانوار صاحبی شاعر نحیفی بشقه اولوب (١٧٣٨ م و ١١٥١ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

§

﴿ نخجوان ﴾ — ارمنستان روسیده عراص نهری اوزرنده وروانك جنوب شرقیسندن یوز قرق کیلو مترو مسافه ده غایت قدیم بر شهر اولوب وقتیله ایکی یوز بیك نفوسی حاوی اولدیغی حالده الیوم اهالیسی بش بیك نفردن عبارتدر . ملوك ایرانیه دن برنجی عباس زمانینه قدر غایت معمور ومشهور ایدی روسلر وعجملر بینده وقوعبولان محاربات متمادیه سببله ازیلوب نهایت (١٨٢٨ م و ١٢٤٤ ه) تاریخنده روسلر طرفندن روان ایله برابر ضبط اولندی . اولوقت روسیه لیلر ارارات طاغنه قدر کلمشلر ایدی .

§

﴿ نخشب ﴾ — بخاراده قارشی نهری اوزرنده ونفس بخارانك جنوب شرقیسندن یوز اوتوز کیلو مترو مسافه ده یاخود طاشکند ایله سمرقند اره سنده قرق بیك نفوسی حاوی وتجارت و صناعتی عالی برمملکت اولوب بخارایه آمد وشد ایدن کابل وهرات کاربانلرینك مرکزیدر بوکا عربلر (نسف) دیرلر . (ابن مقنع) کلمه سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ نخعی ﴾ — کبار تابعیندن علقمه بن قیس بن عبدالله بن مالکك وبرادر زاده سی اسود بن یزید بن قیسك هر ایکیسنه شهرت اولمشدر اولکیسی (٦٨١ م و ٦٢ ه) و ایکنجیسی (٦٩٣ م و ٧٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی ایکیسی دخی حدیث وفقهده امام وقوللری حجت انام ایدی نخعیٔ اول (بر کیسه بر خوی اوزرینه دوام ایدرك قرق یاشنه باصارسه اولنجه یه دك اول خوی تغیر ایتز بیورمشدر .

(نخعی) برده مشار الیهمانك خاندانندن ابراهیم نامنده بر ذات اولوب فقهی ایکیسندن اخذ ایلش و (٧١٤ م و ٩٦ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر او دخی ائمه دن ایدی .

§

﴿ ندیم ﴾ — مشاهیر شعرادن وفحول علمادن و سلطان احمد ثالث حضرتلرینك خواص ندماسندندر برکون سلطان مشار الیه صدر اعظمی ابراهیم پاشا ایله قصر سعید آباده طوغری زور قسوار تنزه اولوب کنار قصره یناشدقلری صره‌ده اوراده دست برسینهٔ ادب طوران اشبو ندیم مرحومه (ابراهیم پاشا ایله بویله زور قسوار تماشا اولدیغمزی شمدی بالبداهه بربیته نظم ایله) دیو شفاهاً امر بیوردقلرنده همان اجرای علی الرأس والعین ایله (کوردم آلمش زورقه لطفیله صدرن پادشاه . برح آبیده قران ایتمش مکر مهر ایله ماه) مطلعنی فی الحال نظم ایتمشدر که حقیقةً غایت لطیف و آبدار دوشمشدر .

§

﴿ نرد ﴾ — معروف بر اویون اسمیدر . بونی ملوك فرسدن اردشیربن بابك دنیا و اهل دنیایه بر مثال اولمق اوزره وضع واختراع ایلشیدی . مثلا رفعتی شهور سنه عددینه تطبیقاً اون ایکی خانه و پولاری ایام شهوره قیاساً اوتوز دانه یاپه‌رق فصوص یعنی زارلری دخی قضا وقدر و تقلباتنه تشبیهاً ایکی عدد اوله‌رق ایجاد ایلدی . بو اویون فارد یاخود فرید . زیاد . ستاره . خانه‌کیر . طویل . نامله‌یه یدی نوعی مشتملدر . عصرمزده طاوله تعبیر ایتدکاری اویون انواع مذکوره‌نك یدنجیسی اولان طویل لفظندن غلط اولدیغی کبی سائرلریده بوکا مماثلدر .

§

﴿ نرون ﴾ — رومانك بشنجی ایمپراطوری اولوب غدارلقله مشهور در (٣٧ م) ده تولد و قلودك وفاتی اوزرینه اون یدی یاشنده جلوس ایلدی اوائل حکومتنده لطف و ملایمتله اجرای اموره دقت ایتدیسه‌ده مؤخراً غایت غدار و ظالمانه حرکتد باشلایوب باشنه ندما صفتنده برچوق اسافل طوپلادی واولا تختك وارث حقیقیسی اولان بریتانیوکوسی حکمدارلغه نصب واقعاد تشبثنده ظن ایتدیکی کندو والده‌سنی طرد و قرنداشی مومی الیهی قتل ایلدکدن صکره والده سی مومی الیهایی دخی ندماسیله قتل ایتدیردی و رومانك قسم اعظمنی خراب ایدن حریق اثناسنده برقله اوزرینه چیقوب مقدما تروانك یاتمسنه دائر انشاد ایلدیکی

منظومه‌یی چاغیره رق یانغینی سیر ایلدی و بونك اوزرینه حریقه رفاحشه‌نك اخطاریله کندوسی سبب اولدیغی تحقق ایدرك هرکس سویلمکه باشلادقده نرون بوکا سبب خرستیانلردر دیه‌رك بو وسیله ایله بیچاره خرستیانلری هزار اشکنجه ومظالمله اتلاف و (٦٥ م) ده علیهنده اتفاقلرینه ذاهب اولدیغی برچوق اعالی وادانی یی اعدام ایلدی و مؤخراً یونانستانه سیاحت ایدوب (٦٧ م) ده غول ویندکس ده علیهنه برقیام وقوعبولمسی اوزرینه اجرا ایلدیکی محاربه ده مغلوب اولدیغندن (پرتوریدن) لر اسپانیاده (غالبه) یی ایمپراطور اشاعه ایتدیلر بوندن صکره نرونك سناتو طرفندن دخی دشمن عمومی ایدوکی اعلان اولنمغله کیزلنمك ایچون برمغاره‌یه قاچوب اوراده اراندیغی صمزلرده کندو کندوسنی اولدرمك استدیسه‌ده بردرلو جانله قیه‌مدی ونهایت برکون بنه بیچاغك اوجینی قارنته طیایوب عجبا صوقسامی صوقسامی دیو تردد ایتمکده ایکن یاننده بولنان سرکاتبی بیچاغه طیانیو یرمکله ارقه‌سی اوزری کتدی و (دنیا نه بیوك براهل معرفت ضایع ایتدی) سوزیله ختم انفاس ایتدی (٦٨ م) سزارلرك خاندانی بونکله نهایت بولمشدر .

§

﴿ نزهة الابصار ﴾ — (١٢٤٨ م و ٦٧٤ ه) تاریخنده وفات ایدن شیخ ابن ساعی علی بن انجب بغدادینك اثریدر .

﴿ نزهة الارواح ﴾ فارسی — امیر حسین فوزی دیمکله معروف فخر السادات حسین بن محمدك منثور ومنظوم براثر مختصریدر .

﴿ نزهة الارواح و روضة الافراح ﴾ — شیخ شمس الدین شهر زورینك حکمای متقدمین ومتأخرین یونانیین وبصربیندن یوز اون بر نفری مشتمل تاریخیدر .

﴿ نزهة العلائی ﴾ فارسی — فنون شتایه دائردر .

﴿ نزهة القلوب ﴾ فارسی — (١٣٥٠ م و ٧٥٠ ه) ده وفات ایدن محمد بن ابی بکر بن حمد مستوفای قزوینینك اراضی وممالك وعنصریات وافلاك وکواکبی شارح اثریدر .

§

﴿ نزیب ﴾ — حلب ولایتی داخلنده زور سنجاغنه تابع رقه قضاسنده بر ناحیه در مصر والیسی محمد علی پاشانك اوغلی ابراهیم پاشا (١٨٣٩ م و ١٢٥٥ ه) تاریخنده دولت علیه نك سردار اکرم حافظ پاشا قوماندا سیله کوندردیکی اردویی اشبو نزیب اوه سنده یوزمشیدی .

فی ٢٤ حزیران فرنکی

§

﴿ نسائی ﴾ — ائمهٔ حدیثدن برمتقی ذاتدر اسمی ابوعبدالرحمن احمد بن شعیب مسقط رأسی خراسان اولوب (٩١٥ م و ٣٠٣ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

برمدت مصرده نشر علوم ایله اشتغال واواخر عمرینه طوغری اوراده شامه ارتحال ایتدکده اهالیٔ شام جناب معاویه یی وفضائل ومآثرینی صوردقلرندن (معاویه صحبت جناب رسول سبیله روز حشرده کندوسنی قورتاردیغنه راضی دکلیدرکه سائر اصحاب کرام اوزرینه برده تفضل ارزوسنده بولنسون) دیمکله اهالی بیچاره یی ایاقلری التنه الوب فاجالده مجروح ایتدیلر صکره او حالده مکهٔ مکرمه یه نقل اولنوب اوراده متأثراً وفات ایلدی .

(سنن کبری) نام تألیف لطیفی کتب ستهنك بشنجیسیدر .

§

﴿ نسر ﴾ — کرکسدن غلط اولهرق (کرکنز) دیدکلری وقره قوش جنسندن ایکن بعضیلرینك طوشانجیل نامنی ویردکلری قوشدر .

(نسر) قطب شمالیده ایکی کوکبه دخی علم اولمشدر اهل هیئت برینه نسر طائر دیکرینه نسر واقع دیرلر .

§

﴿ نسطور ﴾ — استانبول پطریقلرندندر معتقدات خرستیانیه یی تدقیق و (حضرت مریم والدةالله در) سوزینی جرح ایدرك برعقیدهٔ معدله نشر ایتمی اوزرینه (افس) ده متشکل برمجلس مخصوص رهبانی طرفندن اشبو ذهابی رد وکندوسی آفروز ایدلدی . لکن معتقدلری منقرض

اولدی . (اعتقادات خرستیانیده طفوز نمرویه) دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ نسطوری ﴾ — خرستیانلرجه رفض عد اولنان مذهبلردن بریدر مؤسسی تئودور موپسو ویست ایسمده (٤٢٨ م) ده مرقومك شاگردلرندن بری اولان نسطور یوس طرفندن نشر ایدلدی ٤٣١ و ٤٥١ و ٥٥٣ تاریخلرنده متعدد جمعیتلر طرفندن رد اولنمشدر . (نسطوریلرك اساس مذهبلری ایچون اعتقاد کلمه سنده طفوز نجی نمرویه مراجعت بیوریله) .

§

﴿ نسف ﴾ — بخارادہ واقع نخشب شهرینك نام معربیدر . (نخشب) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نسفی ﴾ — منارالانوار صاحبی حافظ الدین عبداللہ بن احمدك شهرتیدر کنیه سی ابوالبرکات اولوب (١٣١٠ م و ٧١٠ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

التنجی طبقه فقهای کرامندن (١٠٣٢ م و ٤٢٤ ه) ده متوفی ابوعلی النسفی حسین بن خضر وکذا اونجی طبقه فقهای بنامندن (١١٤٢ م و ٥٣٧ ه) تاریخنده عازم داربقا اولان امام نجم الدین ابوحفص عمر بن احمد نسفی بشقه ذاتلردر . (نخشب) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نسیمی ﴾ — اصل اسمی سید عماد الدین در حلبده ساکن ایدی عشق الهی ایله سرمست وجد واستغراق اولدیغی حالده آغزندن ظاهری شرع شریفه منافی بعض سوزلر قاچیردیغندن قیون کبی دریسنی یوزه رك شهید ایتدیلر علوم و فنونده مهارت کلیه صاحبی اولوب عشق اوزرینه پك چوق اشعار وابیات سویلمشدر الیوم مرتب بردیوانی واردر .

کاتب چلبینك کشف الظنونده تحقیقنه کوره مومی الیه نسیمی (فضل

حروفی) شاگردلرندن ایمش حلبده شهادتی (۱۴۱۷ م و ۸۲۰ ه) تاریخنده در .

§

﴿ نشئت ﴾ خواجه نشئت سلیمان افندی — (۱۷۳۵م و۱۱۴۸ه) تاریخنده ادرنه ده زینت افزای عالم شهود اولوب عنفوان طفولیتنده درسعادته بالمواصله تحصیل معارف کلیه ایلدکدن صکره طریقت علیهٔ نقشبندیه یه سلوك ایتمش و منلا کورانی سمتنده واقع قوناغنده بعض طلبه یه فارسی تعلیمی و مثنوی شریف اوقویانلرك مشکلاتنی حل وعبادات وطاعات ایله اشتغال ایلمش ایدی وفاتی (۱۸۰۷ م و ۱۲۲۲ ه) تاریخنده در .

دیوان بلاغت عنوانی ایله (طوفان معرفت) نامنده کی اثر معجز بیانی شایستهٔ ساپاش وتحسیندر مشار الیهك کرامانی دخی مشهود ودعامی مقبول ایدی .

§

﴿ نشانجی محمد پاشا ﴾ — (بویالی) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نشانجی مصطفی پاشا ﴾ — علمادن بزدات ایکن فضل ودرایتله مبنی سلطان سلیمان حضرتلری طرفندن مستشار اتخاذ ایدلمش و (۱۵۶۷ م و ۹۷۵ ه) تاریخنده حلول اجل موعودیله عالم فانیدن رفع نشان وجود ایلمشدر .

(طبقات المسالك فی درجات الممالك) و (مواهب الاخلاق) جلهٔ آثارندن وایوبده کی نشانجی جامع شریفی تأسیسات خیریه سندندر . (نشانجی) لق وقتیله دولت علیه ده بر منصب ایدی .

§

﴿ نصف النهار ﴾ — هندسه جه هر دائره نك محیطی اوچ یوز التمش قسم مساوی یه تقسیم اولنه رق هر قسم بر درجه اعتبار اولندیغی مثلو هر درجه التمش دقیقه وهر دقیقه التمش ثانیه وهر ثانیه التمش ثالثه وقس علی هذا اعتبار اولنه کلدیکندن وکرهٔ ارض دخی مدور اولمغله تقسیم ومساحه سی برطاقم دائره لر واسطه سیله اولمق امر طبیعی بولندیغندن کرهٔ ارضك اوزرنده مرکز ومحورندن مرور ایتمك وکره یی ایکی قسم مساوی یه

تقسیم ایلك شرطیله برچوق دوائر عظیمه مفروضدر بو دائره‌لردن کرهٔ‌نك هم مرکزندن وهم قطب جنوبی وشمالیسندن یعنی محورندن مروری فرض اولنان دوائر کثیره‌یه نصف النهار دائره‌لری دیرلر کرهٔ ارضده واقع بر محلك طولی دیمك دائرهٔ نصف النهاره اولان اوزاقلغی دیمکدر نصف النهار دائره‌سنك طرف شرقیسنه طول شرقی وجانب غربیسنه طول غربی اطلاق اولنور هرملت بشقه برنصف نهاردائره‌سی اعتبار ایدرك خریطه‌لرینك حسابنی اکا اویدرمشلردر مثلا انکلیزلر لوندره‌ده واقع (قرینویچ) رصدخانه‌سندن وفرانسزلر پارس رصدخانه‌سندن مروری مفروض دائرهٔ عظیمه‌یی نصف نهار دائره‌سی اعتبار ایلدیلر دولت علیه خریطه‌لرنده پارس رصدخانه‌سندن کچن نصف النهار دائره‌سی معتبردر .

§

﴿ نصوحی ﴾ — مشایخ کرامندندر واسمی محمد مسقط رأسی اسکدار اولوب (١٧١٧ م و ١١٣٠ ه) یاخود (١١١٣ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر امناء افراده امام اولمشیدی . قبری اسکداردہ کندو نامیله مشهور تکیه‌ده‌در .

§

﴿ نصیبین ﴾ — دیار بکر ولایتنده ماردین سنجاغنه تابع برقضا مرکزیدر وموصلك شمال غربیسندن ایکیوز کیلومترو ایلروسنده وشابور نهری اوزرنده واقع اولوب تأسیسی نمرود حل اولنمقده‌در . روماجزالی لوکولوس بو شهری ارمنستان حکمداری دیقراندن آلمشیدی درونده بیك بشیوز قدر نفوس تخمین اولنیور .

§

﴿ نصیری ﴾ — سوریه‌ده طرابلس وحلب ولایتی بینده بر قومدر قرق بیك نفوسدن عبارت اولوب یکرمی یکرمی بش قصبه‌یه تقسیم اولنمشلردر . اوروپالیلر بونلرك اعتقادی حقنده قرمطلرك اعتقادینه مطابق ومذاهب اسلامیه‌یه مشابهدر دیرلر وبرازده خرستیانلق ویهودیلك قارشدیررلر ایسه‌ده حقیقتی ذهابلری کبی دکلدر .

§

﴿ نظام الدين ﴾ — سادات كرامدندر بخارادن درسعادته كلوب سلورى قپوسى خارجنده بنا كرده‌سى اولان زاويه ايچنده امرار اوقات و (١١٥٠ م و ٩٥٧ ه) تاريخنده اوراده وفات ايلدى . پدر عاليقدرى سيد شهاب الدين احمد بغداديدركه نسبى زين العابدين رضى الله عنه حضرتلرينه واصل اولور .

مخدوم مكرمى سيد سيف الدين دخى مدارج عليه‌ى كمالاته اتصال ايتمش فضلادن ايدى .

§

﴿ نظام الملك ﴾ — دولت سلجوقيه وزراسندن حسن تدبير ايله السنه‌ده مذكور وذكر خير ايله جهانده مشهور برذات اولوب اسمى حسن بن على بن اسحق بن عباس كنيه‌سى ابوعلى مسقط رأسى طوسدر اصلنده نواحئ طوس دهقانلرندن برينك اوغلى اولوب تعلم قرآن عظيم الشاندن صكره برمقتضاى علو همت زراعت وحراثته بدل علوم نافعه‌دن حديث وفقه شريف اشتغالنه رغبتله آز وقت ايچنده كسب كمال ومعرفت ايلدى بعده بلخده وزير اولان (على بن شاذان) لك كتابت خدمتنده واندن صكره ملوك سلاچقه‌دن (الب ارسلان) لك پدرى (داود بن ميكائيل بن سلجوق)لك يانده قالوب نيجه زمان مقام خدمتنده ثابت وبرقرار وسپارش ايديلان اموردە چابكدست ومصلحتكذار اولديغندن داوده كنديسنى سودير‌ەرك مراتب سامیه‌ده استخدام اولنمغه باشلادى بوندن صكره داود مومى اليهى اوغلى الب ارسلانك خدمتنه تعيين واوغلنه (نظامى بابا اتخاذ ايدوب عرض ايلديكى هر بر اموری قبول ايله زيرا براهل خير ودیندار ومدبر ومستقيم الافكار آدمدر) ديو توصيه ايتمكله الپ ارسلان پدرينك وفاتندن صكره يرينه پادشاه اولدقده نظامى وزير ايدوب كافهٔ امورنده مرجع طانيدى الب ارسلانك وفاتنه قدر بوصورتله يعنى تدبير امور مملكت وتشييد مبانئ سلطنتده كمال موفقيتله اون سنه مسند نشين وزارت اولوب شاه مشار اليهك وفاتنده اولادى بابالرينك تحتنه كچمك هوسيله نزاع وجدال چيقاردیلرسه‌ده نظام الملك تدبير يله تخت سلطنت (ملكشاه) ده قرارگير اولدى نظامك اعتبارجه ملكشاه دورنده كورديكى بر فرق وتفاوت وار ايسه اوده كافهٔ

مهام دولتی علی الاطلاق ید نفوذینه آلمسی و (اتابك دولت) عنوانه نائل اولمسی ایدی بووجهله یکرمی سنه دخی مشار الیه وزیر اولدیغی حالده (۱۰۹۲ م و ٤٨٥ ه) تاریخنده اصفهاندن کاورکن (نهاوند) ده بعد التراویح حسن صباح نام زندیق عونه سندن عمر الادانی نامنده بر کنج شقینك شهید خنجر غدری اوله رق اصفهانده دفن ایدلدی .

مجلسی دائما علما و صلحا ایله مملو اولوب زیارتنه کلان صوفیه فقراسنی فوق الحد تعظیم و انعام و تکریم ایلر ایدی . ابتدا مدرسه بنا ایدن نظام الملك در اکرچه مشار الیه دن اول دخی بر طاقم مدرسه قللی یرلر وار ایدیسه ده بونلر وظیفه و تعیین و تدریسسز تکیه و خانقاه طرزنده اولدیغندن نظام یاپدیردیغی مدارسه متعدد و مشهور مدرسلر و مکمل علوفه لر تخصیص ایلشدر امام قشیری و ابو منصور شجاع و امثالی ائمهٔ کبار دن استماع احادیث نبویه ایدوب کندوسندن دخی ائمه دن برجماعت استماع حدیث ایلدی (بن بوامر مهمك اهلی اولدیغمی بیلورم مرادم رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمدن حدیث روایت ایدن کروه پرشکوه عدادینه داخل اولمقدر) دیو علم حدیثه صدق رغبت و اهتمام کوسترر ایدی . عسکر طائفه سنه اراضیدن حصه یی ابتدا نظام الملك ویرمشدر . حضرت عمر رضی الله عنه زمانندن عصر نظامه کلنجه یه قدر اراضیدن حاصل اولان عشر و خراج طوپلانوب هر کسك علوفهٔ معینه سی دیو اندن ویرلمك رسم مقرر ایکن نظام الملك عسکر حصه دار ملك اولدیغی حالده اعماره جداً سعی و خدمت ایدر مطالعه سیله طائفهٔ مزبوره دن هر کسه حصه سی مقدارنجه یر ویرمکی تنسیب و صکره کلنلر دخی بوقانونك اجراسنی تصویب ایتمکین عادت مستمره حکمنه کیرمشدی بونلردن بشقه (نوروز) شمس برج حوتك نصفنه کلدیکی زمان اعتبار اولنمقده اولدیغی حالده نظام بونی دخی رأس حمله تحویل ویرز صد جدید ترتیبیله علم هیئت و فلسفه یی توسیع ایتمشدر .

§

﴿ نعلینجی دده ﴾ — مجاذیب الهیه دن و مشایخ خلوتیه دن (سمی) نامنده بردانك عنوانیدر (۱۵۹۲ م و ۱۰۰۱ ه) تاریخنده وفات ایلدی .

اسکوبلیده خراجیی مجیدی قارشوسنده واقع تربهٔ مخصوصی درونده مدفوندر . مومی الیهك بعض محبلرندن بشقه هیچ بر کیمسه نطرنده شهرتی اولمدیغی حالده وفاتی کون فاتحده نمازی قلنوب سلطان مراد ثالث حضرتلری تکمیل وکلا و امرا سیله وکمال دبدبه واحتشام ایله جنازه نمازنده حاضر بولنمش و استانبول خلقی همان کاملاً طوپلاندیغندن جنازه سی فاتحدن اسکوبلی یه قدر باش اوزرنده اقشام اذانه دکین انجق کوتوریله بیلمشدر .

فاتح جوارنده کیجه کوندز پریشان حال طولاشوب راست کلدیکی یرده بیتوتت و (۱۸۷٤ م و ۱۲۹۱ ه) تاریخنده وفات ایدن مجذوبه صابره قادینك جنازه الایی دخی همان ذیلینجی دده یه یقین ایدی قبری اسکی علی پاشا حمامی قارشوسنده واقع قیون بابا تربه سی درونده در .

§

﴿ نعمان ﴾ بن المنذر یاخود الاعور — حیره ملوکندن مشهور قصر خورنقك بانیسیدر روایته کوره اشبو قصر خورنق یکرمی سنه ظرفنده یعنی (٤٠٣ م) تاریخنده رسیدهٔ ختام اولمش و نومی الیه نعمان مثلنی دیکرلرینه یاپتیرمیوب دیو معماری اولان (سنمار) ی بالای قصردن آتدیره رق معمورهٔ حیاتنی ویران ایلمشدر حتی بین العرب (جزاء سنمار) مثل مشهوری احسانه بدل اسائته مجازاة کورنلر حقلرنده ایراد ایدیلور .

بعض اقواله کوره دخی قصر مذکور یتوب مظهر استحسان اولدقده (سنمار) اکر بنم مستحق اولدیغم اجری ویرمجکسکزه واهلیتی یله جککزه امین اولیدم سزه بر بنا انشا ایدردم که کونش نه طرفه دور ایدرسه اوده اوسته دونردی دیمسیله نعمان مادام که سن بوندن دها اعلی قصر یاپه بیلورایدك نیچون بکا یاپمادك دیه رك بیچاره یی وجدسابق اوزره تلف ایتشدر .

قصر مزبور ملوك فرسدن (یزد جرد) بن شاپورك زیر حمایه سنده اولان حیره یه اطبا تنسیبیله کوندردیکی اوغلی (بهرام) ایچون نعمان بن اعور

واسطه‌سیله یاپدیرلمشیدی چونکه بوندن اول یزد جردك اوغلی یشامز ایدی .

§

﴿ نعیما ﴾ — تاریخ مشهور مؤلفی اولوب نامی مصطفی ذاتی حلب الشهبادندر . تحصیل دستمایهٔ عرفان ایلدکدن صکره داخل زمرهٔ تبرداران سرای عتیق اولوب بعده کروه کتابه النحاق و وزرای کرامدن قلایلی احمد پاشا جنابنه انتساب ایله دیوان افندیلکی رتبه‌سنی اکتساب ایلدی . مؤخراً پاشای مشار الیه مسند والای صدارته کچمکله دها زیاده مرعی و محترم و اناطولی محاسبه‌جیلکیله دخی مکرم اولمشیکن هرنصلسه اندن صکره براعتدال حال استحصال ایده‌میوب مانند جزر ومد دوچار کش‌مکش قبول ورد اولهرق نهایت (۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ه) تاریخنده موروده واصل دار النعیم اولدی .

§

﴿ نفعی ﴾ ارضرومی — شعرای بنامدندر هجوده امثالی کورلدیکندن (آتشزبان) لقله توصیف ایدیلور ایدی تکیه صاحبی صدر اعظم بیرام پاشایی هجوی اوزرینه (۱۶۳۴ م و ۱۰۴۴ ه) تاریخنده احناق اولندی قصائدده شهرت کاملهسی وبر دیوانی وآثار سائره‌سی واردر .

§

﴿ نفیسه ﴾ بنت حسن بن زید بن امام حسن — خاندان جناب رسولدندر (۸۲۱ م و ۲۰۸ ه) تاریخنده مصرده وفات ایدوب الیوم مشهور انام اولان مقام عالیلرینه دفن اولنمشدر .

§

﴿ نقراوش جبار ﴾ — قبل الطوفان مصرده حکمدارلق ایتمش برذاتدر (امسوس) کلهسنه نظر بیوریله .

§

﴿ نقشبندی ﴾ — (محمد بهاءالدین وطریقت) کلهلرینه نظر بیوریله .

§

﴿ نقشی ﴾ — عصر حاضر خریطه‌لرنجه سیفلاد اطه‌لرینك نام دیکریدر .

§

﴿ نمرود ﴾ — کوش بن حامك اوغلیدر آثوریلرك آثوریاده حکومت ایتدیکی زمانده بو دخی حبشستاندن ارض کلدانه کلوب بابلونیانك کلدانك برنجی پادشاه وفاتحی اولدی . مومی الیهك (۲۲۸۵ یاخود ۲۲۳۰ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچبیك اوچیوز طقوزسنه مقدمنده اجرای حکومت ایتدیکی وبابل وقالاش وشاتی و (رس) شهر قدیملرینك بانیسی ایدوکی ظن اولنیور . برر وایتده بابامی کوش دخی حکومت ایتمشدر . نمرودك نبوتنه قائل اولنلرده واردر . اشبو نمرود لفظی مؤخراً برعنوان حکمنه کیروب اخلافنك اکثریسی قبول ایتدیلر . نمرود ابراهیم دخی انلردن بریدر .

§

﴿ نوایی ﴾ — مشاهیر ادبای اتراکدندر (میر علیشیر) ه نظر بیوریله .

§

﴿ نوبه ﴾ — افریقاده برقطعه‌در شمالاً مصر جنوباً حبش بینده واقع وجنوبدن شماله طولی بیك بشیوز فرق وعرضی بشیوز یتمش التی کیلومترو اولوب ایکی ملیون نفوسی جامعدر نیل مبارك اشبو قطعه‌ده جنوبدن شماله مرور و بحر الازرق وتاقه‌زی نام نهرلره انقسام ایدر . نوبه‌نك بحر احمره نیل بینده بولنان قطعهٔ شرقیه‌سی بر طاقم قوم وقبایل ونادراً صویه تصادف اولنور چوللردن عبارت اولوب جهت غربیه‌سنده (صنعا) (حالفای) (شندی) (دامه‌ر) (دونغولا) مملکتلری بولنمقده‌در . مصر والیسی محمد علی پاشازاده ابراهیم پاشا (۱۸۲۲ م و ۱۲۳۸ ه) تاریخنده بورایی فتح ایده‌لیدنبرو اهالیسی مصره تابع بولنورلر هوامی غایت صیجاق ایسه‌ده صاغلامدر وبغدای آرپه نخود مرجمك توتون شکر قامشی وسائر نوع محصولاتی واردر وفیل صرتلان تمساح دوه قوشی زرافه کبی حیوانلر پك چوقدر و اره‌صره چکرکه‌ده اکسك اولور .

باشلیجه تجارتی اسیر السالتون توزی سنابکی دوه قوشی تویلرینو مخصردر .
ازمنهٔ قدیمه ده (میروئه) ایمپراطورلغنك کرسی اداره سی ایدی رومالیلر پك
اسکی زمانده ناپولیایه قدر کیردیلرسه ده مملکتك ساحل شمالیسندن ماعدا
محلاره تصرف ایده مدیلر .

§

﴿ نوتون ﴾ — انکلیز مشاهیر معارفندانیدندر (۱۶۴۲م و ۱۰۵۲ه)
ده لنقولن قونتلغنده (غرانتام) شهرنده تولد و (۱۷۲۷م و ۱۱۴۰ه)
تاریخنده وفات ایتمشدر .
ریاضیونك وعلم حکمت ونجوم وطبیعت اربابنك برنجیلرندن صایلور یکرمی
اوچ یاشنده ایکن مسائل حسابیه دن خیلی شیلر بولدی و بر دفعه اوتورر کن
اوکنه دوشن بر المادن و (کپلر) لك جزکات اجرام حقنده وضع ایتدیکی
قوانیندن بالاستدلال اجرام مزبوره نك بربرینه اولان جذبلرینك جوهرلریله
متناسب اولدیغنی وارض اوزرنده ایکی جسمك بربرینی جذبی وصولك
مدو جزری دخی بنه بوقانونه تابع ایدوکنی کشف واستخراج وکندوسنه نسبله
مسمی تلسقوپی ایجاد ایلدی . حکمت طبیعیه نك قواعد ریاضیه سی وبصر
وضیایه دائر تحقیقاتی حقنده کی اثرلری مقبول انامدر . (نوتون) یورلماز بر
دوامه و فوق الغایه بر صبر وثباته مالك ایدی .

§

﴿ نوح ﴾ علیه السلام — انبیاء عظامدن اولوب پدری لامك
بن متوشلخ بن ادریس علیه السلام ووالده سی قینوش بنت براکیل بن محویل
بن قین بن آدم علیه السلامدر . کندولرینه آدم ثانی دنیلور چونکه
بشر طوفان مناسبتیله ایکنجی دفعه اولرق اولاد نوح علیه السلامدن
تناسل وتشعب ایتمشدر ایدی . حضرت ادریسدن صکره ابتدا حق تعالی
حضرت نوحی پیغمبر بعث بیوردی . اللی یاشنده مبعوث اولوب روایته نظراً
طقوز یوز اللی سنه قومی طیانیده دعوتله مشغول اولدیغی حالده بومدت
ایچنده تجدد ایدن اوچ قرن اشخاصدن انجق جزئی مقدار کیمسه ایمانه
کاوب قصوری عناد کیفریلرنده دولم واستمراری نبی مشار الیه حقنده درلو
ادیمسز کلمه اجتماز ایلدیلر . حتی اولنبی عالیشانی بعض وقت بر مرتبه

دوکرلردی که میت اولدی طنیله براغوب کیدرلردی مشارالیه ایسه افاقت بولدقده (یارب قوملك کناهنی عفو و مغفرت ایله زیرا حقیقت حالدن بیخبردرلر) دیو دعا ویرمکه کیدوب بلاعین مرقومه یه قبول دین ایچون نصیح و پند اجرا بیورر ایدی . عاقبت کروه متمردینك ایمانه کلمرندن مأیوس ونومید اولدقده حقلرنده (رب لاتذر علی الارض من الکافرین دیاراً) دیوب دعا بیورمغله کندولرینه کشتیسوار سلامت اولان اولاد و اصحابندن بشقه مجموع خلق جهان غرق امواج طوفان اولدی (طوفان کلمسنه مراجعت بیوریله) مشارالیه تعلیم جناب جبریل ایله کمی یاپمغه باشلادیغنده قومی (پیغمبر لکدن صکره دولکرلکه باشلادك) دیه رك هزل و استهزا ایدرلردی .

ابتدا رمضانده صیام اولان حضرت نوح علیه السلام در .

§

﴿ نوح ﴾ بن مریم — کنیه سی ابو عصمه در طبقهٔ اولی فقهاسندن اولوب فقه ابی حنیفه یی جمع ایدنلرك اولی بولندیغندن جامع لقبیله دخی یاد اولنور . خلفای عباسیه دن ابو جعفر المنصور زماننده (مرو) قاضیسی ایدی وفاتی (۷۸۹ م و ۱۷۳ ه) تاریخنده در .

§

﴿ نورالدین شهید ﴾ محمود ملك العادل — عماد الدین زنکی نك ایلك اوغلی ومصر وسوریه حکمداریدر (۱۱۴۶ م و ۵۴۱ ه) تاریخنده حلب تختنه جلوس ایلدی . فرنکلرك سیف الدین غازی دخی موصل حکمداری ایدی ایکنجی صلیبیون محاربه سنده فرنکلرك برابر خرستیانلری مغلوب ایدوب ممالکنی بین النهرینه قدر توسیع و سوریه ده برچوق ایالتلر فتح و تسخیر ندن صکره (۱۱۷۳ م) ده المتی سکز یاشنده اولدیغی حالده شامده بر محاربه ده شهیداً وفات ایلدی . مشارالیه جنکاورلك خصالنله وبرابر پادشاه فضائلنله مالك اولوب علوم وفنونی سور ایدی . بر طاقم شهرلر مکتبلر مدرسه لر خسته خانه لر کاروانسرالر جامعلر تأسیس ایلشدر . کوکرجین پوسته سنی ایجادی بوکا حمل و اسناد ایدیلور . اولا وجه ارضده دارالحدیث بنا واکا کتب کثیره وقف ایدن

مشار اليه اولوب امور خيريه ده غايت سريع ايدى وحربده قدم ثباتى ظاهر وفن رمى ده كمالیله ماهر اولەرق اهل دينى غايت سرور وانلره محبتى قدر اكرام وانعام ايلردى مشار اليه اعلا وادنى هيچ بر كيسه نك حقوقنه اصلا تعدى ايتمامش و مال غنايم وقوعبولدقجه حصه سنى علمانك حلنه فتوى ويردكارى مقداراوزرينه تخصيص ايدوب فضله براقمه قبول ومادام الحيات ايپك التون كوش مثلو شيلرى اكتسابه التفات ايلمامشدر . شامك بتون سورلرينى وحلب حماحمص قلعەلرينى مشار اليه بنا ايلدى اليوم قبر شريفى شامده معروف ومشهور زيارتكاهدر .

§

﴿ نورالدين ﴾ على بن موسى بن عبد الملك ابن سعيد بن محمد — ابن سعيد المغربى ديمكله معروفدر عالم علامه و اديب فهامه اولوب (۱۲۱۳ م و ۶۱۰ ه) تاريخنده غرناطه ده تولد ايلدى .

اول اشبيليه اعلامندن اخذ علوم ايله برچوق آثار نافعه وجوده كتورمشدر كه كتب آتية الاسامى او جمله دندر . المرقصات . المطربات . (المرقص والمطرب دخى دينور) المقتطف من ازاهر الطرف . الطالع السعيد فى تاريخ بنى سعيد . المشرق والمغرب . الاسفار الرذمة . وسائره .

مومى اليه حداثت سنى زمانلرنده تعجبى جلب ايده جك صورتده نظم شعره دخى كيرشمش ايدى بر دفعه چوجقلغى هنكامده هبوب نسيم ايله صفحه سنده اوفاجق اوفاجق خطوط امواج تشكل واوزرينه برطاقم دالر تمايل ايدن بر نهر كنارينى شو وجهله توصيف ايلمشدر .

كانما النهر صفحة كتبت اسطرها و النسيم ينشئها
لما ابانت عن حسن منظرها مالت عليها الغصون تقرأها

ملوك الشعر نامنده مرتب ومدون بر ديوانى واردر . ابتدا مصره واندن حلبه كيدوب اميرى ناصر حقنده بر قصيدهٔ طويله تنظيم و مشار اليه كندوسنى برچوق نعم ونقود ايله تكريم ايتدكدن صكره موصل وبغداده ارتحال ايلدى شامده ملك معظمك مجلسنه داخل و مشار اليه ايله خلوتنشين انس والفت اولمغه نائل اولمشدر . بغداده ارتحالى (۶۴۸ ه)

تاریخنده ایدی . مؤخراً بصره یه رحلت و اورادن حجه کیدرك مغربه عودت ایلدی عودتنده بتون سیاحتنی و مشهودات ووقوعاتنی جامع برکتاب یاپوب اسمنی (نفحة المسکیة فی الرحلة المکیة) قودی و امیر ابی عبدالله المستنصر زدنده رتبهٔ رفیعه یه نائل اولدی امیر مشارالیه کندوسنی آخر عمرنده هدف جفا ایتمکله مشار الیه وادیٔ تظلمده برمنظومه یازمشدرکه (لاترعنی بالجفا ثانیةً) مصراع سوزش ادامی نظم مذکور جمله سندن اولوب امیر بونك اوزرینه کسب رقت و مومی الیهی وفاتنه قدر مستغرق نعمت ایتمشدر وفاتی (۱۲۸۸ م و ۶۸۵ ه) ده تونسده وقوعبولدی برچوق آثار ادبیه ونادرمسی وار ایسه ده بوراده تذکاری موجب صداع اولور .

§

﴿ نورالدین علی ﴾ — اندلس حکماسندندر بسطه ده دنیایه کلوب (۱۴۸۶ م و ۸۹۱ ه) تاریخنده باجه شهرنده عازم داربقا اولمشدر . (اشرف المسالك فی مذهب المالك) (شرح ایساغوجی) (کشف الاسرار عن علم الغبار) (تقریب المواریث) (شرح الثقلین) (شرح کلیات الفرائض) (شرح قانون الحساب) وامثالی قرق درت عدد تألیفاتی واردر .
کنیه سی ابوالحسن ایدی .

§

﴿ نورالدین علی ﴾ — یمن امراسندن وصلحای فقهای شافعیه دن ایدی . بوذات توابعیله یمنده (حب) قلعه سنده ساکن اولوب اوته دنبرو دولت علیه یه انقیاد وصداقتدن بشقه برحرکتی کورلمامش ودائما عساکر عثمانیه یه معاونت وطرفدارلقدن ماعدا برمعامله سی ایشیدلمامش ایکن یمن والیسی غدار محمود پاشا مالنه طمعاً قلعه سنی برقاچ آی محاصره و بعده (بر ایش بجره مدیکندن) صوری برمصالحه عقد وکورشمك ایچون جلب ایدوب بیچاره اختیاری آق صقالنه وسبقت ایدن بونجه خدمات صادقانه سنه ذره جه حرمت ایتمیه رك ایکی یوز قدر آدملریله برابر قتل واموال واشیاسنی مصادره ایلدی . بووقعه (شهید مومی الیهك مذهبجه مخالفی اولان زیدیلر مستثنا اولمق) یمنلیلرك فوق الغایه اغبرارینه وآزدن چوق چکمکسزین برعمومی اختلاله سبب اولمشدر .

§

﴿ نورالدین افندی ﴾ — قوجه مصطفی پاشا درگاهی پوست نشینی ایدی (١٧٤٧ م و ١١٦٠ ﻫ) تاریخنده طقسان التی یاشنده وفات ایتمشدر ، وفاتی اثنای ذکرده اولوب بتون اصحاب واحبابیله وداع ایدرك کوچمشدر .

§

﴿ نوربانو ﴾ قادین — سلطان مراد ثالث حضرتلرینك والدهٔ محترمه‌لری اولوب (١٥٨٣ م و ٩٩١ ﻫ) تاریخنده وفات ایلمشدر اسکدارده والدهٔ عتیق جامع ومشتملاتی وچارشو حمامی واستانبولده دیوان یولنده کی چفته حمام ویکی قهوه خانه‌ی مشارالیها طرفندن تأسیس اولنمشدر .

§

﴿ نورمان ﴾ — فرانسه‌نك شمال طرفلرنده مسکون جرمان طائفه‌سندن بروحشی قبیله‌در بونلر (٨٤٣ م و ٢٢٩ ﻫ) دن اعتباراً برقاچ دفعه قایقلرله پورتکیز ساحلنه کاوب اللرینه چکنلری اعدام وشهرلری احراق واضرار وایکی سنه صکره فرانسه شهرلرینه اطالهٔ دست غارت وخسار ایلدکلری حالده (٨٦٠ م و ٢٤٦ ﻫ) ده بحر بالطغاك شرق جهتنده خدمتلری سبقت ایدن برتجار جمهورینك دلالت ورخصتیله بردوقه‌لق تشکیل و (کیئیف) شهرینی مرکز حکومت اتخاذ ایدرك اورتودقس مذهبنه کیرمشلر وفقط طرق معیشتلرینی قورصانلقله تأمینه چالیشمشلردر . نورمانلر (٨٩٦ م و ٢٨٣ ﻫ) ده بریتانیاده (نورتمبرلاد) جهتنده برلشوب نورماندیا نامیله برحکومت دها چیقاردیلر و (١٠٥٢ م و ٤٤٤ ﻫ) ده بیچلیاده‌ده برحکومت تأسیس ایلدیلر .

§

﴿ نورماندیا ﴾ — فرانسه‌نك قدیم برایالتیدر شمالاً مانش دکزی شمال غربیده پیقاردی غرباً بریتانیا جنوباً من وپرش جنوب شرقیده فرانس اطه‌سی ایله محدود اولوب طولاً ایکی یوز یتمش عرضاً یوز اون کیلومترو وسعتنده‌در . نورماندیا فرانسه‌نك الك معمور ومحصولدار ایالتلرندن صایلور سواحلی برچوق لیمان وکمی یتاقلرینی حاویدر . وهواسی رطوبتلی وصفوفجه‌در هرنوع حبوبات ومحصولاتدن ماعدا معدن کوری وتیمور

معدنی و ملحدلری واردر . نورماندلر چالشقان وذکی ایسه لرده حیله کار ومنفعتپرست اولورلر خرستیاناق اوچنجی عصرده بورایه داخل اولدی . معهود کیایوم (۱۰۶۶ م و ۴۵۹ ه) تاریخنده انکلتره یی فتحنده نورماندیایه حاکم ایدی (۱۲۰۳ م) ده فلیب اوکوست و (۱۳۴۶ م و ۷۴۷ ه) ده دنی انکلتره قرالی اوچنجی ادوار ضبط واستیلا ایلدکدن ودها برحیلی تحولاته اوغرادقدن صکره (۱۴۵۰ م و ۸۵۴ ه) ده یدنجی شارل طرفندن قطعیاً تسخیر ایدلدی .

§

﴿ نوشروان ﴾ — ساسانیاندن عجم شاهیدر . (۵۳۵ یاخود ۵۳۱ م) ده پدری قبادك یرینه جلوس ایتدی و پدرینك رومالولره قارشو یاپدیغی محاربات سببیله حاصل اولان او یغونسزلقلری حسن تدبیر یله تعمیر و (۵۳۳ م) ده ایمپراطور ژوستنیه‌ن ایله برکوزل معاهده عقد وچوق چکمکسزین نقض عهد ایدوب اون سنه ظرفنده سوریه وقپادوقیا وبین‌النهرینی ضبط ایلدی ودیکر برمحاربه ایله دخی بعض روما ایالتلرینی آلوب ایمپراطوری هرسنه اوتوز بیك التون ویرمك اوزره ویرکویه باغلدی وبرچوق هندستان حکومتلرینی زیر اطاعته آلوب شرق جهتنجه ممالکنی فوق‌الغایه توسیعه وطاغستان وحزر طوائفنی تربیه ایتدکدنصکره بحر حزر کنارندن طاغه قدر برسور چکدیروب بروطرف ممالکنی طوائف مذکوره‌نك شر ومکیدتندن تأمینه موفق اولدی . (بو سور طاغستانده تیمور قپو دیدکلری محلده ایدی) .

ژوستنیه‌نك خلفی اولان ژوستن ویرکوی مزبوری ایفادن امتناع ایلدیکندن نوشروان تکرار رومالیلر اوزرینه یوریه‌رك برچوق روما ممالکنی تخریب ایلدکدن صکره (۵۷۹ م) ده (ژوستن)ك یرینه کتورلمش اولان ایکنجی تیبرك مصالحه رجاسنه دوشدیکی وعقد معاهده ایله دها برچوق محللر عجمستانه الحاق ایدیله‌جکی صره‌ده نوشروان ترك عالم فنا ایتدی . مشارالیهی عجملر عادل وسخی ورومالیلر ظالم وغدار عد ایدوب یالکز شجاعتنی تقدیر ایدرلر (کابله دمنه)یی هنددن کتوردوب انوار سهیلی نامیله لسان فارسی‌یه ترجمه

ایتدیرن و اباحیه مذهبنك صاحبی (مزدك) نام خبیثی اعدام ایدن بودر .
(مزدك) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نوغای ﴾ — قفقاسیه‌نك شمالنده منتشر تاتار و یا ترکنلردن برشعبه‌در . طونه‌یه طوغری قوبان نهرینك صول طرفنده ساکن اولورلر و اوچیوز بیك فامیلیا قدر صایلورلر کافه‌سی اسلامدر . بونلرك بر طاقمی زراع ودیکرلری بدوی اولوب بدویلری بحری وبری صیادلق ایله تعیش ایدرلر . نوغایلر جنکیز خانك حفیدی اولان (نوغای) نام ذاته نسبتله بو نامی آلمشلر و مومی الیه (١٢٦١ م و ٦٦٠ ه) تاریخنده قپچاق قبیله‌سنه قارشو استقلالنی اعلان ایلمش ایدی . (تاتار) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ نومیدیا ﴾ — الیوم قسطنطنیه ایالتیله تونس ولایتنك بر قطعه‌سندن عبارتدر غرباً موریتانیا شرقاً قارتاج اراضیسی بینده ایدی . بوراسی برمدت ایکی مستقل حکمدار اداره‌سنده ایکن (٥٥٦٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك یکرمی‌بش سنه مقدمنده روما حمایه‌سنه ومتعاقباً طوغریدن طوغری زیر اداره‌سنه کچوب بشنجی عصر میلادیده و اندالر طرفندن ضبط اولندی و (٥٣٤ م) ده رومالیلر تکرار آلدیلرسه‌ده نهایت یدنجی عصرده اسلامك اولدی . نومیدیلر بدوی اقوامدن عد اولنورلر ایسه‌ده مدت مدیده فنیکه‌لیلره تابع اولان جهات ساحلیه اهالیسی شهرلرده مسکون ایدیلر . سوار یلکده مهارتلری مشهوردر .
نومید لسانی بربر لسانندن عبارتدر .

§

﴿ نووی ﴾ — محدثین کرامندن اسمی محیی الدین یحیی بن شرف الدین نوویدر شامده اوتورر ایدی . (١٢٧٧ م و ٦٧٦ ه) تاریخنده وفات ایلدی . صحیح بخاری ومسلمدن اقتباساً اصول وفروع دینه متعلق (اربعین النووی) نام کتابی یازمش ودها برچوق تألیفات براقمشدر .

شافعی المذهب اولدیغندن فقه شافعیه یه خیلی خدمتی سبقت ایتدی . مذهب مذکوره دائر مؤلفات نفیسهٔ کثیره‌سی دخی واردر .

§

﴿ نوه برده ﴾ — پرزرین سنجاغنده واقع (کیلان) قصبه‌سنك نام دیگریدر .

§

﴿ نهاوند ﴾ — عراق عجمده قدیم (اقباتان) یعنی همدان شهرینك جنوبنده وکرمانشاهك شرق وجنوب شرقیسندن یوز قرق کیلومتروده واقع برشهردر . (۶۴۱ م و ۲۱ ه) تاریخنده عجملرك بش سنه مقدم دوچار اولدقلری (مداین) مغلوبیتنك آجیسنی چیقارمق اوزره بوراده یوز اللی بیك عسکر جمع ایتدکلری حضرت (عمر) رضی الله عنهك مسموعی اولدقده جسیم برارادو ترتیب و (نعمان بن مقرن) قوماندانسنه تسلیم ایدوب اوزرلرینه کوندردی واردوی مذکور نهاونده پك بیوك بر مظفریته نائل اولدقدنصکره همدان واصفهان وخراسان طرفلرینه دخی هجومه باشلدی . بوحاربه‌ده سرعسکر مشارالیه ایله برابر پك چوق اسلام شهید اولمش واعدا دخی آرتق کندوسنی طوپلایه‌مز درجه‌یه وارمشدر .

§

﴿ نهایة الادراك فی درایة الافلاك ﴾ — (۱۳۱۱ م و ۷۱۰ ه) ده وفات ایدن علامه قطب الدین محمود بن مسعود شیرازینك علم هیئته دائر اثریدر . سنان پاشا تحشیه ایلدی .

﴿ نهایة الادب فی اشعار العرب ﴾ — بیك عدد قصائد ممتازه‌یی جامعدر .

﴿ نهایة الارب فی فنون الادب ﴾ — (۱۳۳۱ م و ۷۳۲ ه) ده وفات ایدن شهاب الدین احمد بن عبدالوهاب نوری کندینك سماء واثارعلویه وارض وعالم سفلیه ونبات وطب وتاریخ وسائره‌یی مشتمل اثریدر .

﴿ نهایة الایجاز ﴾ — (۱۲۰۹ م و ۶۰۶ ه) ده وفات ایدن امام فخر الدین محمد بن عمر رازینك علم بیان حقنده رساله‌سیدر .

﴿ نهاية الفور فی مسائل الدور ﴾ — (١١١٠ م و ٥٠٥ ﻫ) ده وفات ایدن امام ابی حامد محمد بن محمد غزالینك اثریدر .

§

﴿ نهر ﴾ — اوروپا وآسیا وافریقا وآمریقا قطعه لرنده موجود ومشهور اولان نهرلر شونلردر .

عدد	اسامی	منصب اولدیغی دکرلر	
١	تبشوار	بحر منجمد شمالی یه	
٢	دوونیای شمالی	بحر بالطقه	بونهرلادوغاکرلندن
٣	طورنئا	بحر بالطقه	ظهور و پترسبورغ
٤	نوا	بحر بالطقه	شهرندن مرورایدرك
٥	دوونیای جنوبی	بحر بالطقه	فنلاندکورفزینه منصب
٦	نیه من	بحر بالطقه	اولور
٧	ویستول	بحر بالطقه	اوسترباوروسیه ایچندن کچر
٨	اودر	بحر بالطقه	اوسترپا ایچندن کچر
٩	آلپ	بحر شمالد	
١٠	تایمس	بحر شمالد	(تایمس) کلمه سنه نظر
١١	رن	بحر شمالد	فرانسه وپروسیا ممالکندن کچر
١٢	موز	بحر شمالد	
١٣	وزر	بحر شمالد	پروسیا ممالکندن کچر
١٤	سن	بحر مانژه	پارس شهرندن مرورایدر
١٥	لوار	بحر محیط غربی یه	فرانسه دن مرورایدر
١٦	غارون	بحر محیط غربی یه	فرانسه دن مرورایدر
١٧	آدور	بحر محیط غربی یه	فرانسه دن مرورایدر
١٨	درو	بحر محیط غربی یه	اسپانیادن مرورایدر
١٩	تاژ	بحر محیط غربی یه	اسپانیادن مرورایدر
٢٠	وادی عند (کوادیانه)	بحر محیط غربی یه	اسپانیادن مرورایدر
٢١	وادی کبیر (کوادالیکویر)	بحر محیط غربی یه	اسپانیادن مرورایدر
٢٢	ابر	بحر سفیده	اسپانیادن مرورایدر
٢٣	رون	بحر سفیده	فرانسه دن مرورایدر
٢٤	آرنو	بحر سفیده	ایتالیاده فلورانسه دن کچر
٢٥	تیبر	بحر سفیده	ایتالیاده رومادن کچر
٢٦	طونه	بحر سیاهه	(طونه) کلمه سنه نظر
٢٧	طورله (دنی استر)	بحر سیاهه	(دنی استر) کلمه سنه نظر
٢٨	اوزی (دنی اپر)	بحر سیاهه	(تن ایپر) کلمه سنه نظر
٢٩	تن (دون)	بحر ازاقه	(دون) کلمه سنه نظر
٣٠	وولغا (اتل)	بحر خزره	روسیه ممالکندن کچر
٣١	یایق (اورال)	بحر خزره	(اورال) کلمه سنه نظر

اروپا

عدد	اسامی	منصب اولدیغی دکزلر	
۱	اوبی	بحر منجمد شمالی یه	سیریادن مرور ایدر
۲	یینسی	بحر منجمد شمالی یه	سیریادن مرور ایدر
۳	لنا	بحر منجمد شمالی یه	سیریادن مرور ایدر
٤	آمور (اولو قاپاق)	بحر اوقوجقه یه	سیریادن مرور ایدر
٥	هوانقهو	بحر اصفره	چین الکاسندن چکر
٦	کیانغ	بحر اصفره	چین الکاسندن چکر
۷	مه قونغ	بحر چینه	هند شرقیدن چکر
۸	غانج	بحر محیط بنکاله کورفزینه	(غانج) کلمه سنه نظر
۹	سند (هندوس)	عمان کورفزینه	(سند) کلمه سنه نظر
۱۰	شط العرب	بصره کورفزینه	(شط) کلمه سنه نظر
۱۱	جیحون	اورال کوله	(جیحون) کلمه سنه نظر
۱۲	سیحون	اورال کولنه	(سیحون) کلمه سنه نظر
۱	نیل مبارك	بحر سفیده	(نیل) کلمه سنه نظر
۲	سنه غال	بحر محیط غربی یه	(سنغال) کلمه سنه نظر
۳	غامبی	بحر محیط غربی یه	
٤	کوارا (نیجر)	بحر محیط غربی یه	
٥	زایر (قونغو)	بحر محیط غربی یه	
٦	اورانژ (غارب)	بحر محیط غربی یه	
۷	زامبز	بحر محیط هندی یه	
۸	جادی	چاد کولنه	
۱	ماقانسیه	بحر منجمد شمالی یه	بریتانیای جدیدن چکر
۲	میس سیس سیبی	بحر اودسونه	
۳	سن لوران	سن لوران کورفزینه	کبق سنجاغندن چکر
٤	قولومبیا (اوره غون)	بحر محیط کبیره	جاهیر متفقه ولایتندن چکر
٥	ریو قلور آدو	قالیفورنیا کورفزینه	
٦	ریو غران دلنورد	مکسیقا کورفزینه	
۷	شورشیل	هوتسون دکزینه	
۸	میسوری	مکسیقا کورفزینه	
۹	مادلین	آتلیق دکزینه	
۱۰	آمازون	بحر محیط غربی یه	(امازون) کلمه سنه نظر
۱۱	ریو دولاپلاته	بحر محیط غربی یه	بلاده قطعه سندن مرور ایدر

﴿ نیام نیام ﴾ — سودان شمالی دنیلان بلاد (تکروریه) ده ونیل نهرینك منبعلری اولان مشهور کوللرك حوالیٔ شمالیسنده مسکون قبائل زنجیه دن بیوجك بر قبیله نك اسمیدر بونلر وحشیلکده سائرلرینه فائق وانسان یمجیلکله مشهور اولدقلرندن سیاحین مملکتلرینه چوقلق یاشه مزلر . شهر و قصبه لری بوقدر .
بین الناس (یام یام) دیو مشهور اولان عربلر بونلر اولمق کرك .

§

﴿ نیتوقریس ﴾ — ایکنجی آثور دولتنی دوچار انقراض ایدن نابوپولا ناصرك زوجه سی وفرات نهری اوزرنده کائن جسر مشهورك بانیه سیدر آوان حیاتنده ملکهٔ بابلیه عنوانی حائز ایدی . ایکنجی بخت نصرك والده سی اولوب اولمدیغی مشکوکدر .

§

﴿ نیخوا ﴾ — یکرمی التنجی سلالهٔ فراعنه نك برحکمداریدر (نخا) و (نه شاوو) و (نقاأوا) دخی دیرلر تواریخ اسلامیه ده فرعون الاعرج نامیله مقیددر . (٤٩٨٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز سکز سنه مقدمنده ممالك آثوریه ویهودیه حکمدارلرینه غلبه ایدرك خیلی شهرت قزاندیغی حالده مشهور ایکنجی بخت نصرك (٥٠٢١ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز یتمش اوچ سنه مقدمنده کی هجومنده مغلوب ومنهزم واولاد وانسابیله برابر محو ومنعدم اولمشدر . بخت نصرك مصره هجومنه سبب اولجه اوردیغی قدسدن مصره فرارایدن (ارمیاء) علیه السلام وسائر متعینان بنی اسرائیلی نیخوادن طلب ایدوب آله مدیغی ایچون ایدی .

§

﴿ نیروز ﴾ — مجوسیلردن قالمه بر بیرامدر ملوك پیشدادیاندن (جمشید) زمانندہ وضع اولندیغی مرویدر . بو بیرام ممالك عراقیه ده پك چوق زمان دوام ایتمش وهرکس اوکون صولر دوکوب وآتشلر یاقوب بربرلرینه هدیه لر کوندرمکه آشمش ایدی صکره خلفای عباسیه دن (معتضد) مجوسیلره مشابهت اوله یور دیه رك منع وهدیه النوب ویرلمسنی حزیرانك اون برنجی کونه تحویل ایتدی .

§

﴿ نیسفوریون ﴾ — الیوم رقه‌در بین‌النهرینده فرات نهری ترکمان چاینك ملتقاسی اوزرنده‌در که یادکار فتوحاتی اولق اوزره اسکندر رومی تأسیس ایلمشیدی .

§

﴿ نیسه ﴾ — ازنیق ونیش قصبه‌سنك نام عتیقیدر .

§

﴿ نیسه‌فور ﴾ — شرق ایمپراطورلرندندر بو آدم (٨١١ م و ١٩٦ ه) تاریخنده ملکنه تسلط ایدن بلغار اشقیاسنك فوق‌العاده برصورتده ورطهٔ انهزامنه اوغرامش واثنای محاربه‌ده امیر دوشمکله رئیس اشقیا درعقب قتل ایدرك قفا کیکندن برقدح یاپدیروب مجلس عیش‌ونوشده انکله تجرع صهبای سرور وصفا ایلمشدر .

§

﴿ نیش ﴾ — روم ایلیسده اون ایکی بیك نفوسی واون بش جامع اون ایکی مکتب وسکز کایسایی حاوی برشهردر . (١٣٧٤م و٧٧٦ ه)ده سلطان مراد اول فتح ایدوب (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ه) تاریخنده اوسترياليلرك یدینه کچه‌رك برسنه عقبینده کپریلی زاده مصطفی پاشا همتیله یینه استرداد اولنمش و (١٨٥٨ م و ١٢٧٥ ه) تاریخنده مرکز ایالت اولهرق فوق‌الغایه اعمار ایدلدیکی حالده اون یدی سنه صکره ظهور ایدن صرب وروسیه محاربه‌لری نتیجه‌سنده برلین معاهده‌سی موجبنجه صرپلولره ترك ایدلمشدر نیش خارجنده اولان (کله قله‌سی) آثار عتیقه‌دن صایلور . بوقله تخمیناً بیك ایکیوز قرق بش تاریخ هجریسنده صرپلولرك تشویقیله عصیان ایدن بلغار اهالیسنك تأدیبی عقبینده مقتولرك قفالریله یاپلمش ایدی هرجهتی اونر آرشون عرضنده ویدی سکز مترو بویننده درت کوشه بردیوار اولوب طاشلری صره‌سنه دیزلمش اولان قفالر مؤخراً بر ایکیشر چیقارلمش اولدیغندن شمدی دیوارك یوزنده صره‌صره وکوز کوز برلری کوزیکور .
شهر مزبورك نام عتیقی (نایسه) یاخود (نایسوس) ایدی .
استانبول ایمپراطورلرندن مشهور بیوك قسطنطین بوراده تولد ایتش وروما ایمپراطوری (فلاودیوس) غوتلره بوراده غلبه ایدوب درسعادتده یکی

سرای داخلنده کی دیکیلی طاشی علامت مظفریت اولق اوزره رکز ایتدیرمشدر . (دیکیلی طاش) کلمه سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ نیشابور ﴾ — عجمستانده خراسان ایالتنده برشهر اولوب مشهدك جنوبندن طقسان کیلومتروده واقع ومقدما غایت چوق اهالیسی وار ایکن الیوم طقوز بیك نفوسی جامعدر عقیق معدنلری واردر اسکندر طرفندن تخریب اولنان برشهرك برینه اولق اوزره برنجی شابور طرفندن تأسیس اولنمش وسلجوقیلر زماننده عجمستانك مقری اولمش ایدی اون ایکنجی عصرده تاتارلر طرفندن دخی تخریب اولنوب اولوقتدن برو حال خرابیده قالمشدر .

§

﴿ نیقولسون ﴾ — انکلیز کیمیا وحکمت اربابندندر (۱۷۵۳ م و ۱۱۶۷ ه) ده لوندره ده طوغوب (۱۸۱۵ م و ۱۲۶۷ ه) ده وفات ایلدی علوم وفنون ایچون تجارتی ترك ایله لوندره ده تحصیله توغل ایدرك (پیل) لرك تأثیرات کیمیویه سنی طانیانلرك برنجیسی اولمش وکندو نامیله شهرت بولان میزان المایعاتی اختراع ایلمشدر . مومی الیه بومثللو تجار بیدن طولایی مدیون دوشدیکی جهتله داینلر طرفندن حبسه القا ایدلمش ایدی . حکمت طبیعیه و کیمیا وصنایعه دائر برغزته ایله مشهور کیمیا قاموسی جلهٔ آثارندندر .

§

﴿ نیقومیدی ﴾ — الیوم ازمید شهرینك نام یونانیسیدر (دیوقلتین) ك دخی مقر حکومتی ایدی . (ازمید) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ نیکده ﴾ — قونیه ولایتی داخلنده ونفس قونیه نك اوتوزسکز ساعت جانب شرقیسنده درت بیك یدی یوز اللی نفوسی حاوی لوا مرکزی برشهردر مساجددن بشقه یکرمی جامع سکز مدرسه ومتعدد مکاتبی وبربیوك چارشوسی وبدستانی ودرت حمامی واردر اراضیسنده هردرلو محصولات وباخصوص

پنبه افیون کایت اوزره نابت اولور و بلغار طاغی و برکنلی معدنلرندن دخی خیلی کوش وقورشون استحصال اولنور .
نیکده قدیماً (تیان) نامیله معروف ودردنجی عصرده ایکنجی قپادوسیانك مقر حکومتی ایدی . کذاب مشهور (اپولونیوس) بوراده طوغدی .

§

﴿ نیل ﴾ — افریقاده مجهول المنبع برنهر کبیر اولوب خطهٔ مصریه‌نك سبب حیاتیدر . هرسنه موسم مخصوصنده واقع اولان فیضاتندن صکره مصرلیلرنامیهٔ مزروعاتنه بادی برلز وجنلی چامور براغور و بو چامور ارضك قوهٔ انمائیه‌سنی بر صورت فوق العاده‌ده تکثیر و تجدید ایلدیکندن مزروعاتده‌کی فیض و نمو هربار بر سیاقده دوام ایدر بناءعلیه نیله وقتیله (اقدس) و (حافظ ملك) عنوانلری ویریلوب برچوق وقتلر اقوام مصریه طرفندن معبود اتخاذ اولنمش ومعبود مذکورك مصری بو صورتله حفظ واحیا ایلدیکنه وجریان وفیضانی دریای قوتنك تموجندن نشأت ایتدیکنه اعتقاد ایدلمش ایدی کذلك معبودلرینك اعاظمندن اولان (قونوفیس) دخی بادیٔ نبعانی عد اولنوردی که پك چوق ستون قاعده‌لرنده وسائر اماکن دینیه دیوارلرنده باشی قیون قفامی واعضای سائره‌سی انسان وصرتی کسوهٔ روحانیه ایله ملبس والنده برکاسهٔ سرشار اولدیغی حالده مصور و منحوط اولمرق کوریلور و نیلك صویی چکلدیکی وقت آچیلان ازهاره نشانه اولمق اوزره شکل مزبورك باشنده اکثریا سمسم (صوصام) دمتی بولنور ایدی . نیلك هرسنه موسم مخصوصنده مزروعات مصریه ایچون محض فیض وبرکت اولان فیضانی ندن نشأت ایلدیکی وباخصوص منبعی نرده اولدیغی شمدیکی کبی ازمنهٔ سالفه‌ده دخی پك چوق اصحاب تحقیق اوغراشدیرمشده‌ده هیچ کیمسه بوحقیقته واصل اولهمامشدر شوقدرکه منبع نیلی تحری ضمننده اون طقوزنجی عصرده بعض آوروپا ارباب سیاحتی (نیل الازرق) و (تقاضا) و (ویقتوریانزا) کبی برقاچ انهار عظیمه‌وبونلره التحاق ایدن نیجه انهار صغیره کشف ایتمشلردر .
(نیلك جداولی) ایسه طاغلرایله عرب طاغلرینك آیرلدیغی (بطن البقره) نام نقطه‌ده محمد علی پاشا بونام ایله مشهور اولان کچیدی یاپدیرمشدر وقتیله

محل مذکورده برچوق جدرلر اولدیغی حالده الیوم بری شرقاً دیاطه دیکری غرباً رشیده منتهی ایکی جدول موجود اولهرق اشبو جدولار وادی یه مثلث برشکل ویردیکندن ارض مذکوره یونانیلر (دلتا) تسمیه ایتمشلردر و بودلتانك نیلك پك اسکی زمانلرنبرو سوروب کتوردیکی قوم وچاموردن وجوده کلدیکنده دخی شبهه یوقدر .

مؤخراً محمد علی پاشا جدول غربیدن یعنی رشیده کلان قولدن اسکندریه یه قدر آچدیغی قناله جدول محمودی نامنی ویردی ذکر اولنان ایکی قدیم قنالدن اراضیٔ مصریه یی اسقا ایچون هربری اون بشدن اوتوز فرسخ طولنه قدر تمتد بوزه یقین جداول آچلمشدرکه مخصولاتك نقلیاتنه مخصوص اولان سفاین بوجداولده بلامزاحم سیر ایدرلر وینه بوجدوللردن برچوق اوفاق (آرقلر) کشاد ایدلمشدرکه هرکس ترلالرینی بو واسطه‌لرله اروا ایلرلر .

§

﴿ نینوس ﴾ — آشوریا حکمدارلرندن (٤٢٩٤ خ) تاریخنده یعنی بابیلونیا قرالیتی نینوه حکمدارلغی ایله توحید ایدن پدری (بلوس) ه خلف اولمسی اوزرینه عربلرله اتفاق وارمنستان حکمدارینی خراجکذار ومدیایی وباقتریانه قدر اولان بتون آسیایی ضبط ایدوب مؤخراً جنوبلرندن برینك قاریسی اولان (سمیرامیس) ك یاردمیله باقتریانی دخی قبضهٔ تصرفنه کچورمکله مزبوره یی تزوج ونینوه یی توسیع ایله کندو نامنی اکا اعطا یعنی (نینوه) تسمیه ایلدی . سمیرامیس معرفتیله تسمیم ایدلدیکی ظن اولنور . مومی‌الیهك میلاددن بیك طقوز یوز التمش سکز سنه مقدم کلدیکی وبابامی بلوسك ایکیوز التمش سنه‌دنبرو ممالك آشوریه‌ده سلطنت سورن عربلری طرد ایلدیکی دخی روایات تاریخیه‌دندر .

﴿ نینوس ﴾ ایکنجی — برنجی نینوسك اوغلی اولوب بعض اقواله نظراً دولتی یه استقلالنه آلان والده‌سی سمیرامیس طرفندن قتل اولنمشدر آشوریه‌نك تابل وایشه یرامیان حکمدارلری بوندن بدأ ایلر . مدتی اوتوز سکز سنه‌در .

§

﴿ نینوه ﴾ — قدیم آسیاده برشهردر آشوریه قرالیتك کرسی اداره‌سی ایدی نینوه پادشاهلغی دجی دینور دجله‌نك طرف یساری اوزرنده وبابیلونیانك شمالندن درت یوز کیلومتروده واقع اولوب قرق بش کیلومترو محیطی وار ایدی و یتمش مترو ارتفاعنده قلعه‌سیله محکم برسور ایله محاط اولوب التمش یاك نفوسی حاوی ایدی (٢٩٥٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یاك التی یوز قرق سنه مقدمنده آشور طرفندن تأسیس و (٤٣١٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك یاك ایکیوز یتمش بش سنه مقدمنده شهره کندو نامنی ویرن نینوس طرفندن توسیع ایدلمشدر . عظمتی وفساد اخلاقی خرابنه بادی اولان و ٦٢٥ مقدمنده قسماً هدمنده قالمیشان برنجی نابوپولاصر وسخسار طرفندن دخی ضبط اولنمشیدی یدنجی عصرده عربلرك فتوحاتنه قدر موجود ایدوکی دخی روایت اولنیور . (١٨٤٣ م و ١٢٥٩ ه) تاریخنده فرانسه‌لی شارل بوتا نام کسه موصلك یکرمی کیلومترو شمال شرقیسنده تحت الارض نینوه‌نك خرابه‌سنی بولنوب خیلی انتقه‌لر چیقارمشدر .

(ن) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
ناقب	ناحیه		تکفورطاغی	ادرنه
نابلس (بلقا)	مرکز لوا		بلقا	سوریه
نابلس مشاریق	ناحیه		بلقا	سوریه
ناحور (ناحور)	ناحیه		طرابلس غرب	طرابلس غرب
نادره	نواحی		قمر	یمن
نارده	قضا		نارده یوزه	یانیه
نارلی (کستل)	قضا		ایدین	ایدین
ناسخ	قضا		سرفیجه	سرفیجه
ناصره	ناحیه		عکا	سوریه
نالون	قضا		جبل غریبه	طرابلس غرب

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
همروان	ناحیه	طرطوم	ارضروم	ارضروم
نبك	قضا		شام	سوریه
نجد	مركز لواء		نجد	بغداد
نجف	قضا		كربلا	بغداد
نزیب	ناحیه	رقه	زور	حلب
نصرة الحاج	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
نصیبین	قضا		ماردین	دیار بكر
نفشرین	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
نكریطه	ناحیه		سیروز	سلانیك
نمرون	ناحیه	طرسوس	اطنه	اطنه
نعلاو خان	ناحیه		انقره	انقره
نعلاو عشیرت	ناحیه		كنغری	قسطمونی
نواحی	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
نوردوز	قضا		الباق	حكاری
نوره قوب	قضا		سیروز	سلانیك
نوشهر	ناحیه		نیكده	قونیه
نهر شاه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
نهروان	ناحیه		بغداد	بغداد
نهیلی	ناحید		موصل	موصل
نیروه	ناحیه		موصل	موصل
نیف	ناحیه		ازمیر	ایدین
نیكده	مركز لواء		نیكده	قونیه
نیكسار	قضا		توقاد	سیواس

حرف و

﴿ واثق بالله ﴾ — خلفای عباسیه دندر (۸٤۱ م و ۲۲۷ ه)ده جلوس ایدرك بش سنه سلطنت سوردی معتزله مذهبندن ایدیسه ده کرکار و وثق وعزمنده صادق وخصوصیله مباحثات علمیه ده صاحب ذوق فائق اولوب حرمین اهالیٔ محترمه سنه چوق اکراملر ایتمشدر. خلقی وبرادری حست وغصب وعشرتله مشهور ومدخول (متوکل) ایدی.

§

﴿ وارادین ﴾ — آوستریایه تابع مجارستان ممالکندن اتمش بیك نفوسی شامل برشهردر الیوم مجارلر (غروس واردین) تسمیه ایدرلر سوقاقلری کاملاً مرمر دوشدمه اولوب غایت متین ایکی استحکامه مالکدر (۱۷۱٦ م و ۱۱۲۹ ه) ده پرنس اوژهن عثمانلیلره بورادہ غلبه چالمش و (۱۸٤۸ م و ۱۲٦٥ ه) تاریخنده آوستریالیلر محاصره ایدوب اهالیسی عرض استیمانه مجبور اولمشدر.

§

﴿ وارشوه ﴾ — روس لهستانك کرسیٔ اداره سیدر و یستولك صول کناری اوزرنده وسن پترسبورغك جنوب غربیسندن بیك ایکی یوز اتمش کیلومتروده اکثریسی یهودی اولمق اوزره یوز اتمش بیك نفوسی حاویدر. مستحصن قلعهٔ داخلیه سی ومتعدد کلیسا وسرایلری وهیئت جامعه صاحبی مشهور قوپرنیقك هیکلی وعسکر آقادمیسی واصلر ادکان مکتبی ورصدخانه سی وغایت زنکین برکتبخانه سی وزراعت طب هیئت

حکمت جمعیتلری واردر . وارشوه غایت قدیم برشهردر (١٥٥٦م و ٩٦٤) ده ایکنجی سیجسمون زمانده بتون لهستانه مقر اولمش و اسوح قرالی اونجی شارل وفردریق کیلبوم (١٦٥٦ م) ده بوشهرك سورلری التنده لهلیلری کاملاً بوزمشیدی (١٧٠٣م و ١١١٥ ه) ده اون ایکنجی شارل و (١٧٩٤ م) ده سوارو دخی ضبط ویغما ایتدی . لهستانك حین تقسیمده اشبو وارشوه پروسیایه دوشمشیدی صکره یعنی (١٨٠٦ م و ١٢٢١ ه) ده فرنسزلر پروسیادن الوب (١٨٠٧ م دن ١٨١٥ م) تاریخنه قدر ناپولیون طرفندن مؤسس وارشوه دوقه‌لغنه مقر اتخاذ ونهایت تاریخ اخیر مزبوره روسیه‌یه ترك اولندی .

§

﴿ وارنه ﴾ — بلغارستانك ممالك مشهوره‌سندن قره‌دکز ساحلنده برسنجاق مرکزیدر نام قدیمی (اوده‌سوس) در نفوسی مع مسافرین اون بیکه بالغ اولور . اسکله‌سنده لیمان یوغیسه‌ده روم ایلندن کایتلی ذخیره ایندیرلمکده اولدیغندن تجارتکاهدر .

خیلی دفعه روس وعثمانلیلر طرفلرندن ضبط واسترداد اولنوب نهایت محاربهٔ اخیره‌ده برلین معاهده‌سی موجبنجه تشکیل ایدیلان بلغارستان امارتنه ویرلندی .

§

﴿ واسط ﴾ — بغداده رقه جوارنده وفراتك جهت یمینده قدیم برشهردر (٧٠٣ م و ٨٤ ه) تاریخنده عراق والیسی مشهور حجاج طرفندن تأسیس اولندی .

(واسط) اندلسده دخی برمملکت وبرطاغك اسمیدر .

§

﴿ واسیل ﴾ — شرق ایمپراطورلرندندر (١٠١٤ م و ٤٠٥ ه) تاریخنده اسیر حرب ایتدیکی اون بش بیك بلغاری کوزلرینه میل چکه‌رك هر یوز نفریني برکوزلی یه یدیره‌رك مملکتلرینه کوندرمش و (١٠٢٠ م و ٤١١ ه) ده بوسنه وخروات وبرم وابازغ طائفه‌سنی تحت اطاعته المشدر .

§

﴿ واشنغطون ﴾ — امريقاى مجتمعه‌نك مقر يدر قولومبيا اراضيسى اوزرنده و پوتاماق نهرينك صاغ جهتنده واقع وقرق بش بيك نفوسى جامعدر ازقه وابنيه‌سى اصول معماريه غايت موافق صورتده يابلمش اولوب ترسانه‌سى و پوتاماق نهرينه ناظر بر مستحصن قلعه‌سى و بيك درت يوز مترو طولنده براخشاب كوپريسى ودارالفنون ورصد خانه‌سى واردر . امريقاليلر اشبو رصد خانه‌يى مبدأ طول اعتبار ايلديلر . واشنغطون (١٧٩٢ م و ١٢٠٧ ه) ده تأسيس وزيرده محرر ذاتك نامنه تسميه ايدلمشدر (١٨٠٠ م) ده حكومت مجتمعه‌نك كرسيسى بورايه نقل اولندى .

§

﴿ واشنغطون ﴾ — مجتمعهٔ آمريقا جمهوريتنك مؤسسيدر ابتداى حالنده مهندس ايدى (١٧٥٤ م دن ١٧٦٠ م) تاريخنه قدر انكليزلرك قناداده فرانسه عليهنه وقوعبولان محاربانى اثناده ضابط اولەرق اثبات شجاعت واهليت ايتمكله ميرالايلغه نائل اولدى . مؤخراً (١٧٧٤ م) ده انكلتره امريقا مستملكاتى بينده حصوله كلان برودت اثناسنده بوستون قونغره‌سنده ويرژينى مبعوثى اولوب برسنه صكره مستملكاتك ميدان اختلاله آتيلان فرقه‌سى طرفندن قوماندان انتخاذ اولنمسى اوزرينه حسن تدبيرى و ثبات و بسالت فوق العاده‌سيله و فرانسزلرك بعض مرتبه معاونتيله هر طرفدن انكليزلرى پريشان ايدرك (١٧٨٣ م) ده انكليزلرى امريقا استقلالنى طانيغه مجبور ايتدى بناءً عليه ثمرهٔ سعى و غيرتى اولەرق (١٧٨٩ م) ده برادارهٔ منتظمه تأسيس اولنمغله درت سنه ايچون امريقا جمهوريت رياستنه اتفاق عمومى ايله انتخاب وتعيين ومدتى منقضى اولدقده حقنده توجه عامه اثرى اولمق اوزره رياستى درت سنه دها تمديد اولنوب (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ه) تاريخنده وفات ايلدى . مومى‌اليه امريقاجه الك زياده عاقل وصادق ومدبر آدملردن برى طانندىغندن وفاتى آنلرجه برفلاكت عموميه عد اولنمش و بتون مجتمعهٔ امريقا اهاليسى علامت ماتم اولمق اوزره برآى سياه كيمشدر مشار اليهك نامىله معروف اولان شهرده بر جسيم هيكلى واردر .

§

﴿ واصف بك ﴾ — شعرای بنامدندر اندرون همایونده پرور شباب فیض ومعرفت اولوب مؤخراً چراغ ایدلش و مقبول اهل طبایع برقطعه مطبوع دیوان براغه‌رق (۱۸۲۴ م و ۱۲۴۰ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

§

﴿ واصل ﴾ بن عطا — ارباب اعتزالك رئیسیدر مقدما حسن بصری حضرتلرینك شاگردانندن ایدی مشار الیه بر مسئله‌ده مرقومی کندی اعتقادینه مخالف کوره رك (قد اعتزل عنا واصل بن عطا) بیوردیغندن معتزله نامی کندوسنه وقفادارلرینه برعلم امتیاز اولمشدر .
مسئلهٔ مذکوره شول وجهله‌در برکون حسن بصری حضرتلرینه بر کیمسه کلوب یا امام زمانمزده بر طاقم کیمسه‌لر مرتکب کبیره بی دینمدن چیقار و دیکرلری دیندن چیقمان کیمسه‌نك طاعتی نفع و برمدیکی کبی ایمان ایله ده معصیت ضرر و یرمامك لازم کلور دییورلر بونلر طوغریدیدکده اوراده بولنان واصل بن عطا خواجه‌سندن ایلرو آتیلوب بن اهل کبیره یه نه مؤمن ونه‌ده غیر مؤمن دیرم انجق ایکیسی اره‌سنده برمنزله عد ایدرم دیمکله حسن بصری حضرتلری (قد اعتزل عنا واصل بن عطا) بیوردی . (اعتقاد) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ وافتیز ﴾ — کلیسانك یدی عدد اصول مذهبیه‌سندن بریدر عیسویون اشبو وافتیزی کناه اصلی یی محوه وکندولرینك خرستیانلغنه مبدأ عد ایدرلر . وافتیز قتولك کلیسالرنده (بن ' اب وابن ورح القدس نامنه‌ی ایله‌سنی وافتیز ایدرم) دیه‌رك چوجغلك باشنه صو دوکمکدن عبارتدرکه بوکا اصلاتمه وافتیزی دیرلر اکر بسبتون وجودی صویه باتیریلور ایسه اولوقت باتیرمه وافتیزی اولور وبونلردن بشقه بوآیینی اجرا ایچون تجمع ایدن اشخاصلك آز چوق بر جمعیتی اوزرینه صو آتمق دخی وافتیز عد اولنور .
خرستیانلغك ازمنهٔ اولیه‌سنده و شرقده مستعمل اولان بو صورك ایکی اصول شمدی غربده مستعمل دکلدر . وقتیله وافتیز یالکز بیومش آدملره

بر چوق تدقیقاتدن صکره اجرا ایدیلور ایدی صکره بالعکس چوجقلرك ولادتلرندن برقاچ کون صکره وافیز اولنمق قاعده سی دخی اتخاذ اولندی . خرستیانلر (عیسی) علیه السلام ابتدای بعثتنده حضرت (یحیی) علیه السلام دلالتیله اردن نهرنده تعمد و توضوء بیوردیغنه دخی وافیز معناسی ویرمکده درلر .

§

﴿ واقدی ﴾ — مأمون خلیفه زماننده بغداد قاضیسی ایدی . مشار الیهك علی الدوام نائل انعامی اولمش و فن مغازی وسیرده پك چوق تصنیفات معتبره ترك ایدرك (۸۲۲ م و ۲۰۷ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر کنیه سی ابو عبدالله مسقط رأسی مدینهٔ منوره در . (۴۶۸ ه) تاریخنده وفات ایدن ارباب سیردن ابی الحسن علی بن احمد الواقدی بشقه بر ذات اولمق لازم کلور .

§

﴿ والریه ن ﴾ — روما ایمپراطوریدر (۱۹۰ م) ده تولد ایلدی و بالجمله مراتب عسکریه یی صره سیله احراز ایدوب غالوس نام ایمپراطورك وفاتی اوزرینه (۲۵۳ م) ده التمش یاشنده یرینه چکدی وغالیدن نام اوغلنی کندوسنه شریك اتخاذ ایتدی وحدودی تجاوز ایدن غوتلری دفع وتنکیلدن صکره عجم شاهی شاپوره قارشو یوریوب اولا برقاچ مظفریته نائل اولدیسه ده یدی سنه صکره ندماسندن برینك خیانتیله اورفه قربنده شاپوره اسیر دوشدی . اولوقت شاپورك بونی زنجیرلرله مقید اولدیغی حالده آنه بیزکن بینك طاشی مقامنده قوللاندیغی و برقاچ سنه بووجهله حقارتدن صکره ثوابنه اولدیروب ودریسنی یوزدیروب عبرة للسائرین معبده آصدیغی روایات تاریخیه دندر .

§

﴿ وامپیر ﴾ — اسقلاوون لسانده سولك دیمکسه ده ازمنهٔ متقدمه ده بعض ارواح خبیثه یه اطلاق اولنور ایدی و بو اعتقاد مجارستان لهستان یونانستانده منتشر ایدی کویا وامپیرلر کیجه یاریلری اولره کلوب انسانلری اویاندیرمقسزین اونجه یه قدر قانلرینی امرلر و اقربا و دوستلرینی بو بابده

سائرلرینه ترجیح ایدرلرایمش . طبیعیون بوندن اقتباس ایله اویونمش یوجیلرك قانني امن بیوك پرامه قوشلرینه و امپیر نامنی و برمشلردر . بعض موتالك کویا مزاردن چیقوب کیجه‌لری اوته‌یه بریه کیده‌رك خلقی تخویف وتعجیز ایدن ارواح خبیثه‌سنه اناطولیده جادی دیدکلری کبی روم ایلنده دخی (وامپیر) دیمکده‌درلر . (حمداولسون شمدیلرده بویله خیالاره اینانانلر آزالدی)

§

﴿ وان ﴾ — آسیای عثمانیده بونامله معروف ولایتك کرسی اداره‌سی اولوب وان کولنك ساحل شرقیسی اوزرنده وارضروملك جنوب شرقیسندن ایکی یوز التمش کیلومتروده واقع وارمنی ترك وکرد اولمق اوزره یکرمی بیك نفوسی جامعدر . سورلری قلعهٔ داخلیه‌سی نفیس باغچه‌لری واردر وتجارتی ایشلك اولوب کار بانلرله اجرا ایدلمکده‌در .

﴿ وان ولایتی ﴾ — شمال وشمال غربیده ارضروم غرباً شهرزور شرقاً عجمستان ایله محدود وطولاً ایکی یوز یتمش عرضاً ایکی یوز یکرمی کیلومترو اتساعنده اولوب یوز اللی بیك نفوسی حاویدر برچوق طاغ ونهرلری وغایت نفیس بغدای و میوه و آریلری واردر . اشبو ولایت قدیم آثوریه‌نك شمالی و بیوك ارمنستانك جنوب شرقیسی عد اولنور .

﴿ وان کولی ﴾ — قدیمده آرسیسا پالوس دینور ایدی آسیای عثمانیده وان ولایتی وسطنده اولوب طولاً یوزفرق عرضاً التمش کیلومترو اتساعی واردر و برچوق اطه‌لری اولوب بونلردن بری اوزرنده ارمنیلرك (اختمار) مناستری کائندر صویی آجی وطوزلیدر . (اختمار) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

﴿ وان ﴾ — ملوك ارامنه‌دن برذاتك اسمیدر اسکندر یونانینك حرباً اخذ وقتل ایتدیکی (واهه) نك پدری ایدی خراب اولان (شمرامکرد) شهرینی بوذات تعمیر وکندو نامیله توسیم ایلمشدر اصل انشاسی بعض تواریخنده سمیرامیسه حمل اولنور . فرانسه‌ده موریهای کورفزی جوارنده برشهرك اسمی دخی (وان) در .

§

﴿ واندال ﴾ — جرمان قومندن روقتیله (ویستول) و (اودر) نهرلری بینده وبالطق سواحلی اوزرنده ساکن اولورلرایدی اوچنجی عصرده داس تراژانده طمشوار جهتلرینه نقل ونهایت لیب ومن بینده اسکان ایدلدیلر واورادهٔ الهنلر وسووه‌ولر ایله برلشه‌رك (٤٠٦ م) ده رین نهرینی چکوب غولی ضبط و (٤٠٩ م) تاریخنده اسپانیاده واقع (بیتك) نام قطعه‌یی استیلا و اندلس نامنی اعطا ایلدیلر مؤخراً ویزیغوتلر طرفندن صیقشدیرلدقلرندن قراللری اولان (ژینزیریق) اسپانیایی براغوب افریقایه چکدی و اولا موریتانیاده توطن و بعده تونس ولایتنی کاملا فتح ایدوب مشهور قارتاج شهرینی مرکز اداره اتخاذ ایلدی و کیده‌رك تخریباتی بحر سفیدك بتون سواحلنه تمدید ایله سچلیایی قورسیقه یی ساردنیایی و بالیار اطه‌لرینی آلدی و (٤٥٥ م) ده اوچنجی (والانتیه‌ن) ك متروکه‌سی اولان (اودقسیه‌ن) ك قوجه‌سندن اخذانتقام ایچون دعوتی اوزرینه کلوب رومایی دخی ضبط واحراق ایلدی . واندالر مؤخراً استریه‌یی دالماچیایی پولو پونیزیه‌یی دخی تخریب ایدوب باربارلق ووحشیلکده شهرت شایعه قزانمشلر ونهایت (٥٣٤ م) تاریخنده افریقایه کیدن روما جنرالی (بله‌زر) طرفندن مغلوب وپریشان اولمشلردر . واندالر آریوس مذهبنده اولوب قتولکلره تعدی ایدرلر ایدی . بونلرك برقسمی اولوقت جرمانیاده قالمشدر الپ ایله اودر نهرلری بینده حالا بقایالری بولندیغی سویلنور . الیوم مکلنبورغ دوقلری (پرنس و اندال) عنوانی آلمقده‌درلر .

§

﴿ الوجوه والنظائر ﴾ — وجوه‌دن مراد معانئ متعده‌ده مستعمل اولان لفظ مشترکدر (امة لفظی) کبی . ونظائردن مقصد الفاظ متواطئه کبی شیلردر . بعضیلری نظائر لفظده و وجوه معانی‌ده‌در دیدیلر لکن بو قول ضعیفدر زیرا اویله اولسه کتابلردن جمع اولنان انجق الفاظ مشترکه‌یه منحصر قالمق لازم کلور ایدی مع‌هذا نیچه مواضعده بعض الفاظ دخی جمع ایدیلورکه معناسی متحددر بوندن آکلاشیلورکه وجوه مستقل بر نوع ونظائر دخی مستقلا دیکر نوعدر حتی بعضیلری وجوهی قرآن عظیم الشانك

اعجازینه دلائل اتخاذ ایتمشلردر که برکلمه‌کاه یکرمی وجهه ویادها اقل یاخود دها زیاده‌یه شامل اولور بوحالت کلام بشیرده بولنماز .
بوعلمده متقدمینـدن مقاتل بن سلیمان ومتأخرینـدن دخی ابن جوزی وابن دامغانی وابو الحسـین محمد بن عبد الصمد المصری وابن فارس وسـیوطی وسائرلری تصانیف عدیده ومفیده براقمشلردر .

§

﴿ وداس ﴾ — هندلیلرك سـانسقری لسـانده مقدس کتابلریدر درت‌عدداولوب برنجیسی منظوم الهی‌وادعیه‌یی حاوی (ریق) ایکنجیسی منثور دعالری‌جامع (یاجور) اوچنجیسی تغنی ایله‌قرائة مخصوص ادعیه‌یی مشتمل (سامه) دردنجیسی بعض آیینی محتوی (آتاروان) نام کتابلردر . معتقدلرینك زعمنجه کتب مذکوره (براهما) یه الهام ایدلمشدر . وداسك جمع ونشری میلاددن اون بش عصر اولنـده (ویزه) نامنـده برینه حمل ایدیلور اون یدنجی عصرده (اورنکزیب) لـه برقرنداشنك امری اوزرینه عجم لسانینه دخی ترجمه وبوترجمه واسطه‌سیله ایتالیانجه‌یه نقل ایدلمشدر . (براهما) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ودین ﴾ طونه ممالك ساحلیه‌سندن متانت استحکامات ایله مشهور ومع مسافر یکرمی بیك نفوسی حاوی برشهر اولوب رومانیا ممالکندن قلفاتك قارشوسنده واقعدر براره‌لق آوسترياليلر ضبط ایدوب (۱۶۸۹م و ۱۱۰۱ه) تاریخنده کپریلی زاده صدر اعظم مصطفی پاشا طرفندن استرداد اولنمشیدی محاربهٔ اخیره‌ده برلین معاهده‌سی موجنجه صربستانه ترك اولنمشدر .

§

﴿ ورتنبورغ ﴾ — جنوبی المانیاده ایکی قرالیتدن بریدر غرباً باد بیوك دوقه‌لغی شمالا وشرقا وجنوبا باویرا ایله تحـدید اولنور طولا درت یوز یکرمی عرضاً اوچ یوز اون سکز کیلومترو وسعتنده اولوب برملیون یدی یوز یکرمی بیـك نفوسی حاویدر ومرکز اداره‌سی (اسـتودغارت) شهریدر . ورتنبورغ الیوم (نیکر) (یاقست) (فورینوار) (طونه) نام درت ایالته تقسیم اولنمشدر . طاغلری کوللری تیور وبیاض مرمر معدنلری

معدن کوری پورسلن معدن صولری قابلیجه‌لری وکوزل ملحه‌لری واردر هوامی براز صغوق واراضیسی کافی درجه منبت اولوب زراعت مطلوبه کوره اجرا اولنمقده‌در صنعت وتجارتی رواجلیدر ومعارفی ایسه زیاده منتشردر . مذهب حاکم پروتستان اولوب شکل حکومت مستقلدر اون اوچنجی عصردن برو سلالهٔ حکمرانی دکیشمدی . اشبو حکمدارلق جرمان اتفاقنده التنجی درجه‌یی ومجلس عمومیده درت رأیی حائزدر (١٤٩٥ م و ٩٠١ ﻫ) ده بورامی برقونتلقدن عبارت ایکن ماقسیملین نام ایمپراطور طرفندن دوقه‌لغه تحویل اولنوب نهایت (١٨٠٦ م و ١٢٢١ﻫ) تاریخنده دوق فره‌دریق زمانده برنجی ناپولیون طرفندن قرالیتنه قرار ویرلدی واراضیسی توسیع اولندی .

§

﴿ ورنیه‌ر ﴾ — اجسام طبیعیه‌نك حین مساحه‌سنده قاله‌جق اولان کسوراتی تعیین وتقدیر ایچون یاپلش برآلتدر . بونی فرانسه علم هندسه خواجه‌لرندن (١٦٣٧ م و ١٠٤٧ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن (ورنیه‌ر) ایجاد ایدوب کندو نامیله شهرت بولمشدر .

آلت مذکور کبیر وثابت یووه‌لو برمسطره یکورلمش دیکر صغیر ومتحرك مسطردن عبارتدر . مسطر کبیر اون اقسام متساویه‌یه وبوتقسیماتك طقوز قسمنه مساوی اولان صغیر مسطر دخی ینه اون اقسام متساویه‌یه تقسیم اولنمشدرکه بوصورتله صغیر مسطرك هر برقسمی کبیر مسطر قسملرندن برر عشر نقصان اولمش اولور . ورنیه‌نك تقسیماتنی مطلقا اعشاری اوزره تعیینه برمجبوریت یوقدر زیرا یکرمی قسمدن اون طقوزینی الهرق ینه یکرمی‌یه تقسیم ویاخود اوتوز قسمدن یکرمی طقوزینی الهرق ینه اوتوزه تقسیم ایله ورنیه‌لر اعمالی دخی ممکندر لکن تقسیمات صیقلشه‌جغندن کورلمسی مشکل وواسطه‌یه محتاج اولور . بوکا (مقیاس صغیر) دخی دیرلر .

§

﴿ وسپاسین ﴾ یاخود (وسپازیه‌ن) — رومالیمپراطورلرندندر جزالغنده فلسطین اهالیسنی تربیه ایچون قدسه کلدیکی حالده رومانك

تاریخلغندن استفاده عزمنه دوشه‌رك اول امرده مصری استیلایه شتاب واورادن اولنان دعوته مبنی قدس اهالیسنك تربیه‌سنی اوغلی تیتوسه براغوب ایتالیایه تحریك رکاب ایله دخولنده یعنی (۷۰ م) تاریخنده روما ایمپراطورلغنی اعلان ایلدی . حکومتی طقوز سنه‌در زمانده انکلتره اهالیسی رومالیلره اطاعت ایچون اجبار اولنوب یدی سنه امتداد ایدن بریتانیا محاربات جنرال (اغریفولا) نك اقدامیله وانکلیزلرك تحت اطاعته النوب روما قوانینی وضع اولنمسیله نهایت بولدی . اوغلنك قدسده ایتدیکی ایشکذارلقلر ایچون (تیتوس) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ وطوات ﴾ — ادبادن تحف ومعروف برذاتدر اسمی جمالی الدین علم انشاده فوق الغایه مهارتی وار ایدی (ابکار الافکار) جمله‌ٔ مؤلفاتندن اولوب (۱۱۷۷ م و ۵۷۳ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .
احوالنی بیلك استه‌یانلر (نخبه) شرحنه مراجعت بیورسون .

§

﴿ وفاء ﴾ قنوی — طریقت زینیه مشایخ کرامندندر اسمی مصطفی بن احمد صدر یدر علم تصوف وفقه وموسیقی وشعر وانشا وخواصده ماهر و بارع و دها اکثر فنونی عارف وجامع بر ذات ایدی اولا طریقتی ادرنه‌ده دباغلر امامی مصلح الدین خلیفه‌دن کوروب صکره انك اشارتیله شیخ عبد اللطیف حضرتلری خدمتنده بولندی . وصول ومقامات اوزرینه برطاقم اوراد واذکار ترتیب ایلمشدرکه الآن مسلم ارباب عرفاندر . صاحب وقار وتمکین وصحبتی غایت لطیف ودلنشین ایدی . برکون شیخ محیی الدین عربی حضرتلری فرعون حقنده (مات طاهراً ومطهراً) دیر ایمش سزنه بیوررسکز دیدکارنده (کاشکی بزم حقمزده دخی بویله شهادت ایدر ایکی مؤمن بولنه ایدی) جوابنی ویرمش وبردفعه دخی منصورك اناالحق دیدیکنه نه‌جواب ویررسکز دیلریله یا (اناالباطل می دیسون) بیورمشدر .
شیخ مشارالیه ادای حج نیتیله انطالیه‌دن کمی یه کیردکده کیلری ردوس قورصانلری طرفندن طوتیلوب کندوسی قز قرنداشی وبعض اتباعی ایله

ردوسه اسیر کوندرلدیکی حالده فرمان امیری ابراهیم بك فرنکاردن صاتون الوب قورتارمش ایدی اندن صکره استانبولده خانقاه معروفنده ارشاد ظاهری وباطنی یه برزمان دها غیرت ایدرك (الی رحمة ربه) حسابنجه (۱۴۹۰ م و ۸۹۶ ه) تاریخنده دار بقایه کوچمشدر . زیرك یقوشی اوزرنده مشهور تربه لرنده مدفوندر نامنه منسوب جامع شریفی سلطان بایزید حضرتلری یاپدیردی . دیکر روایته کوره اسمی مصلح الدین ابن وفا در .

§

﴿ وقف ﴾ — اربابی عندنده معلوم اولدیغی اوزره وقفك عدد خانه ووضع وترتیبلری اقتضاسنجه نوعلری چوقدر اساس قاعده‌سی طالب ومطلوب اسملرینی جمل صغیر ایله بالحساب حاصل اولان عدده کوره اسماء الله‌دن بر ویا ایکی و اوج اسم بولوب وانك وعناصر اربعه حرفلرندن ایجابنه کوره مناسبتك عددلرینی مزج ایدوب حاصل یکونی مثلث ومربع ومسدس سطرنجلره قاعده‌سی اوزره تقسیم ایتمکدن وعدد مذکوری جمل اکبر حسابیله تکثیر واسماء ملائکه استخراج ایلمکدن وطالب ومطلوبك طالعلرینی بولوب اسماء مذکوری عددنجه ساعت مخصوصنده اوقومقدن واوقور ایکن نصل اوتوروب مرأت دنیلان دیکر وفقه نصورتله نظر ایتمك لازم کلدیکنی وقهر وتسخیر وجلب خصوصلرینك قنغی نجومه تعلق اولدیغنی وعناصر حروفنی و حروف نورانیه و ظلمانیه‌یی والحاصل دها بر چوق شیلری اوکرنوب اکا کوره عمل ایلمکدن عبارتدر (اکر ایشك کوچك ووجودینه مرجحتك یوغیسه)

§

﴿ وقف ﴾ — معابد ومدارس کبی آثار خیریه‌نك بقاسنی تأمین ایچون ملل متمدنه‌نك کافه‌سنده برطاقم املاك وعقار تخصیص اولنه کلدیکی کبی اسلامده دخی بوعادت اجرا اولنوب نامنه وقف دنیلمشدر ممالك عثمانیه‌ده قدیم وحادث بوقبیلدن پك چوق وقفلر اولوب مقدما اداره‌لری متفرق برحالده ایدی شو یله که هروقفك اداره‌سی یا اولاد ویا خارجدن واقفك تعیین ایتدیکی برمتولی یه ونظارتی دخی واقفك شرط ایتدیکی برناظره

محول اولدیغندن خدمت تولیتی ادا ایده‌جك اولنلر متقرض اولدیغی حالده امر تولیت چراقلق صورتیله اندرون همایون امکدارلرینه وسائر مناسب اولنلره بارات ویریلور واوقاف سلاطینك نظارت واداره‌سی بالذات پادشاهلره عائد اولدیغندن بونلر دخی جانب سلطنتدن منصوب قائمقاملر معرفتیله اداره اولنور وغله‌سی متولی یه وتولیتی اولاده مشروط اولان وقفلرك مشروط اهلری متقرض اولدقجه غلهٔ وقف اوقاف حرمینه الحاق ایله بونلرك اداره‌لری دخی دارالسعاده اغاسی بولنانلره تفویض ایدیلور ایدی. امر نظارت ایسه استانبولده صدر اعظم وشیخ الاسلام واستانبول وبلاد ثلثه قاضیلری وباب السعاده اغالری ویکیچری ضابطلری وطرق علیه مشایخی وولایاتده قاضیٔ بلده واولاد واقفدن برشعبه ویا برمحله اهالیسی کبی کسانده بولنوب یالکز دعوایه متعلق امور وقفیه‌یی شرعاً رؤیت ایتمك اوزره (۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ه) تاریخنده اوقاف مفتشی نامیله بر ذات ومعاملات قیودیه‌یی اجرا ایچون محاسبهٔ اوقاف نامیله برقلم تشکیل اولنمش وصکره اوقاف وحرمین مفتشلری تفریق ایدلمشدی.

سلطان محمود ثانی اوائل سلطنتنده اوقاف سلاطینك سلطان عبد الحمید اول وسلیم ثالث ومهر شاه والده سلطان حضراتی وقفلرینك اداره‌سی آیروجه ضربخانه امینلرینه تودیع قلنوب مؤخراً بتون اوقاف سلاطین ایله بونلره ملحق اوقافك اداره‌سی ایچون مستقلاً اوقاف نظارتی واوقاف حرمین ایله کذلك بونلره ملحق وقفلرك منتظماً اداره‌سی ایچون ده متعاقباً اوقاف حرمین نظارتی تأسیس اولندیغی حالده اره دن چوق چکمکسزین بو ایکی نظارت بردن الغا ایله وظیفه‌لری برلشدیریله‌رك یرینه شمدیکی اوقاف نظارتی تشکیل اولنمش واوتاریخدن صکره ارتق نه چراقلق ونه ده سائر صورتله کیمسه‌یه تولیت و نظارت کبی خدمتلر توجیه اولنمیوب یالکز سلطان عبد القادر کیلانی و مولانا جلال الدین رومی مثالو اجلهٔ اعزه ایله خزانه‌دن چاندارلی خلیل پاشا و اورانوس و میخال وعلی و فیروز بکلر وقفلری کالاول متولی وناظرلری اداره‌سنه براغیله‌رق بونلره (اوقاف مستثنا) وبرمنوال محرر متولی وقائمقام تعیین ایدلمیه‌رك اداره‌لری اوقاف نظارتنه احاله اولنانلره

(اوقاف مضبوطه) ومتولیلری اولوبده اموره مداخله ایتدیرلمیانلره (ادارهسی مضبوط اوقاف) وبالعکس متولیلری بردرجهیه قدر ادارهیه مداخله ایدن قسمنه دخی (اوقاف ملحقه) نامله ری ویرلمشدر . الیوم اوقاف ملحقهنك غلهسی متولی ویاعموم اولاده مشروطایسه اعمار خیرات ایچون وقفك وارداتندن مثلاً ربع ویانصفی اوقاف خزینهسنده توقیفایله قصوری انلره ویریلور وبالعکس غلهسی کاملاً اعمار ویا تبدیل عقاره مشروط ایسه ایرادك تمامی خزینهده الیقونیلهرق متولینك استدعاسی اوزرینه شرط واقف اجرا ایدیلور وواردانی مصارفنه کافی اولمیانوقفلرك فضلهٔ مصارفی موجود خزینهدن ویریلوب صکره وقفی حاصلاتندن استرداد قلنور .

اسلامده الك اول واضع وقف علیه الصلاة والسلام افندمزدرکه خیبر اهالیسندن بر ذات حین شهادتنده مدینهٔ منوره جوارنده اولان یدی قطعه باغچهسنی صاحب سعادت افندمزه وصیت ایتمش و انلر دخی محصولاتنی فقرای اهل مدینهیه وقف و تخصیص بیورمش ایدیلر اغنیای اصحاب کرام حضراتی دخی پك چوق شیٔ وقف ایدرلر ایدی .

صدر اسلامده اولان و قفلر هپ فقرا و ارامل و ابنای سبیل مقولهسی محتاجینه امانه ضمننده بعض عقارك منافعنی انفاق و ایثاردن عبارت ایکن جمعیت اسلامیهنك آلدیغی وسعت واهمیت نسبتنده اولهرق مؤخراً خیلی آثار نافعه احداث ایله مصارفنك تسویهسیچون عظیم املاك و عقار وبعض اشیای منقوله وسائره وقف و تخصیص ایدلش ودها صکره اجارتین ومقاطعهٔ زمین وکدك کبی وقفلر ظهوره کلمشدر .

§

﴿ وکیع ﴾ بن جراح — امام شافعی حضرتلرینك شیخیدر (۸۱۳ م و ۱۹۸ ه) تاریخنده جوار مکهده فید نام محلده وفات ایلدی مشار الیه اورع تابعیندن اولوب قرق دفعه بیت حرامی زیارت و قرق کیجه بلا نوم ولا فاصله عبادت و طاعت و هربر کیجهده ختم قرآن عظیم الشانه مداومتله قرق بیك دینار بذل وتصدق و درت بیك حدیث روایت ایلشدر .

§

﴿ ولادیمیر ﴾ — روسیه ایمپراطوریدر (۹۸۰ م و ۳۷۰ ه) تاریخنده پدری (سپویاتوسلاو) ك وفاتیله بر یشه جلوس ایدوب ایکی قرداشنی اعدام ایتمش ووالدهسنك توصیهسنه یاخود شرق ایمپراطوریتك قزینه علاقهسنه مبنی خرستیانلغی قبول ایتمکله بتون عسکریه دخی جبراً قبول ایتدیرمشدر بونك طونه قوماندانی (۹۸۵ م و ۳۷۵ ه) تاریخنده استانبول حمایهسنده اولان بلغارلره غلبه ایدوب رئیسلرینی یانبولی قلعهسنده توقیف ایلمشیدی شرق ایمپراطوری کیفیتی خبر آلدیغی کبی بر بیوك اردو ترتیب وارسال ایدرك روسلرك روس ومجار وتاتارلردن مرکب اوچیوز بیك کشیلك برجسیم اردوسنی بوزدی .

(ولادیمیر) غایت شهوتپرست اولدیغندن ایکی یوزقاریسی وارایدی دیرلر .

§

﴿ ولنطون ﴾ — انکلیز جنرالرندندر (۱۸۱۱م و ۱۲۲۶ه) تاریخنده بوناپارتك اسپانیا اردوسنه غلبه ایدرك اسپانیایی یدتعرضندن قورتارمشدر انکلیزلرك اون سنه بی متجاوز مدتدنبرو فرانسه اردولریله غلبهسی وقوع بولمامشیدی . بناءعلیه مومی الیهك بوغلبهسی موجب شهرتی اولدی .

§

﴿ ولید ﴾ — خلفای امویهدن عبد الملکك اوغلی و خلفیدر (۷۰۵ م و ۸۶ ه) دن (۹۶ ه) تاریخنه قدر خلافت ایتمشدر کنیهسی ابوالعباس ایدی نکاح و طلاقده افراط ایدوب التمش اوچ نفر عورت المشدر زمانده چوق غزوات و فتوحات وقوعبولدی یتیملری سنت ایدوب خواجهلر و مربیلر تخصیص و اختیارلره خدمت ایتمك و اعمالری یدوب کزدیرمك ایچون آدملر تعیین ایدردی مسجد نبوی یی تعمیر وتوسیع وشامده جامع امویهیی بنا و تأسیس ایله مسجد اقصایی تعمیر ایلدی فقیها وفقرایه مقدار کفایه معاشلر تخصیص ایدوب بونلردن هیچ بر یتی تسأله محتاج ایتمدی وهر برایشنی دائرهٔ ضبط وربطه قودی جلوسی سنهسنده مذکورجامع امویهیی بنایه شروع ایدوب بتون مدت خلافتنده انك تزیینیتیله مشغول اولدی جامع شریف مذکورك یرنده مقدما (یوحنا) کنیسهسی نامنده برکنیسا اولوب اصحاب کرام دمشق فتح ایتدکلرنده بونك جانب

شرقیسندن نصفنی اخذ و مسجد اتخاذ ایتمش و نصف دیکری علی حاله کنیسا قالمش ایدی بعده ولید نصف مزبوری دخی خرستیانلردن الوب مقابلنده طومه کلیساسنی و یردی و مسجد اصحاب اولان نصف آخرله برلشدیروب ایکیسندن بر طرز بدیع اوزره جامع امویه‌یی انشا ایتدیردیکه اوزمانلرده نظیری مفقود ایدی .

ولید قرق ایکی سنه معمر وطقوز سنه تخت خلافتده کامور اولوب وفاتنده اون طقوز اوغلی قالمشدر اهل شام عندنده ولید خلفای امویه‌نك کزیده و افضللرندندرکه زماننده انداس و کاشغر وهند فتوحاتی کبی جسیم فتحلر ظهوره کلمشدر بنایه ومصنع شیلر و چفتلکلر یاپدیرمغه زیاده مراقی وار ایدی بناءً علیه زماننده خلقك بربرلری ایله اولان مصاحبتلری دخی بتون بنایه متعلق ایدی .

§

﴿ ولید ﴾ بن یزید — امویه‌دن هشامك برادر زاده‌سی وخلفیدر (۷۴۲ م و ۱۲۵ ه) تاریخنده اجلاس ومؤخراً خلع اولندی کنیه‌سی ابوالعباس اناسی جاجك قزقرنداشی و یوسف ثقفینك قزی اولوب کندوسی طقسان سنهٔ هجریه‌سنده دمشقده تولد ایلدی غایت کوزل و توانا آدم اولوب بی‌نظیر اشعار سویلر ایدی لکن نهایت درجه‌ده فاسق ومتهتك ایدی حتی برکون حرمنه کیروب قزینی دادیسی ایله اوتورر کورمکله همان اوزرینه چوکوب ازالهٔ بکری خباثتنه جسارت و دادیسی مکر بو دین دین مجوسدر دیدکده بوشعری قرائت ایلشدر .

من راقب الناس مات غما و فاز باللذة الجسور

برکون دخی مصحفی تفأل ایچون النه آلوب فال شقاوت مآلنه (واستفتحوا وخاب کل جبار عنید) آیت کریمه‌سی چیقدیغندن بنی تخویفمی ایدرسك دیه‌رك مصحف شریفی نشان ایدوب اوق ایله پاره پاره ایتمش و بالبداهه شعر آتی بی سویلشدر .

اتوعد کل جبار عنید فها انا ذاك جبار عنید
اذا لاقیت ربك یوم حشر فقل یارب مزقنی الولید

کذلك مرویات افعال خبیثه‌سندن اولمق اوزره یه برکون صباح اذانی اوقوندیغی وقت جاریه‌لرندن بریله شراب ایچمکده اولدیغندن او اثناده قالقوب جاریه‌یی وطئ ایلدکدن صکره کندو البسه‌سنی کیدیره‌رك امامته کچیروب سرخوش و جنب اولدیغی حالده آردنده جماعتله نماز قیلمشدر بعضیلری دیرلرکه ولیدك عقلنده خفت وارایدی زیرا برآدم نقدر زندیق وفاجر اولسه فسق و فجورینی عاقبت کاری ملاحظه ایله خلقه فارشو اعلان واظهار ایلز . والحاصل کیدیرك ملعنتی حددن تجاوز ایله تحمل اولنمازدرجه‌لره کلدیکندن برکون اهالینك اجماع واتفاقیله خلع ویرینه (ناقص) دیوملقب اولان عزاده‌سی یزید بن الولید خلیفه ایدلدی یزید شامی ید ضبطنه الدیغی اثناده ولید (تدمر) طرفنده صید و شکاره مشغول ایدی یزید اوزرینه عسکر کوندروب براز محاربه و مقاتله‌دن صکره مرقومی تدمر ولایتنده حصن البحر نام محلده محاصره ایتدیلر وعاقبت اولدیغی محله یول بولوب قتل وسر مقطوعنی برمزراق اوجنه وضع ایدرك یزیده کتوردیلر قتلی (۱۲۶ ه) تاریخنده اولوب مدت حکومتی برسنه وایکی یاخود اوچ آی سورمشدر . برادر زاده‌سی اولان هشام ایله بینلرنده خصومت سابقه اولدیغندن ولید خلیفه اولدقده هشامك اتباع و اولادینی صیقشدیرمشیدی برکون برخدمتکاری کاوب مزارینك اوزرنده اغلیه‌رق (یا امیر المؤمنین کورسه‌ك که بزه ولیدنلر ایلدی) دیمسی اوزرینه اورادہ بولنان صلحادن بر ذات خدمتکار مرقومه (اکر سن هشامه اولان ایشلری بیلیدك کندی حالکك شکرندن عاجز اولوردك هشام شمدی کندو دردیله مشغولدر سزه امداد ایده‌جك وقتی یوقدر) دیمشدر .

§

﴿ ولی دده ﴾ — جزایرده مدفون مظنهٔ کرامدن برذاتدر (۹۴۸) سنهٔ هجریه‌سنده خیرالدین پاشانك استانبوله عزیمتله جزایری باشبوغمز براقدیغنی المانیا واسپانیا وپورتکیز وایتالیا دولتلری فرصت اتخاذ ایدرك کزیده‌عسکرلرندن یکرمی ایکی یك پیاده و بیك یوز سواریدن عبارت براردو حاضرلیوب یتمش عدد قوروت وبوزقطعه برنجی وغولت حرب سفینه‌لری

ودها برچوق نقلیه کیلری ایله ومشهور قپودان (اندریادوره) قوماندا سیله جزایره کوندرمشلرایدی بونلرکاوب قلعه یی حصر وتضییق وحتی سیدیعقوب تپه سنی ضبط وتسخیر ایتدکارنده عربلر هرنقدر امر مدافعه ده اقدام ایتدیلر ایسه ده دشمنك کثرتنه طاقت کتوره مدکارندن اولوقت حیاتده اولان مشارالیه ولی دده نك قوهٔ قدسیه سنه مراجعتله مجبوراولدیلر دده دخی پرجلال دکز کناریه واروب معتادی اوزره هرزمان اوموزنده طاشیمقده اولدیغی تیور طپوزی اسم جلالی ذاکر اولدیغی حالده شدتله صویه اورمسنی متعاقب کوك کورلیوب وشمشکار چاقوب بوره وفورطنه ایله قاریشق باران بلا نازل اولمغه باشلامغله دشمن عسکری جانلری قیغوسنه وکیلری سلامت یقاسنی بولمنك چاره سنه دوشدی ومشهور شارلکن بلای آسمانی یه کوکس کره رك وعسکرینه حیوانلرینی کسوب یدیره رك برمدت طیاندیسه ده نهایت یوزاللی قطعه سفینه سنك سکز بیك عسکر و حوله سیله باتدیغنی کورنجه او دخی سلامت یقاسنه جان آتدی . فرانسزلر مؤخراً جزایری آلدقدن صکره جنرال رویغو ولی دده نك یول اوزرینه تصادف ایدن تربه سنی یقدیرمغی قوروب اهالیدن بعض معتبرانی جلب وکیکلرینك بشقه یره دفن اولنمسنی امرایتمسی اوزرینه دیلی اغزینه صغمیه جق درجه ده شیشوب اوچ کون صکره وفات ایلش وسائر فرانسز مأمورلری بوندن عبرت المرایله هیچ بری یقدیرمغه جسارت ایده مامشدر .

§

﴿ وندیك ﴾ — ایتالیا دولتی اداره سنده جمهوریت مقری برشهر شهیردر ایتالیانلر (وونیز) اوروپالیلر (ونسیا) دیرلر بوراسی هون قرالی آتیللانك (٤٥٢ م) تاریخنده ایتالیایی تخریبی اثناده فرار ایدن مشهور اکیله شهر قدیمی اهالیسی طرفندن (برتنا) نهری اغزنده واقع بطالقلرده تأسیس ووطن اتخاذ قلمشیدی .

شهر مزبور الیوم ذکر اولنان بطاقلقده سکسان عدد جزیره اوزرینه مبنی اولهرق جزایر مزبوردن هربرینه کچمك ایچون اوچیوزدن متجاوز کوپریلر قورلمشدر . شهرك مجموع نفوسی یوز اوتوزبیك رادهسنده در .

§

﴿ ووقانسون ﴾ — جراثقال ارباباك الك يوكلرندندر (۱۷۰۹ م و ۱۱۲۱ ه) ده فرانسه‌ده (غرنوبل) شهرنده تولد و (۱۷۸۲ م و ۱۱۹۷ ه) تاریخنده وفات ایلدی خواجه‌سز کندو ذکاسی قوتیله والدقبا برطاقم آلتلرایله بعض تجربه‌لر ایتدکدن صکره پارسه کلوب جراثقال‌ده الك مرغوب برطاقم اختراعات و باخصوص اوتوماتلرایله شهرت بولدی مؤخراً فلوری نام قاردینال طرفندن ایپك اعمالاتی نظارتنه مأمور ایدیلوب بوصنعتده مستعمل اولان برچوق ماکنه‌لری اکمال و برنوع دکرمان وبز طوقومغه مخصوص آلتلر ایجاد ایلدی .

§

﴿ وولتر ﴾ — متأخرینك الك مشهور مؤلفلرندندر (۱۶۹۴ م و ۱۱۰۶ ه) تاریخنده پارسده اصلراده برفاملیادن ساحهٔ وجوده کلدی اولا آووقاتلغه قویولدیسه‌ده طبعی شعر وادبیاته زیاده مائل اولدیغندن اکا حصر افکار ایدوب یکرمی برباشنده ایکن اون التجی لوئی‌یی هجوی اوزرینه برسنه‌دن زیاده حبس ایدلدی . حبسی مدتنده باعث اشتهاری اولان (ادیب) و (هانریاد) نام حکایهٔ فجیعه‌یی یازمشدر . هزل ومزاحه مجبولیتی جهتیله التی آی تکرار برحبسدن صکره (۱۷۲۶)ده فرانسه‌یی ترکه اجبار ایدلدیکندن انکلتره‌یه کیدوب اشبو غربتنده انکلیز لسانی وادبیات وفلسفه‌سنی عریض وعمیق تحصیله اعتنا واوچ سنه صکره خفیاً پارسه کلوب برطرفدن معاملات صرافیه ودیکر طرفدن بعض تألیفات ایله اشتغال ایتدی وتألیفات مذکوره سنك صوکی اولان (ادبیات فلسفیه یاخود انکلیز ادبیاتی) نام کتابنده دین ومذهبه وطائفهٔ رهبانه واقتدار دولته قارشو لسانلر قوللاندیغندن کتابی یاقیله‌رق کندوسی دخی یقایی اله ویرمك اوزره ایکن شامپانیاده علوم وفنون ایله مشهوره (مارکیز دوشاتیله) نام قادینه النجا ایدوب انك نزدنده بش سنه قالدی ومؤخراً ایکنجی فرەدریق نام المانیا ایمپراطورینك دعوتی اوزرینه برلینه سیاحت ایدوب عودتنده دفتر سیئاتنه قلم بطلان چکن فرانسه حکومتی ایمپراطور مشار الیه نزدینه کیتمك اوزره برخدمت‌مهمه اعطا وبوخدمتی حسن ایفا واکمال ایلدیکنه بناء (۱۷۴۶ م) ده فرانسه آقادمیسنه اعضا تعیین ایلدی ومؤخراً

تکرار دعوته اجابت مقصدیله برلینه کیدوب فره‌دریق بودفعه وولتری اولکیدن زیاده برحسن صورتله قبول وکندو ذاتنه مخصوص برسرای درونند اسکان و یکرمی بیك فرانق معاش ایله مابینجیلك خدمتنه تعیین ایلدیسه‌ده وولتر بوراده دخی هجوم واستهزایه باشلایه‌رق خیلی دشمنلر قزانوب ایمپراطورك دخی نظرندن دوشمکله (۱۷۵۳ م) ده برلیندن صاوشدی ومؤخراً استرازبورغ قولماریون وسائر فرانسه شهرلرنده وجنوه ده براز وقت کچیروب نهایت فرانسه ده کائن (فرنه‌ی) شهرنده اقامته قرار ویردی . بوراده مدت اقامتی اولان یکرمی سنه ظرفنده اورو پانك هر جهتندن آدملر کاوب کندوسنی زیارت ایدرلر ایدی . حتی شهر مزبور ذکر اولنان زیارتجیلر سایه‌سنده کرکی کبی معمور اولمشیدی (وولتر) خرستیان مذهبی علیهنده پك شدید لسان استعمال ایدرایدی اکثر آثارنده دخی بوکا دائر ادارهٔ قلم ایتمشدر . مومی‌الیه سکسان درت یاشنده اولدیغی حالده پارسه صوك عزیمتنده اول درجه دبدبه واحترامات ایله قبول اولندی که سوینجندن بیچاره شدید برخلجان قلبه اوغرایوب اوچ آی صکره یعنی (۱۷۷۸ م و ۱۱۹۲ ه) تاریخند متأثراً وفات ایلدی . دینسزلکی سببیله پارسده دفن اولنمیوب نعشی مؤخراً (پانتی اون) ه نقل اولنمشدر قلبی چیقاریلوب بر قاب ایچنده (فرنه‌ی) ه کتورلدیکی زمان اوزرینه شوسوزلری یازمشلر ایدی (کندو عقلی هریرده لکن قلبی بوراده‌در) وولتر شعر و ادبیاتك هرنوع حقایق و دقایقنه واقف اولوب خصوصیله هجوده مثلی یوق ایدی اشعاری بتون سهل الفهم وخطادن سالمدر وسبك انشاسی وحکایه‌لری کوزل وعبرتما اولوب فلسفه‌سی هیچ بر شیئه اینانمامقدن عبارتدر وآثارینك اکثریسی فرانسه وایتالیاده محکوم علیه اولمشدر . وولتر ذکاجه فرانسه‌نك یتشدیردیکی مشاهیرك کافه‌سنه فائق اولمقله برابر ثباتسز غضوب حدیدالمزاج ایدی حاصلی مختصراً شوقدر دینله بیلورکه (وولتر حقیقةً الك ایی والك کوتی بر آدم) ایدی .

§

﴿ وولطه ﴾ — علم حکمت مشاهیردندر . (۱۷۴۵ م و ۱۱۵۸ ه) ده قومده طوغوب (۱۸۲۷ م و ۱۲۴۳ ه) ده وفات ایلدی پاوی مکتبنده

اوتوز سنه حکمت خواجه‌لکی ایتمش و بوناپارت طرفندن قونت رتبه‌سی توجیهیله ایتالیا سناتوسنه اعضا تعیین اولنمشدر . وولطه هرشیدن زیاده الکتریق اختراعنه مشتغل ایدی (۱۷۸۰ م) ده (اودیومتر الکتریق)ی و(الکتروسقوپ)ی اختراع و برنوع طبانجه و برلامبه وسائره ایجاد ایلدی متعدد تألیفاتی دخی واردر .

§

﴿ وولغا ﴾ — آوروپای روسیده بتون آوروپانك الك بیوك نهریدر اورال طاغلرندن نشأت ایله شرقه بعده جنوبه و جنوب شرقی یه آقه‌رق تیومر ایبار وسلاو قوسترومه نیژنی ایانقه قزان سیمبیرسق صماره واستراقان ایالتلرینی اروا ایلدکدن وصاغدن صولدن برطاقم نهرلر الدقدن صکره یتمش آغزله بحر خزره دوکیلور . طول مجراسی اوج بیك بشیوز کیلومتردر سیرسفائنه غایت مساعدایسه‌ده فقط نهرلك عمق کون بکون آزالمقده اولدیغندن ایلروده پك عادی سفینه‌لرك بیله مرورینه نامساعد قاله‌جغندن قورقلمقده‌در . بالق آوی غایت مبذولدر و بر چوق قنالری واردر . بحر خزری قره‌دکزله برلشدیرمك ایچون سلطان سلیم ثانی حضرتلری (۱۵۶۷ م و ۹۷۵ ه) تاریخنده نهر مذکور ایله دون نهرینك بربرینه الك یقین اولان محللرندن بر قنال کشادینی تصمیم وکفه والیسی قاسم بکه امر ایلدی و بر چوق مهندسلر ومأمورلر کوندردیسه‌ده تاتارلر والتنجی یوان مانع اولدیغندن ترك اولندی . روسلر اورایه مالك اولدقدنصکره تصمیم مذکور اوزره (ایواندو) قنالنی آچوب بحرینی بربرینه قاوشدیرمشلردر . اسکی اسمی (را)

§

﴿ وولقان ﴾ — کرهٔ ارض اوزرنده آره‌صره ظهور ایدوب نیجه زمانلر اطرافنه آتشلر صاچان ینار طاغلرك اسمیدر وقتیله یانوب سونمش ایدوکی آثار موجوده‌سیله استدلال اولنانلردن بشقه الیوم کرهٔ ارض اوزرنده کوچك بیوك التیوز قدر وولقانك اشتعال ایلدیکی خبر ویریله‌بور . الك مشهورلری اوروپا قطعه‌سنده (وزو . آتنا . هکلا . سترومبولی . سانتورین) آفریقا دکزلرنده (تنه‌ریف پیکی . ارسور پیکی) اسیاده فامچاتقه‌ده (قامشاتراجه . اواچا) جاوه‌ده (غالونغ غونغ) امریقاده

مکسیقاده (پوپوقاته پتل · اوزیرابه پیکی · ژوروارو) غاده‌اوپده (سولفاتار) آندرده (شمبوراسو · قوتوپاکس · انتیزانه · پیشنشا · فاقساماوقه) اوکه‌انوسده ماله‌ری‌ده (تومبورو) وولفانلربدر ·

بونلرك اكثریسی یوكسك طاغ تپه‌لرنده اولوب ایچلرندن بر طاقم كثیف دومانلر وملتهب غازلر وقزغین طاشلر چیقمقده وفلرندن آتشین نهرلر كبی موادمذابهٔ ارضیه جریان ایتمكده و (وزو) وولقانلردن چیقان مواد سیاله‌نك ایچنده انجق خرده‌بین ایله كورپله‌بیلور كوچك حیوانجقلر واورا كولرنده تعیش ایدنلره مشابه كوچك بالفلر مشاهده اولنمقده‌در · مواد مذكوره‌نك (اسید سولفورر) (اسید سولفودریك) حامض فحمی حامض قلور كبی شیلردن ایدوكی كشف اولنمشدر · وولقانلرك منشائی خیلی زمان مباحثه ومناظره التنده قالدی برطاقم معارفندان جوف ارضده موجود كوكرد وتركیبات كبریتیهٔ سائره‌نك بربرلریله التصاق واشتعالندن نشأت ایتدیكنی و بعضیلری تحت ارضده موجود مواد كیمیویه‌دن حاصل اولان حرارت وقوهٔ الكتریقیه‌دن ظهوره كلدیكنی سویلدیلرسه‌ده مؤخراً بوذهابلرك یاكلش اولدیغنی كندولریده اكلایوب بونك محضا حرارت مركزیه‌دن نشأت ایلدیكنی وخارج ارضه طوغری برر منفذ وباجه حكمنده اولدقلرینی قبوله مجبور اولدیلر چونكه ارباب فنك تحقیقنه كوره برقاچ یوز زراع عمقنده اولان معدن اوجاقلرنده هر (—۴۲) زراع عمقده بردرجه حرارت تزایدایدر وبوحسابه كوره بهر ساعت عمقنده (۱۲۵) درجه حرارت بولنمق لازم كاور وكرهٔ ارضك نصف قطری یعنی سطحندن مركزینه قدر فرض اولنان (۱۵۹۰) ساعت مسافه‌دن عبارت طولنك بوحسابه كوره نهایتی یعنی مركزی نصل برآتش هولناك ایدوكنه عقول بشرك واصل اوله‌میه‌جغی اكلاشیلور · بزم الك شدید دیدیكمز بیاض آتش بیك بش یوز درجه‌یی تجاوز ایتدیكی حالده حرارت مركزیهٔ مذكوره‌نك (۱۹۸۰۰۰) درجه‌یه واردیغی حساب اولنمشدر بناءعلیه اشبو حرارتك قوت وشدتنه هیچ برجسم مقاومت ایده‌مز وقلای وقورشون وتیمور ومعادن سائره سطح ارضدن اعتباراً ایكی ساعتلك یعنی اون بیك بشیوز اللی بش زراع محلده یوز اللی درجه حرارت بولندیغی ایچون درحال واون ساعت اشاغیده هردرلو احجار

ومعادن صلبه کمان مذاب اولور . بوندن اکلاشیلورکه اون ایکی ساعت اشاغیسی بر جسیم آتش دریاسی ایمش اشته وولقانلر وحرکتلر هپ بوحرارت شدیدهنك منفذ واثرلری دیمك اولدی .

§

﴿ وولکن ﴾ — اسکی یونانیلرك اعتقادنجه آله الالهه ژوپیترك وژنونك اوغلی و (وولقانلرك) آلهیدر کویا طوغدیغی زمان غایت چرکین وبیچمسز اولدیغندن ژوپیتر بونی سمادن اشاغی آتمش وبنابرین لیمنوس اطه سنه دوشوب ایاغی طوپال اولمشدر . بونك اوزرینه (وولکن) کندو اوجاقلرینی لیپاری اطه لرنده واتناطاغی التنده قوروب اوراده سیقلوپلرله برابر کوروکنی چکهرك صناعته یاپمغه مشغول اولدی . ژیثانلرك سمایه قارشو یاپدیغی محاربه ده و ولکن ژیثانلره یاردم ایتمش و کراهت سیماسیله برابر (وه نوس) ایله عقد ازدواج ایلمشدر لکن قاریسی کندوسنه اوقدر صداقتده بولنمز ایمش حتی بر کون قاریسیله جنك آلهی (مارس) ی بر آره ده کورمسیله ایکیسنی بردن آغ ایله طوتوب عبرةً اوحالده براقدی وژپیترك تختنی وکونشك سرایینی یاپدی . وولکن سچلیا و مصر و رومادہ زیاده سیله مظهر تعظیم ایدی والنده برچکیچ وباشنده برسیوری کلاه اولدیغی حالده ترسیم ایدیلور ایدی . شو حالنه ومشغول اولدیغی صنعتنه نظراً تیموربجی قبطیلرك پیری دخی بو اولمق لازم کاور هر نه حال ایسه (وولکن) اخیراً کشف اولنان سیاراتدن بریته دخی نام اولمش و (وولقان) لفظی بو نامدن غلط بولنمشدر .

§

﴿ وهابی ﴾ — علمای حنابله دن نجد قطعه سنده کسب نفوذ ایتمش بر کیسهنك شهرتیدر اصل اسمی محمد طامی در ابداع ایلدیکی معتقدات باطله یی نشر وباشنه عشایر عربانی بر چوق آدملر جمع ایدرك اکثر اقطار حجازیه یی تهدید وخراب و (۱۸۰۳ م و ۱۲۱۸ ه) تاریخنده مکهٔ مکرمه یه کیروب اهالیدن الله دوستلریله دوست دشمنلریله دشمن اولمق اوزره بیعت آلدقدن وجناب حقه تشکر ایدرمکه سنی اسلامه هدایت وشرکدن

خلاص ایتدی زمینده برخطبه اوقودقدنصکره شرب خمر وزنانك حرام اولدیغنی وجماعتك تکرری ومؤذنلرك صلاة وسلام کتورمسی وچبوق ونارکله ایچلمسی ممنوع ایدوکنی تفهیم واشراب ایلدی وحرم شریفه کیرنلردن دخولیه آلدی ومقابر متبرکه یی کاملاً هدم ومذهبنی قبول ایتیانلردن برچوق آدمی اعدام ایتدیردی واوچ سنه صکره مدینهٔ منوره ده دخی مذهبنی اعلان ایدوب مقابر متبرکه یی هدمه باشلادیغی صره ده روضهٔ مطهره یی دخی بیقمق استدیسه ده اهالی پك چوق رجا ایلدکلرندن یالکز انی براقدی واوسنه حجاج شام شریفدن ایلرو کیده میوب عودته مجبور اولدی اخیراً یعنی (۱۲۲۸ ه) تاریخنده مصر والیسی مرحوم محمد علی پاشا طرفندن قوهٔ حربیه ایله جمیتلری تدمیر وخطهٔ حجازیه لوث چرکاب تسلطلرندن کاملا تطهیر ایدلدی واو صره ده طوتیلان رئیسلری عبدالله بن سعود عونه سیله برابر درسعادته اعزام واعدام اولندی .

(وهاب) نجد قطعه سنك جنوب غربیسنده و (عماریه) سلسلهٔ جبالنك جهت شرقیسنده برولایتدر .

§

﴿ وهبی ﴾ — اعلم شعرا واشعر علما برذات معارف انتما اولوب سنبل زاده لقبیله شهرت آلمشدر سنبل بدن لطیفی مرعشده دمیدهٔ بوستان وجود اولدی ابتدا طریق قضاده بولنوب مؤخراً مسلك خواجکانه وصکره ینه طریق مذکوره کیره رك برمدت دخی ایرانه مأموریتله سفر ایتدی وصکره منزولا بش سنه اسیر فراش اولوب (۱۷۹۹ م و ۱۲۱٤ ه) تاریخنده ترك دار معاش ایلدی . تحفه ونخبه سی ودیوانی مشهور اولوب (شوق انکیز) نامنده برده حکایتنامه سی واردر . (طنانه) نام قصیده سی باعث حیات ونجاتی اولدی ایدی دیرلر .

§

﴿ ویانه ﴾ — آوسترپا دولتنك مقر اداره سیدر طونه نهرینك ساحل یمینی اوزرنده وپارسك شرقندن بیك اوچ یوز طقسان کیلومتروده واقع والتی یوز بیك نفوسی جامعدر مشهور طب والسنهٔ شرقیه یه مخصوص مکتبلری صنایع نفیسه وعلوم وفنون آقامیسی دار الفنونی عسکری

مکتبی مشهور کلیسالری معلولین ایچون مخاری ایکی ترسانه‌سی بالفعه‌سی متنوع فابریقه‌لری متعدد ایمپراطور سرایلری برطاقم هیاکله مزین موقع وکوزل میدانلری هربرنوع جمعیتلری مصر وبرمزیلیا موزه‌خانه‌سی مطبعه‌لری واردر . مجارستان وترانسیلوانیا ایله تجارتی پك جسیمدر اوکوست (پانونی) بی ضبط ایلدیکی زمان ویانه واندلر طرفندن یاپلمش برکویدن عبارت ایدی برنجی هاری نام آوستریا مارکزی (۱۱۵۱ م و ۵۴۶ ه) ده شهر حالنه قویدی ونهایت ایکنجی فره‌دریق (۱۲۳۷ م و ۶۳۵ ه) ده ایمپراطور مقری اولدیغنی اعلان ایدوب (۱۲۷۷ م) تاریخندنبروهابسبورغ خاندانی آوستریا مرکز ایمپراطوریسنده حکمران اولدی . ویانه عثمانلیلر طرفندن ایکی مشهور محاصره‌یه دوچار اولمشدر (۱۵۲۹ م و ۹۳۶ ه) ده بالنفس سلطان سلیمان ثانی حضرتلری محاصره ایدوب لکن اردوده مکمل محاصره طوپی اولمدیغندن یکرمی مهاجمه‌دن صکره (شارل کنت) کوجله تخلیص ایده‌بیلدی و (۱۶۸۳ م و ۱۰۹۵ ه) ده ایکنجی محاصره‌سنده ایسه لهستان قرالی (سوبیسکی) اوستریالیلرله اتفاقنه بناء اردوی همایونك اوزرینه بغتة هجوم وپریشان ایدوب ویانه‌یی قورتاردی وصدراعظم قهرمان مصطفی پاشا ودفتردار حسن پاشا ورئیس الکتاب مصطفی افندی هزیمته سبب اولدی دیه‌رك اردوده اعدام ایدلدی . صدر اعظمك حین استشاره‌ده بعض ساخلورده وامور اشنا ذواتی دکله‌میه‌رك (کلوار) قلعه‌سنی فتح ایتمکسزین خودبخود ویانه اوزرینه کتمسی اکرچه بیوك خطا ایدیسه‌ده خطاسنی تصحیح وشان دولتی اعاده‌یه مقتدر اولیله بروزیرك علی العجله اعدام اولنمسی دها بیوك بر خطا اولدیغنده شبهه یوقدر . ویانه‌یی (۱۸۰۵ م و ۱۸۰۹ م) تاریخلرنده ناپلیون دخی اشغال ایتشیدی .

§

﴿ ویزیغوت ﴾ — غرب غوتلری دیمکدر جنوبی سارماسیاده متوطن غوت قومنك بربیوك قسمیدر وقتیله دینیپرنهری بوینده بولنورلرایدی مؤخراً اوستروغوتلری حوزهٔ اطاعة آلان هونلرك مهاجاتندن خوفه دوشه‌رك طونه‌نك جانب یمینی اوزرنده توطنه ایمپراطور والانس‌دن مساعده آلدیلر

بوصورتله موطن جدیدلرینی بولدقدن صکره عصیانه مباشرتله اولا تراسی ضبط و (۳۷۸ م) تاریخنده ادرنه‌ده رومایه عسکرینه غلبه ایدوب عقیبنده استانبول شهرینی یغمایه قالقشدیلر و مؤخراً تئودوس طرفندن طوتولدیه قدر دفع وطرد اولندیلرسه‌ده مومی الیهك وفاتی اوزرینه تکرار احوال غارتکرانه‌یه باشلایوب تراسی ماکدونیانی ایلیریایی و مؤخراً آلاریقك تحت قوماندانسنده اولدقلری حالده ایتالیایه هجوم ایله (٤١٠ م) ده رومایی ضبط وتخریب وتاریخ مزبورده ایمپراطور (اونوریوس) ایله برمعاهده یاپه‌رق غولك جنوبنه کلوب (لوار) و (پیرینه) بینندہ توطن ایلدیلر (طولوز) شهری اولوقت کرسیٔ اداره‌لری ایدی . اورادن پیرینه طاغلرینی تجاوزله (٤١٥ م) ده اسپانیایی دخی دست استیلایه آلدیلرسه‌ده برسنه صکره قرالری برنجی تئودریق مارن نهری اوزرنده شالون صحرالرنده آتیللا ایله محاربه ایدرك تلف اولدی و بزیفوتلر مؤخراً طولیدی مقر اتخاذ ایدوب اسلامك اوراله ورودینه قدر اسپانیاده حکم سورمشلر ونهایت رودریق نام صوك قرالرینك عساکر اسلامیه طرفندن مغلوب وقتل اولنمسیله دوچار انقراض اولمشلردر .

§

﴿ ولیسی ﴾ بن محمد اسکوبی — شعرادندر (غزل) لفظی تاریخ ارتحالی اولق اوزره (١٦٢٧ م و ١٠٣٧ ه) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ ویشنو ﴾ — اسکی هندلیلرك اعتقادنجه محافظه آلهی وتریمورتینك ایکنجیسیدر وقت وقت احوال امنی اصلاح ایچون کویا طقوز دفعه تجسد ایتمشدر اونجی دفعه اوله‌رق بردها کله‌جك وارتق بوتجسدنده دنیایه نهایت ویرجکمش ویشنو برنجیدن دردنجیه قدر تجسداتنده بالنق قبلومبغه طموز ارسلان شکلنده کورندی وبووجهله مختلف حیوانات شکلنه کیره کیره یوکسله‌رك نهایت شکل بشری حائز اولدی وبشریتجه دخی مختلف مراتبده بولنه‌رق صوك درجه سنده‌رامه نامیله برپادشاه هیئتنه کیردی ومؤخراً چوبان وصکره برحکیم شکلنی آلدی دیرلر . واونجی دفعه تجسد ایتدیکی حالده آت شکلنده ظهور ایده‌جك وکرهٔ ارضی بردیمه ایله توزه تحویل

ایلیدجك ظن ایدرلر ایدی . ویسنونك کوبکندن ترمورتینك دیکر ایکیسی اولان (براهما) و (سیوا) چیقمش ایمش . بونی اول وقت چورکلمش بریلان اوزرنده سرپلمش یاتیبور کبی ترسیم ایدرلر ایدی . (فصل کولمزسك)

§

﴿ ویقتوریا ﴾ — هونغ قونغ نام چین اطه‌سنده بر انکلیز شهریدر بوطرف سواحلنده کائن انکلیز مستملکاتنك واطه‌نك مقری اولوب ساحل شمالی اوزرنده (۱۸۴۲ م و ۱۲۵۸ ه) ده تأسیس اولندی . الیوم طقسان بیکی چین قصوری اوروپالی اولق اوزره یوز بیك نفوسی حاویدر .

﴿ ویقتوریا ﴾ — آوسترالیای جنوبیده انکلیز مستملکاتیدر شمالا جنوباً یکی غال غرباً آوسترالیای غربی ایله محدود اولوب التی یوز بیك نفوسی جامعدر اهالیسی کوندن کونه تکثر ایتمکده در بو مستملکات (۱۸۳۷ م و ۱۲۵۳ ه) ده تأسیس اولنوب پورفلیب نامیله تسمیه ایدلمشیدی و (۱۸۵۱ م) تاریخنده قدر دخی جنوبی یکی غال قسمندن معدود ایدی صکره التون معدنلری ظهوری مناسبتیله کسب اهمیت ایدرك مستقل ایالته تحویل وشمدیکی انکلتره قرالیچه‌سی نامنه توسیم اولندی . التوندن ماعدا پك چوق وکوزل یولك دخی اخراج ایدلمکده‌در .

﴿ ویقتوریا ﴾ — قریم سفرندن صکره فرانسزلرك (لژیون دونور) نشانه تقلید اولهرق (۱۷۵۸ م و ۱۱۷۲ ه) تاریخنده انکلتره‌ده صنف عسکری یه مخصوص اولهرق ترتیب اولنمش برنشاندر شکلی میواستپول محاربه‌سنده روسلردن ضبط ایدیلان طوپلرله یاپلمش بر خاچدن عبارت اولوب اوزرنده (شجاعت) عباره‌سی محرردر .

§

﴿ ویقرامادیتیا ﴾ — هندستان قدیم حکمدارلرندندر خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید) ایله معاصر اولدیغندن اول زمان فضل وادب وعزورفعتده هندستانك (ویقرامادیتیا) سی عراقك هارون الرشیدی کبیدر دیرلر ایدی . حقیقةً ارباب علوم وصنایعی هندستانه جلب وجمع

ایله سعادت حال ملك وسلطنتی استحصاله بذل مقدور ایتمش و پای تخت حکومتی اولان (اوجن) شهرنده براهمهٔ قدیمیه منسوب اصنامدن (ماهاقالی) نامنه برمعبد انشا ایتدیرمشیدی .

§

﴿ وینجستر ﴾ — انکلتره نك منقسم اولدیغی قرق قونتلقدن بری اولان (ساوث ثامتون) یاخود (هامشیر) قونتلغنك مقر اداره‌سی اولوب غایت تجارتکاه بر شهردر تیمور وسائره فابریقه‌لری مشهوردر .

(و) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
وادی العجم	ناحیه		شام	سوریه
وادی نصاری	ناحیه		حما	سوریه
وارطو	قضا		موش	بتلیس
واسط	ناحیه		منتفك	بغداد
واسیل	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
وان	مرکز ولایت		وان	وان
وزیر کوپریسی	ناحیه		اماسیه	سیواس
وستیجه	ناحیه		ارکری	یانیه
وصاب عالی	ناحیه		حدیده	یمن
وصاب سافل	ناحیه		حدیده	یمن
وقف کبیر (اسکیه)	قضا		طربزون	طربزون
وقف صغیر	ناحیه		طربزون	طربزون
وقفلر	ناحیه		منتشا	ایدین
ونیجه	ناحیه		سرفیجه	سرفیجه
وودینه	قضا		سلانیك	سلانیك
ویجه	ناحیه		لازستان	طربزون
ویرانش	ناحیه		یکی پازار	قوصوه
ویرانشهر	ناحیه		بولی	قسطمونی
ویرانجق	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
ویزه	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
ویسیه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
ویلجترین	قضا		پرشتنه	قوصوه

حرف ه

﴿ هابل ﴾ — حضرت آدمك ایکنجی اوغلیدر . قرنداشی قابلدن برسنه صکره دنیایه کلمش ویوزیکرمی التی یاشنده قتل اولنمشدر . (قابل) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هاجر ﴾ — آجر دخی یازیلور حضرت ابراهیم علیه‌السلامك حلیله‌سی واسماعیل علیه‌السلامك والده‌سیدر . حضرت ابراهیم مصرده بولندیغی آوانده فرعون یتبوس جواریسندن اولان اشبو هاجر حضرتلرینی جناب (ساره‌یه) اهدا ایدوب مشارالیها دخی حضرت ابراهیمه اعطا ایلمشیدی . حضرت اسماعیلی دنیایه کتوردکدنصکره جناب ساره‌نك تبعیدینی مراد ایدیشی واحوال سائره‌سی مشهور و(ابراهیم) و(اسماعیل) کلمه‌لرنده محرر اولدیغندن اورالره مراجعت ایجاب ایدر .

§

﴿ هادی ﴾ — عباسیه‌دن دردنجی خلیفه اولوب هارون‌الرشیدك برادریدر . یکرمی ایکی یاشنده (۷۸۵ م و ۱۶۹ ه) ده جلوس وبرسنه اون آیدن صکره عیش آبادده وفات ایدوب اوراده دفن اولندی . سطوت وشهامت صاحبی ایدی لکن ظلم وجبروت ایله برابر مسکرات استعمالنه ولهو ولعبه ومزل حشمت خلافت عد اولندیغی حالده مرکبه بتکه مائل ایدی . صورت وفاتنده اختلاف اولنوب بعضیلری والده‌سی خیزران طرفندن قتل ایدلدیکنی حکایه ایدرلر . چونکه خیزران خلافت هادیده

امور دولتی ید انحصارینه آلدیغندن هادی والده‌سنه بویله شیلره قارشمامسنی تنبیه ایدوب مومی‌الیهانك موجب غیظ واغبراری اولمشیدی . (حیرزان) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هاروت ﴾ و (ماروت) — وقتیله بابل شهرینه کوندریلان ایکی ملکلك آدیدر . جناب حق بونلری امتحان مرادایدرك کندولرینه قوه شهوانیه ویروب (زهره) نام بر حسنا قارینك بولندیغی اشبو بابل شهرینه ایندیردی و مزبوره بونلرله ملاقات و سحری تعلم ومعاصی ایقاع ایلدکدن صکره اوکرندیکی افسون واسم اعظم ایله سمایه چیقوب اوچنجی قات کوکده برکوکب ضیادار اولهرق قالدی‌دیرلر بو کلام علمای اسلامیه‌نك تصریحی اوزره یهود طائفه‌سندن محکی بر کلام فاحشدر . خاتمة المحققین جلال الدین دوانی بین‌الطلبه (جلال) دیو معروف اولان عقائد عضدیه شرحنده‌دیرکه بو قضیه‌نك سیاقی آنك یلان اولدیغنی کوسترر . زیرا او (زهره) دینیلان فاجره ملکلردن اوکرندیکی شیئله سمایه چیقمغه قدرت بولسون وچیقسون اوراده یلدز اولسونده اکا او اسم اعظمی اوکردن ملکلر نیچون صعوده قادر اولهمیوب خالك هوانده قالسون .

ذکر اولنان ملکلرك نزولنده سبب معقول ینه جلاله حکایه اولندیغی اوزره ابو العباس احمد بن تیمه حضرتلرینك دیدیکیدرکه مشارالیه (او تاریخده سحر پك رواج بولهرق خلق انکله اشتغال ایلدیکندن واو یوزدن امور غریبه استنباط ایله نبوت دعواسی ایدنلر چوغالدیغندن مولای متعال حضرتلری او ملکلری ناسه ابواب سحری اوکرتسونلرده مؤمنلر سحره کفره ایله معارضه یه مقتدر اولسونلر ایچون ارسال بیوردی) دیمشدر و بعض متصوفین دخی بر بشقه صورتده متصوفانه معنا ویرمشدر .

سالف‌البیان (زهره) قصه‌سنك رموز اوائلدن یعنی حکما اشاراتندن اولمسی ملاحظه‌سیله ترجمهٔ قاموسده دخی مفصل بروجه معقول محرردر .

§

﴿ هارون ﴾ علیه‌السلام — حضرت موسانك بیوك برادریدر .

موسی علیه‌السلام مدینده بولنه یغی مدتجه مشارالیه مصرده (لوی) قبیله‌سی ایچنده قالوب صکره جمله بنی اسرائیل ایله برابر چیقمش ومؤخراً حضرت موسی طرفندن تیهده انشا ایدیلان قبة‌الشهادهنك کوهن اعظم لقبیله اداره‌سنه مأمور اولمشدر . وفاتی یوز یکرمی اوچ یاشنده اولوب حضرت موسادن یدی آی اولدر . بنی اسرائیل جناب هارونه زیاده محبتلرندن ناشی (هارونی سن تلف ایتدك) دیو حضرت موسایه افترایه قالقشملریله جناب حق اجلیله وفات ایتدیکنی اشعار یوردی . بنی اسرائیلك ذبح قرابین وسائره مثللو معاملات دینیه‌لری جناب هارونك سلالهٔ ذکورندن ایلك طوغانلره مخصوص اولوب فقط بونلر عیوب طبیعیه‌دن معرا اولمق شرط ایدی والبسهٔ مخصوصه‌لری وار ایدی . هارون متحمل وصبور وفوق العاده حلیم ایدی قبری بریهٔ (سینا) ده (شویك) طاغنده‌در دیرلر .

§

﴿ هارون الرشید ﴾ — خلفای عباسیه‌دندر (۷۸۶م و ۱۷۰ه) تاریخنده جلوس ایدوب یکرمی اوچ سنه کارفرمای اورنك سلطنت وخلافت اولدی . جزیرة العربدن خروج ایدن ولیدك غائله‌سنی بتوردکدن صکره شکرانهٔ مظفریت اولمق اوزره پیاده حج شریفه کیدوب ادای وجیبهٔ زیارت وقبرینس جزیره‌سنك ایکنجی فتحنی اکمال وشرق ایمپراطوری ایله اوچ سنه میدان کار وزاری اشغال ایدوب رومللری ارکلی‌یه قدر سوردی وفرانسه قرالی مشهور شارلمان ایله عقد رابطهٔ مودت ایدرك قدس شریفده‌کی قامه کلیساسنك مفتاحنی بعض هدایا ایله قرال مومی‌الیهه کوندردی انجق اونجی سال خلافتنده حزز طائفه‌سنك هجومیله طاغستانده یوز قرق بیك اسلام شهید اولوب (۱۸۹ ه) ده بعض اسباب حقیقیه‌یه مبنی وزیری مشهور جعفر برمکی یی اعدام ایتدیردی ونهایت سمرقنده محاربه‌یه کیدر ایکن طوسده قرق یاشنده وفات ایتمکله حیاتنده تفسیمی وجمله براوغلی امین عراقده دیکری مأمون اسیای وسطاده تخته چکدی . مشارالیه غایت ادیب فصیح عاقل عادل عابد سخی الحاصل خلفای عباسیه‌نك آبروی افتخاری

ایدی لکن امام (موسی الکاظم) حضرتلرینك حبسی ولوراده وفاتی کبی بعض اجرا آتی دامن شهرتنه بر لیوك لکه قوندرمشدر .

هارون الرشید بیاض تنلی کوزلك ملیح الشکل اتك طولی آدم اولوب علوم وفنونده کوزل نظر ومعرفتی وار ایدی . خلیفه اولدیغی وقتدنبرو هرکون کیجه سیله یوز رکعت نماز قیلوب بر مانع اولمدقجه ترك ایتمدی علمی واهل علمی سور واسلامه تعظیم ایدر وکناهلرینی یاد ایدوب آغلر خصوصیله وعظ ایشتدکجه بکا ایلر واکثریا فضیل بن عیاضك مجلس وعظنه بالنفس حاضر اولور وبرسنه زیارت حج شریفه کیدر وبرسنه عرصهٔ جهاد وغزایه توجیه جلام ایدر ایدی حتی بعض شعرامی بوخصوصده بیت آتی بی سویلمشلردر (فمن یطلب لقاءلك او یرده . فبالحرمین اوالقصی الثغور) شعره وشعرایه زیاده محبتی اولوب کندوسنی مدح ایدنلره جوائز کثیره احسان ایدردی . مشارالیهك چوق مناقبی اولوب محاضرات کتابلرنده مندرجدر .

هارون الرشید طوسده حال احتضارده ایکن مقربلرندن یانده بولنان سهل بن صاعد کال رقتدن قالقوب کیتمك استدکده هارون کوزلرینی آچوب یاسهل نره یه کیده یورسن دیدی سهل دخی یاامیر المؤمنین سنی بوحالده کورمکه یورکم طیانمز دیمکله هارون تندرست آدملر کبی کولهرك شاعرك شو کلامی خاطرینه کلدی دیوب بو بیتی اوقومشدر (وانی من قوم کرام یزیدهم . شماسا وصبرا شدة الحدثان) یعنی بن برقوم کرامدنم که روزکارك شدت اذیتی صبر وتحملرینی زیاده قیلار دیوب بعده تسلیم روح ایلمشدر .

§

﴿ هاشمی شیخ عثمان ﴾ افندی — صاچلی امیر دیمکله مشهوردر مدرسلکی ترك ایدوب مشایخ بیرامیه دن غضنفر افندی یه انتساب واستخلاف ایتش و (۱۵۹۴ م و ۱۰۰۳ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

§

﴿ هاله ﴾ — شمس وقمر وکواکب سیاره ایله قدر اولدن اولان ثوابتی بعضاً احاطه ایدن دائروی الشکل بر بیاضلقدر (آی آغیلی) دخی تسمیه اولنور .

اشبو هاله هر وقت وقوعبولمدقدن بشقه ظهور ايتديكى حالده دخى كاه بر وكاه متحدالمركز دائره‌لر مثلو بر قاچ عدد مشاهده اولنور .

آثار ضيائيهٔ مذكوره تجربه اولنديغنه كوره شمس وقمر وكواكبك ارض ايله بينلرنده موجود اولان بخارك شعاعات شمسيه مناسبتيله تلون ايلمسندن عبارتدر بوندن بعض ارباب دقت نتايج آتيه‌يى تجربه ايتمشلردر . شويله كه

١ ﴿ ليمانلق هواده هاله ﴾ — ليمانلق يعنى روزكارسز هواده مشاهده اولنور ايسه براز وقت صكره برصاغناق هبوب ايدرك درعقب كسيلور و بعض دفعه دخى ممتد اولور .

٢ ﴿ روزكارده هاله ﴾ — روزكارلى هوالرده مشاهده اولنور ايسه يه برآز وقت صكره روزكارك برآنده زياده سرتلشه‌جكنه علامت اولوب فقط چوق سورمديكى دخى تجربه اولنمشدر .

٣ ﴿ هالهٔ صغيره ﴾ — بعضيلرينك تجربه‌لرينه كوره اجسام سماويه‌دن هرقنغى برينى احاطه ايدن خرمن اكر كوچك اولور ايسه وقوعبوله‌جق بورا يقين وقتنده ظهور ايدر .

٤ ﴿ هالهٔ كبيره ﴾ — اكر اشبو ضيا دائروى بيوك مشاهده اولنور ايسه فورتنه دخى براز وقت مرور ايتدكدن صكره وقوعبولور بومدت دخى نهايت درت ساعته قريبدر .

٥ ﴿ ترنجى هاله ﴾ — شمسك اطرافنده حاصل اولان خرمن ترنجى رنكده اوله‌رق موسم بهاردن صكره مشاهده اولنسه اول سنه چوق يغمور ياغه‌جغنى افاده ايدر .

٦ ﴿ هالهٔ متواليه ﴾ — اكر قمر هلال ايكن برايكى دفعه اشبو خرمن مشاهده اولنور ايسه تابدر اولنجه‌يه دكين ايكى اوچ كيجه‌ده بر بلكه هر كيجه برصاغناق ظهور ايدرك برايكى ساعت ظرفنده كسيلور .

٧ ﴿ هالهٔ مع بلوط ﴾ — اكر هاله پيدا اولدقدن صكره افقدن

برمقدار بوكسك اولەرق سياه بلوطلر دخی ظهور ايدر ايسه زياده فورتنه وبورا مأمولدر.

٨ ﴿ هالهٔ كاذبه ﴾ — سمائك بالاسنده موجود اولان بياض بلوطلردن قرك اطرافنده عينی هاله مثالو بردائره حاصل اولسه فورتنه مأمول اولميوب بلكه كوزل هوا اولور.

اكثری شمسی احاطه ايدن هالهالوان اصليه ايله ملوندر وقرك اطرافنده اولان دخی چوق دفعه بياض اولوب بعضا برنك ايلهده مشاهده اولنور.

§

﴿ هالهی ﴾ ويا (آدمون هالهی) — انكليز منجملرندندر (١٦٥٦ م و ١٠٦٧ ه) تاريخنده لوندرهده طوغوب (١٧٤٢م و١١٥٥ه) تاريخنده وفات ايلدی.

اون طقوز ياشنده اولديغی حالده سياراتك آفهليلرينی واكسانتريسيتهلرينی تعيين ايچون براصول بولمشدر (١٦٦٧) ده ترصدات ايچون (هلن) اطه سنه كيدهرك اوچ يوز اللی عدد نجومك مداريني تعيين و پوصلهنك ميل طبيعيسی قانونی وضع و قوبرقلی يلديزلرك سير وحركاتنه دائر تطبيقات اجرا و بعضيلرينك دوريني كشف ايلدی. حتی (١٦٨٢ م) تاريخنده كورنمش اولان بر قوبرقلی يلديزك (١٧٥٨ م) ده بتكرار كورينهجكنی (١٧٠٥ م) ده سويلش و ديديكی كبی ظهور ايتمشدر. بناء عليه اولوقتدنبرو مذكور يلديزه (هالهی قوبرقلی يلديزی) نامنی ويرديلر. (هالهی) كرهٔ قرك جدوللرينی دخی تنظيم وقوانين حركتنی تعيين ايلدی.

§

﴿ هاليس ﴾ — قزل ايرماق دنيلان نهرك اسكی اسميدر.

§

﴿ هاليقارناس ﴾ — آيدين سنجاغنه تابع دكزلی قصبهسنك نام عتيقيدر ازميرده (بودروم) قصبهسنك نام قديمی دخی (هاليقارناس) ايدی.

§

﴿ هامبورغ ﴾ — المانیاده لیمانی وکندوسی سربست بر شهردر الب نهرینك صاغ جاحی اوزرنده واقع اولوب یوز یکی اوتوزبدن واون بش یکی یهودی باقیسی قتولمك ومور او اولمق اوزره ایکی یوز قرق التی بیك نفوسی حاویدر . شمندوفری درت قنالی مشهور کلیسالری بورسهسی ورصدخانه وکتبخانه وموزه‌خانه‌سی و برچوق تأسیسات علمیه‌سی وبخراً جسیم تجارتی وهاور بوردو آمستردام لوندره امریقایه منتظم صورتده آمد وشد ایدر واپورلری ومهم بانقه وشکر فابریقه‌لری واردر . اراضیسی پك واسع اولیوب شهرك بولندیغی نقطه‌دن براز اوتده نهایت بولور .

هامبورغ اون ایکنجی عصرده برتجارت موقعی ایدی واون اوچنجی عصرده برچوق شهرلرله برابر هانسه آتیق اتفاق مشهورینی وجوده کتوردی و (١٦١٨ م و ١٠٢٨ ه) ده هولستن دوقلرینه کچدیکدده متعاقباً اکتساب سربستی وحریت ایلیوب ایمپراطور شهری طاندی و (١٨٠٦ م و ١٢٢١ ه) دن (١٨٠٩) تاریخنه قدر فرانسز عسکری اشغال ایدوب ینه (١٨١٠ م) ده اعاده اولندی . هامبورغك جرمان اتفاقنده برر أیی واردر .

§

﴿ هامشیر ﴾ — انکلتره‌ده جنوبدن مانش دکزیله تحدید اولنور برقونتلق اولوب طولاً ٨٠ وعرضاً ٥٠ کیلومترو مسافه‌یی واوچ یوز اون درت بیك مقدار اهالیی مشتملدر مقراداره‌سی (وینچستر) وباشلیجه شهرلری (سوتاتبون) و (پورتمون) و (غوسپور) در (آوون) نهری برقسم اراضیسنی اسقا ایدر صناعتی جزئی ایسه‌ده زراعتی غایت مکملدر حاوی اولدیغی معدن صولری ودکز حاملری مناسبتیله طو پراغنه هر سنه برجم غفیر کیدوب تنزه ایدرلر . اشبو نواحی من القدیم بلژلرك مسکنی ایکن (واسپازیه‌ن) طرفندن ضبط ایدیلوب برنجی بریتانیایه الحاق اولندی مؤخراً (وسه‌کس) قرالغی اقسامندن معدود اولوب ساقسونلرك زمان اداره‌سندن شمدی یه قدر (هامشیر) نامنی اخذ ایلدی .

§

﴿ هامشير ﴾ نوو — امريقاى شماليده برحكومتدر شمالا قناده سفلا شرقاً (مدن) جنوباً (ماسا كوسه) غرباً (ورمون) ايله تحديد اولنور طولا ٢٧٠ وعرضاً ١٣٠ كيلومترو اراضى واوج بوز اون سكز بيك قدر اهالى بى حاوى اولوب مقر اداره‌سى (قونقور) شهريدر (قونكتيكون) و (مريماق) نامنده ايكى نهر واسطه‌سيله اسقا اولنور اشبو مملكت وسط وشماله طوغرى برچوق طاغلرى مشتمل اولديغى جهتله امريقا اسويچره‌سى ناميله ياد اولنمقده‌در هوامى لطيف وصاغلام وحبوباتجه اراضيسى محصولدار ومرعالرى چوق وتيور طوز قورشون معدن كورى مرمر غرانيت معدنلرى دخى واردر تجارتى ايسه پك واسع وروا جليدر (١٦١٤ م و ١٠٢٣ ه) تاريخنده برنجى دفعه اولەرق قپودان (شمپد) اولوقت (ابه‌ناكيلر) ك مسكون اولدقلرى اشبو (نووهامشير) سواحلنى زيارت ايلشيدى (١٦٢٣ م و ١٠٣٣ ه) تاريخنده برانكليز كوچى اوراده توطن ايدوب اشبو مملكته (لاقونيا) نامنى اعطا ايدوب مؤخراً (ژان ماژون) نامنده بروالى لاقونيا نامنى (هامشير) ه تحويل ايلدى هامشير تاريخ مذكوردن اون يدى سنه صكره ماسه كوسه‌يه الحاق اولنديسه‌ده اوراده دخى قالميوب اوتوز طقوز سنه صكره استقلال بولدى .

§

﴿ هانرى ﴾ دردنجى — المانيا ايمپراطوريدر (١٠٩٤ م و ٤٨٧ ه) تاريخنده ايكى اوغلى طرفندن تختى ضبط اولنوب كندوسى تحت اسارته النمش وسلطنت ومعيشتدن نوميد قالمغله بيجاره كليسا قپولرنده موسيقى ايله آيين خوانلق ايتمكه قرار ويرمك بوحال اوزره اون ايكى سنه دها يشادقدن صكره ينه اوغلرينك امريله قتل اولنوب يار واغيار نظرنده چكديكى ذلت وحقارتدن قورتارلمشدر .

§

﴿ هبة الله ﴾ بن على البغدادى — ارباب معارفدن برذاتدر (١١٤٧ م و ٥٤٢ ه) تاريخنده وفات ايلدى خواصدن (علم التصريف

بالحروف والاسما) نام كتاب جملهٔ تأليفاتندن اولوب امام بونى وبسطامى كبى ذاتلر بونى كندولرينه مأخذ اتخاذ ايتمشلردر ٠

§

﴿ هبة الله ﴾ بن ابى الغنائم — بغداد خرستيانلرندن عصرينك بقراط وجالينوسى برطبيب حاذق اولوب ابن التلميذ ديمكله تعرف ايتمش وخلفا زمانده مدت مديده خدمتى سبق ايتديكندن امين الدوله لقبنى دخى حائز اولمشدر ٠ مومى اليه طبدن بشقه سائر علوم وفنونده دخى ماهر اولوب رأى رصين وعقل متين صاحبى ايدى ٠ شعرده نظم آتى يه مشابه پك چوق كلمات رائقه سى واردر ٠

يامن رمانى عن قوس فرقته بسهم هجر على تلا قيه
ارض لمن غاب عنك غيبته فذاك ذنب عقابه فيه

(اقرابا ذين) علم طبده اولان تصانيف ممتازه سندندر كتاب مزبور غايت نافع براثر اولمسى حسبيله قرن سابع هجرى علماسى طرفندن دستورالعمل اتخاذ اولنمشيدى ٠ ابن سينانك كليانى اوزرينه ايكى كتاب وبرحاشيه سى ودها سائر تأليفاتى دخى واردر ٠

§

﴿ هبنقه ﴾ — قيس بن ثعلب قبيله سندن حماقته كندوسيله ضرب مثل اولنور بر كيمسه نك لقبيدر نامى احددر يوينه بونجق وچنغراق طاقار كزوسبينى صورانزه كندومى غيب ايدرسم بولمق ايچون نشاندر ديرايمش حتى بر كيجه اويور ايكن قرنداشى بوينده كى بونجق وچنغراغى چيقاروب كندو بوينه طاقمغله صباح هبنقه اويانوب كوردكده برادرسن بن اولمشمك لكن عجبا بن كيمم ٠ ديمشدر كتب لطائفده بوكبى چوق غريبه سى واردر ٠ بونك بوطور وحركتيله كندو وارلغنى يوق ايتمش براهل دل اولمسيده خاطره كلور ٠

(هبنقه) ابوالناقه نك غلطيدر بوينه چنغراق طاقديغى مناسبتيله تلقيب اولندى ٠

§

﴿ هدایی ﴾ — کبار مشایخ جلوتیه‌دن ومطنهٔ کرامدندر بروسه‌ده رجال بیرامیه‌دن شیخ محمد افتاده حضرتلرینك بعض کراماتنی مشاهده ایلمی اوزرینه مقدما منسلك اولدیغی طریق قضالی وغوائل مال وعیالی بالکلیه ترك ایدرك شیخ مشارالیهه انتساب واستخلاف ایدوب (١٦٢٨ و م ١٠٣٨ ه) تاریخنده طفسان ایکی یاشنده واصل مزل رحمت اولمشدر . طریقت علیهٔ جلوتیه شیخ ابراهیم زاهد گیلانی زمانده مرتبهٔ هلالده ایکن حضرت افتاده اوانده منور وحضرت هدایی وقتنده بدر کامل اولدی دیرلر .

حضرت هدایی فی الاصل قوچحصارلیدر اکثر یا اسکدارده مهرماه سلطان جامع شریفنده وسائر مقامات متبرکه‌ده وعظ ونصیحته حصر همت بیورر ایدی . مکمل بر دیوان آلهیاتی واردر . وفاتندن صکره بالیکسریلی دزدار زاده احمد افندی (١٠٤٩ ه) بعده سید مسعود بن هدایی (١٠٦٧ ه) واندن صکره دخی جنت محمد افندی بن فنایی (١٠٧٥ ه) تاریخنده متعاقباً شیخ مشارالیهه خلافت ایتمشلردر .

§

﴿ هدایة الحکمة ﴾ — (١٢٦١ م و ٦٦٠ ه) تاریخنده وفات ایدن شیخ اثیر الدین مفضل بن عمر ابهرینك منطق وحکمت طبیعیه والهیه‌یی ناطق اثریدر . شروح عدیده‌سی وار .

﴿ هدایة فی الطب ﴾ — ابن سینا حسین بن عبدالله حکیمك اثریدر . شیخ علامه علی نفیس شرح ایلدی .

§

﴿ هدهد ﴾ — فارسیده (پوپو وبو به وپوبك) وترکیده بالتحریف (ابیك) دیدکلری قوشدرکه باشنده چلنکه مشابه کاه آچیلور وکاه قپانور برقاچ اوزنجه توکی واردر بوقوش وفادار وودود برحیوان اولوب اثنی غائب اولدیغی حالده هرحوایجنی ترك ایله عودتنه قدر فرهادکبی طاغلرده فریادن خالی اولماز واکر تلف اولورسه من بعد دیکر دیشی ایله مجامعه ایتز وطویمجه یه‌دك یوب ایچمز ایمش .

(امجد من هدهد) امثال عربیه‌دن اولهرق داء تالب ایله متهم اولنلر حقنده و (ابصر من هدهد) دخی اهل دقت بولنانلر حقلرنده ضرب وایراد ایدیلور .

§

﴿ هرات ﴾ نام قدیمی (آریا) — افغانستانده مستحکم برشهر اولوب خراسان شرقی وهرات ایالتنك مرکزیدر وکابلك شمال غربیسندن التی یوز قرق کیلو مترده وبربیوك صحرا اورتهسنده واقع ویوزبیك نفوسی جامعدر رچوق بازارلری جامعلری کاربانسرالری حاملری واقشهٔ حریریه وقطنیه فابریقه‌لری وشال حالی کل یاغی اعمالاتی واردر وتجارتی غایت جسیمدر . هراتك اسکندر رومی زمانده موجود ایدوکنی تواریخ ادعا ایدهبور اسیابك تملکنی بینلرنده منازع فیه طوتان مختلف حکمدارلر بوراسنی تخریب ایلمشلر ایدی (١١٥٠ م و ٥٤٥ ه) دن (١٢٢٠ م و ٦١٧ ه) تاریخنه قدر مقر اتخاذ ایدن غوریلر ومؤخراً جنکیز وتیمورلنك وعجملر ضبط ایدوب (١٧١٥ م و ١١٢٨ ه) ده افغانلر بونلردن الدیلر و (١٧٣١ م) ده نادرشاه الدیسه‌ده اون سکزسنه صکره افغان حکمداری احمد شاه تکرار استرداد ایلدی . اولوقتدنبرو مستقل برحکومتی تشکیل ایتمکده‌در .

§

﴿ هراقلیوس ﴾ — روم ایمپراطورلرندندر رومالر ایمپراطور (موریس) دن عجملرك تسلطندن قورتلمق کبی امیدلرینی قطع ایتدکدن صکره اولوقت افریقا والیسی بولنان اشبو (هراقلیوس) ی خفیاً کتوروب (٦١٠ م) تاریخنده تخت ایمپراطوریه و موریسی اعدام ایلدیلر اکرچه هراقلیوس دخی ابتدالری فارسلولردن فنا حالده مضطرب اولدیسه‌ده اخیراً کلیسا نقودینی مصارف حربیه قارشولغنده اورتهیه قویهرق اتخاذایلدیکی تدابیر حسنه ایله وارقوتی بازویه‌ویردیکندن (الم غلبت الروم) سری ظهور و غلبهٔ تامه ابراز ایدرك بو سایه‌ده اوتوز یدی سنه مقام حکمداری بی احراز وتبلیغ دین محمدی بی متضمن شرفپاش صحیفهٔ صدور اولان نامهٔ جناب رسالتی حسن قبول ایدوب فقط

باعث شور وفتن اولور ملاحظه سیله دین اسلامك ممالکنده نشر واعلانندن بیان احتراز ایلدی .

هراقلیوس (٦٣٦ م و ١٥ ه) تاریخنده افطیس نامیله یازدیغی برکتابده (آتیشست) یاخود (اوتیشست) دیلان مذهبی ترویج ایلدیکندن پاپانك مظهر غضبی اولمشدر .

§

﴿ هردوت ﴾ — مشهور یونان مورخی اولوب تاریخ موجدی عنوانیله شهرت بولمشدر (٥١١٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز سکسان درت سنه مقدمنده قدیم (هالیقارناس) شهرنده تولد ایلدی حال شبابنده احوال عالمه اطلاع ایچون مصر آسیا ویونانستانه سیاحت ایدوب عودتنده وطننی (لیغد امیس) لك مظالمی التنده بولدیغندن سیسام اطه سنه چکلمکه مجبور و بر مدت صکره هالیقارناسه عودتله ظالم مرقومی خلع وازاله یه موفق اولدی ومؤخراً کافر نعمت همشهریلری طرفندن نفی اولنمغله بو مدتده کندو تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایلیوب (٥١٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اللی سنه مقدمنده اولمپیق اویونلرنده تجمع ایدن یونانیلره مقدمهٔ تألیفنی اوقودیغنده جلهسی طرفندن کمال حرمت ومحبتله تلقی اولندی واون ایکی سنه صکره بتون تألیفنی اوقومغه موفق اولدقده آتنه لیلردن شمدیکی اچقه حسابیله اللی درت بیك فرانق قیمتنده برمکافات نقدیه الدی . هردوت انقضای زمان حیاتنه طوغری ایتالیاده توریوم شهرینه چکیلوب غایت مسن اولدیغی حالده (٥١٨٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز التی سنه مقدمنده وفات ایلمشدر . تألیفاتی طقوز کتابدن عبارت اولدیغندن یونانیلر بونلره طقوز موزه تعبیر ایدرلر بونلرك باشلیجه مباحثی مدیق محاربانی وعجم مصر ودها دیکر اقوامك تواریخندن عبارتدر . هردوت عموم نظرنده قدما مورخلرینك الك صادق وراستکوسی طانمقده ایدی مع هذا هرشیئه اینانمق یعنی صاف دیللك ایله دکی اتهام اولنور . انشاسی غایت خوش ولطیف وشعره یقیندر وتاریخی ایونیدن لسانی اوزره یازلمشدر .

§

﴿ هردوس ﴾ — روما جمهوری امریله سلطنت یهودیه یه اشتراك ایدن انتی پاطرك اوغلیدر جمهور مزبور پدرینه رعایةً بونی دخی (٥٥٥٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوتوز سکز سنه مقدمنده قدس متصرفی ایتمش و مؤخراً ینه رومالیلرك اعانه‌سیله بتون ممالك یهودیه یه متصرف اولوب واوتوز بش سنه حکومت سوروب میلاددن اوچ سنه اول وفات ایلمشدر . اخلافنه ملوك هرادسه دیرلر . مرقوم ایران دولتنی طرفدار طوتان برادر زاده‌سی انتی غونك یوزندن پك چوق خساره اوغرادی و بردفعه دخی محاربه‌ده مغلوب اولهرق سلطنتنی غیب ایتدیسه‌ده رومالولرك معاونتیله ینه استرداده موفق اولدی مومی الیه اوجله ایکی اوغلنی و مرض موتنده دخی دیکر بر اوغلنی اعدام ایتدیروب وفاتنده کیرو قالان اوبر اوغلی (ارخلاؤس هردوس) والیلك وجهله یرینه کچمش وبرقاچ سنه صکره ممالك عبرانیه روما دولتی طرفندن درده تقسیم اولنه‌رق بونك حکومتی یالکز برقسمنه شامل قالمشدر .

§

﴿ هرسك ﴾ یاخود (هرزغووین) — روم ایلی‌ده بر قطعه‌در شمالاً خرواتستان جنوباً قره طاغ شرقاً بوسنه جنوب غربیده دالماچیا ایله محدود اولوب استقلاوون قتولك روم اولق اوزره اوچ یوز بیك نفوسی حاویدر اشبو قطعه طاغلق اولوب الپ دینار یك شعبه‌لری ایله مستور در . اون دردنجی عصر اوائلنده خرواتستان قرالیتی قسمندن ایکن (١٣٢٦ م و ٧٢٧ ه) ده بوسنه یه الحاق و اون بشنجی عصر اواسطنده اوچنجی فره‌دریق طرفندن (سنت ساب) نامیله بر دوقه‌لغه تحویل و مؤخراً دولت علیه حمایه سنه ادخال ایدلمش و (١٤٦٢ م و ٨٦٧ ه) تاریخنده دوقه‌سی بولنان استفان عصیان ایلدیکنه بناءً فاتح حضرتلری کیدوب بوسنه ایله برابر ضبط ومومی الیهك استرحامی اوزرینه ینه نصفنی اعاده ایلمشیدی دها صکره یعنی (١٦٩٩ م و ١١١١ ه) تاریخنده قارلویچ مصالحه‌سی موجبنجه بتون بتون دولت علیه یه ترك اولنمدی . (احمد پاشا) کله‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ هرشل ﴾ یاخود (ویلیام هرشل) — ارباب هیئتدندر (١٧٣٨ م و ١١٥١ ه) ده هانوره‌ده تولد و (١٨٢٢ م و ١٢٣٨ ه) تاریخنده وفات ایلدی غایت ماهر برموسیقه‌جی اوغلی ایدی (١٧٥٩ م) ده انکلتره‌یه کاوب اوراده ریاضیات وفلکیات ایله اشتغاله باشلادی بونلری تحصیلدن صکره اجرای ترصدات ضمننده تلسقوپه احتیاج کوروب حالوکه ذاتاً ایام تحصیلیه‌سنی برضرورت متمادیه ایچنده چکورمش وبوجهتله تلسقوپ اشتراسنه قدرتیاب اوله مامش اولدیغندن کندوسی برتلسقوب یاپمغه قالقیشوب انی دخی اون ایکی مترو طولنده اولمق اوزره وجوده کتورمشدرکه اختراعاتنك مشهوری بودر . هرشل (١٧٨١ م) ده اورانوس نام سیاره‌یی و (١٧٨٧ م) ده سیاره‌ٔ مذکوره‌نك برجلرینی و (١٧٨٩ م) ده ساتورن نام سیاره‌نك ایکی یکی برجلرینی کشف وقرص شمسك دخی ثابت اولیوب هرکول برجنه طوغری برحرکتی بولندیغنی تعیین ایلشدر بونلردن بشقه دها خیلی مهم کشفیات فلکیه‌سی واردر .

§

﴿ هرقان ﴾ — یهودا حکمدارلرندن برینك اوغلیدر (٥٤٦٤ خ) ده یعنی میلادك یوز اوتوز سنه مقدمنده سلفکیلرك پدر و قرنداشنی قتل وقدس وملحقاتنی غصب ایتدکلرینی غزه‌دن خبر المسی اوزرینه کاوب کاملا استرداد وسلطنتنی اعلان ایلدی مؤخراً سامریه‌یی دخی الوب اهالینك پرستش ایتدکلری اصنامی قیردی بناءعلیه اولوقت سلفکیلر علیهنده بولنان روماجمهوری طرفندن کندوسنه ملك عنوانی کوندرلمشدر مدت حکومتی یکرمی سکز سنه‌در .

﴿ هرقان ﴾ — یهودا حکمداری اسکندرك اوغلی و خانیدر (٥٥٢١ خ) ده یعنی میلادك یتمش اوچ سنه مقدمنده جلوس ایتدی و اوچ سنه صکره دعوای سلطنتله علیهنه قیام ایدن قرنداشی (ارستوبول) ك حرکاتندن مضطرب اولمغله او صره‌ده اناطولیده بولنان روما جنرالی پومپه‌دن استمدادی اوزرینه مومی‌الیهك اثر معاونت فعلیه‌سیله موقعنی محافظه ایده بیلدیسه‌ده زمان حکومتی قرنداشی مرقومك اوغلی (آنتیغون)ك

دعوای اوله مبتنی بولنان معارضه ومحاربایله مرور ایلدیکندن و برقاج کره ایرانیلردن دخی معاونت کوردیکی حالده بعض دونکاك کوستردیکندن عاقبت ایرانده قولاقلری کسیلوب کهانت بهودیه‌دن محروم براغلدی .

§

﴿ هرکول ﴾ — قدما خیالخانه‌سنده تجسم ایتمش قهرمانلرك اك مشهورلرندندر افسانه‌یه کوره ژوپیترك اوغلی اولوب (تب) ده طوغدی وطوغری بر تخمك ثمره‌سی اولدیغی جهتله زنون بوندن نفرت ایدرك بلع ایتمك ایچون ایکی بیلان کوندردیسه ده چوجق بونلری النده صیقه‌رق تلف ایتدی . هرکول آز وقتده اکتساب ایتدیکی قدوقامت وبرچوق محاربات ایله شهرت بولوب اسپانیاده وقتیله متحد اولان اپللا و قالپه طاغلرینی بربرندن آیری (بوطاغلر اولوقتدن برو هرکول عمودی تسمیه اولنمشدر) و قفقاسیه طاغنه زنجیرلرله باغلی اولان (پرومیت)ی بوزدی . و برقزه میل ایلدیکنه بناءً قاریسی زهرلی بر قفتان کوندروب آنی کیمکله دریسنه یاپشدی وچکوب بیرتدیغی کبی وجودنده بربیوك یاره حاصل اولدی وبویاره نك آجیسنه تحمل ایده‌مدیکی جهتله کریده واقع (ایدا) طاغی اوزرینه چیقوب و بر بیوك آتش یاقوب کندوسنی اورادہ یاقدی وصکره ژوپیتر واسطه‌سیله تکرار احیا ایدلدی . (بوکا اینانمق ایچون عقل ایجاب ایتز) سبته بوغازینه (هرکول) بوغازی دخی دیرلر .

§

﴿ هرمز ﴾ یاخود هرمس — ادریس علیه‌السلامك وایرانیلرجه مشتری یلدیرینك وبصره کورفزنده براطه‌نك اسمی وایدین ولایتی داخلنده مغنیسا اوه‌سندن کاوب ازمیر بوغازندن بحره منصب اولان (کدیز) نهرینك نام دیکریدر .

§

﴿ هرمز ﴾ رابع — ساسانیاندن نوشیروانك اوغلی وخلفیدر جلوسی (۵۷۹) تاریخنده اولوب اون‌سنه فرمانفرمای تخت ایران اولمش ومؤخراً بعض اسبابه مبنی سرعسکری (بهرام چوبین) اوزرینه هجوم وسائرامرای فرس اتفاقیله خلع ایدوب کوزلرینه میل چکدیرمش ویرینه اوغلی (خسرو

پرویز)ی چیقارمش ایسه ده براز صکره بهرام اندن دخی امنیتی سلب ایلدیکندن کندوسی کاوب تخته اوتورمشدر .

هرمز رابع کورلکنه راضی اولهرق اوتورمقده ایکن اوغلی مرقوم طرفندن احناق اولندیغی دخی مرویدر .

§

﴿ هرمزیه ﴾ مجموعهٔ هرمزیه — قدمای رهابین مصریه‌نك آلهه‌لردن بر ینك اسمنه منسوباً یازدقلری کتابدر بو کتاب قرق ایکی جلددن عبارت اولوب جلدین اولیندن بری آلهیات ودیکری وظائف ملوکه دائر معلومات ومجلدات اربعهٔ متعاقبه سیارات وضیا وطلوع وغروب شمس وقمره دائر مقدماتی شامل ودیکر اون اوچ جلدی مفتاح رموزات وتوصیف نهر نیل ومواقع مقدسه حقنده برطاقم تفصیلاتدن بشقه نجوم وفلکیات وجغرافیا کبی علوم متنوعه‌یی محتوی وینه اون جلدی انتخاب قرابین وآیین دین ورسوم عیدیه مثللو مباحثی مجتمع ودیکر اون جلدی دخی نظام وقوانین واوضاع رهابینه دائر مقاولاته منحصر ومجلدات ستهٔ اخیره‌سی ایسه علوم طبیه وشعباتنه مختص ایدی .

بو کتاب میلاد عیسی علیه السلامدن چوق اول قراعنه زمانده یازلمشدر .

§

﴿ هرول ﴾ — جرمان قومندن ایسه‌لرده سارماسی الاصل ظن اولنورلر هرهالر عالم تاریخده اوچنجی عصرده اثبات وجود ایتدیلر غوتلرله برابر قره دکزك سواحل شمالیه‌سنده ساکن اولمقده ایدیلر آرمانریق نام غوت قرالی طرفندن تحت اطاعته النوب مؤخراً غوتلرله برابر هونلره شکار اولدیلرسه ده (٤٥٣ م) ده آتیللانك وفاتی اوزرینه استقلاله مظهر اولوب تراسك شمالنده وطونه‌نك سواحلی اوزرنده مقتدر بر دولت تشکیل ایتدیلر وبشنجی عصرده روژیه‌نلر وسیقلر ودها دیکر برطاقم قبائل ایله برلشه‌رك اودواقر نام قرالری قوماندا سنده ایتالیا ورومایی ضبط ایدوب (٤٧٦ م) ده روما غرب ایمپراطورلغنك محوینه بادی اولدیلر لکن نفوذلری آز مدت سوره‌بیلوب یدی سنه صکره اوستروغوتلر طرفندن کاملا پریشان وایتالیادن طرد ایدلدیلر بناء علیه کیمیسی ژپیت قومنه وبعضیلری

شرق ایمپراطورلغنه التجا ایدرك انسطاش نام ایمپراطور طرفندن ایلیریاده اسکان اولندیلرسه‌ده یدنجی عصرده اوحوالیده حیدودلغه باشلادقلرندن ایمپراطورلق قوتیله طرد ایدلمکله جرمانیایه چکلدیلر. اوتاریخدن برو نام ونشانلری نابود در. هروللرك وحشی وباربار قومللردن ایدی وخرستیانلق التنده یشایور ایدیسه‌لرده‌ساخته اولوب طوغریدن طوغریه دین عیسوی‌یی دخی قبول ایتمامشلر ایدی.

§

﴿ هرزه ـــیاس ﴾ — (٥٣٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز سنه مقدمنده شهرت بولان سیره نائق (بنغازی) فیلسوفیدر. سیئات حسناته جمیع زمانده غالب اولدیغندن اولمکی یشامغه ترجیح ایدر وبناء علیه تلف نفسه رخصت وقناعت اعطا ایلر ایدی فی‌الواقع شاکردلرینك برچوغی قوجه فیلسوفك سوزینی طوتەرق کندو کندولرینی تلف‌وحسنات ایله سیئاتی موازنه ایتمشلردر.

ملوك بطالسه‌دن (پتوله) نام حکمدار بو یله‌لکله ملکنده‌کی نفوسك آز وقت ایچنده محو ونابود اولەجغنی جزم ایلدیکندن مرقومی نفی ومکتبنی سد ایلدی.

§

﴿ هس ﴾ درامستاد — المانیای جنوبیده بر بیوك دوقه‌لقدر شمالا قاسل ویسبادن شرقاً باویرا جنوب شرقیده باد بیوك دوقه‌لغی جنوباً رینان باویراسی غرباً قوبله‌نس وآرانسبورغ ایله محدوددر اراضیسی رین نهری ایله اسقا اولنور و بعض محلاری مستثنا اولەرق برچوق طاغلر واورمانلرایله مستوربولنور هواسی لطیف‌وباشلیجه حاصلاتی بغدای‌کنویر یر الماسی یاغلی حبوباتدر طاغلرنده تیور باقر معدنلری ومعدن صولری واردر و صناعت و تجارتده اپیجه ایلرولمشدر وشکل حکومت مشروطدر. هس (١٨٠٦ م و ١٢٢١ ه) ده رین اتفاقنه داخل اولوب یانقراو عنوانی بیوك دوقه‌لغه تحویل ایلدی و (١٨١٣ م) ده دخی فرانسه‌یه قارشو دیکر براتفاقه کیردی. (حکومات) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ هشام ﴾ بن عبد الملك — خلفای امویه دندر (۷۲۳مو۱۰۵ه)

تاریخنده اوتوز درت یاشنده جلوس ایلدی ابن الزبیرك مقتول اولدیغی (۷۲ ه) سنه سنده تولد ایلدیکندن بابامی عبدالملك منصور تسمیه ایلمشیدی لکن مؤخراً انامی عایشه بنت هشام بن اسماعیل بن الولید کندو پدرینك اسمی اولان هشام ایله تسمیه ایدوب عبد الملك انی دخی رد ایلدیکندن اشبو اسم اخیر ایله بنام اولدی . صقالنی سیاهه بویار وحلیم ورعایا پرور ورأی وحزم صاحبی اولوب تبعه سنك مسئوللرینه مساعده ایلرایدی انصاف جهتنجه دخی امویلرك الك خیرلیسی ایدی حتی دیرلرکه ملوك بنی امیه ایچنده هشام قدر قان دوکمکی سومز آدم کلمامشدر . زماننده طوائف اتراك وروم ایله محاربات عدیده ومقاتلات شدیده وقوعبولوب بر چوق یرلر فتح وتسخیر اولنمشدر .

(۷۴۲ م و ۱۲۵ ه) تاریخنده ذیحجه مرضندن فوت اولدی عمری اللی بش مدت حکومتی اون طقوز سنه در تمسك و جمع مالده منهمك بر آدم اولدیغندن جمع ایتدیکی مال ملوك بنی امیه دن هیچ برینه میسر اولمامشیدی .

مع هذا فوت اولدقده خلفی اولان ولیدك کاتبی بالجمله خزینه لرینی مهرلیوب دفنی غسل ایچون صو ایصتمغه برکوکم استدکاری حالده آنی دخی ویرمدیلر وعاقبت برخانه دن عاریت کوکم الهرق غسلنی اجرا ایتدیلر . رصافه ده یعنی رومیه شهرنده مدفوندر منقولدرکه هشام زمانده برادمی شراب وقاری ایله باصوب حضورینه کتوررلر حریفك معیتنده الات طربدن برده (ربط) بولنمغله هشام اکا شارتله (شوطنبوره بی باشنه اورك) دیمسیله اوردقلرنده حریف اغلمغه باشلار حضاردن بریسی (صبر ایله نیچون اغلیورسك) دیدکده شخص مرقوم (سن نبی دوکلدیکمه می اغلار صانورسك بن اکا اغلارم که خلیفه (ربط) می استحقار ایدوب طنبوره تسمیه ایلدی) جواب غریبنی ویرمشدر .

§

﴿ هشام ﴾ — اندلس پادشاهلرندندر سن تجربه دن بهره مزلکنی سررشتهٔ استفاده اتخاذ ایدن صدر اعظمی عبد الرحمن (۱۰۰۷ م و۳۹۸ه)

تاریخنده ذکر ایدلدیکی کبی کندوسنی مومی الیه ولی عهد تعیین ایتدیرمکله اصل وارث سلطنت اولان (محمد) محل مأموریتندن کلدکده مرقوم عبدالرحمانی بالمحاربه اخذ واعدام وکندوسی صدارتی الدقدن صکره برکون ملك هشامی دخی خفیاً حبس ایدرك وفاتنی اعلان ایله اکا بکزر برمیت جنازه‌سنی الای ایله قالدیرتوب کندوسی تخت حکمرانیده تقرر ایتمش وایکی سنه صکره امرادن سلیمان کلوب قوهٔ جبریه استعمالیله تختی غصب ومحمدی فراره مجبور ایلدیکده محمدینه کلوب سلیمانی قاچیرمشیدی اول اثناده صدراعظم بولنان وسراوله واقف اولان (وضع العامر) معرفتیله مخلوع مومی الیه هشام حبسخانه‌دن چیقارلمغله هرکس ممنوناً تجدید بیعت ایلدیکی حالده (١٠١٢ م ٤٠٣ ه) تاریخنده مرقوم سلیمان تکرار قرطبه‌یه یوربیوب حرباً ضبط ایلدی واشبو هرج ومرج اره‌سنده هشام ایله برابر نیجه یوزبیك علما ومعتبران تلف اولوب قرطبه دخی حریقدن ویرانه‌یه دوندی.

§

﴿ هلاکو ﴾ — مغولستان قاآنی (منکو) خانك برادریدر. قرنداشی طرفندن غرب وایران طرفلرینی اصلاح ایچون کوندرلدیکی حالده (١٢٥٠ م و ٦٤٨ ه) تاریخنده جیحون نهرندن مصره قدر بتون ممالك غربیه حکمدارلغی عهده‌سنه تفویض اولنمغله تبریز شهرینی پای تخت ایدرك بوصورتله حکومت ایلخانیه‌یی وجوده کتوردی. مدت حیاتنده یاقدیغی جانلر وآقتدیغی قانلر مجرای تعریفدن پك طاشقین اولوب ازجمله (١٢٥٨ م و ٦٥٦ ه) تاریخنده وزرای عباسیه‌دن خائن مشهور ابن علقمینك متبوعی علیهنده قوردیغی دام تزویر سبیله خلیفه مستعصمی وکلا وکبراسیله خارج شهرده بعدالاعدام بغداده کیروب تمام قرق کون اجرای قتل عام ایلمشدر که بو اثناده قلیجدن کچن بیچارکانك مقداری یدی سکز یوز بیکه بالغ اولدیغی متواتردر. هلاکونك عسکری حمص وحلبی دخی بغداده بکزه‌رك سیل‌بلا کبی استانبول بوغازینه قدر کلمش وفقط (١٢٥٨ م و ٦٥٧ ه) تاریخنده مصرده مغلوب اولمشدر.

هلاکو هیچ بر دین ایله متدین اولمیوب فقط زوجه‌سی خرستیان اولدیغندن انك خاطری ایچون خرستیانلغی سور ایدی وفاتی (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ه)

تاریخنده وقبری مراغه ده اولوب مغولارك عادت شنیعه سی اوزره قرق نفر باکره دیری قبر ایله دفن ایدلمشدر . (مغولار اولوقت میتك روحی انسیت پیدا ایتسون ایچون قبرینه اقتدارلرینه کوره بر وایکی ودها زیاده قیز قورلر ایدی .

هلاکو زماننده بولنان اسیا حکمدارلرینك کافه سنه بر اطاعت فرمانی کوندرمش ایدی بوصره ده سلجوقیهٔ روم ملکنه دخی نصرالدین طوسی یه قله آلدیردیغی زیرده محرر فرمانی کوندرمش وملك مشارالیه دخی صدرالدین قنوی حضرتلرینه یازدیردیغی جوابنامه یی ارسال ایلمشدر .

هلاکونك کوندردیکی فرمان

قل اللهم فاطر السموات والارض الذی یعلم ملك الناصر المنصور اعلموا اننا جنود الله خلقنا من سخطه وسلطنا علی من حل غضبه لا رق لشاك ولا رحم عبرة باك قد نزع الله الرحمة من قلوبنا فالویل لمن لم یکن من حزبنا قد خربنا البلاد وایتمنا الاولاد واظهرنا فی الارض الفساد فعلیکم بالهرب وعلینا بالطلب فای البلاد تأویکم ام ای ارض تحویکم فالکم من سیوفنا مناص ولا من سهامنا خلاص خیولنا سوابق ولتوتنا سواحق وقلوبنا کالجبال وعددنا کالرمال فمن رام اماننا سلم ومن رام حربنا ندم فلکنا لا یرام وجادنا لا یضام فان انتم قبلتم شرطنا واطعتم امرنا کان لکم مالنا وعلیکم ماعلینا وان خالفتم وابیتم وعلی غیکم تمادیتم فلا تلوموا الا انفسکم وذلك ما کسبت ایدیکم فالحصون من ایدینا لا تمنع والعساکر لقتالنا لا ترد ولا تدفع ودعائکم علینا لا یستجاب ولا یسمع لانکم اکلتم الحرام وختم الایمان واستجزتم الفسوق والعصیان فابشروا بالمذلة والهوان الیوم تجزون عذاب الهون بما کنتم تستکبرون فی الارض بغیر الحق وبما کنتم تفسقون وسیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون .

وقد ثبت عندکم اننا کفرة وثبت عندنا انکم فجره فسلطنا علیکم من بیده امور مقدره واحکام مدبرة فعزیزکم لدینا ذلیل وکثیرکم لدینا قلیل والخوف لمن بین ایدینا طویل ولیس الامن والعفو لدینا سبیل فما مالکون الارض

شرقاً وغرباً واصحاب الاموال نهباً وسلباً فآخذون كل سفينة غصباً فيزوا بعقولكم طريق الصواب واسرعوا برد الجواب و الا سيوقد الحرب نارها وتضرم شرارها فلا تجدوا منا اماناً و لاحرزاً و ينادى عليكم منادى الفنا فلم يبق منكم باقيه و تدهنون باعظم ذاهبة و نصيح الارض منكم خالية قدانصفناكم اذ ارسلناكم ونشرهاجواهر الكلام بمايكون الجواب والسلام .

سلجوقية روم ملكشك جوابنامه سى

قل اللهم مالك الملك تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شئ قدير و قفنا على كتاب ورد من الحضرة الخانية والسدة السلطانية هداهاالله رشدها وصرالحق مقبولا عندها فعرفنا تفصيله وجلة وبان انكم مخلوقون من سخطه مسلطون على من حل غضبه لاترقون لشاك ولاترحمون غبرة باك قدنزع الله الرحمة من قلوبكم وذلك من اعظم عيوبكم فهذا صفات الشياطين لاصفات السلاطين وكفى بهذه الشهادة لكم واعظا وبما وصفتم به انفسكم رادعا وناهيا وفى كل كتاب لعنتم وبكل فيج وصفتم وعلى كل لسان رسول ذكرتم قل يا ايها الكافرون لااعبد ماتعبدون وعندنا خيركم من حيث خلقتم وانتم الكفرة كما زعمتم الا لعنة الله على الظالمين وقلتم اننا اظهرنا البدع فى الايمان واستشفينا الفسوق والعصيان لاعز لمن نصر فرعون من تمسك بالاصول لايبالى بالفروع ونحن المؤمنون حقاً لايدخلناعيب ولايخامرنا عيب القرأن علينا نزل وهو رحيم بنالم يزل وتحققنا تنزيله وعرفنا تأويله انمانارلكم خلقت وجلودكم اضرمت اذاالسماء انفطرت واذاالكواكب انتثرت ومن اعجب العجب تهديد الرتوت بالتوت والسباع بالضباع خيولنا شرقية وسهامنها يمانية ولتوتنا مصرية واسيافنا شديدالمضارب ووصفها فى المشارق والمغارب ان حاربنابكم فتلك الطاعة وان قتلناكم فنعم البضاعة وان قتلنا فبيننا وبين الجنة ساعة واماقولكم قلوبنا كالجبال وعددنا كالرمال والنصاب لايبالى بكثرة الغنم وكثير من الحطب يكفيه قليل من الضرام ولايضر لعقاب نعيق الغراب ويكون قدر الفرار من الزرايا لامن المنايا هجوم المنية غاية الامنية ان عثرنا سعدنا وان متنا شهدنا

ابعد المؤمنين وخليفه رب العالمين تطلبون مناطاعة لاتسع لكم ولاطاعة اكفر بعد ايمان ام نقض بعد تبيان وانعبد الاوثان ام اتخذنا كم ربا ثان لقد جئتم شيئاً اداً تكاد السموات يتفطرن منه وتنشق الارض وتخر الجبال هداً .

ثم قلنا لكاتبكم الذى وصف رسالة و حقق مقالة و اما كتابك الذى وصل الينا فهو عندنا كضرب باب او طنين ذباب ما كان الغرض منه الا اعلان فصاحتك واظهار بلاغتك الان استوجب النقم كما استوجب النعم وصلى الله على سيدنا محمد وآله اجمعين برحمتك يا ارحم الراحمين .

§

﴿ هلسپونتوس ﴾ — هلسپونتوس داردانوم دخى ديرلر كه چناق قلعه سنك اسكى اسملريدر هلسپونتوس موروده بر بوغازك دخى نامیدر .

§

﴿ همالايه ﴾ — هنداسانده قار موقعى معناسنه در آسياى وسطاده كرهٔ ارضك اك عالى برسلسلهٔ جبالى اولوب هندستان وتيبت حدودى اوزرنده واقعدر غربده كاشغر نهرندن شرقده چين حدودينه قدر ممتد وطولى ايكى يك بش يوز كيلومترو اولور هندوس غانژ براهما پوترا روادى ودها ديكر نهرلر بوطاغدن نشأت ايتمكده در وطقوز يك مترو ارتفاعنه قدر تپه لرى واردر غانژك منبعى اولق جهتيله هندليلر بوطاغه تعظيم ايدرلر . (همه توس) موروده اتيكى سنجمانى داخلنده برطاغك اسمیدر بوراده پك اعلا بال چيقار .

§

﴿ همام تبريزى ﴾ — خواجه نصرالدين طوسى شاكردلرندن وقطب الدين علامهٔ شيرازى اقرانندن عالم وفاضل وعارف وكامل وخوش طبع وصاحبدل ومع هذا صاحب جاه وثروت برذات اولوب (١٣١٠ م و ٧١٠ ه) تاريخنده تبريزده وفات ايلشدر .

برمجلس ضيافتده بالبداهه سويلديكى غزل مفصلدن چند بيتى تحرير اولندى

خانه امروز بهشتست كه رضوان اينجاست
وقت پروردن جانست كه جانان اينجاست

والیسی احمد پاشا طرفندن دخی ضبط وتخریب اولنمشیدی . (آقباتان) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هندستان ﴾ — آسیای جنوبیده ایکی شبه جزیره‌یه اطلاق اولنورکه غائز نهرینك جهت غربیسنده بولنان شبه جزیره‌یه هندستان وانك اوته جانبنده کائن قطعه‌یه هندچینی دینمکده‌در .

﴿ هندستان ﴾ — مثلث الشکل برقطعه اولوب قاعده‌سی شمالده وقومورون برونی دنیلان رأس منتهاسی جنوبده واقع وشمالاً همالایه طاغلریله محدوددر . شمالدن جنوبه طولی اوچ بیك وشرقدن غربه عرضی ایکی بیك بش یوز وعموم مساحهٔ سطحیه‌سی اوچ ملیون یوزالتمش بیك کیلو مترو مربعنده اولوب ایکیوز ملیون نفوسی جامعدر هندستان موقع جغرافیسنجه درت قطر وسیعه‌یه تقسیم اولنور .

برنجیسی (هندشمالیدرکه شرقنده برطاقم نواحیدن عبارت بولنان سودلیجدن بوتان حدودینه قدر ممتد اولوب کشمیر وادیسنی وغروال و (ناپال) ی حاویدر .

ایکنجیسی (هندجنوبی) که قدیم مغول ایمپراطورلغی اقسامنی حاوی اولوب لاهور ،ولتان سند کجران مالوه دهلی اکره عودالله آباد بنکال ممالکنی شاملدر .

اوچنجیسی (دقان شمالی) که شمالده ناربودەدن جنوبده کریشنه وتومبه درایه‌قدر ممتد اولوب اورانغاپتان پیشاور حیدر آباد غاندوانا وسائره‌یی مشتملدر .

دردنجیسی (دقان جنوبی) که قومورون برونسه قدر ممتد اولوب قنارا مالابار تراوانقور مایسور وسائره ایالتلرینی محتویدر . لاقدیو و مالدیولر ایله سیلان اطه‌سی اشبو قسم رابعه تابعدر . هندستان شمالاً کندوسنی تحدید ایتمکده اولان همالایه طاغلرینك برچوق شعباتیله مشحوندر الك مشهور نهرلری غائز هندوس براهماپوتر وسائره در هواسی مواقعنك ارتفاعنه کوره دکشمکده‌اولوب فقط طاغلردن ماعدا بتون اراضیسی صیجاقدر

هندستانده باشلیجه ایکی موسم تمیز اولنور بریسی یاغمورلی دیکری قوراق اولوب یاغمورلی موسمده سیل صولری بتون صحرالری استیلا ایدر فورتدلری دهشتلیدر اکثریا روز کارلری بیوك اناجلری کوکندن قوپارر هوایی صاغلام ایسه ده علل ساریه وقولرامی صیقجه وقوعبولنده در اراضیسی هر درلو حبوبات شکر قامشی پاموق نباتات دهنیه وصبغیه حاصل ایتمکده اولوب خصوصیله زیتون اناجلرینك محصولاتی قیاس قبول ایتز زیاده دده در اورمانلری ایسه صندال هندستان جوبزی وضمغ اناجی کبی معتبر وقیمتدار اشجار ایله مالا مالدر . التون کوش باقر قلای توتیا طوز کوزل الماس معدنلری بولنور باخصوص بنکال بوندلقاند وغولقوند الماسلری جهانده الك فائق الماسلردندر یاقوت زمرد مثلاو دها برطاقم ذی قیم طاشلری واردر دکز ونهرلری بیوك برصید ماهی تجارتی و یرمکده در . هندستانده عقرب یلان سیوری سینك تمساح ارسلان کرکدان فیلان صرتلان فیل کبی حیوانات وحشیه چوقدر وسکنه سی مختلف جنسلردن عبارت اولوب برلی عد اولنان هندولردن بشقه مالیز مغول چینی کبر عرب ترك وآورو پالی خیلی نفوس واردر هندولر غایت لطیف الخلقه اولوب فقط محاربه یه چوقلق یرامزلر بونلر اکثریا حبوبات ایله یشایوب هردرلو حیوانات اکلدن امتناع ایتمکده وحیوانات ایچنده اوکوز وفیله زیاده حرمت ایلکده درلر . هندولرك صنعتی مکملیتجه شایان دقت اولان کشمیر شالی دقان دلبندی هند چتاریسی پاموق بزی وحالیلردن عبارتدر .

هندلیلر درت صنفه تقسیم اولنورلر :

(١) کاهنلردن عبارت اولان براهملر
(٢) جنکجیلکه الویرن شاتریالیلر
(٣) وای شیالر یعنی تاجرلر
(٤) سودارلر یعنی اهل حرفت وزراعت

بوصنفلره داخل اولهمیان اهالی یه (پاریاس) نامی ویرلر و حقلرنده اجرای حقارت ایدوب بو کبیلرله اختلاطی مشئوم وشنیع عد ایدرلر .

اصل هندليلرك بعضيلرى اسلام وبراهما وديكرلرى بودا مذهبنه تابعدرلر هندستانده اقلى يكرمى لسان تكلم اولنمقده در باشليجه لرى بنكاله قنارا ماهرات تلفظا مالابار تامول لسانلريدركه بونلر تمامها اسكى ومقدس طوتيلان سانسقرى وپهلوى لسانلرندن اشتقاق ايتمشدر سانسقرى الك زياده لطيف وكوزل بر لسان اولوب اكثرى آوروپا لسانلرينك آندن مأخوذ ايدوكى ظن اولنور . هندستان اهاليسى ادبياتجه دنيانك الك زنكينلرندن ايدى .

﴿ هند تاريخى ﴾ — هندستان تاريخنك مبدئى كاملاً افسانه قبيلندندر هندليلر نسلارينى غايت مبالغه لى برقدمه اسناد ايتمكده درلر مع مافيه (٢٣٩٤خ ياخود ٢٦١٦خ) تاريخنده يعنى ميلادك اوچبيك ايكيوز سنه مقدمنده كلان (مانو) ياخود (فوهى) يه برنجى واضع قانون وشاندرا نام سلالهٔ حكمرانينك مؤسسى دنيله بيلور . اسكندرك فتحنه قدر بوراسى يونانيلر نزدنده يالكز اسماً معروف اولديغى حالده اندن صكره مناسبت پيدا اولهرق ميدان علانيته چيقدى . شويله كه ابتدا اسكندر (فيروز)ك حكومتنده پنجابى الوب هندوس منبعنه قدر كتدى ، وبرزمان صكره برنجى سلوكوس نيقاتور غائزه قدر دخول وشاندراغو بتايه غلبه ايدوب كندو تبعه سيله هندليلر بينده مناسبات تجاريه يه وضع اساس ايلديسه ده سلوسيدلرك انقراضندن صكره هند ايله غرب بينده اولان تجارت يه معطل اولدى و بيزانس ايمپراطورلغى زمانده استانبوله هند سفيرلرى كلدى والتنجى عصرده (قوزماس اندیقوپلوست) نام راهب هنديه نك قسم اعظمنى زيارتله عودتنده اورادن ايپك بوجكى تخمنى كتوردى و(٧٠٧ م و ٨٩ ه) تاريخنده جاجك عمى زاده سى اون يدى ياشنده (محمد) سند اوزرنده واقع (ديوال) و (آلور) قلعه لرينى آلدى وسرعسكر اسلام (قتيبه) سكز سنه ظرفنده هند غربى وشمالى بى ضبط ايلدكدن صكره (مولتان) صحرالرينه قدر ايلرولدى و (٧٧٦ م و ١٦٠ ه) تاريخنده خلفاى عباسيه دن مهدى دونمما ايله عسكر سوق و (باربد) شهر وحوالسنى استيلا ايلدى و (١٠٠١م و ٣٩٢ ه) تاريخنده غزيونلر طرفندن هندستانك قسم اعظمى فتح اولنوب بوتاريخدن صكره هندستانك احوالى جدى اولهرق بيلنمكه باشلادى

و(١٠٢٥ م و٤١٦ ه) ده سلطان محمود غزنوی بنکاله‌یه قدر غربی وشمالی باجمله ممالك هندیه‌یی تحت اطاعته الدی که اواوقت هند پرچوق راجه‌لغلره منقسم اولوب بونلردن الك مشهوری لاهور راجه‌لغی ایدی و (١١٨٥ م و ٥٨١ ه) دن (١٢٨٩ م و ٨٨٦ ه) تاریخنده قدر غوریلر باجمله هند اوزرنده اجرای حکومت ایدوب بونلردن جنکیزیلره و (١٣٨٩ م و ٧٩٢ ه) ده تیمورلنك سلاله‌سنه و (١٤١٣ م و ٨١٦ ه) ده سیورغتمش نام افغان سلاله‌سنه (سیورغتمش شاهر خك اوغلیدر) و (١٥٢٥ م و ٩٣٢ ه) تاریخنده مشهور بابر شاهه قدر مشارالیه همان باجمله هندستانی شامل اولان و (اورنکزیب) زمانده اوج اعلای اقباله صعود ایدن مغول پادشاهلغنی تأسیسه موفق اولدیسه‌ده سلاله‌می زیر حمایه‌ده اولان پرچوق حکومتلرك بعضاً سوء تدبیر وبطائتی وبعضاً طمع واستبدادی سببیله ایکیوز سنه‌دن زیاده پایدار اوله‌مدی یعنی (١٧٣٩ م و ١١٥٢ ه) تاریخنده نادر شاه دهشتلی برصورتده دهلی یی یغما ومغول پادشاهلغنی ناقابل دوا برانحطاطه مبتلا ایتدی وبوصره‌ده سوبابلر ومغول نائبلری وراجه‌لر وسائر هندستان خانلری عصیان ایدوب یکیدن برطاقم مستقل حکومتلر تشکیل ایتدیلر .

اون سکزنجی عصرده فرانسزلر هند حکمدارلرینك ضعف ومنافساتندن بالاستفاده بعض یرلره مالك اولدیلرسه‌ده توسیعنده کوشکلك ایتدکلرندن انکلیزلر یناشوب جانبجا بر طاقم قومپانیه‌لر تشکیل و اولا بنکاله‌یی تأسیس وبعض نوابی تحت اطاعتلرینه ادخال وحیله ایله بفتةً بناریس ودهلی پرچوق مهم شهرلری استیلا ایلدیلر ومؤخراً (١٨٥٨ م و ١٢٧٥ ه) ده اوزرلرینه قیام ایدن حسین ناظمك اردوسنی بوزوب واوچیوز بیك نفوسی جامع اولان (لاکنو) و (قووالیو) شهرلرینی الوب اندن صکره قومپانیه‌یی فسخ وممالك مذکوره‌یی طوغریدن طوغری یه انکلتره مستملکاتی صره‌سنه ادخال ایلدیلر .

﴿ هند چینی ﴾ — شمالاً چین ایمپراطورلغی شرقاً چین دکزی غرباً بنکال کورفزی جنوباً سنغاپور بوغازی ایله تحدید اولنور هند چینی

هر بری بشقه بشقه برچوق کوچك حکومتلره منقسم اولان بش بیوك اداره‌دن متشکل اولوب (١) برمان (٢) انکلیز حمایه‌سنی طانیان حکومات (٣) سیام حکومتی (٤) مالاقه شبه‌جزیره‌سی حکومتی (٥) انام ایمپراطورلغی واطه‌لردن عبارتدر . برچوق عالی ومدید سلسلهٔ جبالی ونهرلری واردر هوامی واراضیسی هندستاندن آز متلون اولوب لکن حاصلاتی زیاده مبذول وابیك پاموق قلای صندال ضمغ زیتون شکر فیل دیشی بو بر زمرد وسائره‌سی اولمرتبه بولدر لکن اکثر اهالیسی براز وحشی وعلی التمادی بر برلریله محارب اولدقلرندن بینلرنده کی حدود فاصله عادتا چولدن عبارت قالمشدر . زراعت وتجارت ومعارفی تدنیده اولوب مع مافیه ایمانلرندن بری اولان سنغاپور دنیانك الکوزل وسربست ومعمور تجارتکاهلرندندر اهالیسی (بودا) مذهبنده بولنورلر .

﴿ هند انکلیزی ﴾ — هندستانده انکلیز مستملکاتی ایکی قسمدن عبارت اولوب برنجیسی بلاواسطه ادار اولنان مادراس قالکوته بومبای پنجاب سیلان اطه‌سی ایکنجیسی بالواسطه یعنی حکمداری واسطه‌سیله اداره اولنان کشمیر کاچ کجرات مالوا الله‌آباد اکره دهلی پیشاور حیدرآباد بیدر به‌رارا اورانغاباد باندوانا قالابار نپال لاقدیو سنجاقلریدر . اکثریسنك محالرنده یعنی اسامیسی اوزرلرنده تفصیلات بولنور .

هندستانده اسلام واجنبیدن بشقه موجوداولان برلی اهالینك برچوغی اجرای احکام دینیه‌لرنده مفرطدرلر بونلرك بر قسمی طعام طبخ واکانی بیله اصول مذهبیه‌دن عد ایدرك مأکولات تدارکی ایچون بر چوق کلفتلر اختیارینه مجبور اولورلر شویله که یمك پیشیره‌جکلری وقت مطلقا بر اناچ سایه‌سنه واروب و حمامه کیررجه‌سنه صو ینوب یالکز بلنده بر پشتمال اولدیغی حالده ابتدا اورته‌یه بر قازیق قاقه‌رق و بو قازیغه باغلادیغی ایپ ایله کندوسنك ایش کوره‌جکی قدر اوفاق بر دائره چیزه‌رك چامور و یا تزك ایله صیوایوب و ایچنه برده اوجاق یاپوب و خارجنه چیقمقسزین اتمکنی اوراجقده طبخ واکل ایدرلر شاید بر آدم یاکیلو بده بونلردن برینك دائره‌سنه ایاق باصه‌جق وال اوزاده‌جق اولور ایسه

بر آتشپاره ایله منع واتمك و یمكنه ال سوره‌جك اولور ایسه اول اتمك ویمك حرام اوله‌جغندن همان ترك وفرار ایدرلر . بونلرده چوجق جولق ومتعلقات بر سفره‌یه اوتوروب یمك بیك تمنوع و بر خانه‌ده قاچ كشی وار ایسه جمله‌سنك صو بر داغی و سائر قاب قاچاغی ونارکله‌سی بشقه‌در بری دیكرینك برشیئنی قوللانه‌مز وشاید بر كسه بر كسه‌نك برشیئنه آغزینی سوره‌جك اولورایسه اول كسه اول شیئی آتشده یاقوب وبعده چامورله یقایوب تطهیر ایتدیكه استعمال ایده‌مز .

بونلرك اكثریسی كوندزی رحمانی و كیجه‌یی شیطانی عد ایتدكارندن برضرورت فوق‌العاده اولمدیغی حالده قرانلقده خانه‌لرندن طیشاری چیقمازلر و عوام طاقمی خسته‌لرینه یاقیوب مردارلق ایچنده و سفیل بر حالده براقدقلری كبی معالجه دخی ایتزلر ویانه‌لاق وافاقتی غیر مأمول اولان خسته‌لرینه میت نظریله باقوب ثواب ایچون نهره القا ووبا وچیچك مثللو علتلردن‌وموزی حیوان‌صوقفدن وفات ایدنلری دفن ویااتشده احراق ایدرلر (انكیزلرك استیلاسندن صكره بوكبی دائرهٔ انسانیت وعقل وانصاف خارجنده اولان معامله‌لری تدریجاً برطرف اولمشدر) تحقیقات واقعه‌یه كوره وقتیله جسد احراقیچون شهرلر خارجنده مخصوص یرلر اولوب میتی‌اورادە ثروتی‌درجه‌سنده چوق اودون‌ایله‌یاقارلر ودادانمش‌اولان برطاقم قوردچقال مقوله‌سی حیوانات وحشیه كلوب میت ویا كبابنی اخذ واكل ایدر ایسه اكا ایلشمیوب كنهكار اولدیغیچون جنته كتمسنه شیطان مانع‌اولدی وآلدی جهنمه كوتوردی دیرلر ایمش .

برده بونلردن وفات ایدنلرك بعض قاریلری جنازه ایله برابر آتشده یانمق بیوك ثواب وقوجه‌سنه عرض محبت وصداقت عد اولندیغندن بومثللو قاریلر الكوزل البسه‌سنی كیدرك وبتون زینتلرینی طاقنه‌رق رضالریله كیدرلر اتشه كیررلرایمش حتی (١٨٥٨ م و١٢٧٥ ه) تاریخنده (چاودری نوبت‌رام) نامنده براچه‌نك وفاتنده حرمی (كی رانی) جنتده قوجه‌سیله برابر نائل زندكانی ووواصل صفای جاودانی اولمق ایچون یانمغه قرار ویروب برهمنلر حضورنده اسرار وافیون كبی حسی تعطیل ایدیجی شیلر

بیدرك كندوسنی غیب ایتدكدن صكره بونی سدیه ایله آتشلك اولدیغی
محله كوتوررلر ایكن انكلیز مأمورلری خبر الهرق درحال عسكر ارسالیله
منع ایتمشلر واهالی بیجاره خاتونك غایت كنهكار وجهنمه سزاوار اولوب
بو عالم فانیده براز دهشا كناه قزانمق ایچون بیاض شابقه‌لی شیطانلر
واسطه‌سیله الیقونلدیغنه حكم ایلمشلردر ٠

حیاتندن امید كسلمش برخسته نهره الفا اولمق مراد اولندیغی حالده نهرك
جزر ومدی اثناسنده الك اعلا البسه‌سنی لابس اولدیغی حالده كوتوریلوب
دستكره ایله صویك چكلدیكی وقت نهرك قوملری اوزرینه قونوب وصولر
یوكسلور ایكن یانندهكی برهمن كوزلجه صویوب كناره چكیلور وصو
دنمی بیجاره‌یی بوغار كیدر وبوغلیوبده كناره دوشن خسته افاقت بولسه
بیله ارتق (جادو) حكمنده طوتیلوب اقربا واحبابسی طرفندن دفع
اولنور ایمش ٠

كاوپرستلر اینكاره برگونه تحمیل بار ایتزلر وترلایه كیروب محصولی
خراب ایدن اینكلری قوغمازلر وتلف ایدنلری التی آیدن برسنه‌یه قدر ابنیه
التنده یاتمامق وایش ایشله‌میوب اووجنده طپراق بو یننده ایپ ایله
طولاشمق والك صكره برهمنلره برضیافت ویرمك ایله جزالندیررلر ایمش ٠
الآن مجوسیلر صغیر اتی یمكله مألوف اولان انكلیزلره مرد مخوار ومردار
نظریله باقمقده‌درلر ٠

هندستان اهالئ غیر مسلمسنك قبله‌كاهی (جغرنات) نام محلدر بورایه
پك اوزاق محللردن كلوب منتظم طابور هیئتده توجه برله یوزی اوستی
یاتمق وقالقوب باشنك دكدیكی یره اییق باصه‌رق تكرار یره قپاتمق
وبوصورتله ایلرولیوب زیارت ایتمك قاعدهٔ مذهبیه‌لرندندر ٠ وایچلرنده
تارك دنیا وفوق الغایه ریاضتكارلری واردر والك مفرطلری هیمالایه طاغی
اتكنده واقع (شیوالا) نام محلده اولوب بونلرك صاچ صقال بیقلری
بری برینه قاریشمق واكثریا عریان كول ایچنده یاتدقلری جهتله جلد
وتوكلری عجیب ومهیب برحالده اولدیغندن وكافه‌سی بنك وباده ایله‌سكران
وحیران بولندقلرندن كورنلرك نفرت ایتمامسی ممكن دكلدر ومع‌مافیه بونلره

چوق کسه‌لرك کرامت مأموليله حرمت ايتمكده اولدقلری وازاده‌لكه متعلق صرف ايتدكلری بعض سوزلرينه قولاق ويردكلری كورلمكده‌در . اشته درويش زی وقيافتنده طولاشوب وبعض اجزا واسطه‌سيله كوز باغجيلغی وال چابكلكی ايدوب قاز زهنلی ساده‌دللری آلداتان و كيميا كرلك كبی فنون غريبه ادعاسيله اوته‌كينك بروكنك پاره‌سنی چارپان هنديلر هپ بونلردندر .

§

﴿ هندستان جويزی ﴾ — بومبارك ميوه‌نك اغاجی منطقهٔ حاره‌نك اكثری محللرنده بولنورايسه‌ده هندستانده كيلر دها مشهور ومحصولداردر الناديسنك طولی يكرمی‌دن يكرمی‌بش متروبه وبپراقلرينك طولی‌بش وعرضی برمتروبه‌قدر اولوب اشبو بپراقلرك نشئت ايتديكی محللردن حرما اغاجی كبی ميوه‌سنی ويرمكده‌در هندستان جويزی اوچ كوشه‌لی چوجق باشی كبی برقاب درونده حاصل اولور وغايت سرت وحشی اولان قشری قيريله‌رق ايچندن‌لبی آلنوب تازه ايكن يعنی مايع حالنده قيماق كبی اكل اولنور . طعمی از سكری ومبرد درکاله كلديكی وقت براز سرتلشه‌رك فندق ايله بادم اره‌سنده غايت ياغلی برلذت پيدا ايدر بوندن ره‌ياغی كبی برنوع ياغ اخراج وموم وصابون اعمال ايدرلر وسرت قبوغندن قاشق و تسبيح كبی خردوات وليفندن ايپ و حلاط و بپراغندن سپت وزنبيل وحصير پيارلر .

﴿ هندستان جويزی ﴾ ياخود (جوزبوا) وياخود (جوزطيب) — بونك اغاجی آسيا وافريقانك اقطار حاره‌سنده واكثريا ملوك وآنتيل اطه‌لرنده بولنور الك بيوكنك بويی‌اون‌مترودر وميوه‌سی شفتالويه شبيه اولديغندن ايكی شق ايله درونندن (بسباسه) ايله مستور چكردكی چيقار يلور وبسباسه‌سی طوزلی‌صودرونده تعطين وتجفيف ايله آلنوب بشقه‌جه معالجاتده قوللانيلور . اشبو جوزبوا اغاجی دائمی صورنده چيچك ويمش ويرمكده وديشيسی خاصه ورائحه‌جه اركلكنه ترجيح اولنمده واشتها وهضمه مدار و وجعی تسكين ايچون طباً قوللانلمقده‌در .

(قابه‌ن) ده چيقان جوز بوانك تخملرندن برنوع ياغ چيقاروب موم اعمال ايلدكارى دخى ايشيدلمشدر .

§

﴿ هندسه ﴾ — علوم رياضيه‌ده امتداد ومسافاتك مساحه وخواصندن بحث ايدن قسمدر هندسه‌نك برسطح اوزرنده بولنان ويا بولنميان اشكال هندسيه‌دن بحث ايدن قسملرينه هندسهٔ (مسطحه) و (هندسهٔ مجسمه) وخطوط وسطوح مختلفه‌نك كندو معادلهلرينك خواص عدديه‌لرى واسطه‌سيله نظر مطالعه‌يه آلنمرندن بحث ايدن قسمنه (هندسهٔ حليه) وخطوط وسطوح واجسامى مرتسم اصوليله ارائه ايتمكدن بحث ايدن قسمنه دخى (هندسهٔ رسميه) تعبير اولنور .

علومك برهان جهتندن اقواسى هندسه‌در هندسه‌نك پك قديم برعلم اولوب اولا مصرده ظهور ايلديكى بتون مورخين نزدنده مصدق ايسه‌ده علوم مدونه صره‌سنه كچمسى آتنه‌لولرك همتيله حصولپذير اولمشدر . حقايق هندسيه بى صور مطلقه ومجرده‌ده تصور ايدنلر (تاليس) ايله (فيثاغورث) اولديغى كبى مشهور (وترقائمه) مربعى دعواسنى‌ده يه فيثاغورث ايجاد ايتدى بولندن صكره (آرشميد) ايله اسكندريه مكتبى شاكردانندن برطاقنك وهله اصول هندسهٔ جديده‌نك ظهورينه قدر بتون مكتبلرده تدريس اولنان اصول هندسه موجدى (اقليدس) لك همتلريله پك چوق توسع ايلدى مؤخراً خواجه نصير الدين طوسى كتاب اقليدسى شرح وتوضيح وابهرى اشكال تأسيسى تحرير ايدرب قاضى زادهٔ رومى بونى شرح ايتمشدر . هندسه قرون وسطيده برمدت حال توقفده قالوب اون بشنجى عصرده تكرار چالندى و بوعصرده يتشمش اولان مشاهير مهندسيندن فرانسه‌لى (ويت) خواص اشكال هندسيه‌يى جبرايله ارائه طريقنى بوله‌رق (دسقارت) و (لاقرووا) يه پيرو اولوب ايجاد ايلديكى هندسهٔ حليه واسطه‌سيله فنونده پك بيوك انقلابات وجوده كتودى ومؤخراً (مونژه) نامنده برذات هندسهٔ رسميه‌يى اختراع ايتديكى صره‌ده (شاسل) نامنده ديكر برى دخى هندسهٔ رسميه‌يى اختراع ايتديكى صره‌ده (شاسل) نامنده ديكر برى دخى هندسهٔ حليه طريقلرينه تنزل ايتمه‌رك يالكز اثبات طريقيله برچوق حقايق هندسيه كشف

ایدوب هندسهٔ متأخرین تسمیه ایلدیکندن فن مزبور شمدی همان کالنی بولدی دینکه شایان اولدی .

§

هند کوه — کبار عربدن نعمان المعری نامنده بر ذاتك قزیدر زمانده حسن و نزاکت وشعر و ظرافتله مشهورهٔ آفاق ابدی عراقین والیسی معهود جاح بونك صیت وشهرتنی ایشیدهرك برتقریب کتوردوب ایکیوزبك درهم هدیه ایله کندویه نکاح ایتدی هند برکون تنها آینه یه باقوب کندو حسن وآننی کوردکده (وماهند الامهرة عربیة . سلیلة افراس تحللها بغل . فن ولدت فحلا فلله درها . وان ولدت بغلاً فجاء به البغل) بیتنی انشاد ایلر معناسنی (هندعربی قسراغندن متولد برقزدرکه کندویه قاطر چکمشدر اکر ولد کریم طوغورر ایسه خیر وشرفی هنده راجع واکر قاطر طوغورر ایسه قاطره عائددر) بوشعر حجاجك قولاغنه واصل اولدقده انفعالندن مومی الیهایی تطلیق ودراهم مذکوره یی ارسال ایدر هند مسرور اولهرق الحقه یی کتورن آدمه بن حجاجله همخلوت ازدواج اولمقدن ذاتاً ممنون دکل ایدم که بوافتراقدن محزون اولهیم اشبو ایکیوزبك درهمی اول تقیف کوپکندن خلاصم مژدهسنی کتوردیکك ایچون سکا ویردم دیر . وقتاکه هندك حسن وجمال وفصاحتی وحجاجك تطلیق کیفیتی ملك عبدالملکه واصل اولدقده تزوجنی آرزو ایدرك کندوسنه برمکتوب یازوب هند دخی جوابنده طالب اولدیغکز کاسه یی کلب یالادی بناء علیه حرمسرایکزه لایق دکلدر دیمسی اوزرینه عبدالملك تکرار یازدیغی جوابنامه ده کاپك یلادیغی قاب یدی کره یقاتمغله پاك اولور عبارهسنی (اذا ولغ الکلب فی اناء احدکم الی اخره) اثرندن بالاقتباس درج ایلدیکندن هند راضی اولوب فقط حجاجك البسهٔ فاخرهدن معری اولهرق دوهسنی یدوب کوتورمسنی شرط اتخاذ ایلر عبدالملك بوکا دخی موافقت کوسترهرك حجاجه امر کوندرمکله حجاج ناچار امر اولو الامره اتباع ایله هندی ماشیا دوهسنی یدهرك معرهدن تادار الاماره یه کوتورر .

§

هند کوه — آسیای وسطاده برسلسلهٔ جبالدر بدخشان

وترکستان جنوبیده و افغانستانك جانب شمالیسنده ایران حدودندن هندوس نهرینك صاغ جناحنه قدر ممتد اولوب وجهت جنوبیسی همالایه سلسلهسیله برابر . هندوس نهرمشهورینه قاریشان ایرماقلرك چوغی اشبو سلسلهدن بنعان ایتمکدهدر و تپهسنده یدی بیك ایکی یوز متره بالغ اولور برلری واردر .

§

﴿ هندو ﴾ — هندوس وماعرات دخی دینور هندستانده اولان مشهور سند نهرینك اسمیدر . (سند) کلمهسنه نظر بیوریله .

§

﴿ هنزوان ﴾ — بحر محیط هندیده ومادغاشقار جزیرهسیله افریقا سواحل شرقیهسی و ٤١ و ٤٦ طول شرقی ایله ١١ و ١٤ عرض جنوبی بینده واقع قومور اطهلرینك بریدر قومور و موالی و میوت نامنده اولان ملحقاتی بوندن دها بیوجك ایسهده هنزوانك لیمانلری مکمل وامید برونی طریقیله هندستانه آمد شد ایدن اوروپا سفاینه اوغراق اولدیغنه وبومناسبتله مقر حکومت اتخاذ ایدلدیکنه بناء اهمیتی زیادهدر . بو اطهنك ساحلاً وداخلاً هر طرفی و طاغ و تپهلری سرایا اشجار ایله مستور و اووهلری انهار ایله معمور و محصولدار وهوامی غایت لطیف وفقط براز حاردر . باشلیجه محصولاتی شکر قامشی قهوه پرنج قرنفل زنجفیل هندستان جویزی چوید تمرهندی موز اراروت وانلیانه اناناس پاتهتیس وامثالی شیلر اولوب بونلردن اوروپا وقطعات سائرهیه برچوغی اخراج اولنمقده وسواحلنده خیلی (باغه) دخی صید ایدلمکدهدر . اهالیسی آق عرب و زنجیلردن عبارت اولوب ملایمت و استقامت ومهماننوازلق وفطانتله مشهوردرلر هندستان جویزی یپراغندن معمول یلکنلی وبر دیرکلی خیلی سفینهلری و بونلرله اپیجه تجارتلری واردر . اشبو هنزوان و مربوطاتی اطهلر اهالیسنك جلهسی اهل اسلام وشافعی المذهب اولوب شهرلرده جسیم و مناره‌لی کارکیر جوامع شریفه و مدارس وبك چوق علما بولنور وخطبهلری نام نامیٔ جناب خلافتپناهیه اوقونور حکمدارلرینك عنوان رسمیسی (هنزوان سلطانی) اولوب اهالی بینده

(موان) دنیلکده ووزیر عنوانیله یاد اولنان درت وکلاسندن برنجیسی عموماً مصالح حکومته ایکنجیسی امور داخلیه یه اوچنجیسی امور بحریه یه باقدهدر بورا اهالیسی علی روایة التنجمی قرن هجریده اسلامی قبول ایتدیلر . فرانسزلر (آزوان) انکلیزلر (جوهانا) دیرلر .
جزایر مذکوره دن یالکز (میوت) اطه سنك (۱۸۴۳ م و ۱۲۵۹ ه) تاریخنده فرانسزلره انتقال ایلدیکی تحقیق اولندی .

§

﴿ هوان ﴾ — قوپه اطه سنك مقریدر هاور مدخلنده وساحل شمالی اوزرنده واقع اولوب یکرمی بش بیکی مهاجر اولمق اوزره یوز الملی بیك نفوسی جامعدر درونده بر پستهوسلق مقامی و بر مکتب کبیر ومکاتب مختلفه ونباتات باغچهسی و جمعیات فنیه و صناعیه و استحکامات متینه وترسانه وسائره وقریستوف قولومبونك قبرینی شامل برکلیسا واردر شهرك منظرهسی قسوتفزا و مظلم اولوب سوقاقلری طار وکیرلیدر صناعتده اشاغی ایسهده تجارتی رواجلی وامریقا ایله اوروپا بینندهه تجارتجه بر آره انباری اولوب باشلیجه اخراجاتی شکر توتون قهوهدر بونی (۱۵۱۱ م و ۹۱۷ ه) ده اسپانیولار تأسیس ایتدیلرسهده اورادهکی مهاجرلر مؤخرا مملکتك موقعنی دکشدیردیلر (۱۷۶۳ م و ۱۱۷۷ ه) تاریخنده عقد اولنان برمصالحه اوزرینه شهر مزبور انکلیزلردن اسپانیولره انتقال ایتمشدر .

§

﴿ هوایق ﴾ یاخود (قیساق) — هون طائفهسندن مفرز تاتار قبائلیدرکه اخیراً بکلری سلجوقه نسبت اولنهرق بین الاقوام (سلجوقی) نامیله تعارف ایتمشدر بونلر تخمیناً (۹۶۱ م و ۳۵۰ ه) تاریخنده بخارادن دیار اسلامه مهاجرتله مسلمان اولدیلر و برمدت ایران طرفلرنده طولاشدقدن صکره بکلری طغرل (۱۰۲۹ م و ۴۲۰ ه) تاریخنده غزنویلره غلبه ایدرك حکومت سلجوقیهیی تأسیس شرفنی قزاندی . بونلردن ایران وترکستان وروملده برقاچ حکومت ظهوره کلمشدر .

§

هوای نسیمی — اجرام سماویه‌نك اکثریسنی و باخصوص کرهٔ ارضی دائراً مادار محیط اولان جسم سیال الاستیق و یاغاز طبقاتنه تعمیر اولنور خط استوادہ فجر و شفقنك مدت امتدادینه دائر اجرا ایدیلان تجربه‌لردن کرهٔ ارضی محیط اولان هوای نسیمینك ارتفاعی یوز کیلو مترو یعنی یوز بیك مترو قدر اولدیغی اکلاشلدیغی کبی اجرام سماویهٔ سائره‌نك‌ده کرهٔ ارضی محیط اولان هوای نسیمینك عینی هوای نسیمیله محاط اولدقلری اولبابده اجرا ایدیلان رصدلردن استدلال اولنمشدر شوقدرکه کواکبك قرب واسطه سیله اولان محاقلرنده مدت محاق قرك هوای نسیمیسی تأثیریله تناقص ایتمك لازم کلور ایکن عکس قضیه مشهود بولنمسی اوزرینه قرده هوای نسیمی اولمدیغنه ویاخود اولسه بیله ارتفاعی جبال قریه‌نك ارتفاعنی تجاوز ایتمدیکنه حکم اولنمشدر . بوکله غایت بیوك تضییقلری تقدیرایچون واحد قیاسیٔ قوت اولمق اوزره ده استعمال اولنورکه بوده هوای نسیمینك ساحل بحرده کی تضییق وسطیسی اولان و بارو مترولرده (۰,۷۶) مترو جیوه ستونی تضییقنه یاخود بر مترو مربعی محل اوزرینه اجرا اولنان (۱۰۳۳٤) کیلو غرام هوای نسیمی تضییقنه معادل بر قوتدن عبارتدر کشیف بر طبقه‌سنه باقلمدیغی حالده هوای نسیمی رنکسز کبی کورینور ایسه‌ده انجق کثیف طبقه‌لرنده کورینان وبین الناس کوك یوزی دنیلان مائی رنکی بلوطمسز وقتلرده پك اعلا کورینور . هوای نسیمی سائر اجسام غازیه کبی موزون اولوب بر لیتره هوا صفر درجهٔ حرارت و (۰,۷۶) هوا تضییق تحتنده (۱,۲۹۳۵) غرام کلدیکندن صودن (۷۷۰) دفعه خفیف دیمك اولور . متقدمینك اجسام عنصریه دن ظن ایتدکاری هوای نسیمینك ترکیبی یکرمی بر حجم مولد الحموضه و یتش طقوز آزوتدن وجزئیجه صو بخاریله حامض قاربوندن عبارت اولوب موجودات اوزرینه تأثیر وفائده‌سی ایسه مستغنیٔ بیاندر . اکر هوا اولمامش اولسه ذی روح تنفس ایده‌مز نباتات نشو ونما بوله‌مز یلکن سفینه‌لری ویل دکرمانلری سیر وحرکت ایده‌مز صدا منتشر اوله‌مز قوشلر اوچه‌مز ایدی . هوانك موزون اولدیغنی اولا ارسطو فرق ایتش ایسه‌ده بونك تمامیله کشفی (۱۸٤۲ م و ۱۲۵۹ ه) تاریخنده (تورپچللی) نام ذاتك

همتیله وجوده کلمشدر برده (غالیله) نام حکمتشناس طولمبه‌لرك کوده لرنده صویك صعود ایلدیکنی کورمش و بونك قیوده بولنان صویك سطحنه اجرا اولنان برتضییق ائری اولمسی لازم کلدیکنی و بوتضییقه ۳۲ قدم ارتفاعنده بر صو ستونی تضییق تقابل ایده‌جکنی بولدیغندن مومی الیهك شاگردی (تورپچللی) بو بابده شبهه قالمیه‌جق صورتده اثبات طریقلری بولوب مؤخرا پاسقال قواعد مذکوره یی مؤید تجربه‌لر اجرا ایلدیکی کبی (ماریوت) تضییق هوا قانونلریی استخراج ایلمشدر هوانك جزؤ مرکبلریله امتزاج کیمیوی اوزرینه تأثیری بوصوك کشفیاتندندر . (۱۶۳۰ م) سنه سندن مقدم (برن) نامنده براجزاجی قلای قال ایدیلیجه وزنی تزاید ایلدیکنی باتجربه بولدیغندن (ژان) نامنده بریده بو تزاید وزن قلایك هوای نسیمی یی بلع ایلمسندن نشأت ایلدیکنی اثبات ایتمش و (۱۷۷۴ م) ده محروقات معدنیه‌نك شامل اولدقلری مادهٔ اصلیه‌دن تخلفلریله ثقلتلرینك تزایدی هوای نسیمینك اجزاسندن بعضیلریی بلع ایتمکده اولمارندن ایلرو کلمکده ایدوکی کشف واتمش والحاصل (۱۸۷۵م)ده (لووازیه) دخی هوای نسیمینك جزؤ مرکبلریله محروقات مختلفه‌نك جزؤ مرکبلریی بالاستخراج سلفلرینك کشفیاتنی اکمال ایتمشدر .

§

﴿ هوپ ﴾ — انکلیز فیلسوفلرندندر (۱۵۸۸ م و ۹۹۷ ه) ده مالمه سبوری ده تواد و (۱۶۹۷ م و ۱۱۰۹ ه) ده وفات ایلدی غالیله و دقارت ایله مخابرات عدیده سی اولوب دقارت حقنده پك شدتلی اعتراضاتده بولنورایدی . مومی الیه (۱۶۶۰ م) تاریخنده انکلتره قرالی ایکنجی شارل طرفندن شهری یوز انکلیز لیراسی معاشه نائل اولدیسه‌ده بعض افکار مفرطه‌سی سببیله دشمنلری آرتردیغندن بالآخره لوندره‌یی ترکه مجبور اولمرق بقیهٔ عمرینی آن شیر فاملیامی نزدنده کچوردی .

اعتقادات غریبه‌سی مناسبتیله شهرتشعار اولمشدر . مومی الیه آثار اخلافه کلیاً اعتراضده بولنور و کندوسنده کافهٔ علوم وفنونی تجدداً وضعه اقتدار کورر ایدی . (الجنون فنون)

§

﴿ هوبلون ﴾ یاخود (اوبلون) — ترکجه شربتجی اوتی ویا عمر اوتی دیلان اشبو نباتك صاپلری اینجه وحشین و بیراقلری سرت وچیچکلری یشیل وصالقملی ویشی آجی وعطریدر بوندن لوپوله‌ن اعمال اولندیغی کبی (بیرا) لرك ایچنه دخی ادخال اولنمقده وصاپلرندن ثمالك شمالیه ده حلاط وایپلك کبی شیلر یاپلقده‌در . هوبلونك دیشیسنك تخمی زرع اولنور ایسه‌ده ترلاسنه برمقدار ارکك هوبلون قویمق شرطدر . (فارماقولوژی) کلمسنده ٧٤ نمرویه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ هوتفوی ﴾ — حکمت طبیعیه وفن میخانکی اربابندندر (١٦٤٧م و ١٠٥٧ ه) ده اورلئانده تولد و (١٧٢٤ م و ١١٣٧ ه) ده وفات ایلدی .

پاپاسلقدن یتیشوب متعدد سیاحتلرنده رفاقت ایتمش اولدیغی بویون دوشه‌سنك حمایه‌سنده بولنور ایدی (١٦٧٤ م) ده ساعتلرك رقاصه بدل محرکی اولان حلزونی زنبرکنی (١٦٨٠ م) ده تحت الماء تنفس ایچون مستعمل اولان انتلری و (١٧٠٢ م) ده میزان مقناطیسی بی بو ذات اکمال وایجادایتمش وعکس صدانك اسبابنی تحقیقله سائر بعض اثاروادوات نافعه‌یی وجوده کتورمشدر .

§

﴿ هود ﴾ علیه السلام — لقبی نبی الله نام دیکری (عابر) در . شالح بن ارفخشد صلبندن زیور افزای مهد شهود اولدی صباحت وملاحت کامله‌سی وشخصاً حضرت آدم علیه السلامه مشابهت تامه‌سی وار ایدی غایت عابد زاهد سخی مشفق بر ذات اولوب اره‌صره تجارتله دخی اشتغال ایدردی وشریعتی نوح علیه السلام شریعتنه موافق ایدی . معجزات باهره‌سندن بری مبعوث اولدیغی قوم عاد اوحوالیده سنك حارادن عبارت اولان برطاغك اغنام ومواشی اوتلاق اوزره مرعایه تحویلنی دلیل صحت رسالتی اوله‌رق استمریله دعا ایلدکده درعقب قیامر خاکه منقلب واوزرنده برخیلی چشمه‌لر منشعب اوله‌رق عادتا برکازار دلشکار رسمنی آلدیسه‌ده کوکلری طاشدن دها قتی اولان بنو عاد پرعناد

بونکله ده تبدیل آیین باطله التفات یوزی کوسترمیوب نهایت یوم نحسده صرصر قهر الهی ایله زیر وزیر اولمشلردر . مشارالیه حضرتلرینك (۳۱۱۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبیك درتیوز سکسان ایکی سنه مقدمنده درتیوز التمش درت یاخود یوز اللی یاشنده تشریف عالم بقا بیوردقلری وقبر شریفی حضر موتده یاخود مکهٔ مکرمه ده حجر نام محلده اولدیغی ویوم نحس مستمرك آیك صوك چهارشنبه سنه مصادف ایدوکی مرویدر .

§

﴿ هود سون ﴾ هاری — سیاحین مشهوره دندر مومی الیه شمال شرقی ویا شمال غربی جهتلرندن امریقایه برکذرکاه بولمق ایچون بر انکلیز تجار قومپانیه‌سی حسابنه اوله‌رق سیاحته چیقدی وامریقای شمالی یه کیدوب اوراده کندو نامنی آلان برنهر وبوغاز وکورفزی ومؤخرا سن میشل تسمیه ایلدیکی دیکر بر کورفزی کشف ایلدی . کاشف بدبخت بوخدمتی مقابلنده غریق دریای نعم اولمق لازم کلور ایکن خدمتنك مکافاتنی دیکر برصورت مفجعه‌ده کورمشدر . شویله که اثنای راهده مأکولات سفریه یه زیاده قلت عارض اولمق حسبیله طائفه‌لر طرفندن انواع تعذیباته کرفتار ونهایت اوغلی ایله برابر برصندالله بندیریله‌رك دکز طالغه‌لری اره‌سنده ترك ایدلدی . اووقتدن برو بو بیچاره‌لردن هیچ برخبر واثر ظهور ایتمامشدر .

﴿ هودسون ﴾ کورفزی — بحر محیط اطلاسیده واسع برکورفز اولوب امریقای شمالی جانبنده کائندر غرباً یکی غال جنوباً قنادا شرقاً لابرادور ایله تحدید اولنور شمال شرقیسنده قومبه‌رلان اراضیسی وهودسون وفورو بیشه‌ر قومبه‌رلان بوغازلری بولنمقده‌درکه اشبو بوغازلر واسطه‌سیله هودسون دکزی بحر محیط اطلاسی یه قاوشور . هودسون کورفزی شمالدن جنوبه ۲۲۰۰ وشرقدن غربه ۹۵۰ کیلومترو وسعتنده اولوب درونه برچوق جسیم نهرلر آقمقده‌در . ایلك دفعه اوله‌رق اشبو کورفزی دانیمارقه‌لی (آن سقواند) بولدیسه‌ده (۱۶۱۰ م و ۱۰۱۹ ه) تاریخنده سیاح هودسون دخی کوروب کندو نامیله توسیم ایلدی

(۱۶۷۲ م) تاریخنده ایکنجی شارل زمانده بوراده هودسون کورفزی تجارت قومپانیه‌سی نامیله بر قومپانیه تشکل ایتمشدر .

﴿ هودسون ﴾ بوغازی — هودسون دکزینی بحر محیط اطلاسی‌یه وصل ایدن بوغازدر اکثریا بوزلر ایله مستور ومنسد بولنور .

§

﴿ هوشنك ﴾ — پیشداديان حکومتنك مؤسسی اولان کیومرثك اوغلی وخلفیدر جلوسی (۲۴۴۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچبیك یوز قرق طقوز سنه مقدمنده اولوب قرق سنه سلطنت سورمش وایلك دفعه اولق اوزره پیشداد لقبنی بوحائز اولمشدر . (سوس) و (خوزستان) شهرلری مومی‌الیه زمانده معموریته باشلادی دیرلر .

§

﴿ هوغارت ﴾ — لوندره‌لی مشهور حکاك ورسامدر غرائب احوالی جهتیله نامنی سرلوحهٔ اشتهاره حك وترسیم و (۱۷۶۴م و۱۱۷۸ه) تاریخنده وفات ایلدی . مومی‌الیه فن مناظرده برموقع ممتاز قزانمش واواخر عمرینه طوغری قرال رسامی اولوب یوز التمش قطعه اثار براقمش ایدی .

§

﴿ هوق ﴾ — انکلیز هنروراندندر (۱۶۳۵ م و ۱۰۴۵ ه) ده ویغت اطه‌سنده تولد و (۱۷۰۲ م و ۱۱۱۴ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر . (۱۶۶۲ م) ده قرال جمعیت معارفنك ایکی متحیز اعضاسندن بری وجمعیتك کاتب دائیمیسی اولوب ایکی سنه صکره جمعیت مذکوره‌نك جرائقال معلمی وبعده غریشان مکتبنده هندسه خواجه‌سی اولدی بیوك ساعتلرده رقاصك حرکتنی تنظیم ایچون برزنبرك ایجاد ونجومه دائر برطاقم آلاتی وباخصوص میقرو مترویی اکمال ایلدی . فلکیات وحکمت طبیعیه و کیمیاجه اختراعات مفیده‌سی واردر واراضی مساحه‌سیچون بر قاعده وضع ایتمشدر میقروغرافی دخی باشلیجه آثارندندر . مومی الیه قالبی قنبور و طبیعتی قسقانج وهردم نامزاج برآدم ایدی .

§

﴿ هولاندا ﴾ — اوروپای وسطی دولتلرندندر (فلمنك) و (باتاویا) دخی دیرلر . (فلمنك) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ هولستین ﴾ — شمالی المانیاده بردوقه‌لقدر شمالاً شیلرویق اراضیسی شرق وشمال شرقیده بحر بالطق ولوونبورغ دوقه‌لغی جنوباً هامبورغ جمهوریتی غرباً شمال دکزی ایله محدود اولوب طولاً ۱۹۵ عرضاً ۹۰ کیلومترو اتساعنده وبش یوز یکرمی بش بیك نفوسی جامعدر مرکزینه غولوقستاد دیرلر . اشبو دوقه‌لق یکرمی ایالات صغیره‌یه منقسم اولوب اراضیسی الپاودها سائر انهارایله صولانور وبرچوق کوللری وبغدای وسائر حبوباتی وکتان وکنویر وحیوانات ومواشیسی باخصوص معتبر آتلری کثرت اوزره بولنور . بوراسی مقدما ساقسونلر طرفندن اشغال اولنورایدی صکره شارلمان اداره‌سنده خیلی زمان تقرر ایدوب مؤخراً ساقس دوقه‌لرینه و بونلرك انقراضندن صکره بعض وقوعات ایله شلسوبنبورغ دوقه‌لغنه انتقال وبونده اوچیوز اللی سنه استقرار ایلدی ومؤخراً برچوق انقلابه اوغرایوب نهایت دانیارقه‌اداره‌سنه کچدی . هولستین برچوق محاربانك ظهورینه سبب اولدیغی کبی (۱۸۶۶ م و ۱۲۸۳ ه) تاریخنده صادوا محاربه‌سنی دخی تولید وعاقبت پروسیا اداره‌سنه التحاق ایلمشدر .

§

﴿ هولقار ﴾ — هندستانده ماهراتلرك رئیسیدر (۱۷۰۰ م و ۱۱۱۲ ه) ده طوغوب (۱۷۶۶ م و ۱۱۸۰ ه) ده وفات ایلدی دقان کویلیلردن برچوبانك اوغلی ایدی بیودکدن صکره علی‌التدریج ثروت پیدا ایدرك ریاستی قوروب باشنه طوپلادیغی ادملر سایه‌سنده ماهرات رئیسلرینك برنجیلکنی قزاندی و (۱۷۳۵ م) ده حرباً مغولستانه داخل ودهلی یه قدر ممالکی سرفرو بردهٔ شمشیر استیلا ایدرك دها برچوق فتوحات جسیمه یه نائل اولدی واول حوالیده نامنه منسوب اولان هولقار حکومتنی تأسیس ایتدی که ممالکی مالوه کجرات قاندژ وسائره‌دن واهالیسی انجق بر ملیون ایکی یوز بیك کشیدن عبارت ایدی . هولقارك اخلاف

واولادی بینده مؤخراً ظهوره کلان شقاق و نفاق بونلردن بعضیلرینی انکلیزلره مراجعته مجبور ایدوب بوسایه‌ده انکلیزلر دخی برچوق انتریقه‌لر چویرمش و (۱۸۱۸ م و ۱۲۳٤ ه) ده حکمدار اولان ذات تاجدار انکلیز حمایه‌سنی قبول ایتدیکنی مبین بر معاهده امضا ایتمش وقرق سنه صکره انکلیزلر کابل تختنه شاه شجاعی نصب ایتمك ایسته‌یوب بوکا قارشو رفع لوای اختلال ایدن اهالی یه هولفارلیلر دخی قارشدیغندن انکلیزلر بونی وسیله ایدرك هولفار ممالکنی کاملاً ضبط ایدوب مستملکاتی صره‌سنه قویمشدر .

§

﴿ هوم ﴾ — اسقوچیالی مشهور برمؤلفدر (۱٦۹۷م و۱۰۰۹ه) ده بر ویق‌ده (کم) ده طوغدی و (۱۷۵۲ م) دن برواسقوچیا محکمهٔ جزائیه‌سنك سپاهی لوردلغنی احراز ایتدیکی حالده (۱۷۸۲ م) ده وفات ایلدی . حقوق ومعاملاته دائر تألیفات مهمه‌سندن ماعدا مذهب طبیعی واخلاقك قواعد اساسیه سنه متعلق خیلی کتابلری واردر ونفس وروح مبحثی و ادبیات حقنده اولان خدماتی اوروپاجه شایان تقدیردر .

§

﴿ هومبر ﴾ — کیمیاکراندندر (۱٦۵۲م و ۱۰٦۳ ه) ده باتاویاده طوغوب (۱۷۱۵ م و ۱۱۲۸ ه) ده پارسده وفات ایلدی ابتدا آووقات ایدیسه‌ده مؤخراً بوسلکی ترك وایتالیا فرانسه انکلتره‌یی سیاحت ایدوب (۱٦۸۲) ده پارسه بالغزیمه اوراده توطن ایتمی اوزرینه فنون آقادمیسنه قبول اولندی ومؤخراً (۱۷۰۱) ده اولئانس دوقی نزدنده حکمت طبیعیه خواجه‌سی وبرنجی هکیم اولدی . هومبر فوسفوراعمالاتنی اکمال و برمخلیةالهوی ماکنه‌سی وبرخرده بین اختراع ایتمش ودها برچوق کشفیات مهمه‌سی سایه‌سنده شهرت بولمشدر .

§

﴿ هون ﴾ — اوروپاجه بار بارلقله مشهور برقوم ایدی الك قوتلی رأیه نظراً بونلر آسیاده مغول جنسندن و (اویغور) نسلندندر بونلر وقتیله مانجورلری کند اطاعته چکوب چین جنوبی حدودینی تخریب

وچینلولری (۵۳۸٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوزاون سنه مقدمنده مشهورسوری انشایه مجبورایتدیلر ونهایت چین ایمپراطورلغنی ضبط ایدوب طفسانجی سنه‌سنده یه طرد اولندیلر و بو مناسبتله غربه طوغری هجرت ایدرك ایکی فرقه‌یه آیریلوب بعضیلری بحر حزرك شرقنده جیحون اوزرنده بیاض هون نامیله توطن و دیکرلری اورالله توجهله اورادن قفقاسیه‌یه اینه‌رك غربه طوغری ممالکده تمکن ایلدیلر آورو پا تاریخلری بونلرك دردنجی عصر نهایتنده طانديغنی بیان ایتمکده‌در . هونلر (۳٦۷ م) ده بوز اوزرندن آزاق دکزینی چکه‌رك آله‌نلری ومؤخراً غوتلری ر بقهٔ اطاعتلرینه ادخال وممکتلرینی خراب ایدوب بعده استانبولی دخی تهدید وایمپراطوری جزیه کذارلغه مجبور ایلدیلر .

ایکنجی تئودوس شوجزیه حقارتندن قورتلق ایستدیسه‌ده حرکتی اوزرینه هونلر یکیدن هجوم ایله تراس وایلیر یایی تخریب ایدرك (٤۹٦ م) ده طونه‌نك صاغ جهتنی دخی کندولرینه ترك ایتدیردیلر . قرالری اولان آتیللا زماننده قوتلری اوج اعلایه چیقوب ممکتلری بحر حزردن رین نهرینه‌قدر ممتد اولمشیدی نهایت (٤۵۱ م) ده فرانقلر بورغونلر ویزیغوتلر طرفلرندن غولده بوزیلوب ایتالیایه طوغری دوندیلر وبرطاقم تخریبات ایله رومایی تهدیده قدر کیتدیلرسه‌ده لئون نام پاپانك رجاسی یاخود اوچنجی والانسیه‌ن نام ایمپراطورك هدایای ثمینه‌سی اوزرینه (٤۵۲ م) ده ایتالیه‌یی براقدیلر برسنه صکره آتیللانك وفاتی اوزرینه قوتلری ضعفه یوز طوتدی شویله‌که آتیللانك اوغللری بربرلریله تخت‌غوغاسنه دوشدکلری صره‌ده زیرا طاعتلرنده اولان ممالك اهالیسی پنجهٔ تحکملرندن یقایی قورتاروب برطاقم مستقل حکومتلر تشکیل ایلدیلر . مؤخراً آتیللانك اوغللرندن بری باشنده‌کی فرقه ایله مجارستانه کیدوب اوراده بر مدت طیاندی و بر قسم بقایاسی‌ده آسیایه انتشارایدوب اکثریسی طونه‌دن دون نهرینه قدر قره‌دکز سواحلی اوزرنده نصب خیام آرام ایلدی .

الیوم مجارستانده ساکن اولان مجارلرك اشبو هون نسلندن ایدوکی ظن اولنیور . هونلره وقتیله (هیونغ‌تو) یاخود (هونغوریوس) دخی دیلور

ایدی . (انکروس) هونغوریوسك غلطی اولمش اولور . (مجارستان) کلمه‌سنه ده نظر بیوریله .

§

﴿ هونتر ﴾ — صنعت جراحیه‌ده شهرتشعار ایکی برادرك اسمیدر بونلرك ویلیام لقبیله معروف اولان بیوکی (۱۷۱۸ م و ۱۱۳۱ ه) تاریخنده لازناق قونتلغنده طوغوب (۱۷۸۳ م) ده لوندره‌ده وفات ایلدی مرقوم لوندره‌یه اجرای صنعت ایچون کیدوب هیئت جراحیه ارکانی صره‌سنه ومؤخراً پارس فنون آقادمیسی اعضالغنه کچمش و (۱۷۷٤ م) ده تشریحه دائر یاپدیغی اوتوز درت لوحه ایله شهرت بولوب لوندره‌ده برمکتب وتشریحه دائر برموزه‌خانه تشکیل وبونلری کندو دار فیض وتربیه‌سی اولان فلاسقو مکتبنه وقف ایتمشدر . برادری جون دخی (۱۷۲٤ م) تاریخنده طوغوب (۱۷۹۳ م) ده وفات ایلدی بودخی قرناشنك تشریحه متعلق تحریاتنه معاونت ایدوب بعض مهم کشفیاته نائل ولوندره‌ده سن ژوژر خسته‌خانه‌سنه ومتعاقباً قرال واردویه باش جراح اولمشدر . مرقومك دیش خسته‌لکلرینه ومرمیات یاره‌لرینه دائر یازدیغی کتابلر و بعض کوزعملیاتنده قوللانلمق اوزره اختراع ایتدیکی برنوع الت شایان قبول اولدی . طمرلرك چاتلامسیله قانك قبارمسندن عبارت اولان شیشك دفعنه دخی چاره بولمشدر

§

﴿ هوندراس ﴾ — امریقای وسطاده مستقل برحکومتدر شمالا هوندراس کورفزی غرباً غاتیمالا جنوباً نیقارانا وسانسالوادور حکومتلری شرقاً آنتیل دکزی ایله محدود وشرقدن غربه درتیوز سکسان وشمالدن جنوبه درت یوز یکرمی کیلومترو اتساعنده اولوب اوچ یوز التمش بیك نفوسی حاویدر مقری (قومه‌یالا) شهریدر . هواسی صیجاق رطوبتلی ومخل صحت اولوب فقط کوزل صحرالری وار و اراضیسی فواکه وحضرواتجه کاملاً محصولداردر التون کوش معدنی دخی بولنور .

هوندراس (۱۵۰۲ م و ۹۰۸ ه) تاریخنده قریستوف قولومبو طرفندن کشف و (۱۵۲۳ م) ده قورته‌ز قائمقامی طرفندن فتح اولندی . انکلیزلرك زمان حکومتلرنده اولا برولایت ممتازه شکلنی آلوب

(۱۷۹۰ م و ۱۲۰۵ ه) تاریخنده غایتالابی حاوی بر ایالتی تشکیل ایلدی و مؤخراً (۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ ه) ده کسب استقلال ایتمی اوزرینه ابتدا امریقای وسطی هیئت متفقهسی قسمندن معدود اولوب اون سکز سنه صکره اتفاق مذکور دائرهسندن خارجه چیقدی . هوندراس اولوقتدن برو خصوصی برحکومت جمهوریهیی تشکیل ایتمکده ورأی عمومی ایله درت سنه ایچون انتخاب ایدیلان برریئس معرفتیله اداره اولنمقدهدر .

§

﴿ هونوری ﴾ — زغفرانبورلی قصبهسنك نام عتیقیدر .

§

﴿ هونیاد ﴾ — ترانسیلوانیا و بوده لرندن اولوب (قوروون) لقبیله معروفدر استانبول ایمپراطورلرندن پالیئولوگ سلالهسندن نشأت ایتدیکی و پدری سیجسمون نامنده بر ایمپراطور ایدوکی روایت اولنور . عثمانلیلری برقاچ دفعه مغلوب ایتدیکیچون مجارستانولهستان قرالی دردنجی لادیسلاس طرفندن ترانسیلوانیا و بوده سی نصب اولنمش و (۱۴۴۴ م و ۸۴۸ ه) تاریخنده له و مجار لرله متفقاً وارنه اوزرینه هجوم ایدوب عثمانلولر طرفندن فنا حالده پریشان ایدلدیکی صرهده قرال کنج بشنجی لادیسلاسك دخی قتل اولنمسی اوزرینه اشبو هونیاد مجارستان قرالغی وکالتنه کتورلمش ایدی . مرقوم (۱۴۴۸ م و ۸۵۲ ه) تاریخنده وارنه مغلوبیتنك آجیسنی چیقارمق اوزره المانیا و لهستاندن یکرمی بشبیك منتخب وزرهلی عسکر جلب وکندو عسکرینه علاوه ایدوب قوصوه صحراسنده عساکر عثمانیه ایله اوچ کون اوغراشدیسهده ینه برایش کوره مدیکندن رجعته مجبور اولدی (ذکر اولنان یکرمی بشبیك زرهلیدن انجق سکزبیك قدری جانني قورتاره بیلش و هونیاد الدیغی یارهنك تأثیریله مؤخرا وفات ایلمشدر) مرقومك مدت وکالتی اون ایکی سنهیه بالغ اولور . عثمانلیلر بوکا اولوقت شیطان تسمیه ایدرلر ایدی دیرلر . هونیاد سلالهٔ قرالیسنك آرمدلرندن غاغدسیله بر التون خلقه طوتار قارغه مرتسم ایدی .

§

﴿ هوهنزولرن ﴾ — المانیاده (سوواب) ده الك قدیم المان حکمدار خاندانلرندن بریدر بو خاندانك سکزنجی عصرده باویرا دوقی اولان تاسیون دن نشأت ایتدیکنی ادعا ایدرلر ایسه ده اونجی عصرده اولمسی دها صحیحدر زیرا بواسم اونجی عصرده زولرن نام برقونت طرفندن سیقمارنژه‌ن جوارنده انشا ایدیلان برقصردن قالمه ایدی . براندبورغ قرال منتخبلریله نورنبورغ بورغرادلری (بورغراد قرون وسطاده المانیاده برشهرك حاکم وقوماندانه ویرلمش عنواندر) دخی اشبو سلاله‌دندر (۱۵۱۶ م و ۹۲۲ ه) ده طوغوب (۱۵۷۶ م و ۹۸٤ ه) ده وفات ایدن شارل زولرن نام قونتك وفاتی اوزرینه هوهنزولرن سلاله‌سی ایکی شعبه‌یه آیرلدی مومی‌الیه شارلك (۱۵٤۵م ۹۵۲ ه)ده طوغوب (۱۶۰۵م و ۱۰۱٤ ه) ده وفات ایدن ایکنجی ایتهل فردریق نام بیوك اوغلی هوهنزنامنی الان سالف البیان ایکی شعبه‌دن برنجیسنك ایلك حاکمی ایدی ایتهل فردریقدن صکره اوغلی هیشنژه‌ن (۱۶۲۰ م و ۱۰۳۰ ه) تاریخنده پرنس عنوانی آلدی و (۱۵٤۵ م) ده تولد و (۱۶۰۶ م) ده وفات ایدن برنجی شارلك اوغلی ایکنجی شارل دخی ایکنجی شعبه‌نك برنجیلکنی احراز ایدوب (۱۶۹۵ م) ده شعبهٔ مزبوره دخی هوهنزسیقمارنژه‌ن نامیله پرنسلکه تحویل اولندی . هوهنزولرن هیشنژه‌ن جرمانیا اتفاقنه داخل ورتمبورغ قرالیتنده قدیم برحکومته وضع اساس ایتمشدر . ایکنجی هوهنزسیقمارنژه‌ن شعبه‌سی دخی کذلك ورتمبورغ داخلنده و جرمانیا هیئت اتحادیه‌سنده قدیم برحکومت صغیره‌یه آیریلمور . بوکون اشبو ایکی حکومت برهیئت مخصوصه تشکیل ایتمکده‌در .

§

﴿ هوی ﴾ آبه — معدنیوندندر (۱۷٤۳ م و ۱۱۵۶ ه) ده اووازده سن ژوست قصبه‌سنده تولد و (۱۸۲۲ م و ۱۲۳۸ ه) تاریخنده وفات ایلدی بو ذات برچوجله اوغلی ایکن لاوار مکتبنده مجاناً تعلیم قبول اولنه‌رق علوم طبیعیه‌یی اوراده تحصیل و برتصادف اثری اوله‌رق قرستال (تلر) عملیاتنی رتبهٔ وجوده توصیل ایلدی و (۱۷۸۳ م) ده فنون آقادیمیسنه کیروب مؤخراً نباتات مکتبنده معلم ثانی و (۱۷۹٤ م) ده

معادن اداره‌سنده مدیر اولدی و دها صکره پارسك تاریخ طبیعی و فنون مکتبی خواجه‌لکنه کیروب ثمرهٔ حیاتی اولمق اوزره معدنیاته دائر برچوق تألیفات براقدی .

§

﴿ هوی ﴾ والانتین — کنج اعمارك تعلیمیچون ابتدا مکتب تأسیس ایدن ذات اولوب اولکی هویك قرنداشیدر عادی برکاتب اولدیغی حالده اعماره قبارتمه‌لی حروفات ایله تدریس طریقنی دوشونه‌رك بونك ایچون (۱۷۸٤ م و ۱۱۹۹ ه) پارس ده برمکتب مخصوص تأسیس ایلدی و مؤخراً بعض نفاقه مبنی کوجندیرلمسی اوزرینه پارسی ترك ایدرك پترسبورغه وبرلینه عزیمت واورالرده دخی ایجاد کرده‌سنی تدریس ایچون مکاتب تأسیسنه بذل نقدینهٔ همت ایلدکدن صکره تکرار فرانسه یه کلدی .

§

﴿ هه زل ﴾ — المانیاده شهرت بولمش برفیلسوفدر (۱۷۷۰ م و ۱۱۸٤ ه) تاریخنده استودغارد ده طوغوب محال مختلفه ده تحصیل علومدن صکره (ینه تا) مکتب کبیرنده و (۱۸۱۸ م و ۱۲۳٤ ه) ده خواجه‌سی (فیشت) لك یرینه برلینده معلم اولوب وفاتنه قدر اصول فلسفیه‌سنی تدریس و (۱۸۳۱ م و ۱۲٤۷ ه) تاریخنده وفات ایلدی . مرقوم دائما فکری مبدأ طوته رق برشیئی اثبات خصوصنده مادیاته اعتبار ایتمز وکافهٔ اشیانك وحتی طبیعتك دخی فکر دنیلان برنقطهٔ اصلیه ومطلقه‌دن ساحهٔ ظهوره کلدیکنی واثر ایله مؤثر یکدیکرك عینی اولدیغنی و هر عقلی اولان حقیقی و هر حقیقی اولان عقلی ایدوکنی ادعا ایدر ایدی . بونك اعتقادنجه فلسفه اوچه منقسم اولوب برنجیسی منطق ایکنجیسی حکمت طبیعیه اوچنجیسی حکمت عقلیه‌در .

مرقوم حیاتنده یاکاش ذهابله متهم اولدیغی کبی وفاتندن صکره ظهور ایدن اون طقوز جلد تألیفاتی دخی معناسز برطاقم ترهاتله مملو اولدیغندن پسماندهٔ انظار صغار وکبار اولمشیدی .

§

﴿ هیئا ﴾ یاخود (هیبا) — چینده (۳۳۹۷ خ) دن یعنی میلادك

ایکبیك یوز طقسان یدی سنه مقدمندن (٣٨٢٨ خ) تاریخنه یعنی میلادك بیك یدیوز التمش التی سنه مقدمنه قدر دوام ایدن برنجی سلالهٔ خاقانینك مؤسسیدر .

§

﴿ هیئت ﴾ — اجرام سماویهنك حرکات و احوالندن باحث بر علمدر . (علم) کلمهسنده ٨٨ نومرویه نظر بیوریله .

§

﴿ هیاطله ﴾ — فرغانه ده حکمران اولان ترك خاقانلرینه مخصوص عنواندر حکمداران مشار الیهم بعضاً بتون (توران) ده متصرف اولوب افغانستانده واقع بامیانده دخی حکومت ایتمشلر و (غوری) نامیله آیریلان شعبهلری ایسه غزنه وبلخ وهند ونیشابوردہ سلطنت سورمشلردر بوقسم ترکلر خوارزمده و بحر خزرك شرق جهتنده دخی بولنورلر ایدی . بونلره (ابتالیت) و بیاض هون دخی دیرلر .

§

﴿ هیاموله ﴾ — آغر یوکلری چکن عملهنك بر آغزدن مقامله سویلدکلری سوزدر که بعضاً (هیاموله . یله صا) دخی دیرلر بو سوز معناسز واصلسز بر شی اولمیوب کمیجیلرك مقدما تیمور آلور ایکن (ایام اوله . یل اسه) یعنی هوامز کوزل وروزکار موافق اوله دیو ایتدکلری دعادن غلط اولهرق قالدیغی تحقیق اولنمشدر .

§

﴿ هیبر ﴾ — مریج نهرینك السنهٔ امده جاری نام عتیقیدر .

§

﴿ هیثم بن عدی ﴾ الکوفی — عربك اخبار واشعار وعلومنه واقف اصحاب روایاتدن وخلفای عباسیهدن منصور ومهدی وهادی وهارون الرشیدك اخص ندماسندندر اعیان اسلافك مساوی وخطیئاتندن بحثه مألوف برکسه اولدیغندن خواصك نظرلرندن دوشمش وبرآرهلق بونك ایچون حبس اولنوب مدت مدیده زندانده قالمش ایدی . مصادف اولدیغی احوال غریبهدن اولهرق حکایه ایدر ایدیکه بردفعه اثنای سفرمده براعرابینك

خیمه‌سنه مسافراولدم خیمه‌ده اولان خاتون بکا کیمسك دیدی مسافرم‌دیدم بزم خیمه‌مز مسافرخانه‌دکلدر دیه‌رك طاریلوب و بر طرفدن دخی اتمك پیشیروب چوجقلریله بیکه باشلادی آره‌دن چوق چکمکسزین قوجه‌سی برمقدار سود ایله چیقه کلدی بنی کوردکده بشاشتله سلام ویروب درحال قاریسنه مسافره طعام ویردکی دیدکده خاتون قورقوسندن ویردم دیدیسه‌ده بن انی تکذیب ایلدیکمدن حریف قالقوب قاری‌یی دوکدی ودرحال دوه‌سنی ذبح وطبخ ایله بنی اطعام وکیدرکن بکا بردوه احسان ایتدی بن دخی تشکرایدرك کیدوب ارتسی اخشام دیکر بر خیمه‌یه قوندم خیمه‌ده اولان خاتون بنی مع المنونیة قبول ودرحال بغدای چکوب وسود وقیماقله بالتخمیر اتمك طبخ ایدوب اوکه قودی بن انلری یدکدن براز صکره قوجه‌سی کلوب قاری‌یی سن نیچون بو حریفی قبول وطعام اعطا ایتدك دیو شدیداً ضرب ایلدی خاتون طیاق برایکن بن برکناره چکیلوب کولر ایدم حریف بنم کولدیکمی کوردکده حدتنی دها زیاده ایدرك سبندن سؤال ایتدکده بن دخی دون کیجه‌کی قارینك خست وقوجه‌سنك فوق الغایه سخاوتنی و بو کیجه آنك عکسنی کوردیکم ایچون کوله‌یورم دیدم حریف دقتمی تحسین وتصدیق ایدرك طوغریسك بنم خاتونم سنك دون کیجه کوردیکك آدمك قز قرنداشی وانك خاتونیده بنم قز قرنداشمدر دیدی .

هیثمك بوکبی وقوعات وحکایاتی چوقدر وفاتی (۸۲۱ م و ۲۰۶ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ هیروغلیف ﴾ — اوچنجی سلالهٔ فراعنه‌دن (توسورثروس) زمانده و (۳۴۷۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبك یوزیکرمی ایکی‌سنه مقدمنده ایجاد اولندیغی بعض تواریخده منقولدر . بوخط یوقاریدن اشاغی یازیلور بر طاقم اشکالدن عبارت اولوب هرشکل بر معنایی متضمندر مثلا برحکمدار برشاهین ایله برقارغه شکلی یاپوب خصمنه کوندرسه بونکله کندو اقتداریني وخصمنك ضعف وعجزینی بیان وتهدید ایتش اولور . رومالیلر زمانده مصردن کتوریلوب الآن سلطان احمد میدانده مرکوز بولنان دیکیلی طاشده کوریلان اشکالدن (مصر وصعید ممالکنك حکمدار ذی

اقتداری وعلوم عالیه وصنایعك خادمی اوچنجی (طوتموزیس) حکمت صمدانیه‌نك شان وعظمتنی توقیر ایچون بو اثر جلیلی یاپدی) معنامی چیقاریله‌یور. اون سکزنجی سلالهٔ فراعنه‌دن اولان اشبو (طوتموزیس) (٣٩٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی‌یوز اوتوزسنه مقدمنده جلوس ایلمشیدی.

§

﴿ هیغرومتر ﴾ یاخود (میزان الرطوبة) — هواده اولان رطوبتك درجه‌سنی تعیین ایچون (سوسور) نام حکیمك ایجاد ایتدیکی آلتك اسمیدر. انسانك صاچی رطوبتدن اوزایوب یوستدن قیصالدیغی جهتله مرقوم اشبو التی بو اساس اوزرینه اعمال ایتمشدر شویله‌که اون اونایکی پرمق طولنده برتل انسان صاچی یکرمی‌درت ساعت لقمان روحی درونده یاتیر یلوب یاغی ازاله وغسل اولندقدن صکره بر مقره‌یه ربط و بر اوجنه آغرجه برجسم تعلیق اولنور وصاج اوزایوب قیصالدقجه مقره‌یی واودنی درجات لوحه‌سی اوزرنده اولان یلقوانی تحریك ایتمکله هواده اولان رطوبتك مقداری اکلاشیلور. لکن بو آلتك تماماً تحقیقه کافی اولمدیغی مؤخراً تبین ایلدیکنه بناء بعض ذوات تجاریب مخصوصه و حساب واسطه‌سیله هیغرومترونك درجاتنه کوره اون درجهٔ حرارتده هواده بولنان بخارك مقداریني تعیین و بر جدول مخصوص تنظیم ایدوب انکله تصحیحه موفق اولمشلردر. هوای نسیمیده اولان بخارك مقدار صحیحی جدول مذکورك امانه‌سیله استعلام اولنور.

§

﴿ هیقسوس ﴾ — (بخصوصه) دن غلط اوله‌رق چوبان حکومتی معناسنه‌در. مصرلیلر (٣٣٨٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکبیك ایکیوز قرق درت سنه مقدمنده مصرك شمال ووسطی جهتلرینی استیلا واون‌بدنجی سلالهٔ فراعنه‌یی تشکیل ایدن عمالقیلره وصکره فنیکه‌لیلره بونامی ویرمشلر ایدی هیقسوسلرك برنجی حکمداری اولان (سالاتیس) منفس‌ده یرلشوب اون طقوزسنه حکومت سوردی واخلافی ایکی‌یوز التمش یاخود بشیوز اون‌درت سنه مصرده حکومت ایدوب مؤخراً یرلی حکمداران سلاله‌سندن (اموسیس)واخلافی بونلری نیجه محاربالله تدریجاً طردایلدی بونلرك مصردن

بتون بتون ایاقلرینك کسلمسی (۳۹۴۹ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی یوز اوتوز سنه مقدمنده‌در . حضرت یوسف علیه السلامك بنی اسرائیلی مصره جلب واسکانی اشبو هیقسوسلرك سلطنتی زمانده قومیتلری مناسبتیله اولوب صکره هیقسوسلرك انقراضنده قبطلر بنی اسرائیلی تحقیره باشلامش وبوجهتله خروج موسی علیه السلام وقوعه کلمشدر .

§

﴿ هیلد براند ﴾ — (۱۰۷۳ م و ٤٦٦ ه) تاریخنده یدنجی غراغوار عنوانیله پاپا انتخاب اولنان ذاتدر اوتهدن برو افکاری قرالرك پاپا انتخابی حقوقنی وبتون قتولك حکمدارلرك نفوذ روحانیسنی محو ایتمك اولدیغندن بوکا موفق اولدقدن صکره دها ایلروسنده کیدوب حکومات جسمانیه‌لرینه دخی مداخله‌یه باشلادی وازجله جرمانیا قرالی دردنجی هاری‌یی قنادی التنه آلمق ایچون (۱۰۷٦ م و ٤٦۹ ه) تاریخنده رومایه دعوت ایدوب قرال موافقت ایتدکدن بشقه کندوسنی دخی عزله قالقشمسی اوزرینه مومی الیه درحال سلاح مدافعهٔ روحانیه‌یه صاریلهرق کویا حواریوندن پتروسه خطاباً شکایت وافروز بولنده نشر ایتدیکی براعلاننامه ایله قرالی پاپه یالکز براقدیغندن عاقبت بیچاره قرال کمال عجز وتواضعله حضورنده اعتراف قصوره مجبور اولدی ولکن سکز سنه صکره هیلدبراند دخی قرال مرقومك غلبه‌سی اوزرینه رومادہ طوره‌میوب ایتالیانك دیکر برشهرینه فراره مجبور اولدی . وفاتی (۱۰۸٤ م و ٤۷۷ ه) تاریخنده‌در

§

﴿ هیله‌ل ﴾ — یهود علماسندندر حضرت عیسادن بر عصر اول بابیلونیاده دنیایه کلدی فروشیم مذهبنك وضع وتأسیسی بوکا اسناد اولنور . (اعتقاد) کلمسنده یهودیلرك بشنجی نمروسنه مراجعت بیوریله .

﴿ هیله‌ل ﴾ لوسه‌ن — عیسی علیه السلامدن اوتوز سنه اول قدس شریفده بولنان سن هدرینا مجلسنك رئیسی ایدی یهودیلر عندنده غایت معتبر برتورات نسخه‌سنك محررید‌ر یوز یکرمی سنه معمر اولدی .

§

﴿ هینه کن ﴾ — احوال خارق العاده‌سیله مشهور بر چوجقدر

(۱۷۲۱ م و ۱۱۳٤ ه) تاریخنده المانیاده (لوبق) شهرنده تولد ایلدی . ولادتنك برنجی آینده تکلمه و برپاشنده تورانك باشلیجه وقایعنی واون اوچنجی آینده تورانك تاریخنی واون دردنجی آینده انجیلی اوقومغه باشلادی وایکی بچق یاشنده تاریخ وجغرافیایه دائر بعض اسئله یه کوزل جوابلر ویروب اوچ یاشنده کندولسانندن بشقه لاتینجه وفرانسزجه بی اوکرندی . احوال غریبه سندن بریده بویاشلرینه قدر سوددن بشقه برشیئله تعدی ایتمایشیدر حتی بش یاشنده سوددن کسدکاری کبی وفات ایلمشیدی . (عجبا والده سنك قارننده ایکن نه اوکرندی) .

(ه) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
هاچین	ناحیه		مرعش	اطنه
هارونیه	ناحیه		مرعش	اطنه
هارونیه	ناحیه		بغداد	بغداد
هاشمیه	ناحیه	دیوانیه	حله	بغداد
هانی	ناحیه		دیار بکر	دیاربکر
هدیری	ناحیه		ملاطیه	دیاربکر
هرطه	ناحیه		دیاربکر	دیاربکر
هرکه	ناحیه		ردوس	جزایر بحرسفید
هرکه	ناحیه	چشمه	ازمیر	ایدین
هرکیان	ناحیه		موصل	موصل
هرمل	ناحیه		جبل	جبل لبنان
هروتیان	ناحیه		کرکوك	موصل
هزوك	ناحیه	رواندز	حلب	حلب
همشین	ناحیه	عینتاب	لازستان	طربزون
هندیه	قضا		کربلا	بغداد
هور	ناحیه		بغداد	بغداد
هونین	ناحیه		بشاره	سوریه
هویدی	ناحیه	بیسنی	ملاطیه	دیاربکر
هیت	ناحیه		بغداد	بغداد

حرف ی

﴿ یا أو ﴾ — چین خاقانیدر تخمیناً (۳۲۳۶ خ) ده یعنی میلادك ۲۳۵۸ سنه مقدملرنده جالس تخت سلطنت اولوب یوزسنه مقداری حکومت سورمش و (کینغ یانغ) شهرشهیرینی مقراداره اتخاذ ایتمشدر . زمان حکومتنده چینده بیوك بر طغیان میاه سرزده ظهور اولدیغی تواریخده کوریلهیور .

§

﴿ یا امام ﴾ — مجاذیب الهیه دن کراماتی ظاهر برذاتدر اسمی حافظ احمد افندیدر (۱۷۳۰ م و ۱۱۴۳ ه) تاریخنده وفات ایلدی . صورت وفاتنی خاتمهٔ کراماتی اولمق اوزره شووجهله حکایه ایدرلرکه برکون اوتهدن برو نان ونعمتنی بیدیکی بر بکك سودیجهده اولان قوناغنه کیدوب بکی حال احتضارده کورنجه اوراده کیجه لیه رك نصف اللیلده بر باغچه یه چیقار و حوض کنارنده تابصباح دعا ایله کندو عمرینك خوان حیاتدن صورت ظاهرهده نصیبی تو کنمش کورینان صاحب خانه عمرینه انضمامنی درکاه عزتدن تمنی ایتمکله فی الواقع صباح اولدقده بك افاقت بولوب کندوسی وفات ایدر . قبری مرکز افندی جوارندهدر . مجاذیبدن مشهور (الهام) ددهنك قبری دخی بونك یانندهدر .

§

﴿ یأجوج ﴾ مأجوج — قاموسك بیانه کوره یافث بن نوح علیه السلام اولادندن ایکی قبیله نك پدرلریدر کال اضطرابله اوتهیه برویه طالغه لنه رق انتشار ایلدکلری ایچون بونامی الدیلر بونلرك ایکی قرنداش

اولدقلری و چینده ایکی جسیم قبیله‌نك رئیسی بولندقلری اکلاشیله‌بور ایسه‌ده احوال سائره‌لرینه دائر معلومات تاریخیه‌یه تصادف اولنه‌مامش و(یأجوج) لك وقتیله چینده مسکون (هون) طائفه‌سندن مفرز (یاقوج) قبیله‌ٔ جسیمه‌سی نامندن و (مأجوج) لك (ماغو) قبیله‌سی نامندن معرب اولمسی مأمول بولنمشدر .

§

﴿ یارده ﴾ — طقسان برسانتیمترو طولنده انکایز ذراعیدر .

§

﴿ یارکند ﴾ — ترکستان چینیده برنهردر بلاور سلسلهٔ جبالندن بنعان‌ایله شمال شرقی‌یه‌طوغری جریان ایدرك یارکند شهرینی اسقا و ۱۱۰۰ کیلو متر و مسافه تشکیل مجری ایلدکدن صکره (لوپ) کولنه منصب اولور .

﴿ یارکند ﴾ — ترکستان چینی یاخود بخارای صغیرده (مه‌لچا) (تلو) ویارکند نهرلرینك ملتقاسی اوزرنده خانلق مرکزی برشهر اولوب التمش بیك نفوسی جامعدر . برقلعهٔ داخلیه‌سی واهالیٔ اسلامیه‌یه مخصوص ریاست کبری مقامی وایکی چینلو ماندران (ماندران پورتکیزجه‌دن مأخوذ اولوب چین وزراسنه آوروپاده ویریلان نامدر) دائره‌لری و برکوزل سرایی وجسیم پازاری ومعارف عمومیه تأسیساتی واقشهٔ حریریه وقطنیه وکتان وقالیچه معمولاتی و بیوك تجارتی و برچوق یشیم وسائر ذی قیم اجناری واردر . یارکند اون‌یدنجی عصر میلادیده کاشغر حکومتنك کرسیٔ اداره‌سی ایدی (۱۷۵۷ م و ۱۱۷۱ ه) دن برو چینلیلره کچمشدر .

§

﴿ یازیجی زاده ﴾ — کبار مشایخ بیرامیه‌دن مشهور (محمدیه) صاحبی محمد افندینك شهرتی اولوب مخلصی (داعی) وارتحالی (۱۴۵۱ م و ۸۵۵ ه) تاریخنده‌در کلیبولی‌خارجنده اب دریاده کندو اویدیغی برطاش قووغنده‌کوشه نشین ازوا برعابدی همتا ایدی . درون شهرده اولان خانه‌سنك یرینه مؤخراً برمدرسه بنا ایدلمشدر و برادری (احمد بیجان) حضرتلرینك دخی محل مزبورده ینه طاشدن اویولمش برعبادتخانه‌سی

واردر . مشار الیه حضرتلری ابتدای حالنده اکرچه برمرد فاضل وعلوم وفنونده ماهر وکامل ایدیسه ده عیش عشرته براز منهمك اولدیغندن حاجی بیرام ولی حضرتلری انقره دن احضاراً ادرنه یه کلورکن کایبولی یه اوغرادقلرنده ناصیدسنده اثر استعداد حس ایتمکله مشار الیهی حضورینه جلب وعرض صهبای حقیقتله مرأت قلبندن غبار ماسوا وآرزوی نفس هوایی رفع وسلب ایلمشلردر . (محمدیه) یی بو حادثه دن صکره عبادتخانهٔ مذکوره ده تألیف ایلدی .

§

﴿ یاغ ﴾ — تغدی وتنویر وتداوی وترویح ایچون برچوق شیلردن چیقاریلوب استعمال اولنان مایعك اسمیدر اکثریا نباتاتدن وحیوانات لحوم وشحوم وسودندن چیقاریلان ثابت یاغلرك صوایله امتزاجی ناقابل ایسه ده اسپرتو واترسولفریك یعنی لقمان روحی واسطه سیله حلی وقالیه ایله صابونه تحویلی ممکن اولور .

یاغلر علی العموم یاتضییق وتقطیر ویاتحریك وتسخین ایله چیقارلمقده وآتش کورمکسزین استحصال اولنانلر معتبر طوتلمقده در .

(۱) ساده یاغی — سودچالفانه رق ویاعیران ایدیله رك چیقاریلان یاغه (چیك یاغ) و (تره یاغی) دیدکاری کبی بونك ارید یله رك فیره سی تفریق اولنان نوعنه دخی ساده یاغی اطلاق ایتمکده درلر . ساده یاغنك اجزای مرکبه سی (اوله ین) (مارغارین) (ستارین) وسائره دن عبارت اولوب یوزده اون ایکی بچق ستارین بولنان یاغ اعلا وستارین زیاده لشدکجه مقداری نسبتنده درجه درجه ادنا صاییلور زیرا ستارین غیرمنحل وبطیء الهضمدر . الیوم سبریاغی دیو صاتیلان یاغلرك ایچنده ای چیچکی یاغی وپموق تخمی یاغی وامثالی یاغلر اولوب بونکله برابر یوزده اوتوز قرق ستارین بولندیغی دخی تجربه اولندی .

(۲) زیتون یاغی — بویاغ شورول نام کیمیاکره کوره (اولیئاد) و (مارغراد) (غلیسرین) دن و هنس نام کیمیاکرك قولنه کوره (اولیئاد) و (پالمیاد) و (پوتیرات دوغلیسرین) دن مرکب اولوب بعضیلرینك قولنجه دخی برمقدار (قولیسترین) ی حاویدر .

ازتضییق وطبیعتیله صیزان زیتون یاغی زیاده لطیف ولذیذ اولوب اندن صکره قیناریلوب تضییق ایله چیقاریلانلر اوقدر ابی دکلدر . بو مثللو عادی زیتون یاغنك سوزکی کاغدندن سوزلمکله یاخود قاینار صو ایله برقاچ دفعه یقاتمغله تصفیه‌سی ممکن اولور .

صفرك اوج ویادرت درجه فوقنده برحرارته عرض ایدلدکده قویولشان زیتون یاغنی دخی اعلا صایارلر .

(۳) سیسام یاغی — اکله صالح وطعمی لطیف ولذیذ ایسه‌ده دمه حدت ویردیکندن الفت ایتیانلر ایچون ابی دکلدر .

(٤) بادم یاغی — زیتون یاغندن دها رقیق ولطیفدر . (فارماقولوژی) کلمه‌سنده یکرمی ایکی نمرویه مراجعت بیوریله .

(٥) جویزیاغی — بعض ممالکده اکل اولنور وچوق یرلرده قندیلده یاقیلور ویشیل صابون اعمالاتنده ویاغلی بویارسملرنده وروغنلرده قوللانیلور .

(٦) قوزه یاغی — قوزه حبوباتندن استحصال اولنور پك برکتلی وتنویره الویرپشلی بر یاغدر مشین و بیاغی اعمالاتنده دخی قوللانورلر .

(۷) کتان تخمی یاغی — براز قاور یله‌رق تضییق ایله استحصال ویاغلی وعادی رسملرده وجانفسلری جلاده وروغنلی مشین وسختیان ومشمعلر اعمالنده قوللانورلر . طباعتده صرف اولنان مرکبلر دخی ½ نسبتنده اوله‌رق بو یاغ وایس ایله ازیله‌رك اعمال اولنمقده‌در فقط بومثللو عملیاتده قوللانیله‌جق اولان کتان تخمی یاغنی یوزده سکز و یاطقوز مرده‌سنك ایله قینادوب کوپوکنی آلمق وکوزلجه سوزمك لازمدر بوکا پیشمش یاغ دیرلر .

(۸) کنویر یاغی — کنویر تخملرندن چیقاریلوب تنویر و صابون اعمالیچون قوللانیلمقده‌در .

(٩) حشحاش یاغی — اکله صالح ایسه‌ده بطئی و منوم بر یاغدر بعض قرا اهالیسی تیز آجقه‌مق ایچون تناول ایتمکده‌درلر ·

(١٠) آی چیچکی یاغی — بر چوق یرلرده بیرلر و مخلوط سبیر یاغنه قاترلر · (آی چیچکی) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

(١١) قوبروق یاغی — مواد مرکبه‌سی ساده یاغی کبیدر (تصفیه) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

(١٢) چرویش یاغی — صوانلرده براز بسیلنمش عمل مانده مانده و اوکوز کبی حیواناتك لحوم و شحومی قینادیله‌رق استحصال اولنور · اجزای مرکبه‌سی ستارین‌دن عبارت اولدیغنه بناءً هضمی غایت بطئی‌در و اکلی همان استانبول اهالیسنه مخصوص کبیدر ·

(١٣) ایج یاغی — موم اعمال وماکنه‌لرده وامثالی قبا ایشلرده استعمال اولنور ·

(١٤) مورینه یاغی — مورینه بالغنك جکرندن استحصال وتداوی ایچون استعمال اولنور (فارماقولوژی) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

(١٥) بالینه‌یاغی — بالینه بالغنك ایج یاغندن چیقاریلوب لامبه‌لرده والوان صابون ومشین اعمالاتنده قوللانلقده در · سائر هر درلو بالقلرك متعفن یاغلری دخی بوایشلری کوره بیلور ·

(١٦) قاین اغاجی میوه‌سنك یاغی — (قاین) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

(١٧) هندستان جوزی یاغی — بیوك جویز — (هندستان جوزی) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

(١٨) یرالماسی یاغی — عادی اسپیرتویه مشابه خاصه‌لری حائزاولوب بعض راقیلرك بوندن یاپلدیغنی فنا قوقو وطعمی خبر ویرمکده‌در ·

(١٩) یبانی شالغم یاغی — تخمندن چیقاریلوب یومشاق صابون ویوك قاشلرك باصمه‌سی ومشین اعمالاتنده ولامبه‌لرده قوللانلقده‌در ·

(۲۰) یموق تخمی یاغی — آی چیچکی یاغی کبی قوللانیلور . بونلردن بشقه دها پك چوق شیلردن و هردرلو اجزای طبیه و بهاراتدن یاغلر چیقاریلوب ادویه‌یه ادخال و روایح اولهرق استعمال اولنمقده‌در .

§

﴿ یافث ﴾ — حضرت نوح علیه السلامك برنجی اوغلیدر بعضیلری نبوتنه قائل اولورلر حین تفرقده یعنی میلادك اوچیوز سنه مقدمنده منسوباتیله عراق عربدن بحرخزرك شمالیله شمال غربیسی یاننه هجرت وبشیوز اللی یاشلرنده اوراده دار بقایه رحلت ایلدی .

ترك کومر ماغو ماد یاوان توبال ماشخ تیراس نامنده سکز نفر اولادی اولوب بونلر پدرلرینك حین وفاتنده قبیله‌لریله برابر اطراف واکنافه طاغلمشلر ایدی .

§

﴿ یافعی ﴾ — مشاهیر علمای شافعیه‌دندر اسمی عبدالله بن اسعد علی الیمانی وفاتی مکه‌ده (۱۳۶۵ م و ۷۶۷ ه) تاریخنده‌در .

محب علما واتقیا وخادم صلحا واولیا برذات عزیز الوجود و بلکه زمانده مثلی ناموجود ایدی مجموع مصنفاتی نافع و هر بری متعلق اولدقلری علومك تمامها مقاصدینی جامعدر .

منظومات کثیره‌سی دخی اولوب خصوصا مدح وستایش جناب نبوی‌یی متضمن سویلدیکی منظومه‌لر غایت بی‌نظیر ومقبول کافهٔ صغیر وکبیردر .

(مفتاح الظلام فی المستغیثین بخیر الانام) (روض الریاحین فی‌حکایات الصالحین) جملهٔ تألیفات شریفه‌سندندر .

§

﴿ یافه ﴾ — قدس شریف سنجاغی داخلنده و قدس شریفك شمال غربیسندن اللی بش وعکانك جنوب غربیسندن یوز کیلو مترو مسافه‌ده بر شهر ولیمان اولوب اکثریسی عثمانلی و بیك ایکی یوزی خرستیان اولمق اوزره التی بیك نفوسی جامعدر . شهر دکزه طوغری ایلرولیان بر دیل اوزرینه درجه درجه یاپلمشدر خراب بر قلعهٔ داخلیه‌سی و برچوق جامعلری و جوارنده نفیس یمشلرله مالا مال باغچه‌لری واردر تجارتی

جسیمجه ومحصولی بغدای پرتخ کتان بزی صابون یاغ پورتقال کبی شیلردر. یافه غایت قدیم اولدیغی جهتله نوح علیه السلام زمانندن قاله دردیرلر. ویهودیلر لطیف مناسنه اولهرق (ژویه) تسمیه ایدرلر. بو شهر ازمنهٔ متقدمه ده برچوق محاصراته دوچار اولدی و مصرلیلر وآثورلیلر طرفندن ضبط و احراق و سیستیوس نام روما جنرالی طرفندن تخریب و اون ایکنجی عصرده صلیبیون طرفندن ضبط اولندی و دها صکره مصرلیلردن دولت علیهٔ عثمانیه یه کچدی. (١٧٩٩ م و ١٢١٤ ه) تاریخنده فرانسزلر بوناپارت قوماندانسنده اولدیغی حالده بوشهری ضبط ایلدیلرسه ده علت وبادن پریشان اولدیلر و (١٨٣٨ م و ١٢٥٣ ه) ده برحرکت ارض شهرك قسم اعظمنی خراب ایدوب اون اوچ بیك کشی انقاض التنده قالدی.

§

﴿ یاقوت ﴾ — قورندون دنیلان طاش فاملیاسندندر و ثقلت اضافیه‌سی (٣,٧٠ — ٤,١٦) در ترکیبات کیمویه‌سنك قسم اعظمی (آلومین) وجزئی مقداری (حمض حدید) و(سلیس) و(حمض قالسیوم) دن عبارت اولوب آتشله و حامضات ایله اذابه‌سی ممکن دکلدر. قوهٔ الکتریقیه‌یی اخذ ویر ایکی ساعت حفظ ایدر.

قورندونك لونه کوره اسملری تبدل ایتشدر قرمزی رنکده اولانه (یاقوت احمر) لاجوردی اولانه (یاقوت لاجوردی) صاریسنه (طوپاز) یاخود (یاقوت اصفر) یشیلنه (زمرد) بنفشه رنکنده اولانه (جست) تعبیر اولنور. بونلرك ثقلت اضافیه‌لری متفاوتدر.

§

﴿ یاقوت مستعصمی ﴾ — مشهور خطاطلردندر اصلی قدسلی وشهرتی (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ه) تاریخندن صکره ایسه ده تاریخ وفاتنه دسترس اولنه‌مدی.

مشاهیر خطاطین ایچنده بونکله اوچ (یاقوت) اولوب اوچنجیسی (١٢٩٨ م و ٦٩٨ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر. بونلر فن خطده استاذ کل اولان ابن بواب علی بن هلالدن صکره کلدیلر. و هربری زمانندك استاد فریدی اولدیلر وبالخاصه منسلك اولدقلری مسالکده (رقاع) (ثلث)

(نسخ) (تعلیق) (ریحان) (محقق) نامله الی قلم خطوط مرغوبه وجوده کتوردیلر (خط) کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ یاقوتی ﴾ — سیریاده ایرقوتس ایالتنده واقع (له‌نا) نهرینك هرایکی ساحلنده ساکن اولان ترکلرك اسمیدر بونلر غایت قوی وشجیع اولوب اکثریسی بتپرست وزوجات متعدده‌یه مالك وزیاده مهمانپوازدرلر · تقریبی اوله‌رق مقدارلری قرق بیك فاملیادن عبارتدر ·

§

﴿ یافوؤس ﴾ — (حواریون) کلمه‌سنه نظربیوریله حواریوندن بر (یافوؤس) دها واردر کذلك محلنه مراجعت بیوریله ·

§

﴿ یالك زاده ﴾ — شعلهٔ اشتهاری کالشمس فی وسط النهار شایع برعالم بارع ایدی بستان زاده محمدافندیدن ملازمتله بکام وطریق تدریسده کام شمار عز واحتشام اولمشدر · (۱۵۹۲ م و ۱۰۰۱ ه) تاریخنده مولد نبی علیه‌السلام جمیعنه عودت اولندقده کندوسندن بلا رویة حاشا شان جلیل نبویه ناشایسته برکلام صادر اولدیغندن برقاچ ذات دعوایه قیام ایتلریله یالك زاده اختفا ودیار فارسه فراره مجبور اولدی وشاه شرف علمنه اعتبار ایدوب فتوی منصبی ویردی و اوراده خیلی مدت ارام ایتدکدنصکره ینه ممالك دولت علیه‌یه کلوب قضاء بغداد پایه‌سنه نائل وبرازصکره صحن ثمانیه‌یه واصل اولدی ادرنه‌ده دخی مدرسلکی واردر ووفاتی (۱۶۱۷ م و۱۰۲۷ ه) تاریخنده‌در ·

مولانای مومی‌الیه دقایق علوم وفنونه واقف برفاضل عارف اولدیغی حالده اسناد قبیح مذکور دامن اقبالنی لکه‌دار ایتمشدر ·

§

﴿ یام ﴾ — حضرت نوح علیه السلام اوغلیدر (کنعان) دینلر دخی وار ایسه‌ده بواسم توارتده مذکور دکادر مومی‌الیه اثنای طوفانده سفینه‌یه دخولدن استغنا ایتمکله غرق اولدی ·

§

﴿ یام یام ﴾ — مرد مخوار زنجیرله اطلاق اولنور براسم در (نیام نیام) کلمه سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ یانیه ﴾ — روم ایلنده ارناودلغنك باشلیجه شهرلرندن بری اولوب بو اسم ایله معروف برکولك کنارنده وقدیم (دودونا) شهری یرنده واقعدر زمان عتیقده (پامسارو) نامیله یاد اولنور ایدی الیوم یکرمی بیکه قریب نفوسی جامع اولوب باشلیجه تجارتی ذخیره وزیت یاغی و پیاغیدن عبارتدر (۱۴۳۱ م و ۸۳۵ ه) تاریخنده دولت عثمانیه اداره سنه کچدی

§

﴿ یاوان ﴾ — یافث بن نوح علیه السلامك بشنجی اوغلی و یونان جرمان طائفه لرینك اصلیدر (ژاوان) دخی دینور · هندیلر غربدن کلان اجنبیلرك جمله سنه (یاوان) تعبیر ایدرلر ·

بونامك اسکندر یونانینك هند اوزرینه هجومی زمانندن قالمش اولمسی دخی مأمول اولنور ·

§

﴿ یایق ﴾ — آسیاده برنهردر (اورال) کلمه سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ یبروح الصنم ﴾ — لفاح بری یعنی یبان اوزرلکی کولنك نام مخصوصیدر · بوکولك بربرینه متعانق ایکی انسان صورتنه شبیه اولدیغندن بعض سیاحلر بو اوب نادیده بر شئ حکمنده طوته رق ویردن چیقارانلر در حال وفات ایدر ایمش کبی برطاقم قولپلر طاقه رق اوته کنه بروکنه کوستررلر · فی الحقیقه برقاریش طولنده وباشی وصاچی وکوز وقول واياقلری انسان شکلنده شایان استغراب برشیدر · حکمای متقدمین نزدنده طبیعتی مسب ومخدر برعلاج ایدی فیل دیشنی بونکله التی ساعت قینانسه لر تلیین ایدر وقادینلر ایچون ارککی وارککلر ایچون دیشیسی قازینوب ایچیریلورایسه وجعی تسکین ایلرایمش · بیلنیان بو یله شیلرك استعمالنی بن تجویز ایده مام ·

§

﴿ يتيم ﴾ — اصل اسمی علاءالدين در حين صباوتنده ابوين ومتعلقاتی وبادن وفات ايدوب مومی اليه عمندسی يانده ترييه اولديغيچون بولغباله شهرت بولمشيدی مسقط رأسی اولان ايدينده تحصيل علوم ايتدكدن صكره بروسه يه هجرت وبرمدت صكره اورادن تيره يه عزيمت وقاضی زاده ايله الفت ايدوب برابر درسعادته كلدی وقاضی زاده برمنصب اليو يرمك ارزوسنده بولنديسه ده مومی اليه حضرت رب الارباب ايله منصب قبول ايتامكه عهد ايتدم بكامنصبك لزومی يوقدر ديه رك رد وآخر عمرينه دكين بروسه ده دل عدوان كردار كبی تنك وتار بر كوشه اختيار ايدوب بی يار وغمكسار آنده قرار ايلدی ٠

تحصيل علوم ارزوسنده اولنلره دائما بلااجرت وعوض درس ويرر وعيش قليل وشئی يسير ايله قناعت ايدر كيدر ايدی ٠

هيچ بروقت نماز ينی قضايه قومديغی ومجرد اوله رق يوز ياشنه قدر معمر اولديغی حالده (١٥١٤ م و ٩٢٠ ه) ده وفات ايلمشدر ٠

§

﴿ يثرب ﴾ — مدينهٔ منوره نك نام عتيقيدر وقت سعادتده اولان يثرب اهاليسنك يعنی انصارك اصلی جيريلردن وبنو كهلان واوس وخزرج قبيله سندن ايدی (مدينه) كلمه سنه نظر بيوريله ٠

§

﴿ يحيى ﴾ بن زكريا عليهماالسلام — جناب زكريا كندولرندن چوجق اوليه جق درجه ده اختيار اولديغی حالده واجب تعاليدن بر ولد صالح رجا ايتمكله اشبو حضرت يحيى ولادت عيسادن بش التی ای اول زيب كهوارهٔ وجود اولمشدر ٠ حضرت عيسى عليه السلامك تيزه زاده سی ايدی ٠ روماليلر طرفندن فلسطينده عتوره وجليله واليسی بولنان (انتی پاطره هردوس) كندو برادری فليپك قيزينی ياخود مطلقه سنی تزوج مراد ايدرك مشاراليه وسائر احبار يهوددن سؤال وانلردخی حرام وممنوع اولديغنی بيان انلری اوزرينه هردوس عالم آبده مرقوم قزك تشويقيله اول وجود پاكی علی رواية احبار سائره ايله برابر اعدام ايتديردی ٠

حضرت يحيى اقتضای شان رسالتلری اوزره متصف اولدقلری صفت

سامیهٔ تقوی وورع وخوف اللهدن ناشی درون شهری ترك ایله اکثر ایام طاغ وصحرالرده کزوب آغلار وخلق طریق حقه ترغیب وارشاد ایدرایدی جناب حق (وسیداً وحصوراً ونبیاً من الصالحین) دیو مدح وثنا بیورمشدر ۰

روایت مشهوره یه کوره سرسعادتلری شام شریفده جامع امویه داخلنده ویدمؤید مبارکی بیروتده جامع کبیر درونده مدفوندر ۰

حضرت یحیی عیسی علیه السلامی نهر اردنده تعمید ایلدیکی ایچون خرستیانلر بینده تعمیدجی دیو مشهوردر وشهادتلری رفع جناب عیسادن ازبرمدت صکره در ۰

حکایت ایدرلر که برکون حضرت یحیی عیسی علیه السلامه واروب غایت مسرور وخندان کوردکلرندن وکندولرینك معتادی ایسه دائما خوف وخشیت الهی ایچنده بولنمق ایدوکندن حضرت روح القدسه بویله قهر وعذاب رابنیدن امین اولمشجه سنه نشاط وانبساطك حکمتی ندر دیو سؤال وحضرت عیسی علیه السلام دخی حضرت یحییه بویله لطف و مرحمت آلهیدن نومید ومأیوس اولمشجه سنه محزون وغمناك بولنمکزك سببی ندر دیو استفسار بیوروب اکرچه ایکی طرفدن بعض کلمات اقناعیه سرد وبیان اولندیسه ده مسئله یه برنتیجه ویرلهمدیکندن نهایت بوایکی حائك قنغیسی کوزل اولدیغنه دائر حکم آلهیه انتظار ایلدیلر ودرحال (انسانك اولوسی وقوللرك سوکیلوسی بکاحسن ظنده بولنانلردر) پیام جلیلی شرفصادر اولمغله مسئله حل اولدی ۰

§

﴿یحیی﴾ بن عیسی — ابن جزله دینمکله معروف اولوب طبدن کتاب المنهاج صاحبیدر ۰ اولا عیسوی اولدیغی حالده خواجه سی ابن علی بن الولیدك علی التوالی سرد ایتدیکی برطاقم دلائل واضحه سبیله (۱۰۷۳ م و ٤٦٦ ه) تاریخنده اسلامه کلمش وکتابلرینی وفاتندن اول مشهد ابی حنیفه یه وقف ایدرك (٤٩٣ ه) سنه سنده ارتحال داربقا ایلمشدر ۰ مومی الیه بغداد مشاهیر اطباسندن بری اولوب فقرای اهالیی مجاناً تداوی ایدر ودفع احتیاجلری اغورنده دخی برخیلی اچه لر صرف ایلرایدی ۰

تقویم الابدان ومنهاج البیان فیما یستعمله الانسان وکتاب الاشاره فی تلخیص العباره تصانیفندن اولوب مدح طبی متضمن بر رساله‌سی وسائر برچوق تألیفاتی واردر ادبده وخطده دخی ممتاز ایدی .

§

﴿ یحیی ﴾ بن عمار الشیبانی — هرات علماسندن ومشایخ کرامندن دائما کرسی نشین وعظ ونصیحت اولورایدی قاضی ابوعمر و بسطامی نیشابوردن هراته کلدکده مشار الیهك مجلسنه داخل اولوب خیلی زمان مصاحبت ایتدکدن صکره جهانی طولاشدم تروتازه دین اسلامی بوراده بولدم بورمشدر . یحیی بن عمار (۱۰۱۱ م و ۴۰۲ ه) تاریخنده وفات ایلدی . شیبان سجستان دیارنده‌در .

§

﴿ یحیی ﴾ ی جامی — کبار مشایخ صوفیه‌دندر علوم ظاهره وباطنه‌ده درجات رفیعه‌یه واصل برشیخ کامل ایدی یدی کره حج ایدوب سکز نجیسنده طوارلر ینك اولدیغی صحرایه عزیمت واوراجقده ینه حج شریفه بر آرزو ظهوریله بناء نیت ایدوب خانه‌سنه کلمکسزین اصحابنه بر مکتوب ارسالیله همان یوله روان اولمشدر .

مشار الیه شیخ رکن الدین علاء الدولة وشیخ صفی الدین اردبیلی وصدر الدین اردبیلی یه ایرشمشیدی . (۱۳۳۹ م و ۷۴۰ ه) تاریخنده وفات ایدوب هراتده واقع فیروز آباد قیوسی خارجنه دفن اولندی . کنیه‌سی ابوالفضل مخلصی قطب الدین‌در .

§

﴿ یحیی چلبی ﴾ — افاضل علمادن ومدرسین کرامندن عزو وقاری مرتبهٔ غایه‌ده وصلحا وضعفایه محبتی وعلم تفسیر واصول فقه وادبده کمالی درجهٔ نهایه‌ده ایدی فنون عقلیه‌یه چندان التفات ایتمیوب یالکز فن حدیث شریف وقصائد عربیه وخصوصاً ابن فارض قصیده‌لریله اشتغال ایلر ایدی تفسیر بیضاویدن بعض مواضعده ووقایه‌دن بعض مواقعده رسائل عدیده‌سی ولسان عربی وفارسیده منشأت لطیفه‌سی واردر ووفاتی (۱۵۵۹ م و ۹۶۷ ه) تاریخنده‌در . براره‌لق بغداد قاضیسی دخی اولمشیدی .

§

﴿ يحيى ﴾ ابوالحسن الهادى الى الحق — امام على كرم الله وجهه حضرتلرينك سكزنجى بطن اولادندن اولهرق (٨٦٧م و ٢٥٤ ﻫ) تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده دنيايه كلمش و (٩١٠ م و ٢٩٨ ﻫ) سنه‌سنده يمنده واقع (صعده) ده وفات ايلمشدر .

مومى اليه حال شبابنده مدينهٔ منوره‌دن جبل الرس نام محلده جدى قاسمك نزدينه كيدوب اورادن دخى طبرستانه عزيمت ايدرك محل مزبوره تحصيل علوم وفنهيه ودينيه ايتدكدن صكره اصول مذهبيه‌ده (زيد) بن على بن حسين رضى الله عنهم اتباع واقتدا ايدرك فروعده اختلاف ايله پك چوق كتب مسائل تأليف ايلمشدر .

مؤخراً طبرستاندن ينه جبل الرسه كلهرك اوراده واخيراً دخى يمنده امامت دعواسنه قيام و برقاچ كره كيدوب كلوب نهايت يمنده واقع (صعده) ده ارام ايلدى وقبائل وعشائردن اكثريسنى كندوسنه بيعت ايتديروب خلفاى عباسيه طرفندن والى بولنان محمد بن اسعده غلبه و يمن قطعه‌سنى كاملا استيلا ايلدى . اشته يمنده امامت ايدنلرك ابتداسى بودر .

(تفسير) التى جلد (كتاب الاحكام) (التنخب) (كتاب الرضاع) (كتاب المزارعه) (كتاب امهات الاولاد) (كتاب القياس) (كتاب التوحيد) (كتاب المسترشد) (كتاب الرد على اهل الزيغ) (كتاب الارادة والمشية) (فى الكلام على الجبريه) (اصول الدين) (اثبات النبوة والوصية) (كتاب البالغ المدرك) جملهٔ تأليفاتندندر .

§

﴿ يحيى بن اكثم ﴾ — عصرى كبارندن اخذ علوم نافعه ايدرك ذكا وفطانتله شهرت المش وحداثت سنى هنكامده كبار تابعيندن (سفيان بن عيينه) حضرتلرندن حديث شريف استماع ايدوب مأمون خليفه‌نك جملهٔ خواص وزراسندن اولمشدر . فنون متنوعه‌ده مهارت فوق العاده‌مى اولدقدن بشقه حاضر جوابلقده نادر الاقران ايدى مأمون خليفه بونى بصره قاضيسى ايتدكده سنى هنوز يكرمى يه بالغ اولديغندن بصره‌يلر استصغار ايتلربله مومى اليه بونلرك مراديني تفرس ايدرك بنم سنم رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك اهل مكه‌يه قاضى وحاكم

کوندردیکی (عتاب بن اسید) دن وعمر بن الخطاب رضی الله عنه حضرتلرینك بصره قاضیسی ایتدیکی (کعب بن سور) دن افزوندر جوابیله جمله سنی الزام واسکات ایلمشدر .

بر دفعه خلیفه مأمونك شام یولنده کی عسکرینه نکاح متعه یی تحلیل وادیسنده دلالار ندا ایتدیردیکنی خبر الدقده مشارالیهك حضورینه کیروب قرآن واحادیث نبویه دن دلائل قویه ایرادیله حرمتنی اثبات ایتکله مأمون تکرار دلالار چیقاره رق منع وحرمتنی اعلانه مجبور اولمشدر .

بر دفعه دخی یحیی بن اکثم خلیفه مأمون ایله تخت اوزرنده زانو بزانو اوتورلر ایکن وزیر اعظم احمد بن ابی خالد کاوب مومی الیهك بودرجه التفاته مظهر یتنی کوردکده پادشاهه افندم بوذات عالیقدر ایله مقدما بیمزده پك چوق الفت ومودت اولدیغی حالده عسکرلری اول الفت مبدل عداوت اولدی بوحالك اصلاحنی یعنی مودت قدیمه مزك اعادهسنی رجا ایدرم دیر پادشاه قاضینك یوزینه باقوب یایحیی امور سلطنتك تشویشی ندما وخواصك بربرلریله منافرتندن نشأت ایده کلدیکنی بیلورسك لایق اولان بویله اختلافاتی اورتهدن قالدیرمقدر دیدکده یحیی بنم بوذاتله محبتم اولکی کبی ثابت ومقرردر لکن کندوسی بنم سزك حضوریکزده اولان اشبو قدر ومنزلتمی کوردکده مبادا برکون کندوسنه خاطرمانده اولوبده حضور عالیکزده قدح ومذمتی باینده بعض کلمات ایراد ایدرسدم سزك میانکزده عداوت قدیمه وار ایدی دیو کلامه التفات اولنمامق ایچون شمدیدن بویله برتدبیره سالك اولدی ظن ایدرم مع هذا انك طرفندن بنم حقمده هرنه مرتبه جفا صادر اولسه ینه سزك حضوریکزده مساویسندن بحث ایتمیه جکمی شمدیدن تأمین ایلرم جوابنی ویرمسیله پادشاه وزیر مومی الیهه طوغری سویله غرضك بومی ایدی دیوب اول دخی تصدیق ایتکله حقیقت حال میدانه چیقار . یحیی بن اکثمك محبوب دوستلقدن بشقه برتهمتی یوغیدی دیرلر . وفاتی (۸۵۷ م و ۲۴۳ ه) تاریخنده در . مخبرلرندن برذات مومی الیهی رؤیاسنده کوروب حالك نصلدر دیو صوردقده جناب حق بنی دار دنیاده مشتهیات نفسکی بنم عبودیتمه نیچون قارشدیردك ونیچون

کوزل قوللق ایتدك دیه‌رك توبیخ ایتدیکی زمان یارب بو قصور (انی لاستحیی ان اعذب ذاشیبة بالنار) حدیث قدسیسنه اعتمادمدن نشأت ایتدی دیدم اولوقت حضرت پروردکار یا یحیی پیغمبرم طوغری سویلش بنده سنك جرم وعصیانکی عفو ایلدم بیوردی جوابنی ویرر .

§

﴿ یحیی ﴾ برمکی — خراسان ولایتی اشرافندن (برمك) نامنده بر بنك مخدومی اولان (خالد) ك صلبندن دنیایه کلمشدر کنیه‌سی ابو الفضل در پدری خالد دولت عباسیه‌نك حین تشکیلنده پك چوق خدمتلری وقوعبولدیغندن (ابو العباس سفاح) طرفندن وزیر اتخاذ ایدلمش واشبو یحیی دخی (هارون الرشید) ه خواجه اولمش ایدی .

هارون تخت خلافته کچدکده خواجه‌لکنی رتبهٔ وزارته تحویل ایله قدر واعتباریني بردرجهٔ نامتناهیه‌یه ایصال وکندوسی ایسه شان وزارتی بحق محافظه‌یه‌حصر اشعال ایدوب بین الانام عقل وعدالت ورشد وسخاوت ایله فوق العاده برحسن صیت استحصال ایلدی . جود وسخاسی حقنده نیجه نیجه نوادر حکایات واردر . (هرون الرشید) برمکیلره غضب واوغلی جعفری قتل ایتدیکی صره ده بونی دخی دیکر اوغلی فضل ایله برابر (رقه) زندانده حبس ایتمشیدی (٨٠٥ م و ١٩٠ ه) تاریخنده اوراده مقتولاً ویا حلول اجل موعودیله یتمش یاشنده وفات ایلمشدر . وفاتندن صکره قویندن چیقان برکاغد ده (مدعی ایلرو کیتدی مدعی علیه کلمك اوزره‌در قاضی حکم عدلدر شاهده محتاج دکلدر) عباره‌سی کورلمش وکاغدی رشیده کوسترد کلرنده اوکون اخشامه قدر آغلامشدر .

سخاوتنه دائر یاز یلان حکایات جمله‌سندن اولمق اوزره برکون اسحق بن ابراهیم الموصلی نام فاضل مومی الیهك حضورنده فقر واحتیاجنی بیان ایلدکده (یانمده پاره یوق فقط فلان ذات بکا برهدیه ویرمك استر بن سنك جاریه‌کی استه‌یه‌یم سکا کلوب طالب اولدیغی زمان صاقینوب اوتوز بیك التوندن اشاغی ویرمیه‌سن) دیر وایرتسی کون معهود ذات کلوب جاریه‌یی کوجله یکرمی بیك التونه آلوب یحیایه تقدیم ایدر آندن صکره اسحق تشکره کلوب یکرمی بیکه ویردیکنی سویلدکده (نیچون اوتوز بیك ویرنجه‌یه

قدر طیانمدك آل جاریه‌یی ده سكا ویره‌یم وار ضرورتكی دفع ایله) دیو جاریه‌یی دخی احسان علی الاحسان اوله رق كندوسنه اعاده ایلر ٠ یحیی (اوچ شی صاحبنك عقلنه دلالت ایدر — هدیه — مكتوب — رسول) دیمشدر ٠ برمكیلرك انقراضندن صكره بعض كیمسه‌لر بونلرك بوقدر لطف و احسان وعرفانلریله برابر انقراضلرینه سبب ندر دیو (بزر جمهر) دن سؤال ایتدكلرنده مومی‌الیه (النوم الغدواة و شرب العشیاة) دیمشدر ٠

§

﴿ یحیی بن حبش ﴾ — حكمای اسلامیه‌دندر لقبی اولان (شهاب الدین) كلمه‌سنه نظر بیوریله ٠

§

﴿ یحیی ﴾ بن زیاد — كنیه‌سی ابو زكریا شهرتی (فراء الدیلمی) مسقط رأسی كوفه اولوب (٨٢٢ م و ٢٠٧ ه) تاریخنده مكه یولنده وفات ایلمشدر ٠

فنون ادبیه‌نك ضبط و قواعد و ربط شواردنده سعی بلیغ ایدن ائمهٔ مشهوره‌دندر فن نحو ولغت وفقه ونجوم وطب و اشعار و سائره ده عصرینك برنجیسی ایدی خلیفهٔ مأمون زمانده بغداده كلوب مشار الیهك مخدوملرینه خواجه تعیین اولنمش وامر خلیفه ایله (كتاب الحدود) ی ایكی سنه ده سرایده تخصیص ایدیلان اوطه‌ده تألیف وصكره (كتاب المعانی) یی تصنیف ایلمشدر ٠ نقله كوره مذهب اعتزاله براز میلی وار ایمش ٠

§

﴿ یحیی ﴾ القرطبی — اندلس علما و شعرای بنامندن بر ذاتدر اندلس دولت اسلامیه‌سی تفرقه سببیله نیجه فلاكتلره اوغرایوب نهایت (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ه) تاریخنده دوچار ورطهٔ انقراض اولدیغی زمان مومی الیه برحیات ایدی اعدا قرطبه‌یی دخی استیلا ایتدكده بر چوق خاندان وعلمای مملكتله بودخی اخذ وحبس اولنوب بر چوق اشكنجه‌لردن صكره ینه صالیوبرلمش یاخود كندوسی برتقریب فرار ایلمش ایدی ٠

فجائع واقعه‌یی مبین وموضح برقصیدهٔ طویله‌سی واردر ومطلعی شویله‌در٠

﴿ قصيده ﴾

لكل شئ اذا ماتم نقصان
فلا يغر بطيب العيش انسان

هى الامور كما شاهدتها دول
من سرة زمن ساءته ازمان

و عالم الكون لايبقى محاسنه
ولا تدوم على حالٍ لها شان

يمزق الدهر منا كل سابغة
اذا نبت مشرفيات وخرصان

و تنتضى كل سيف للفناء و لو
كان ابن ذى يزنٍ والغمد غمدان

§

﴿ يحيى افندى ﴾ — طربزون قاضيسنك اوغلى و سلطان سليمان حضرتلرينك سود برادريدر سلطان مشار اليه حضرتلريله درسعادته كلوب طريق علميه يى ترك و يومى التمش اقچه وظيفه ايله اختيار تقاعد ايتمشدر طب وهندسه وحكمت كبى علوم عاليه‌ده يد طولاسى اولدقدن بشقه اويسى اولەرق علوم باطنه‌ده دخى كمال و كراماتى تسليم كردهٔ ارباب حقيقت ايدى . وفاتى (١٥٣٠ م و ٩٣٧ ﻫ) تاريخنده وتربه‌سى بشكطاش اوستنده دكزه ناظر برمحلده در .

§

﴿ يحيى ﴾ افندى — عصرينك علامه‌سى برفاضل ذيشان اولوب سلطان مراد حضرتلرى شهزاده‌لرينه خواجه‌لك ايتمش ورتب علميه‌يى دور ايدرك (١٥٩٨ م و ١٠٠٧ ﻫ) تاريخنده صحن صحراى جنانه قدم باصمشدر . زمانىنده نوعى افندى نامیله ياد اولنور واثار علميه وشعريه‌سندن استفاده ايديلور ايدى . علم كلامده (محصل الكلام) نام متن متين بونكدر شمس الدين فنارئ رسالهٔ قدسيه‌سنه برشرحى وخواجه زاده‌نك تهافت حاشيه‌سنه وحاشيهٔ هياكل النور واوائل المواقف وتلويح وهدايه ومفتاحه

تعليقاتى وخيلى رسائلى واردر فصوص الحكمى دخى امر سلطان مراد خانى ايله شرح ايلدى .

سلطان مشارالیه امور دولتده اکثریا مومی الیهی مستشار اتخاذ بیورولر ایدی حتی منصب صدارت ایچون سنان پاشا ایله فرهاد پاشادن قنغیسنك ترجیحی حقنده بر قاچ دفعه مذاکره و مکاتبه جریان ایدوب سلطان مراد سنان پاشانك رجحانني بالاستخاره بیان ایلدکده خواجهٔ مشارالیه رؤیا کز شیطانی اولمق کرك زیرا عندالعقل والشرع ممکن دکلدر جوابنی کوندرمکله فرهاد پاشا ترجیح ونصب وتعیین اولندی . بونکله برابر از چوق هیچ بر کیمسه دن پاره وهدیه آلماز وقاضیلك استمز ایدی .

§

﴿ يحيى افندى ﴾ — علمای رسومدندر . عمری سکسانه قریب برزمانده اناطولی وروم ایلی قاضیعسکری ومکهٔ مکرمه قاضیسی اولدی . مومی الیه حکم مجنون صدارتله وجودنده بر حرکت تخییل واغیاردن خالی برکونده پازارلغی پیشیردیکی جاریه ایله یالان کرچك مسئله یی تحلیل ایدرك نائل مرام اولور ایسه ده سنی یتمش اولان زوجه سی کناردن وقوعاتی کوزه دوب تنور حسد ورقابتی قیزدیرمش اولدیغندن او کیجه بیچاره قزی آتشده کباب ایدوب قوجه سنه جاریه کزی پیشیردم استدیککز طرفندن تناول ایده بیلورسکز دیه تقدیم ایلمش وزوالله قاضی افندی بویله بر جنایته نصل حکم ایده جکنی شاشیروب همان خبیثه یی بوشامشدر .

افندیٔ مومی الیه (١٦٠٤ م و١٠١٣ ه) تاریخنده مکهٔ مکرمه قاضیلکندن انفصالاً درسعادته کلور ایکن اق دکزده سفینه لرینه روم قورصانلری رامپه وسفینه ده بولنان حجاج ایله محاربه ایدوب حجاجك برچوغنی شهید ایلدکلری صره ده کندوسی دخی برچوق تعلقاتیله برابر جام شهادتی نوش ایلمشدر .

§

﴿ يدو ﴾ — ژاپونیا دولتنك مقر اداره سیدر . نیفون اطه سنده یدو کورفزینك شمال غربی انتهامی وجنوب شرقی سواحلی اوزرنده دوری تقریباً یتمش کیلومتر ویه بالغ برشهر اولوب بر ملیون بشیوز بیك نفوسی

حاویدر . ازقه ومحلاتی وابنیه‌سی غایت کوزل ایسه‌ده اولری اخشابدن اولدیغندن درونده یانغین چوقجه وقوعبولور ومکملیت فوق‌العاده‌به مالك اولان کتبخانه وتأسیسات سائره‌سی اورو پالیلر بینده ثنا اولنور . (۱۸۵۵ م و ۱۲۷۲ ه) تاریخنده (یدو) برحرکت ارضه طوتیله‌رق اشبو داهیهٔ دهشتفزا ارەسنده یوز بیك خانه خدنك خرابی یه هدف واوتوز بیك کشی محو و تلف اولمشدر .

§

﴿ یراسه ﴾ خفاش — حیوانات لاحمه شعباتندن وذات الایدی الجناحیه‌دن لیلی برحیواندر بوحیوان هرنقدر طیور فاملیاسنه منسوب ایسه‌ده باشلوجه برطاقم علایم ممتازه‌سی دخی واردر برنجیسی کوکسنده‌ایکی ممه‌سی اولور ایکنجیسی ایکی بیوك قولاغی بولنور اوچنجیسی قوشلر کبی منقاری اولیوب عادتا آغزی وغایت حاده دیشلری کوریلور دردنجیسی توکی قوش توکی کبی اولیوب حریری‌اولور واطراف قدامیه‌لرنده واقع باش پرمقلری مستثنا اولەرق دیکراوزون ویکدیکرینه برغشاء عریض ایله‌ملاصق اولان پرمقلری قنادلرینی تشکیل ایدر . یراسه‌نك قوهٔ لامسه‌سی توکلری واسطه‌سیله حاصل اولدیغندن کور وصاغر ایدلدیکی حالده برطار محلده کورر وایشیدر کبی هیچ بر طرفه چارپمقسزین طیران ایده‌بیلور ودیشیسی حیض کورر وایام شتایی کاملاً اویخوایله کچوروب بهار کلدیکی کبی اویانور میدانه چیقار .

یراسه‌نك (وامپیر) نامنده اولان بیوکلری قان ایله تغذی ایلدکلرندن آچقده ومزارلق‌واورمان ایچلرنده‌یاتوب اویویان حیوان وانسانلرك اوزرلرینه بغتة آتیلوب درحال قانني امکه باشلادیغی چوق دفعه وقوعبولمشدر . واقعا وامپیرلرك‌قان امه‌سیله اولن یوغیسه‌ده‌امدیکی‌یرده شدید برعفونت براقدیغندن مخاطره‌لی عد اولنور .

§

﴿ یرقان ﴾ صاریلق — جلدلوننك صرارمسیله‌بیلنور برمرضدر بومرض صفرانك مادهٔ ملونه‌سنك قانه قارشمسندن نشأت ایدر . بعض انفعالات نفسانیه‌ده ووجوده طاری اولان بعض تکدراتده و برکونه فساد

عضوی اولمقسزین مجاری صفرائیه ده تشنجات وقوعنده صفرا فوق المعتاد افراز اولنمغله وبعضاً دخی افراز اولنان صفرانك مقداری مندفع اولاندن فضله قالوب بوفضله امتصاص مناسبتیله قانه قارشمغله صاریلق حاصل اولور . برشیئه غضبلنمقدن ویاخود برشیدن خوف ایتمکدن ناشی ظهور ایدن صاریلغه یرقان اصلی وبرمرض کبددن حصوله کلان صاریلغه یرقان عارضی تعبیر ایدرلر . یرقان عارضی افرازات صفرائیه‌نك منقطع اولمسندن ویاخود صفرانك اندفاعنه مخصوص اولان مجرانك تضیقندن نشأت ایدر . صاریلق هرنقدر دائما اغر اغر تکون ایتمکده ایسه ده بعضاً بر انفعال نفسانئ شدید ویا بر وجع شدیدی متعاقباً بردن بره دخی ظهور ایلدیکی واردر .

صاریلق وهلهٔ اولیده چهره ده نمایان اولوب بعده طبقهٔ منضمهٔ عینیه ده ظاهر اولهرق اورادن دخی انفه وجبهه یه منتشر اولدقدن صکره بالتدریج بتون وجودی استیعاب ایدر . صاریلق بعضاً عمومی وبعضاً خصوصیدر بوعلتده لون دائما برسیاق اوزره اولیوب کاه عادی صاری وکاه اچیق صاری ویشیمتراق وسیاهمتراق دخی اولور وجلدده راحت وحضوری سالب برحکه بولنورکه اشبو حکه دخی اوردهٔ شعریه ده مادهٔ صفرائیه‌نك وجودندن نشأت ایدر . بومرضده فم آجی ولسان یابس وکلمات کسیك کسیك ومعده ده عدم اشتها وعطش اولور وبولده نقصان وکثافت ورنکنده قرمزیلق وقویی صاریلق کوریلور ومادهٔ غائطه دخی اون طبیعیسنی غائب ایدرك کول رنکنی آلور . مادهٔ غائطه‌نك بویله برنك کسب ایتمسندن صفرانك اثنی عشر باغرصاغنه مرور ایتمدیکی استدلال اولنمقده در .

یرقان اصلی حمی ایله موافقت ایتز حمی ایله موافقت ایدن یرقان جهاز صفرائیه‌نك بعض کونه آفتنده ظهور ایدر که اولوقت عرض وکبدك بر آفتندن عبارت دیمك اولور .

صاریلق اولنلرك اشربهٔ حامضه استعمال ایتملری ومقعده سولك طوتملری

و صاریلق کثرت دمدن نشأت ایتمش ایسه برایکی فصد وتشنجی ایسه افیون استعمال ایتملری ایجاب ایدر .

§

﴿ یزد ﴾ — عجمستانده فارس ایالتنده برشهردر قومصال ووخیم الهوا برواسع صحرا اوزرنده اولوب اصفهانك جنوب شرقیسندن ۲۳۰ کیلومترو مسافه ده واقع واکثریسی مجوس اولمق اوزره اوتوز بیك نفوسی جامعدر . شهر برطرز نامرغوبده بنا اولنمش اولدیغی کبی برطاقم خرابه‌زار ایله‌ده مملودر وکرمان ومشهد واصفهان ایله جسیم معاملات تجاریه‌سی واردر . ایپك پموق صوف حریر منسوجاتی ودوه توکندن شال معمولاتی والتون وکموش قادین زینتلری شایان رغبتدر . بیاض اسلحه و سائره‌یه مخصوص کارخانه‌لری دخی بولنور .

§

﴿ یزدانیار ﴾ — اصل اسمی حسین بن علی و مسقط رأسی (ارمو) در . بوذات علوم ظاهره ومعاملاتده شیخ‌الاسلام دینمکه شایان بر شیخ معارف نشان اولوب فقط تصوفده برطریقهٔ مخصوصه‌سی اولدیغندن شیخ شبلی وامثالی بعض مشایخ کرام انکار ایدرلر و یزدانیار دخی مشایخ عراقك اکثریسنك سوزلرینی بونلر حقك اسرارینی نااهله سویلیورلردیه‌رك رد ایدر و بو ردم کندولرینك اوزرینه کمال غیرتمندر یوخسه انلرك سادات واهل عنایات کسه‌لر اولدیغنی بیلورم دیر ایدی . (معرفت حق سبحانه وتعالی حضرتلرینك وحدانیتی کوکلده تحقق ایتمکدن عبارتدر) (محبتك اصلی موافقتدر محب شول کسه‌یه دیرلرکه اول کسه محبوبنك رضاسنی جمیع اشیانك اوزرینه ترجیح ایده) سوزلری مشارالیهك کلمات حکمت ایاتندندر .

§

﴿ یزدجرد ﴾ اول — ملوك ساسانیاندندر (۳۹۹ م) ده جلوس ایدوب یکرمی برسنه سلطنت سورمش ونهایت‌طوتمق‌ایچون تعقیب‌ایلدیکی برآتك تکمه‌سیله هلاك اولمشدر . غایت جاهل وفقط طریق خدعه ومظالمده کامل برآدم ایدی . خرستیانلق عالمنه اینجه اعانه‌سی اولمشدر .

﴿ یزد جرد ﴾ ثانی — ساسانیاندن بهرام خامسك اوغلی وخلفیدر (٤٤٠ م) تاریخنده تخت حکومته اوتوروب اون یدی سنه حکمدارلق ایتدی و آیین مجوسده زیاده تعصب کوسترمدی. علی روایة طاغستانده تیور قپویه سد یاپدیران اشبو ایکنجی یزد جردر.

﴿ یزد جرد ﴾ ثالث — ساسانیاندندر (٦٣٢ م و ١١ ه) تاریخنده جلوس ایدوب بش سنه صکره اسلامك هجومیله قادسیه محاربه سنی وپای تختی اولان مداین شهرینی غیب ایتدی و (٦٤١ م و ٢١ ه) تاریخنده محاربهٔ مذکوره‌نك آجیسنی چیقاره‌یم دیر ایکن (نهاوند) ده بر بیوك هزیمة دهادوچار اولوب همدان واصفهان و خراسان وسائر ممالکی دخی الندن چیقدی و (٦٥٢ م و ٣٢ ه) تاریخنده حضرت عمرك وفاتنی فرصت اتخاذ ایدرك بردها طاو راندیسه‌ده بو سفر بتون بتون پریشان و (مرو) ده النجا ایتدیکی بر دکرمانجینك خانه‌سنده البسه‌سنه طمعاً اعدام اولنمغله غوغای جهاندن قورتلدی.

اشبو یزد جرد اوائل سلطنتنده اوغلی بهرامی حرم دائره‌سنك مناسب اولمیان برمحلنده کورمسیله قپوجی یه اوتوز قامچی اوروب عزل ویرینه دیکربنی تعیین ایلمسنی بهرامه امر ایتدی وبهرام دخی هنوز اون اوچ یاشنده اولدیغندن پدرینك قپوجی یه غضبنك وعزل وضربنك سببنی بیله‌میه‌رك امر ینی اجرا ایلدی مؤخراً ینه اول محله واردیغنده ایکنجی قپوجی کوکسندن طیانوب اکرسنی بوراده بردها کوره‌جك اولورسه‌م اوتوز قامچی اولکی قپوجینك بیدیکی قامچیلره واوتوز قامچی دخی بنم بیه‌جکم قامچیلره مقابل سکا التمش قامچی اورورم دیمسیله یزد جرد خط ایدوب قپوجی یه خیلی احسانلر ایتدی دیو حکایه ایلرلر.

§

﴿ یزو ﴾ — ژاپونیا دولتی اداره‌سنده جسیم براطه‌در شمال‌شرقیده تراقای وجنوبده نیفون اطه‌لری ایله محاطدر طولاً ٥٦٠ عرضاً ٤٥٠ کیلومترو اتساعنده اولوب کرسیسی (ماچاین) شهریدر. نیفون اطه‌سندن برشعبهٔ نهریه‌ایله وسانغار بوغازی واسطه‌سیله افتراق‌ایدر وسواحلی تصادم

امواج اثری اوله‌رق بر قوس هیئتنی کوسترر . ذروه‌لری قار ایله مستور برچوق جبال مرتفعه‌سی وبرقاچ دخی آتشفشان طاغلری واردر ومشتمل اولدیغی ایالات ایچنده ممتازلری جنوب غربیده کائن (ماچای) (هاقودادی) ونفس یزو ایله آینوس بلده‌لریدر .

اشبو اطه اون یدنجی عصردنبرو معروف اوله‌رق (١٦٢٠ م‌و ١٠٣٠ه)ده ژرون دوآ نژه‌لی نام جزویت طرفندن کشف اولندی . فلمنکلر بورایه (١٦٤٣ م) وروسلر (١٧٣٩ م) تاریخلرنده آمد وشده باشلامشلردر .

§

﴿ یزید ﴾ بن معاویه — ملوك امویه‌نك ایکنجیسیدر (٦٧٩ م و ٦٠ه)تاریخنده تلویث تخت سلطنت ایدوب برسنه صکره کوفه‌ده امام حسین رضی‌الله‌عنه حضرتلرینی شهید ایتدیردی وقعهٔ دلسوز کربلا خبری مدینهٔ منوره‌یه‌واصل اولور اولماز اهالی یزیده اطاعتدن خروج وشام طرفندن والی بولنان (عثمان بن محمد ابی سفیان) ی ارالرندن اخراج ایلدکلرندن یزید خبا تمزید(مسلم بن‌عقبه)بی عسکرله مدینه اوزرینه کوندروب ظفر بولدقده اول بلدهٔ مبارکه‌یی دلخواهی وجهله اوچ کون یغما ایتدیردی (اشبو جنکده قریش ومهاجرین وانصاردن یدی یوز کشی ووجوه موالی وسائر اسمی نامعلوم کیمسه‌لردن اون‌بیك آدم قتل اولندیغی وبیك نفر مخدراتك بکری ازاله ایدلدیکی مرویدر . بعده مسلم مکهٔ مکرمه‌یی دخی مدینه‌یه همحال ایتمك اوزره یوله چیقدیسه‌ده خلال راهده جانی دخی برابر چیقدیغندن یزیدانك یرینه (حصین بن النمیر)ی کوندره‌رك مکه‌ده (عبدالله بن الزبیر) حضرتلرینی قرق کون محاصره و بیت شریفی منجنیقلرله تخریب واحراق ایتدیردی (اول وقت کعبهٔ مکرمه‌نك استاری وسقفی واسمعیل علیه السلام ایچون قربان اولان قوچك سقف کعبه‌ده محفوظ بونوزلری محترق اولمشدر) بعده یزید پلید کبرمکله مرقوم (حصین) ابن زبیره (آره‌ده مقتول اولنلرك دم ودیتلری دعواسندن فراغت ایده‌لم وابتدا بن بوراده سکا بیعت ایدوب صکره برابر شامه کیده‌لم) دیو خبر کوندردیسه‌ده ابن زبیر راضی اولمدیغنه بناء حصین شامه دونوب کیتدی . و ابن زبیر صکره کیتمدیکنه پشیمان اولدی . یزید اوتوز سکزسنه عمر سوروب (٦٨٣ و م ٦٤ ه) تاریخنده

صفحهٔ عالم زندکانیدن رفع وجود خبائث آلود ایلمشدر مدت تسلطی
اوج سنه والتی آیدر چوق قیللی فاسق وکولوب اوینامغه حریص برمنافق
اولوب اناسی بنی کلب قبیله‌سندن ایدی . حکایه ایدرلرکه برزمان (عبدالله
بن جعفر الطیار) حضرتلری شام شریفه تشریف بیورمش ویزید بن معاویه
ولی عهد بولندیغی حالده مخصوصاً زیارتنه کلوب کورشمش ایدی بوائناده
مرقوم عبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینك برابر کنتوردیکی (عماره)
نام جاریه‌نك حسن وآن وصداو نغمات جانفزاسنی کورمکله دلبند ووصاله
آرزومند اولور وکندوسنی ضبط ایده‌میه‌جك بر درجه‌یه کلور ایسه‌ده
پدری معاویه‌دن قورقوسندن سسنی چیقاره‌مز واره‌دن براز زمان‌کچوب
پدرینك وفاتیله کندوسی تخته جلوس ایلدکده همان جاریهٔ مزبورینك
الده ایدلمسی چاره‌سنی تصوره باشلایوب کیفیتی اعتمادی اولان مقربلرینه‌آچار
وانلر دخی حضرت عبدالله ابن عم رسول اللهدر صلی‌الله علیه وسلم
واغنیای امتندندر اکا جاریه‌کزی ویررمیسکز قاچ غروش استرسکز دیمك
اولمز و بو یله‌لکله ایش بتمز خصوصیله پدر یکزك انك حقنده اولان رعایتی
معلومکزدر مکرکه بردسایس آدم واسطه‌سیله ودسیسه‌ایله الهکزه‌یله دیه‌لری
اوزرینه غایت خدعه‌کار برآدم تدارك وبرچوق اچه‌لر بوچه‌لر اعطا ایدوب
مدینهٔ منوره‌یه کوندررلر خدعه‌کار مرقوم زنکین ومالدار برتجار قیافتیله مدینهٔ
منوره‌یه عزیمت وعبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینك قوناغی جوارنده برقوناق
استیجار واقامت ایدر وایرتسی کون عبدالله حضرتلرینه عراق اهالیسندن
برتاجر کلمش واشیاسنی صاتمجه‌یه‌قدر سایه‌کزده وحمایه‌کز التنده بولنمق ایچون
شوراجقده بر خانه طوتمش دیدرتیر وعبدالله حضرتلری دخی بو سوزدن
ممنون اولوب اکرام ایدلسنی آدملرینه امر ایدر وبر دفعه دخی برمجلس
مستحسن ترتیب ایتدیروب رعایةً تاجر عراقی‌یی دخی دعوت ایلر تاجر مجلس
مزبورده عمارهنك خوب ادا ونغمات دل اراسنی کوردکده عقلی باشندن
کیدوب دریای حیرته طالمسی اوزرینه عبدالله تلطیف ومطایبه قصدیله
بو بزم عمارهنك مثلنی کورمشمیسك وقاچ غروش بها تقدیر ایده‌بیلورسك
دیوب مرقوم دخی یاسیدی بن تجارم جاریه اخذ واعطا وقیمتنی بیلم

فقط بونی زه‌ده بولسه‌م هیچ طورماز اون بیك درهم بها ایله آلور ایدم دیدکده عبدالله حضرتلری ینه لطیفه اوله‌رق بنده اون بیك درهمه سکا صاتدم وحریف دخی بنده قبول ایتدم دیر وایرتسی کون اون بیك درهمی کوندروب جاریه‌یی ایسترحضرت عبدالله هرنقدر بن سکا لطیفه ایتدم‌ایدی هیچ بویله برجاریه دنیا طلوسی ماله بیله صاتیلورمی وبکا یاقیشورمی دیر واقچه‌یی رد ایدر ایسه‌ده حریف سنك مرادك لطیفه ایمش لکن بنم مرادم جدیدر وبیعده جد وهزل مساویدر وبوجاریه بنم مالم اولدیغندن بوندن صکره سکا حلال دکلدر دیه‌رك اصرار ایلر بونك اوزرینه حضرت عبدالله سن نه فنا مسافر ایمشسك بکا بوندن بویله بردرد اوله‌مز دیوب وجاریه‌یی اوچ بیك التون صرفیله تجهیز ایدوب حریفه‌تسلیم ایدر وحریف کمال مسرت وجاریه ایله شام شریفه کیرر ایکن یزیدك جنازه‌سی چیدیغنی کورمکله حیرتده قالوب بر از صکره کیفیتی خلفی (معاویهٔ صغیر) ه اخبار ایلدکده معاویه‌الدیغك مال وجاریه‌سنك اولسون سنی بردها بوراده کورمیه‌یم دیمسیله حریف جاریه ایله ینه مدینهٔ منوره‌یه دونوب ماجرایی عبدالله بن جعفر الطیار حضرتلرینه بیان وعفوینی استرحام ایلر وعبدالله دخی فوق الغایه ممنون اوله‌رق جاریه‌یی آلوب مرقومه برچفتلك باغشلار.

§

﴿ یزید ﴾ ابوخالد — عراقین والیسی حجاج طرفندن خراسان والیسی اولان ودها برقاچ والیلکرده بولنان مشهور مهلب بن ابی صفره‌نك اوغلیدر پدری مومی الیه خراسان والیلکنده وفات ایلدکده وصیتی اوزره اشبو یزید والی اولمشیدی لکن حجاج یزیده کوردیکی اثر رشد ودرایته ومنجملر طرفندن (سنك یریکه یزید اسمنده بری والی اوله‌جقدر) دینلدیکنه بناء عزل وخذلانه قالقیشوب عاقبت‌موفق اولدی وبعدالعزل حبس واشکنجه ایتدیردیسه یزید محبسدن فرار وحجاجك وفاتندن صکره ملك سلیمان بن عبدالملك سایه‌سنده تکرار ینه خراسان والیلکنده قرار ایتدی مؤخراً جرجان وطبرستانی فتح ایدوب عراقه توجه ایلدکده ملك مشار الیهك وفاتی مناسبتیله اعداسی فرجه یاب اقبال اولدقلرندن مومی الیهی ینه عزل ایدرك قید وبند ایله عمر بن عبد العزیزه کوندردیلر یزید بوراده دخی

برمدت حبس اولنوب مؤخراً بصره‌یه فرار ودعوای استقلال نقطه‌سنده اصرار ایلدیسه‌ده عمر بن عبد العزیزدن صکره ملك اولان یزید زماننده اوزرینه عسکر کوندریله‌رك نجه محاربالله اخذ وقتل ایدلدی .

روایت ایدرلرکه حجاج بونی حبس ایتدیکی زمان هر کون یوزیك درهم کسمش ایدی یعنی هر کون یوز بیك درهمی تأدیه ایدر ایسه اشکنجه اولنمز ایتزایسه اولنور ایدی هر کون برشاعر مدحنی مشعر برقصیده ایله نزدینه کلدکده یزید اوکون ایچون حاضرله‌مش اولدیغی یوز بیك درهمی اکا احسان ایدوب اشکنجه‌یه قاتلانیر بوخبر حجاجه واصل اولدقده حضورینه کتوروب بودرجه جود وسخاسندن سؤال واستغراب وبعدما اشکنجه اولنمامسنی تنبیه ایدر مومی‌الیه وکرك خاندانی ارکانی زمانلرنده جود وسخا جهتیله شهرتبخش اقطارجهان اولدقلرندن دولت عباسیه‌ده سخا ایله معروف آل برمکه مقابل بونلره دخی برامکهٔ بنی امیه اطلاق اولنور ایدی .

§

﴿ یزیدی ﴾ — موصل ایله خابور نهری اره‌سنده مسکون اهالی‌یه ویرلمش برنامدر بونلر سنجار طاغلرنده وحلب بغداد دیاربکر وروان حوالیسنده دخی بولنورلر وایکی یوز بیك قدر تخمین اولنورلر بعضیلری بدوی ایسه‌ده اکثریسی متوطندر واسلامه محبتلری آز وشرابه انهماکلری چوقدر . یزیدیلرك بری خیر دیکری شر اولمق اوزره ایکی مبدأ طانیوب مبدأ شر اعتقاد ایتدکلری شیطانك نهایت برکون سماده غیب ایتدیکی درجه‌یه ینه نائل اولمجغنی زعم ایدرك ملك طاوس نامیله پرستش ایتدکلری و بومذهبه مقدما (شیخ فخر) نامنده برمذهبسزك تشویقیله صابدقلری وکندو میسانه‌لرنده (جلده) نامنی ویردکلری برکتابه معتقد بولندقلری ایشیدلمشدر .

یزیدیلر (۱۸۳۸ م و ۱۲۵٤ ه) تاریخنده دولت علیهٔ عثمانیه طرفندن تأدیب وقمع اعظملری محو ایدلمشیدی .

§

﴿ یسار ﴾ البصری — اتباع سنن سیدالمرسلین واقتداء طریقهٔ اصحاب کرینده بدرقهٔ رهبر اولان حسن البصری حضرتلرینك والد

ماجدی ابی الحسن حضرتلرینك لقبیدر ملك یمین و بندهٔ فرمان برادر زیدبن ثابت الانصاری رضی الله عنه ایدی حسن البصری حضرتلری طوغدیغی زمان امهات مؤمنیندن زوجهٔ حبیب اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم (ام سلمه) رضی الله عنها حضرتلری بعضاً مه ویررلر ایدی ٠
مشار الیهك طلاقت لسان وفصاحت زبان وعذوبت بیانی اول شیرك جلهٔ اثارندن اولدیغنده شبهه یوقدر ٠
یسارنواحیٔ عراقدن میسان نام بلده‌ده اسیر اولمشیدی ٠
ملوك امویه وعباسیه زمانلرنده اوتوز اوچ سنه کوفه‌ده سجاده پیرای مسند شریعت اولان محمدك پدری عبدالرحمن ابی لیلی‌نك لقبی دخی (یسار)در ٠ بوذات علم فقهی شعبیدن اخذ ایلدی وسفیان ثوری دخی محمددن الدی ٠

§

﴿ یسارالکواعب ﴾ — حماقتله مشهور برعبد زنکیدر بوعرب غایة الغایه چرکین وعجیب الهیئة اولدیغی حالده زن‌دوستلغه مجبور اوله‌رق نره‌ده برکوزل قادین کورسه قانجه صفت آرقه‌سنه طاقیلور وزنان ماهیتنی بیلدکلری جهتله کولیشوب اکلنمکه باشلادقلرنده بونازنین کندوسنه آشفته وحسن بهاسنه فریفته اولدقلری معناسنی چیقاررایدی برکون افندیسنك حرمی دخی اعجوبهٔ شکلنه باقوب ضروری کولدکده یسارسیده سنك دخی کندویه دلداده اولدیغنه حکم ایدرك و (بشقه‌لرینه پك‌ده تنزل ایتزایسه‌مده مادام‌که کندوسیده مدر آنی وصالدن محروم ایتمك لایق دکلدر) دیه‌رك برکیجه کیدوب فراشنه ظلمت انداز عبوست اولور بیچاره خاتون بردن‌بره نه‌یه اوغرادیغنی بیله‌مزایسه‌ده بورنه‌کلان روایح کریهه‌دن زبونه کیم اولدیغنی اکلادقده (طور بقایم وجودك پك قوقیور کیده‌یم براز عطریات کتوره‌یم) دیه‌رك قالقار و بر استره کتوروب فقرانك ذکرینی دیبندن کسر ٠

§

﴿ یشحب ﴾ —(یعرب) کله‌سنه نظر بوریله ٠

§

﴿ یشیم ﴾ — چاقاق طاشی ناملیاسندن بر طاشدر بعضاً مخلوط اولنده

وبعضاً صاری ویشیل وقرمزی رنك ایله ملون عقیق صورتنده وطمرلری قان رنکنده اولور سجلیا قطعه‌سی برچوق یشیم معدنلریله مالامالدر وسیاده چیقان یشیل وقویی منکشه رنکلی وچبوقلی یشیملر غایت مرغوب ومعتبردر پروسیاده (رن) نهری جوارنده کائن (بون هولدر) یشیمی صاری اولوب انکله برطاقم قوطی ومهرلر اعمال ایدرلر . وفیل دیشنه مشابه اولان ونادر بولنان بیاض یشیمی زیاده قیمتلی طوتارلر .

§

﴿ یعرب ﴾ یاخود (یمن) — جمیع شعوب یمنك پدری اولان وابتدا عرب عاربه‌دن اخذایله عربی‌یی تکلم ایدن (قحطان) بن هود علیه‌السلامك اوغلی وخلفیدر بوذات (٣٥٢٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یوز التمش سکزسنه مقدمنده پدرینك یرینه جلوس ایدرك برمدت صکره وفات ایلدکده یرینه اوغلی (یشجب) اوتوروب عمیلری (جرهم) ی حجازده (حضرموت) ی نامنه منسوب اولان ولایتده و (عمان) ی کذلك نامنه نسبت اولنان ولایتده وسائرلرینی دخی بولندقلری محللرده مستبداً ابقا ایلدی مأرب شهر وسدینی تأسیس ایدن عبد شمس یاخود (سباء) اشبو یعربك حفیدی یعنی یشجبك اوغلی وخلفیدر وملوك حمیریه‌نك ابتداسی اولان (حمیر) و (کهلان) دخی (سباء) ك مخدوملریدر . بونلرحقنده دها بشقه اقوال دخی واردر .

(سباء) (مأرب) کلمه‌لرینه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یعقوب ﴾ علیه‌السلام — اسحق علیه‌السلامك اوغلیدر اقبی اسرائیلدر بنی‌کنعانه بعث بیورلدی بعد وفاته کلان پیغمبران عظامك پك چوغی نسلندن نشأت ایلشدر .

حلیه‌ده پدر عالیقدری اسحق علیه‌السلامه مشابه اولوب طویل القامه نحیف البدن صادق متحمل صبور بذات ایدی اوائل حالنده مع اولاده رعی اغنام ومواشی ایله اشتغال وتعیش ایدر ایدی تولدی (٣٦٢٨ خ) ده یعنی میلادك بیك طقسور یوز التمش التی سنه مقدمنده اولوب یوزقرق یدی یاشنده مصرده ارتحال داربقا ایتشدر مدفنی خلیل الرحمانده مشهد جناب

ابراهیم و اسحق علیهما السلام قربنده در . مشار الیه حضرتلرینك خالتدسی قزی و برنجی زوجه‌سی (لیا) دن وایکنجی زوجه‌سی ولیانك قزقرنداشی راخیلدن و برجاریه‌دن اون ایکی اولادی دنیایه کلمش و ایچلرنده حضرت یوسف علیه السلام نبوته بکام اولوب دیکر بر قاچنك نبوتلری مشکوك قالمشدر . بونلرك هربری مؤخراً بررقبیله‌یه رئیس اولدی و بوجهتله اسباط بنی اسرائیل اون ایکی یه تفرق ایدوب هر بر قبیلهٔ کندو رئیسلری نامیله شهرت بولدی یعقوب علیه السلامك حضرت یوسفی غیب ایدوب نیجه یللر کوشهٔ بیت الحزنده مبارك کوزلری علیل اولنجه یه قدر اغلادیغی ومؤخراً جناب حق نوجهله ملاقات احسان بیوردیغی جمله یه معلوم اولدیغندن تفصیلندن صرف نظر اولنمشدر .

(اولاد یعقوب علیه السلام شونلردر)

نفر		
۱	روبین	برنجی زوجه‌سی (لیا) دن
۱	سیمون	
۱	لاوی	
۱	یهودا	
۱	یساخر	
۱	زابلون	
۱	دان	جاریه‌سی (بلها) دن
۱	نفتال	
۱	کاد	جاریه‌سی (زلفا) دن
۱	اشر	
۱	یوسف	ایکنجی زوجه‌سی (راخیل) دن
۱	بنیامین	
۱۲		

یعقوب نامی اعجمی اولوب عربی اعتبار اولندیغی حالده ارکك کککلك معناسنه دخی کلور .

§

﴿ یعقوب کندی ﴾ بن اسحق بن الصباح — فلاسفهٔ اسلامیه دن وعلمای متبحرندندر . پدری کنده ملکزاده لرندن اولوب خلفای عباسیه دن مهدی ورشید زمانلرنده کوفه وولایات سائره ده خیلی زمان والیلك ایتدی

وکندوسی بغداد وبصره‌ده تحصیل علوم ایدوب نهایت بعدادده تقرر ایلدی . علوم فلسفیه ومنطق ور یاضیات وموسیقی ونجوم وطب واحکام وجدل وسیاسیات وسائره‌ده ایکی یوز یکرمی برعدد تألیفی اولدیغی تحکیدر (کتاب العقل الانس) (کتاب الجوامع الفکریه) (کتاب الفلسفیة الاولی) جملهٔ آثارندندر .

شاگردانندن احمد بن محمد السرخسی دخی مشاهیر حکمای اسلامیه‌دن ایدی بونك دخی علم حکمتده تصانیف مقبوله‌سی واردر .

§

﴿ یعقوب کرمیانی ﴾ — کبار مشایخ خلوتیه‌دندر . قرمسی ولایتنده شیخلو قصبه‌سنده تولد واستفاضهٔ انوار علم وعرفانه سعی واقدام وعلمای عصری خدمتلرنده تشمیر ساق اهتمام ایدوب مالك نصاب فضل وعرفان اولمشکین بر کیجه رؤیاسنده میزان عدل قور یلوب صحرای محشر برباشدن برباشه خلق عالم ایله طولمش وآشنا صاندیغی یکانه وعاقل ظن ایتدیکی دیوانه صورتده وهرکس حال اضطراب وحیرتده و برجهتده دخی غایت جسیم براغاج سایه‌سنده نیجه یوزبیك کمسه‌لر مظهر لطف الهی اولهرق اوتورمقده اولدقلرینی کورمکله برتقریب کندوسی دخی کیدرك داخل سایهٔ لطف الهی اولور واویانوب درحال درسعادتده قوجه مصطفی پاشا زاویه‌سنده سجاده‌نشین ارشاد اولان (سنبل سنان) افندی حضرتلرینه انتساب واوسایه‌ده تحصیل کمال ایلر . سنبل سنان افندی وفات ایتدکده ابتدا اشارتلی اوزرینه خلفی اولان مرکز افندی دائره‌سنه کیرمکده تردد ایدر ایسه‌ده مؤخراً معنوی براشارت اوزرینه داخل و براره‌لق یانیده بنا اولنان زاویه‌ده ارشاد عبادله مشتغل اولوب مرکز افندی حضرتلرینك وفاتندن ومخدومی وخلفی سید احمد افندینك ١٥٥٣ م و ٩٦١ ه) تاریخنده عشاقه هجرتندن صکره قوجه مصطفی پاشا زاویه‌سنه شیخ اولور . مشارالیه نیجه زمان اوراده نقل حدیث وتفسیر وتوحید وتذکیر ایله مشغول اولمش و (١٥٦٨ م و ٩٧٩ ه) تاریخنده عالم اخرته انتقال ایلشدر .

دائما (دنیاده برکمسه‌یه رشکم یوقدر الا دنیایه کیاننلره ریرا عالم وحدتدن

افتراقه تحمل ايتمك وشكر نعمت وجودى ادا ايلمك ومرتبهٔ كمال استعدادى بولمق مشكلدر) بيورر ايدى ٠

بيت

بن نه خدمتكار ونه مخدوم اوليدم كاشكى
كليدم عالمه معدوم اوليدم كاشكى

§

﴿ يعقوب ﴾ قره يعقوب — فحول علمادندر ٠ علم اصول ومعانى وسائره ده يد طولا صاحبى ايدى ٠ مصابيح وهدايه اوزرينه شرحلرى واحوال انبيا واصحاب ومذاهبى جامع تاريخ عمومى يوللو اشراق التواريخ نامنده بركتابى واردر ٠ لارنده وفاتى (١٤٢٩ م و٨٣٣ ﻫ)سنه سنده در ٠ (صارى يعقوب) اعلم علمادن اهل حال برذات ايدى ٠ بونك عالم منامده فخر كائنات افندمزى كوروب (لحوم العلماء مسمومة) حديث شريفنى استفسار ايلدكده (لحوم العلماسموم) دى ديو فرمان بيوردقلرينى سويلديكنى روايت ايدرلر ٠

﴿ يعقوب پاشا ﴾ بن حضر بك — مدرسيندن ايكن بروسه قاضيسى اولوب (١٤٨٦ م و٨٩١ ﻫ) تاريخنده وفات ايلدى ٠ صدر الشريعه نك وقايه اوزرينه يازديغى شرحه حواشيسى واردر ٠

﴿ يعقوب بن سيدى على ﴾ — بودنى مدرسيندن ايكن مسلك قضايه سلوك وينه تدريسه رجوع ايدوب (١٥٢٤ م و ٩٣١ ﻫ) تاريخنده طريق حجده وفات ايلشدر ٠ شرعة الاسلام نام كتابك شرحنى بو يازدى بناءً عليه سلطان بايزيد خان اول حضرتلرى مشار اليهى شارح شرعه ديو تلقيب ايلشيدى ٠ مختصرات معتبرات علم نحودن ديباجه شرحى نامیله معروف اولان كتابك اوزرينه وسيد شريف جرجانينك شرح فرائضنه دخى حواشيسى وسيح سعدينك كلستانه عربى العباره شرحى واردر ٠

§

﴿ یعقوب پاشا ﴾ — اطبای اسلامیه‌دندر . سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك مقربلری اعدادینه داخل اولهرق دیوان همایونده بر مدت خدمت ایدوب صکره شرف اسلامله مشرف ورتبهٔ وزارته نائل اولمش وفن طبابتده فوق العاده شهرت بولمشدر . سلطان مشارالیه حضرتلری نامزاج اولدقده پاشای مومی‌الیه تداویه باشلادیسه‌ده وزیر اعظم قرمانی محمد پاشا حسد ورقابتنه بناء پادشاهی اغفال وکندویه منسوب اولان ایرانی(لاری) نام حکیمی سوق ایدوب یعقوب پاشانك الینی چکدیردی اکرچه پادشاه بونك علاجلرندن حظ وشفا مأمول ایتیوب بنه یعقوب پاشایی جلب ایتدیسه‌ده یعقوب پاشا لارینك حکمت وموقعك نزاکتنی دوشونه‌رك آنك علاجلرینی تصدیق و تحسین ایله کیرو چکلمکه مجبور اولدی ومتعاقباً سلطان مشارالیه وفات ایتدی . یعقوب پاشانك حذاقتنی بیان صره‌سنده بعض غریب شیلرینی سویلرلر ازجمله زماننده برادمك وجودنده سراپا سیاه رنك پیدا اولوب بوعلتی کسه تشخیص ایده‌مدیکی حالده مومی‌الیه (بهق شامل) نامنی ویره‌رك علاج ایدوب صاوشدیرمش ودیکر برکسه دائما قان قوصدیغی و یدیکی شیلری ابداً هضم ایده‌میوب علاج دخی کار ایتمدیکی حالده مومی‌الیه معده‌سنده قورد اولدیغنی تفرس ایدرك وپشمش کلب اتی بیدیروب اوزرینه مقیی ویره‌رك قوردلری چیقارمش ایمش .

§

﴿ یعقوب خان ﴾ — کاشغرامیریدر فی‌الاصل خوقندامراسندن ایکن (۱۸۶۳ م و ۱۲۸۰ ه) تاریخنده خوقند امیری طرفندن چین دولتنه قارشو (اندیجیان) امراسنه یعنی قالموقلره معاونته کلوب کاشغر ویارکند وحوالیسنی ضبط وچین مستحفظلرینی کاملاً طرد ایدرك کندو امارتنی اعلان ایلدی ومؤخراً چین اردولرینه برقاچ غلبه دها ایدوب (۱۸۷۰ م و ۱۲۸۷ ه)ده ختن ممالکیله قولچه و(تیانشان) ایالتلك اکثر بلادینی الوب بخارا امیرندن (اتالق غازی) عنوانته نائل وبوجهتله دونغان قبیله‌سندن خیلیسی امر وحکومتنی طانیغه مجبور اولدی و برسنه صکره روسیه‌وانکلتره دولتلریله برتجارت معاهده‌سی یاپوب ایکی سنه صکره

درسعادته کوندردیکی سفیر مخصوص واسطه‌سیله دولت علیه‌یه عرض تابعیت ایتدی وطرف دولت علیه‌دن دخی سیف وعلم کبی بعض هدایا وبرقاج معلم ارسال ودولت علیه نامنه خطبه قرائت وسکه ضرب بنه مساعده اولندی لکن اره‌دن چوق کچمکسزین نهال وجود عزیزی ثمرهٔ حیاتدن بی‌اثر قالمغله چینلولر غیب ایتدکاری اراضی ومالکی بنه تماماً ضبط واسترداد ایلدیلر

§

﴿ یعقوبی ﴾ — میلادعیسی علیه السلامدن برازصکره (اوتیشست) فرقهٔ خرستیانیه‌سندن آیرلمش دیکر بر فرقه‌در بوتفرقه اورفه پسقپوسی یعقوب زنزال) معرفتیله وجود بولدیغندن اکا نسبتله بنام اولمشدر مصر قبطیلرینك قسم اغلبی یعقوبیدر پطریقلری دیار بکرده اوتورر سوریه وکردستانده دخی یعقوبیلر واردر (اعتقاد) کلمه‌سنه مراجعت بیوریله.

§

﴿ یعوق ﴾ — حضرت آدم علیه السلامك معروف اولان بش نفر اولادندن برینك وقبائل عربدن مرادقبیله‌سنك وقت جاهلیتده پرستش ایتدکاری فرس مثال صنمك اسمیدر.

§

﴿ یعیش ﴾ بن علی — ابن یعیش ابن صانغ دینکله دخی مشهور اولوب کبار ائمهٔ عربیتدن بریدر ولادتی (۱۱۵۸ م و ۵۵۳ ه) تاریخنده حلبده ووفاتی (۱۲۴۵ م و ۶۴۳ ه) تاریخنده موصلده وقوعبولدی. مومی‌الیه وسعت علم وقریحه‌ده بر بحر زاخر وخصوصا علم نحو وتصریفده غایت ماهر اولوب هیئتنده ظرافت وصحبتنده لطافت مشاهده اولنور وهربر اوضاع وامورنده وقار وسکینت اوزره بولنور ایدی. فضلای حلبك اکثریسی بوذاتك حلقهٔ تدریسندن یتشمه‌در.

§

﴿ یغمور ﴾ — (بخار) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ یفتاح ﴾ — (۴۳۵۱ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکیوز

قرق اوچ سنه مقدمنده بنی اسرائیله رئیس جمهور اولمشدر غایت بهادر برآدم ایدی ملتنی بنی عمون قبیله‌سنك تحت اسارتندن قورتاردی اثنای محاربه‌ده (اکر مظفر اولور ایسه‌م سرایه عودتمده الك اول قارشومه کلانی حق یولنه قربان ایده‌یم) دیو نذر ایلدیکندن مظفراً عودتنده (بنم‌سوکیلی بابام سلامتله کله‌یور) دیه‌رك الك اعلا اثوابلرینی لابس اولدیغی حالده قارشوسنه چیقان کوزل قزینی ایکی یناقلرندن اوپدکدن صکره یره یاتیروب قوربه‌سی الیله قربان ایلدی .

§

﴿یکانی﴾ — علاء الدین علمای کرامدندر عادات اسلاف اوزره بعض مدارسه وسلطان مدرسه‌سنه وثمانیه‌نك بر یسنه مدرس اولدقدنصکره بروسه‌یه یومی سکسان اچه وظیفه ایله مفتی تعیین اولندی . لطیف‌الطبع وسلیم‌العقل اولوب چوق کسه انفاس متبرکه‌سندن انتفاع واستمتاع ایدر ایدی . اقتداری مسلم ایکن سمت تألیفه سالك اولمامشدر ووفاتی (۱۵۰۳ م و ۹۰۹ ه) تاریخنده وقوعبولوب بعض فحول ارباب عقول وفاتنه (وحید مات مرحوما سعیداً) تاریخنی سویلمشدر .

تاریخ مزبوردن اوتوز سنه صکره وفات ایدن بروسه وادرنه مدرسی یکانی پاشا چلبی دخی فحول علمادن ایدی بوذاتده اختلال مزاج اولمسه خیلی اثاری کوریله‌جك ایدی دیرلر یالکز شرح مفتاحك برمقدار ینه حواشی یازمشدر .

§

﴿یکی پازار﴾ — قوصوه ولایتی داخلنده برلوا مرکزیدر بوسنه سرایندن جنوب غربیسندن ایکی یوز اون کیلومتروده وغرادیچقه نهری اوزرنده واقع اولوب اون ایکی بیك نفوسی جامعدر مستحکم قلعه‌سی وایلیجه‌لری واردر و (مترویجه) (یکی واروش) (ترغویشته) (آقوه) (پره‌پول) قضالریدر .

§

﴿ يكيچرى ﴾ — سلطان اورخان حضرتلرى طرفندن (١٣٢٨ م و ٧٢٩ ه) تاريخنده وقت سفرده يومى بر اقچه وظيفه و يريلوب وقت حضرده قطع اولنمق ودائما تكاليف ديوانيه‌دن معاف طوتلمق اوزره (يا) نامياله برنوع عسكر ترتيب اولنوب برسنه عسكره بعض اصلاحات اجراسياله بونلره ومسلم نامياله ياز يلان سوار يلره علوفه بدلى تيمار اولەرق اراضى ومزارع تخصيص و بوصرەده برده اسرا چوجقلرندن وديوشيرمەلردن يتشمه موظف وپياده عسكر تحرير اولنمش وايچلرندن برقاچ نفرى (صوليجه قره‌اويك) نام محلده مينت بخش ارام اولان حاجى بكتاش ولى حضرتلرينه تبركاً كوندريلوب حقلرنده حسن توجه ودعالرى استحصال قلندقدنصكره شيخ مشارالبهك توصيه‌سى وجهله (يكيچرى) تسميه ايدلمش ايدى . عساكر مرقومه اوجاقلرينى عزيز مشارالبهك حمايهٔ روحانيه‌سنده بيلدكلرى ايچون اغالرينه اغايان‌بكتاشيان ديرلر وجمعيتلرنده وبيوك بر ايشه تشبثلرنده وازجله محاربه‌يه اثناى مباشرتلرنده (الله الله الاالله جليل الجبار معين‌الستار خالق الليل والنهار اوچلر يديلر قرقلر كرم على پدريمز حاجى بكتاش ولى) ديو كلبابك چكرلر ايدى . يكيچريلر سلطان مراد اول ويلدرم بايزيد حضراتى زمانلرندن سلطان سليمان اول زمانىه دكين اون ايكى بيك نفره بالغ ايكن اندن صكره قرق بيكى تجاوز ايليوب ١٧٥٠ م و ١١٦٤ ه) تاريخنده درسعادت واناطولى وروم ايلى وعربستان قلاعنده اولمق اوزره مجموعى يوز بيك نفره قريب بر مقداره كلديلر . يكيچريلرك شمديكى الاى حكمنده اولان اورتەلرى مقدما يوز التمش بش عددن عبارت ايدى . مؤخراً درت اورته عجمى اوغلانلرندن ماعدا يوز طقسان التى اورته‌يه ابلاغ اولنوب برنجيدن يوز برنجى يه قدر اورتەلره (جماعت ياخود يا) وآندن صكره التمش ايكى اورته‌يه (بلوك) وصكره‌كى اوتوز درت اورته‌يه (سكبان) نامى ويرلدى . اشبو اورتەلرك صنف وشهرت وخدمتلرندن تحقيق اولنه‌بيلانلرى جدول آتيده كوسترلمشدر .

قاچنجی اورته	صنف	نامرتق	
١, ٢, ٣, ٤	جماعت	دوه جی	قلعه دار ده امور ملکیه دخی یقارلر
٥	بلوکلی	باش چاوش	ضابطه ری یکیچری اغاسنك اوکنده مشعله طاشیه
١٤,٤٩,٦٦,٦٧	جماعت	حصکی	صاری جزمه کیرلر
١٦		طوپجی	طوپجیلر رفاقتنده بولنورلر
١٨		کاتب	طوپجیلر رفاقتنده بولنورلر
٣٥	سکبان	آوجیسی	آوجی
٦٤	جماعت	زغرجی	معیت شاهانده آو کویکارینی محافظه ایدرلر
٦٨		طورنا جی	سلطان عثمانك شهادتنده بولنمقلرینون مردوددرلر
٧١	جماعت	صاعصوفجی	آوجی
٦٠,٦١,٦٢,٦٣	جماعت	صولاق	محافظهٔ شاهانده مأمور (صولاق) کله سنه
١٧	جماعت	چرکجی	اوتاغ همایونی اوکنده چادر قورمقله مأمور
٥٤	جماعت	تعلیم خانه جی	اوق وتفنك آتمغی تعلیم ایدرلر
٨٢	جماعت		ابتدائی اوق آتمقده ماهر ایدیلر
٨٤	جماعت	امام	
	بلوکلی		کتخدا یری ایله محضر اغایه مخصوص
٥٦			یکیچری اغالرینه مخصوص اولوب قوده محضر اغا ایله دخی بولنورلر
٩٩			درویشان بکتاشیانك مقریدر
	بلوکلی		مهترلر ایچون دخی ایروجه براورته وارایدی

یکیچری اغالری بالجمله اورته‌لرك برنجی ضابطی وسکبان باشیلر اغالرك غیبو بتنده قائمقامی وقول کتخدالری معاونی ومحضر اغا یکیچریلرك وزیر قپو چوقداری وحصکیلر اوجاقلرك یاورلری وباش‌چاوشلر هم اورته‌لرینك آمری وهمده اغاقپوسنده اغانك واسطهٔ امر واخباری و کتخدا یری قول کتخدالرینك وکیللری اولدیغی کبی هراورته‌نك آمرلرندن بشقه برده کاتب وقسام و بیت‌المالجیسی وامامی وارایدی و بعض اورته‌لرك کندولرینه مخصوص خدمت وامتیازلری اولهرق اشبو اورته‌لردن کیمنك ضابطی قرمزی و کیمنك ضابطی صاری مست یاخود چزمه کیر وهر بر اورته‌نك (بالق) (طپوز) (چغه قلیچ) کبی نشانلری اولور وقوللرنده وچادر وفنارلرنده بونشانلر کورینور وبرمقدار عاوفه ایله تقاعدی اجرا و (اوتوراق) تعبیر ایدیلانلر وخدمات مبروره‌سی سبق ایدنلرك یتیملریله

بعض يكسلر اوجاقدن اعاشه اولنه‌رق بونلره (فودله خوار) دينور ايدى .

يكيچريلر ابتدالرى غايت مطيع ومنقاد اولوب نيجه سفرلرده وازجمله مشهور قوصوه ووارنه محاربه‌لرنده فوق‌العاده ابراز شجاعت ومردانكى ايتمش ودولت عثمانيه‌نك بحق بوزينى اغارتمش اولدقلرى حالده مؤخراً (١٧٤٠ م و ١١٥٣ ه) تاريخنده عسكرلكه مخصوص علوفه‌لرك بيع وشراسنه مساعده اولنمسى اوزرينه بونلردن ضرورتى اولمر مالك اولديغى علوفه‌يى عسكر اولميانلره وانلرده ديكرلرينه صاتمغه باشلادقلرندن وعلوفه‌سز عسكرك قشله‌يه دوام ايتيه‌جكى دركار اولوب بناء عليه اورته ضابطلرى قشله‌لرى بوش قالمامق ايچون وغازى طوقلغنه حال ورنجبر مقوله‌لرينى حلب ومحرره مجبور اولدقلرندن قشله‌لر برطاقم خرله وادبسزلكه وسيله ارايان اجلاف ايله طولدى بومقوله‌لر ادب واطاعت كبى حسن اخلاقدن تماميله محروم اولوب كيتدكلرى محاربه‌لرده درلو درلو ادبسزلكلره متصدى اولدقلرى واورالرده ودرسعادتده بالدفعات قزغان قالديروب اختلال چيفاردقلرى جهتله نظر دولتدن دوشدكلرندن بونى كندولرى دخى اكلايه‌رق دائما نمايشلرده بولنمغه باشلادبلر و (١٨٠٧ م و ١٢٢٢ ه) تاريخنده ترتيب اولنان نظام جديد عسكرينى كندو علبهلرنده ياخود كندو يرلرينه كچه‌جك برهيئت بيله‌رك (قباقجى) ختلانى چيقاروب نيجه قانلر دوكدكدن صكره نظام جديدك لغوينى دخى اعلان ايلديلر .

(اشبو قباقجى اختلالنده يكيچريلرى كندو اغراض فاسده‌لرى اوغرنده آلت اتخاذ ايدن كوسه موسى پاشانك وهراختلالده بوكبى خبيثلرك فساد پارمقلرى دخى جاى انكار موددن دكلدر) (١٨٢٥ م و ١٢٤١ ه) تاريخنده سلطان محمودخان ثانى حضرتلرى يكيچريلرك آرتق دائرهٔ اطاعتده بولنه‌ميه‌جقلرينى وآورو پا لولرك منتظم عسكرينه قارشو هيچ برايش كوره‌ميه‌جكلرينى وهرحالده تعليمى عسكرك لزومنى درپيش ووكلا وعلما ايله مذاكره ايدرك عساكر مرقومه‌نك ايچلرندن براز ينك (اشكنجى) تاميله تفريق ايديلوب تفنك وقليچ تعليمنه قرار ويرلديسه‌ده آره‌دن براى

چکمکسزین حریقلرینه قیام وقزغانی اخراج وات میدانده تحشد ایدکارندن کیفیت سرای جدیده حضور شاهانه ده بعدالمذاکره قشله لری طوپه طوتیله رق پریشان وسابقه لیلرندن برخیلیسی اعدام واوجاقلرینك وتعیین وعلوفه لرینك لغوی اعلان ایدلدی ٠

§

﴿ یکیجه ﴾ — برچوق مملکتلرك نامنه علاوةً یاد اولنور سلانیکده واردار یکیجه سی درامده یکیجهٔ قره صو کذا سلانیکده یکیجهٔ عوزتحصاری ازمیده طراقلی یکیجه سی کبی ٠

§

﴿ یکیشهر بروسه ﴾ — خداوندکار ولایتی داخلنده وبروسه نك اون ایکی ساعت بعدنده مع یار حصار یدی بیك نفوس ذکوری جامع برشهردر ٠

(۱۳۰۱ م و ۷۰۱ ه) تاریخنده سلطان عثمان حضرتلری طرفندن فتح وبجدداً اعمار ایدیلوب پای تخت اورایه نقل اولنمشدر ٠

﴿ یکیشهر ﴾ نام قدیمی اریس یاخود اریسا اولمق اوزره روم ایلنده برشهر وآیدینده برناحیه ودکزلیده برقصبه نك وقونیه ده (قشاقلی) نام دیکر برمحلك دخی بشقه بشقه اسملریدر ٠

§

﴿ یلواج ﴾ — قونیه یه تابع برقضا اسمیدر ترکجه ده پیغمبر معناسنه کلور ساوه جی یاخود ساوجی کبی ٠ اشبو قضا سکزجامع اون مسجد واوچ بیك اوچیوز نفوسی حاوی اواوب ملحقاتندن اولان (افشار) ناحیه سنده برکوزل اوله طاشی معدنی واردر وکستانه سی چوقدر ٠

§

﴿ یمن ﴾ — عربستانك جنوب غربیسندن عبارت برقطعهٔ جسیمه در غرباً بحر احمر جنوباً عدن کورفزی شرقاً حضرموت شمالاً حجاز ایله تحدید اولنور شمالدن جنوبه بدیوز اللی بش کیلومترو طولی واوچیوز اللی کیلومترو عرضی وتخمیناً ایکی ملیون بشیوز بیك اهالیسی واردر و مرکز حکومت (صنعا) و (تعز) (عسیر) (حدیده) سنجاقلریدرکه

جمله‌سی اون اوچ ایله اون التی عرضی یدلرنده بولنور طرف غربیسی تهامه دنیلان قوم صحراسندن عبارت ایسه ده وسطده اولان طاغلری واوه‌لری غایة الغایه محصولدار در بغدای شعیر قوقوروز داری سیسام عتر انجیر اوزوم بال بادم لیمون ترنج خرنوب عنبا توتون یتیشور وتیمور مقناطیس کوکرد طوز عقیق معدنلری بولنور معمولاتی صابون مشین اوانئ ترابیه وبعض منسوجاتدن عبارتدر و (قران)(جزایر فرسان) (زبلع)(بربرا) باشلی ومعمور جزیره‌لریدر.

یمنده کانون اول وثانی وشباط بهار ومارت ونیسان ومایس یاز وحزیران وتموز واغستوس کوز وایلول وتشرین اول وثانی شتا اولور.

شعوب یمنك پدری (قحطان) در اوغلی (یعرب) برمدت سلطنت سوروب وفات ایتدکدن صکره اوغلی (یشجب) یاخود (یمن) مقام حکومته کلدی وعمیلری (جرهم) جمازده و (حضر موت) نامنه منسوب قطعه‌ده و (عمان) کذلك نامنه منسوب جهتده استقلال ایله اجرای حکومت ایلدی. اندن صکره اوغلی (سباء یاخود عبد شمس) جلوس ومأرب شهر وسدینی انشا وپای تخت اتخاذ ایتدی. بونك پك چوق اولادی دنیایه کلدیسه‌ده الك مشهورلری (حمیر) و (کهلان) درکه هربری یمنده برقطعه‌یه پادشاه اولمش وحکومتلری نیجه زمان نامله شهرت بولمشدر دیکر روایته کوره حمیر یشجبك اوغلیدر هرنه‌حال ایسه مرقوم ملوك حمیریه یمنك الك مشهور وقوتلی پادشهلرندن ایدی حتی پدرینك تأسیس ایلدیکی سد مذکوری بوذات اکمال ایلشدر.

یمنلر وقتیله صابئی المذهب ایکن زمان سعادتدن بدأ ایله تدریجاً اسلامه کلدیلر خطهٔ یمانیه‌نك تهامه سیله ساحل اهالیسی تهامه‌دن عسیر حدودی اولان ابوعریشه قدر وابوعریشدن عسیرك تهامه وجبال جهتلری مکهٔ مکرمه‌یه قدر ممالك وساحلاً وجبالاً تعز وهجریه وعدین وآب وجبله وصحبان وحبال سائره اهالیسی عموماً شافعی المذهب وصنعا جواری وجبل حراز اهالیسنك برازی شافعی وا ثریسی اسماعیلی وبر جزئیسی دخی زیدیدر و (یریم) و (ذمار) و (رداع) و (انس) و (صعده) و (صنعا)

اهالیسی زیدی و یمن ایله عسیر بینده‌کی اعالی اسماعیلی و لحج و عدن اهالیسی حنفی و شافعیدر بوحالده عموم اهالیسك ثلثاندن زیاده‌سی اهل سنت قصوری غیری دیمك اولور .

یمن شهر و قراسنده بولنان خانه‌لرك بعض تهامه قریه‌لرندن ماعدا کافه‌سی صوم کارکیر و ایکیشر واوچر و دردر قات اولمق اوزره مدافعه‌یه الورشلی صورتده انشا اولنمشدر وکافهٔ اهالیسی هرکون و کیجه (قات) چیکنه‌مکه و (قشر) ایچمکه مجبوردر یمك سواحلندن اوزاده‌کی هوا سی وصولی غایت لطافت کسب ایدر هله جهران قضاسی اراضیسنك قیولرندن برر ایکیشر قولاجده پك اعلا صولر چیقار وعموماً یمن اهالیسی قیو صویی ایچر .

یمن قطعه‌سی برآره‌لق حبشیلر طرفندن استیلا اولندیغنه بناء سلالهٔ تبابعه‌دن (سیف ذی یزن) (۵۷۱ م) تاریخنده فرس ملکی نوشروانه النجا واستمداد ایدوب اودخی برمقدار عسکر ایله اعانه ایتمش ومومی‌الیه بوسایه‌ده حبشیلری ایدوب دفع فعط ملوك فرسك حمایه‌سنی قبول ایلمشیدی صکره اسلامك اورالرده دخی انتشاری مناسبتیله خلفای راشدین طرفلرندن عاملر کوندرلدی و (۲۰۳ ه) ده بنی زیاد و (۴۵۵ ه) ده بنی صلیح و (۵۶۹ ه) ده ایوبیه و (۶۰۰ ه) ده حمزویه و (۶۲۶ ه) ده بنی رسول و (۸۵۸ ه) ده ال طاهر خطهٔ یمانیه‌نك بعضاً عمومنده وبعضاً براز محللرنده حکومت سوروب (۱۵۰۴ م و ۹۱۰ ه) تاریخنده امامت (عامریه) ظهوره کلدی بوذات مصرایلرك اولطرفده اولان نفوذینی کسر ایلدیسه‌ده عاقبت صنعاده مصر عسکرینه مغلوب ومقتول اولدیغندن امامتی قاسم و (مطهر) و (مؤید) نام متغلبه یدلرینه کچوب بونلرك جمله‌سی مصر ودرسعادتدن کوندریلان وزرا وعساکر ایله یکرمیشر اوتوزر سنه اوغراشوب کاه غالب وکاه مغلوب اولدیلر نهایت (۱۸۳۵م و ۱۲۵۱ ه) تاریخنده مصر والیسی محمد علی پاشا بنه عسکر کوندروب تهامه وتعزی عسیرلولردن الدیسه‌ده دولت علیه ایله یاپدیغی معاهده موجبنجه بنه ترکه مجبور اولدی دولت علیه ایسه قطعهٔ مزبوردنك اداره‌سنی برلو شیخلردن

برذاته حواله ایدوب لکن مومی الیه حسن محافظه یه مقتدر اولهمدیغندن یمن کاملا طوائف ملوك هیئتنه کیرمك برطاقم مشایخ بینندہ تقسیم اولندی و کیفیت درسعادتدن خبر الندیغی کبی هرنقدر عسکر کوندرلدی وشریف مکه ایله مخابرات جریان ایتدیسه ده بویله لکله استردادی ممکن اولهمیه جغی اکلاشلدیغندن وعسکره کوندریلان بش التی قدر والیلر دخی (۱۸۵۸م و ۱۲۶۵ه) تاریخنده یالکز ساحلده بر قاچ مملکت الهبیلوب ایلرو واره مدقلرندن و عسیر شیخی (محمد بن عایض) اخیراً بومملکتلری دخی محاصره ایلدیکندن دولت علیه (۱۸۷۰م و ۱۲۸۷ ه) تاریخنده بیوك برقوت ارسالنه مجبور اولدی واشبو قوت سایه سنده وایکی سنه ظرفنده یمنك (بلادمأرب) و (بلاد صعده) دن ماعدا ممالکی فتح وبراردو وبرجسیم ولایت تشکیل اولندی.

(صنعا) (سباء) (مأرب) (قات) (غمدان) (عامر) (مطهر) (مؤید) (قاسم) (یحیی) کلمه لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ یمورطه ﴾ بیض — بالجمله حیوانات واسطهٔ تشکل وتکثری اولان مادهیه دینور عدیمة الفقرات زاحفه اسماك وطیور کبی حیوانات یمورطه لرینك قسم خارجیسی غشاء بیضدن متشکلدر متکون اولدقلری نسج خاص مبیضك جوفندن تفریق اولنور شاید غشاء بیض نسج خاص مبیضه ملتصق اولهرق ظهور ایدر ایسه استحمات دنیلان بیاض طوق دائروی و یاخود کیسی یی تشکیل ایدر غشاء مذکور برنوع یاغ وحبیباتی محتوی حویصلات عدیدهدن مرکب غشاء (ویتلاین) ایله محاط یاخود اصفری تغطیه ایدر و بونك ایچنده ایسه شفاف سائل ایله مملو حویصلات بسیطهٔ غشائیهدن عبارت حویصل (پورکنجی) دنیلان حوصلهٔ صغیره یی محتوی (ویتلاوس) بولنور. نقاط سطحیهسنك برنده اصل اثر صغیر یعنی اصل جرثومهٔ حقیقیه مرئیدر اشته بیضك مبیضدن انفصالنده ترکیبی بونلردن عبارت اولوب فقط خارجه چیقدقده اکثریا غشاء مذکور دخی یمورطه قبوغی دنیلان غلاف حجروی ایله اورتیلور.

حیواناتك قیزدیغی وطائفهٔ نسانك شهوتله حرارتلندیکی زمانلرده حویصلاتدن بری انشقاق ایدرك بیضی خروج ورحمه نزول وبوائساده

منی وتطفیه یه مصادف ایله تلقیح معلی اجرا اولنسه قده بیض ملقح رحمك برقطعه سنده تقرر ایدر . تبیضی حیوانات طبورده اولدیغی کبی بیض درونده حد کمالی بولوب اغشیهٔ مغطیه سندن شکل اصلیسیله تجرد وتولد ایلر بعضیلری ایسه شکل اخر اوزره ظهور ایدوب صکره تبدیل شکل ایدرك هیئت اصلیه سنی بولور . فور بغه وقپلو مبغه کبی حیوانات یمورطه لری چیقدقجه وبالفلرده برمدت صکره ارککلری طرفلرندن تلقیح اولنمقده در .

طائفهٔ نساده دخی یمورطه اولدیغی (١٨٣٤ م و ١٢٥٠ ه) تاریخنده (بائه روقوست) نام مدقق معرفتیله تبین ایتدی . فولوچقه اولان طبورك زحتی یمورطه لرینك کثرتی نسبتنده در .

اکثریا بالقلر میلیونلرله یمورطه لربنی (حاویار) همان شویله جه براغورلر کچرلر ایسه ده بعض حیوانات بحریه نك مناسب محللرده حفظ ایلدکلری وکوپك وایی بالقلری وامثالنك برقاچ طاقم یمورطلادقلری ثابت اولمشدر . برنجی قوشلرایکی ویا اوچ عدد وآری وچالی قوشلری اون بشدن یکرمی به قدر وککلکلر دها زیاده وقاز واوردك کبی پرمقلری بردری ایله بربرینه متصل اولان حیوانات اکثریسی سکزدن اون سکزه قدر یمورطلار . طاوق یمورطه لرینك حساب متوسط اوزره صاریسی اون بش غرام یکرمی سانتیم و بیاضی یکرمی اوچ غرام التمش سانتیمدر (غدا) کلمه سنه دخی نظر یمورطه .

(وانو) یعنی قز قوشنك یمورطه سی حرارتله کثافت وملایمت کسب ایده جك پرده فوق الغایه شفافت وصلابت کسب واوزرنده بشیلمی رطمر پیدا ایلر حتی المانیانك بعض طرفلرنده بو یمورطه یی قطع وشق ایچون الماس استعمال ایدرلر ایمش .

پارسده برسنه ظرفنده ایکیوز میلیون و تون فرانسه ده یدی ملیار یمورطه صرف اولدیغنی تخمین ایده ورلر (اینانمز ایسه لك صمای) .

یمورطه نك محافظه سیچون متعدد طریق وارایسه ده الك اعلا طریقی قات قات قوم یاخود اغاج یپچی طلاشی وایچه صمان وکرح صوبی درونده حفظ ایدلمك ویاخود اوزرینه صمغ وچرویش یاغی وبال مومی سورلمك ایله در .

اسکی قازینلی حکیملر دنیانی بر یمورطه دن چیقارمشلر و بعضیلری یمورطه بی باطمله اشیانك مبدأ اصلیسی یاخود صورت مثالیه سی اعتبار ایلمشلر ایدی. رومالیلر و یونانیلر وقتیله کناهدن طهارت ایچون آلهلرینه یمورطه تقدیم ایدرلر ایدی.

شمدی دخی پاسقالیه نك برکون اولیسنده پاپاسلر یمورطه بی بیوك دعاده تقدیس وصاری و قرمزی رنکلرله تلوین ایدرك اکل واهدا ایدرلر.

§

﴿ ینال بك ﴾ — ملوك سلجوقیهٔ ایرانه دن سلطان طغرلك برادر وسرعسکر یدر. واسمی ابراهیمدر بوذات (۱۰۴۸ م و ۴۴۰ ه) تاریخنده شرق ایمپراطورینك آسیاده اولان ممالکنی چیکسه رك طربزونه قدر کلوب یوزبیك اسیر واون بیك عربه طلوسی ذیقیمت اشیا واون یدی بیك زره وبرچوق حیوانات اغتنام ایلدی واشبو اسیرلرك ایچنده اولان برمعروف ذاتك برمقدار فدیه ایله اطلاقنی ایمپراطور مشارالیه التماس ایلدیکندن طغرل بك بلافدیه کوندروب ایمپراطوری فوق الغایه خشنود ایتدی وبو لطفه مقابلة ایمپراطور دخی استانبولده کی عرب جامع شریفنك تعمیرینه وارطغرل نامنه خطبه اوقونمسنه مساعده ایلدی.

مومی الیه ینال بك (۱۰۵۹ م و ۴۵۱ ه) تاریخنده برادرینه عصیان ایتمکله طوتیلوب کندو یاینك کریشیله بوغدیرلمشدر.

§

﴿ یو ﴾ — چین خاقانی اولوب چینده (هیا) سلالهٔ حکمرانیسنی تشکیل و (۲۸۹۶ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبیك اتی یوز طقسان سکز سنه مقدمنده تخت حکومته جلوس ایلش و چینلولر بوسنه یی مبدأ تاریخ طوتمشدر. اصل اسمی وياعنوانی (هوانغ تی) در زمانه قدر حکمدارلر انتخابات اهالی ایله تعیین اولنورایکن مومی الیه اولاد ارشدذ کورك وراثتنی قاعده اتخاذ ایلدی، وزیاده نفوذ صاحبی اولدیغندن آوان سلطنتنده پای تختنه یتمش ایکی حکمداردن سفیر کلدی وفرعون مصره اعانه ایتدی.

§

﴿ یوآب ﴾ — داود علیه السلام اردوسنك قوماندانی ووالده سی

طرفندن مشار الیهك یکنی امری حضرت داودك رقیبی اولان اوریا پوزمت فرقه‌سنی محو وسوریه‌یری و بوسیله‌ری رجوق کره مغلوب ایلدیسه‌ده طالوتك یکنی اولان (آبیزی) قتلی شان فهر مانیسنی برازلکه‌دار اتمشدر مؤخراً عصیان ایدن بسالونه قارشو بوریوب انی دخی دوچار انهزام وحضرت داودك خلاف رضاسی وله‌رق قتل واعدام ایلدی . حضرت داود وفات ایلدکدنصکره یوأب حضرت سلیمان فرقه‌سنه قارشو متشکل آدونیاس فرقه‌سنه داخل اولدیغندن حضرت سلیمان حرباً طوتوب اعدام ایتدیرمشدر (اپسالون) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ یواش ﴾ — یهود حکمدارلرندندر (۴۷۲۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکزیوز التمش طقوز سنه مقدمنده یدی یاشنده جلوس ایدوب اوتوز سکزسنه پادشاهلق ایتمشدر ابتدای جلوسنده امام (یهویداع) نام ذاتك تربیه ونصیحتیله عامل اولهرق حرکت عاقلانه‌ده بولندیسه‌ده وفاتندن صکره یواش یواش سرتلکه باشلایوب بعلپرستلکه قیام و امام مومی الیهك اوغلی حضرت ذکریانی نصایح واقعه‌سندن النهرق طاشلرله اعدام ایلدیکندن شوافعال مجنوناسنه مقابل برسنه صکره کندوسی دخی سر بریده سیف انتقام وملوکه مخصوص مزاره دفندن محروم وبدنام ایدلدی .

§

﴿ یوانیس ﴾ — (حواریون) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ یوانیس ﴾ — خرستیان علماسندندر (۳۷۴ م) تاریخنده نظاکیه‌ده دنیایه کلدی وعظ ونصیحتی غایت مؤثر اولدیغندن التون آغزلی لقبیله تلقیب اولنمشیدی ابتدای حالنده آووقات اولوب مؤخرا انطاکیه مطرانی مومی الیهی پاپاس وکندوسنه وکیل اتخاذ ایتمش وفصاحت وبلاغتده بردرجهٔ فوق العاده‌ده شهرت بولمسی اوزرینه ۳۹۰ تاریخنده استانبول پطریقلکنه ارتقا وایمپراطوره رجوق خدمات اجرا ایلمشدر لکن برمدت صکره اودقسیه نام ایمپراطوری قدح وطعنی (هرنقدر محق ایسه‌ده) مأموریت مذکوره‌دن خلع و نفیه سبب اولدی و منفاسنه

کیدرکن کمال شیخوختندن ناشی مشاق سفر به‌یه طیانه‌میوب وفات ایلدی . هر سنه ٢٧ کانون ثانیده یورطیسی طوتلفده وتألیفاتی الیوم مطالعه ایدلمکده‌در .

§

﴿ یوت ﴾ یاخود (یوتی) — چین شرقیده مسکون تاتار قبائلندندر (قین)دخی دیرلر . بونلر مدت مدیده اطالهٔ دست تسلطله شمالده اولان اکثر بلاد چینیه‌یی ضبط ایلدکدنصکره (١٢٠٦ م و ٦٠٣ ﻫ) تاریخنده مغول یاخود خطای نامیله برسلالهٔ حکمرانی تشکیلنه موفق وفقط بویوزدن برقاچ ملیون نفوسك تلف واضمحلالنه بادیٔ مطلق اولدیلر . اشبو دور استیلاده غرب تاتارلری دخی خیلی یرلر قزانمشلردر . (مغول) کلمه‌سنه‌ده نظر بیوریله .

§

﴿ یوحنا ﴾ یاخود یوانیس — حواریوندندر . حلیله ده واقع بیت صیداده طوغوب اوراده بالقجیلق ایدردی یکرمی بش یاشنده حضرت عیسی علیه السلام طرفندن تلیذلکه قبول اولنوب مشارالیهك کافهٔ معجزاتنده حاضر بولندی بعدالرفع انجیلی وعظه باشلیوب مؤخراً آسیای صغرایه و پارتله قدر تعمیم دین ایچون کیتدیکی حالده (٩٥ م)ده ایاسلوغده توقیف ورومایه کتوریلوب اوراده قاینار یاغ ایچنه القا اولندی لکن هیچ برتأثیری کورلمدیکندن پاتموس اطه‌سنه نفی ایدیلوب برمدت صکره اورادن تخلیص کریبان ایله ایاسلوغه عودت واوراده یکرمی بر بابی مشتمل انجیلنی روم لسانی اوزره یازوب (١٠١ م) تاریخنده عالم فنادن رحلت ایلدی انجیلندن ماعدا اوچ عدد رساله‌سی دخی واردر . ٢٧ کانون اولده یورطیسی طوتیلور صورت مثالیه‌سی قرتالدر .

§

﴿ یوحنان ربان ﴾ — علمای بنی اسرائیلدندر . روما جنرالی (وسپاسین)ك قدسی محاصره‌سنده حکومت یهودیه مجلس سیاسیسی رئیسی ایدی . قدسلیلر طرفندن عفو طلبیله جنرال مومی‌الیهك حضورینه چیقدقده (سز بیوك برایمپراطورسکز بناءً علیه بونجه فقرایی چیکنه‌مك شانکزه

دوشمز) دیمسیله جنرال بوکا کندوسنی تحقیر معناسی و یرمك قبلی امر ایتمی اوزرینه مرقوم (بن بورابی محاصره ایده‌جك اولان ذلك ایمپراطور ایدوکنی کتابمزده کوردم براز صبر ایدرسه‌کز حکمتی اکلاشیلور) دیه‌رك دامن امانه صاریلوب یقالی قورتارمش وارمسی چوق یکمکسزین فی الواقع دیدیکی کبی جنرالك رومادہ ایمپراطور انتخاب اولندیغی خبری کلمشدر .

§

﴿ یوده نادیئوس ﴾ — (حواریون) کلمسنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ یودیت ﴾ — بلاد یهودیه‌دن صفد یاخود بتولیا شهرنده تولد وتمکن ایتمش بریهودی قزیدر . دولت آشوریه طرفندن یهودیلری تنکیله کوندریلان سرعسکر (حولوفرن (۴۹۴۹ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز قرق التی سنه مقدمنده شهر مزبوری تحت محاصره یه آلدیغی اثناده بوقز یهودیلرك تدبیریله سرعسکر مومی الیهك زدینه کیدوب جاذبهٔ جانشکاریسنه علاوه ایتدیکی برطاقم شیوه کارلفلرله مومی الیهی مست ومدهوش ایدرك کندو قلیجیله عدم آباده کوندرمش و بو جهتله ملتنی بر بلیهٔ مدهشه‌دن قورتاره‌رق عوام وخواص بینده نام آلمشدر . صفد شهری قدیماً بنی اسرائیلدن زابلون سبطك قرارکاهی ایدی . اسکی اسمی (به‌تولی)در .

§

﴿ یوربعام ﴾ — حضرت سلیمان علیه السلام زمانده قدس والیسی ایکن برماده‌دن طولابی مصره فرار وفرعون (شیشاق)نك قزینی تزوجله اوراده قرار ایلشیدی

حضرت سلیمانك وفاتندن صکره اوغلی رخبعام زمانده مصرلیلرك اعانه‌سیله بنی اسرائیل ایچنده تفرقه دوشوروب (۵۶۳۳ خ) تاریخنده اون ایکی سبط اسرائیلیلردن اونی کندو طرفنه جلب و تخیمده دولت اسرائیلیه نامیله بشقه‌جه برحکومت تشکیل ورخبعامك زیر تابعیتنده اولدرق دولت یهودیه نامیله قدسده قالان ایکی سبط اهالی ایله کورشمامك ایچون تبعه‌سنی بیت مقدس زیارتندن منع وتحذیر ایدوب اکا مقابل مصرلیلرك اعتقادی

اوزره پاپدر دیغی ایکی بوزاغی تمثالنه پرستش ایتملرینی امر وتشهیر ایلدی سلطنتی اون سکز سنه‌در ·

§

﴿ یورطی ﴾ — عموم خرستیانلرك ایام مخصوصنه اطلاق اولنور · اورتودوقسلر ایله لاتینلر و ارمنیلرك و بونلره تابع اولنلرك یورطی کونلری بعضاً تخلف ایتکده در · یورطی درت قسم اولوب برنجیسی حضرت (عیسی) علیه السلامه ایکنجیسی حضرت (مریم) ه اوچنجیسی بعض پیغمبران وحواریون وکبرای خرستیانیه یه دردنجیسی خرستیانلغه عائد بعض وقوعات مهمه یه مخصوصدر بر طاقم یورطیلر هر سنه ایام مخصوصه سنده و دیکرلری پاسقالیه حسابنه تابع اولهرق تعیین اولنان کونلرده اجرا و بعضیلرنده تعطیل اشتغال وبعضیلرنده تذکریله اکتفا اولنمقده‌در ·

کونلری تغیر ایتمیان یعنی هر سنه ایام مخصوصه سنده اجرا اولنان مشهور یورطیلر شونلردر وبونلردن بشقه یالکز ارمنیلر ولاتینلره مخصوص یورطیلر دخی واردر — تاریخ رومی اوزره ·

٢٥ کانون اول { میلاد عیسی علیه السلام ایچون — ارمنیلر کانون ثانینك التنجی کونی تعمید یورطیسیله برابر بپارلر ·

٢٥ کانون اول { بوکوندن صکره کلان پازار کونی حضرت ابراهیم واسحق ویعقوب ویوسف وداود و سلیمان وسائر انبیاء علیهم السلام ایله توراتده محرر کبرا ایچون ·

٢٦ کانون اول { حضرت مریمك حضرت عیسایه والده اولدیغنی تذکر ایچون ·

٢٧ کانون اول — خرستیانلق اغورینه قتل اولنان استفانوس ایچون ·

۱ کانون ثانی — عیسی علیه السلام ختانی مبرتنی اجرا ایچون — ارمنیلر کانون ثانینك اوچنجی کونی بیارلر .

۱ کانون ثانی — قیصریه پسقپوسی واسیلیوس ایچون — لاتینلر برکون اول ارمنیلر برکون صکره بیارلر .

٦ کانون ثانی — حضرت یحیانك حضرت عیسایی اردن نهرنده تعمید ایتدیکنی تذکر ایچون .

۷ کانون ثانی — حضرت (یحیی) علیه السلام ایچون .

۱۷ کانون ثانی — مصرلی (آندوئیوس) ایچون — لاتینلر بوکون طوتارلر وارمنیلر اون طقوزنجی کونی یالکز ذکریله اکتفا ایدرلر .

۱۸ کانون ثانی — اسکندریه پطریقی (اتاناسیوس) ایله (کریلوس) ایچون — ارمنیلر یکرمی دردنجی کونی یالکز ذکریله اکتفا ایدرلر .

۲۰ کانون ثانی — فضلای خرستیانیه دن (افتیموس) ایچون — اورتودوقسلره مخصوص .

۲۱ کانون ثانی — بلاد فرسدن مقتول (اناستاسیوس) ایچون — اورتودوقسلره مخصوص .

۲۵ کانون ثانی — استانبول پطریقی مشهور (غریغور) ایچون — ارمنیلره مخصوص برکون .

۲۷ کانون ثانی — استانبول پطریقی مشهور (یوانیس) خرستوسیوس ایچون — اورتودوقسلر ایله لاتینلره مخصوص اوچ کون .

۳۰ کانون ثانی — قیصریه پسقپوسی (واسیلیوس) ایله غریغور ایچون مکتب یورطیسی ·

۲ شباط — حضرت مریمك حضرت عیسایی طوغدیغنك قرقنجی کونی قوجاغنده معبده کوتوردیکنی تذکر ایچون ·

۲ شباط — حضرت عیسانك طوغدیغنك قرقنجی کونی آیین یهود اوزره عبادتخانه‌ده تقدیس اولندیغی ایچون — ارمنیلر اون التنجی کونی بپارلر ·

۸ شباط — زکریا علیه السلام ایچون ·

۱۰ شباط — لاپسکیلی پاپاس (خرلمبوس) ایچون — اورتودوقسلره مخصوص ·

۱۷ شباط — مقتول (تئودوس) ایچون — ایلك پرهیز هفته‌سنك جمعه ایرتسی کونی ارمنیلرله برابر دخی ذکری اجرا اولنور ·

۹ مارت — سیواس کولنده مغروق قرق کشی ایچون — امنیلر یکرمنجی لاتینلر الافرانغه مارتك طقوزنجی کونی بپارلر ·

۲۵ مارت — جبرائیل علیه السلامك حضرت مریمه کلوب حضرت عیسایی طوغوره‌جغنی تبشیر ایتدیکنی تذکر ایچون ·

۲۳ نیسان — مقتول (بورکئوس) ایچون—لاتینلر الافرانغه نیسانك یکرمی اوچنجی کونی ارمنیلرله برابر یالکز ذکریله اکتفا ایدرلر·

۹ مایس — حضرت (اشعیاء) علیه السلام ایچون ·

٢٠ مايس — بيوك قسطنطينك والدەسى (الن) ايچون ·

٢٤ حزيران — حضرت (يحيى) عليه السلام ايچون ·

٢٩ حزيران — پترس وپاولوس ايچون ·

٣٠ حزيران — عموم حواريون ايچون ·

٢ تموز — حضرت مريمك لباسنى تقبيل ايچون ·

٢١ تموز — حضرت (الياس) عليه السلام ايچون ·

٢٥ تموز — حضرت مريمك والدەسى ايچون ·

٢٦ تموز — مقتول پراشكوى نام خاتون ايچون — اورتودوقسلره مخصوص ·

٢٧ تموز — مقتول طبيب (پاندليئون) ايچون — اوتودوقسلر ايله لاتينلره مخصوص ·

٦ اغستوس — حضرت عيسى بعد الرفع جبل طورده حواريوندن (پترس) و (يوانيس) و (ياقووس) ه كورندى ديو بپارلر — ارمنيلر بوتاريخك كيرو ويا ايلروسنده كى پازار كونده تصادف ايتديروب ماعدا خرستيانلر پازارى التزام ايتمرلر ·

١٥ اغستوس — حضرت مريمك وفاتى ايچون — اون بش كون دخى پرهيز طوتيلور ·

٢٠ اغستوس — حضرت (شموئيل) عليه السلام ايچون ·

٢٩ اغستوس — حضرت (يحيى) عليه السلامك شهادتى ايچون ·

٣١ اغستوس — حضرت مريمك ميانى تقبيل ايچون ·

٥ ايلول — حضرت (موسى) عليه السلام ايچون ·

٨ ایلول — حضرت مریمك ولادتی ایچون .

١٤ ایلول — صلیبك آلنی واسطه‌سیله بولندیغنه تشکر ایچون .

٢٦ ایلول — انجیل صاحبی (یوحنا) ایچون .

٦ تشرین اول — حواریوندن (طومه) ایچون .

١٨ تشرین اول — انجیل صاحبی (لوقه) ایچون .

٢٦ تشرین اول — مقتول (دیمتریوس) ایچون — اورتودوقسلره مخصوص .

٨ تشرین ثانی — جبرائیل میکائیل اسرافیل علیهم السلام و سائر ملائکهٔ کرام ایچون .

٢١ تشرین ثانی — حضرت مریمك یدی یاشنده اولدیغی حالده عبادتخانه خدمتنه ویرلدیکنی تذکر ایچون .

٢٥ تشرین ثانی — مقتول (اقاترینی) نام خاتون ایچون — اورتودوقسلره لاتینلره مخصوص .

٣٠ تشرین ثانی — حواریوندن الك اول استانبول اپسقپوسلغنه کلان (اندریاس) ایچون .

٥ کانون اول — فضلای ملتدن (صوا) ایچون — اورتودوقسلره لاتینلره مخصوص .

٦ کانون اول — کبرای ملتدن اپسقپوس (نیقولاووس) ایچون .

٩ کانون اول — حضرت مریمك رحم مادره دوشدیکی کونی تذکر ایچون .

١٢ کانون اول — کبرای ملتدن قبریس اپسقپوسی (اسپیریدون) ایچون .

١٧ کانون اول — حضرت (دانیال) ایله کبرادن (انانیا) و (ازاریا) و (میشل) ایچون .

﴿ پاسقالیه حسابنه تابع اولان ایام مخصوصه ﴾

(پاسقالیه‌دن یدنجی کون اول اولان پازار کونی)

کرکجی ایله یهودی کاهن حقنده حضرت عیسی علیه السلامك سو یلدیکی کلام تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌دن التنجی اوچ کون اول اولان پازار کونی)

حضرت عیسانك ولد سفیه حقنده سویلدیکی مثال تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌دن اللی التی کون اول کلان پازار کونی)

حضرت عیسانك روز قیامت حقنده سو یلدیکی کلام تذکر اولنور — بوکا ات کسیمی هفته‌سی دخی دیرلر .

(پاسقالیه‌دن قرق طقوز کون اول کلان پازار کونی)

حضرت عیسانك اجداد بنی بشر حقنده سو یلدیکی کلام تذکر اولنور — بوکا پرهیز هفته‌سی دخی دیرلر .

(پاسقالیه‌دن قرق ایکی کون اول کلان پازار کونی)

سلانیك مترپولیدی (غریغوریوس) پالاماس یاد اولنور .

(پاسقالیه‌دن اوتوز بش کون اول کلان پازار کونی)

صلیبك خزینه‌دن چیقاریلوب عمومه ارائه اولندیغی تذکر اولنور

(پاسقالیه‌دن یکرمی سکز کون اول کلان پازار کونی)

استانبول پطریق نردبانلی (یوانیس) یاد اولنور .

(پاسقالیه‌دن یکرمی برکون اول کلان پازار کونی)

مصرلی غایت کوزل برفاحشه‌نك قرق سنه صکره توبه ایتدیکی یاد اولنور.

(پاسقالیه‌دن اون درت کون اول کلان پازار کونی)

حضرت عیسانك مرکبله جلیله‌دن قدسه عودت ایتدیکی تذکر اولنور — بوکوندن برکون اول حضرت عیسانك احیای موتا بیوردیغی دخی ذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن التی کون اول کلان پازار ایرتسی کونی)

یوسف علیه‌السلام ایله ذلیخا وقعه‌سی تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن بش کون اول کلان صالی کونی)

حضرت عیسانك بش عقلاو و بش عقلسز اون پاکیزه حقنده سویلدیکی مثال تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن درت کون اول کلان چهارشنبه کونی)

حواریوندن مطرود (یوده) نك حضرت عیسایه ایتدیکی خیانتك مأتمی اجرا اولنور.

(پاسقالیه‌دن اوچ کون اول کلان پنجشنبه کونی)

حضرت عیسانك صوك دفعه حواریون ایله طعام ایتدیکی تذکر اولنور.

(پاسقالیه‌دن ایکی کون‌اول کلان جمعه کونی)

حضرت عیسانك رفعی کونته مخصوص اولهرق مأتم وصیام اجرا اولنور.

(پاسقالیه‌دن بر کون اول کلان جمعه ارتسی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه حضرت عیسی علیه‌السلامك مزاره دفن اولندیغی تذکر اولنور.

(پاسقالیه کونی پازار)

بوکون خرستیانلرك اعتقادنجه حضرت عیسانك تکرار دیریلوب ظهور ایتدیکی کوندرکه تشکراً بیرام ایدرلر .

(پاسقالیه‌نك یدنجی پازار کونی)

حواریوندن بلومه‌نك ظهور مذکوری بعدالانکار تصدیق وکناهدن خلاص اولدیغی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اون دردنجی پازار کونی)

عطریات صاتان قادینلرك دین عیسایه داخل اولدقلری تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی برنجی پازار کونی)

حضرت عیسانك سماریه‌لی برخاتون ایله مکالمه ایدوب اوواسطه ایله سماریه‌لیلرك دین عیسایه داخل اولدقلری تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی بشنجی کونی)

حضرت عیسانك اون ایکی یاشنده ایکن عبادتخانه‌ده علماء یهوده تعلیم عقائد ایلدیکی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یکرمی سکزنجی کونی)

حضرت عیسانك دعاسیله کوتورم برشخصك افاقت بولدیغی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اوتوز بشنجی کونی)

حضرت عیسانك دعاسیله انادن طوغمه برعلیلك افاقت بولدیغی تذکراولنور .

(پاسقالیه‌نك قرقنجی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه عروج عیسی علیه السلام .

(پاسقالیه‌نك اللنجی کونی)

خرستیانلرك اعتقادنجه روح القدسك حواریون اوزرینه نزولی تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك اللی بدنجی پازار کونی)

عموم انبیا و معروف ذات تذکر اولنور .

(پاسقالیه‌نك یتمشنجی کونی)

بوکوندن صکره لاتینلر (فت‌دودو) نامیله برچوق بیوك بورطیلر طوتارلر .

§

﴿ بوزغاد ﴾ — آسیای عثمانیده انقره ولایتی داخلنده التی بیك نفوس جامع بر سنجاق مرکزی اولوب (چورم) (سنقورلی) (اق طاغ معدنی (وغازلیان قضالرندر طوغه‌دن معمول سورلری واستانبولده کائن یاصوفیه‌نك عینی جامع شریفی آثار عتیقه‌دن صایلور قدیماً اوزیانه یاخود صوغادا نامیه معروف ایدی . سنقورلی‌یه بوداق اوزی و آق طاغ معدننه (قره مغاره) دخی درلر .

§

﴿ یوسف ﴾ علیه السلام — حضرت یعقوبك مخدوم مکرمیدر تفصیلاتی قصص انبیاده محرر اولدیغی اوزره اون سکز یاشنده ایکن پدرلرینك کندوسنه فرط محبتی چکه‌میان دیکر قرنداشلری طرفندن حیله ایله کوتوریله‌رك بر قیویه القا و اوچ کون صکره تجاردن برینه کوله‌نامیله فروخت واعطا اولنمی اوزرینه تاجر مومی الیه معرفتیله کوتوریلوب وزیر مصر اطفیره صاتلدی ومؤخراً حسن عالمبهاسنه دلداده اولان زوجهٔ اطفیر زلیخانك افتراسیله زندانه آتلدی زندانده بش یاخود اون ایکی سنه طوردقدن صکره برائتی تبین ایتمکله چیقاریلوب برمأموریت مهمه‌یه تعیین اولندیغندن پدرومتعلقاتنی مصره کتوردیکی جاسان اراضیسنه اسکان ایلدی بعده زمان آتش عشقیله جکر کباب وامتداد ایام وحسرتدن کرکی کبی دوچار اضطراب اولان زلیخایی ارادهٔ الهیه‌ایله تزوج ایدوب مشارالیهادن یاخود دیکر بر حرمندن (افرایم) و (منشا) نامنده اوغللری اولدی

وبو اوغللرینی واوغللرك سلطنتی پدری یعقوب علیه السلام کوروب چوق دعا ایتدی ونهایت (٣٨٣٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بدیوز التمش ایکی سنه مقدمنده بنی اسرائیل نواحیسندن (اون) شهرنده یوز اون یاشنده وفات ایدوب مؤخراً نعش پاکی (خبرون) یاخود نابلسه نقل اولندی ٠ قیوبرجق صاچلی یاض تللی معتدل اقامه حسن الخلقه صبور وعنایت ربانیه ایله تأویل رؤیا وامور مخفیه وحوادث آتیه یه مطلع ذات ملکاتمات اولوب آباء واجداد عظامی شریعتنه متابعت ایلمشیدی معجزات سنیه سی لایعددر خزائن عدیده یه مالك ایکن آرپه ایتمکی ایله دفع جوع ایدردی بعضیلری بوقدر ثروت ایچنده نیچون آچلق احتیار ایدیورسکز دیدکارنده (آچلری اونودرم دیو طوقلدن قورقارم) جوابنی ویرمشدر ٠

مقدار ایام فرقتی یعنی پدر عالیقدرندن مفارقتی التمش سنه دن سکسان سنه یه قدر مختلف فیه اولوب بین المورخین مشهوری یکرمی ایکی یاخود سکسان فارسی وبعض علما قولی اوزره قرق سنه در ٠

§

﴿ یوسف همدانی ﴾ بن ایوب — مشایخ کرام معارف اتسامدن اولوب (ابوعلی فارمدی) دن جلب کمال و (١١٣٠ م و ٥٢٥ ه) تاریخنده طقسان بش یاشنده آخرته ارتحال ایتمشدر — عبد الخالق عجدوانی واحمد یسوی خلفاسندر ٠

§

﴿ یوسف ﴾ بن حسین رازی — (ری) مشایخ عظامدن اولوب ریاوتصنعدن جته ده فرد عصر ووحید دهر عالم وادیب بر ذات عالیقدر ایدی ذوالنون مصری وابوتراب النخشبی یه مقارن اولمشدر (اذا اردت ان تعلم العاقل من الاحمق فحدثه بالمحال فان قبل فاعلم انه احمق) کلام مشارالیهدندر یعنی اکر عاقل وزکی بی احمقدن تمییز مراد ایدر ایسه‌ك آنکله محال اولان شیلری سویلش اکرد ایتیوب قبول ایدرسه بیلکه احمقدر دیمشدر (مرید اکر عزیمت ایله عمل ایتیوب رخصت ایله عمل ایدرسه بیلکه آندن برثمره حاصل اولماز) و (جناب حقك حضور معنویسنه کافهٔ معاصی

ومناهی ایله وارمق ذره قدر تصنع وریا ایله وارمقدن ایدر) نطق دخی کلمات شریفه‌لرندندر .

§

﴿ یوسف بن عبد البر ﴾ — اندلسده واقع قرطبه علماسندن برفاضل ذیشاندر خطیب بغدادی ایله معاصر اولوب انلر شرقده ائمهٔ احادیثك نصل ممتازی ایسه بونلرده غربده اونسبتده معروف ومشهور ایدی فن محاضره‌ده (بهجة المجالس) نامنده‌کی اوچ جلد کتابك واسماء اصحاب کرامی‌جامع (استیعاب) نام اثرجلیلك مؤلفی بوذاتدر بونلردن بشقه احادیث شریفه‌یه متعلق تألیفات عدیده‌سی دخی واردر .
(١٠٧٠ م و ٤٦٣ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ یوسف ﴾ — کرماستیلی بر فاضل ذیشاندر برچوق زمان تدریس وقاضیلك ایله اشتغال ایدوب شرح مطوله برحاشیه ووقایه برشرح وعلم اصولدن خبیر نامنده برمتن و معانیدن برکتاب یازدقدنصکره طقوز یوز تاریخ هجریسی اثناسنده وفات ایلدی فاتح جامع شریفی جوارنده واقع خانه‌سی اتصالنده وکرماستی بلده‌سنده مکتبلری واردر وکندوسی فاتحده کی مکتبی خطیره‌سنده مدفون اولدیغی جهتله کرماستی نامی اورا محله‌سنه دخی ویرلمشدر .

﴿ یوسف اخی ﴾ — استانبول وادرنه مدرسلرندندر الفاظ کفره متعلق مسائلی شامل (هدیة لمهدیین) نام رساله ایله صدرالشریعه اوزرینه یازدیغی‌سرخی بعدالاکمال تخمیناً (١٤٨٩م و٨٩٥ﻫ) تاریخنده‌وفات ایلمشدر .

§

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ سنان پاشا یاخود خواجه پاشا دیومشهور وزیر فضائل مأثوردر — علوم عقلیه ونقلیه‌ده کثیر الاطلاع اولوب اوائل حالنده ذهنی شکوك وظنوندن وتخیلات فاسده وتوهمات کاسده‌دن قورتاره‌مامش اولدیغی جهتله اقرانك وازجله پدری حضر بکك چوق کره لوم وتعییبنه دوچار اولمش وبردفعه سمره باشنده ایتدیکی معامده وبراقدیغی

اشتباه اوزرینه پدرندن باشقه برصحن بیله بیمشدر . پدری وفات ایتدکدنصکره برمدت تدریس ایله مشتغل ومؤخراً فاتح سلطان محمد حضرتلرینه خواجه لك ایدوب متعاقباً رتبهٔ وزارته نائل اولدی وعلوم ریاضیه‌یی امر شاهانه ایله بالواسطه علی قوشجیدن تحصیل وقاضی زادهٔ رومینك (چغمینی) اوزرینه یازدیغی شرحنه حواشی تحریر ایتدی ونزد پادشاهیده فوق الغایه برموقعه مالك ایکن (١٤٧٦ م و ٨٨١ ه) تاریخنده زوال توجه شاهی‌یه اوغرامسنه بناءعزل وحبس اولنوب علمالك ایهنده قیل وقاله قالقشملری اوزرینه بالتخلیه سفر یحصار قاضی ومدرسلکیله درسعادتدن چیقارلدی وسلطان بایزید جالس تخت سلطنت اولدقده کتوردوب ادرنه مدرسه‌سنی احسان بیوردی . مناجات سمتنده و (تضرعنامه) نامنده ترکی برکتابی وتذکرة الاولیا نامنده دیکر براثری وهدایه‌دن طهارت بحثنه براعلا رساله‌سی واردر ادرنه‌ده وفاتی (١٤٨٦ م و ٨٩١ ه) سنه‌سنده‌در . مشار الیهك شیخ ابوالوفا حضرتلرندن ارشاده اجازه وبعضاً کرسی‌یه چیقوب ایراد نصح وموعظه ایتدیکی وبراره‌لق مقتول محمود پاشانك یرینه وزیر اعظم اولوب عسکره درسعادتده وفات ایلدیکی منقولدر .

§

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ — فحول علمادندر وزرادن برینك کوله‌سی ایکن تحصیل علمه هوس ایدرك علی قوشجیدن مأذون اولمش وبرچوق زمان طلابه درس وبروب نظری تعلق ایتدیکی هرکتابك حواشیسنه خیلی فوائد تعلیق ایتمش واستادی علی قوشجینك علم هیئتده یازدیغی رسالهٔ فحیه‌سنه برشرح یازمشدر .

﴿ یوسف سنان الدین عجمی ﴾ علمای بنامدندر سید شریفك مواقفنه و حاشیهٔ شرح تجریده حواشیسی واردرکه بوکتابی محضا خطیب زاده‌نك حواشیسنی رد ایچون تألیف ایلمشیدی . علم هیئتدن برساله‌سی واداب بحثدن برمقاله‌سی دخی واردر .

﴿ یوسف سنان الدین ﴾ اخی زاده دیمکله مشهور بر فاضل ذیشاندر

ولایتی اولان ایدینده بعض ذواتدن و بعده دیار عجمده (جلال الدین دوانی) حضرتلرندن تحصیل علوم ایلدکدن واوراده تأهل ایدوب مدرس اولدقدن نیجه زمان صکره یه بوطرفلره عودت وروم ایلی وطرابزونده مدرسلك ومفتیلك ایله برمدت خدمت ایدوب (١٥٢٩ م و ٩٣٦ ه) تاریخنده بروسه ده وفات ایلدی غایت عابد ومتورع ولطیف الخلقه برذات ایدی .

اماسیه وی ﴿ یوسف سنان الدین ﴾ دخی فحول علمادندر بوذات علم شریفی محیی الدین الفناری وطاشکپریلی مصلح الدین افندیدن تکمیل ایدوب مأمویتله برچوق سیروسیاحتدن صکره (١٥٧٨ م و ٩٨٦ ه) تاریخنده شام شریفده وفات ایلشدر . علوم ادبیه ده طویل الباع وفنون عربیه ده کثیر الاطلاع بتخصیص تفسیر شریف وحدیثده ماهر وحفظ آثار اخباردہ متبحر ایدی تفسیر بیضاوینك بعض مواقعنه تعلیقاتی وهدایه ومفتاح ومواقف شروحنه معلق کلماتی دخی واردر امام (علی) کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینه منسوب اولان حرز شریفی شرح ایلشدر .

شعرده دخی یدطولاسی اولدیغندن شام شریفه اشتیاق اظهار یله شوبیتلری یازمشیدی .

نسیم الصبح ان سافرت شاما
فبلغ ارضها منی السلاما

یحن ا قلب مذقارقت عنها
وکان الطیب قدوصل المشاما

لعل الله یلطف لی بفضل
ویسرر رده ذاك المقاما

(١٥٧٤ م و ٩٨٢ ه) تاریخنده ادرنه ده وفات ایدن شیخ (یوسف الخطیبك) مخلصی دخی سنان الدیندر مشارالیه کمال فضل وتقوی وکرامات ایله مشهور وظاهر وباطنی معمور برذات ایدی . مفتی ابوالسعود افندی یه ادرنه دن فتوی

کلدکجه ادرنه ده سنان چلبی کبی برفاضل وارایکن خلق بچون زحمت چکوب خارجدن فتوایه محتاج اولورلر دیمشدر .

§

﴿ یوسف پاشا ﴾ — کرید محاربه سی باشلادیغی صره لرده یعنی ١٦٤٥ م و ١٠٥٥ ه) تاریخنده سردار تعیین اولنان وزیر جلاد تمیردر . کریده وصولنده ابتدا کوچك طودور اطه سنی ومتعاقباً حانیه قلعه سنی الی درت کون محاصره ایله آلوب ایچنده بولنان وندیکلولری برموجب مقاوله عیال و اولادلریله برابر صالیو یرمش و (سان فرانجسقو) کلیساسنی کندو نامنه و (سان صوا) کلیساسنی سلطان ابراهیم و (سان قوله) معبدینی موسی پاشا نامله جامعه تحویل ایدوب درسعادته کلدکده اولا مظهر التفات شاهانه اولدی ایسه ده مؤخراً صدراعظم غدار محمد پاشانك رقابت سعایتکارانه سندن ناشی (ایکی صمدق دیرکدن بشقه برشی کتورمدی) بهانه سیله سرایده اعدام اولنمش وصکره لکن ایچنده قضامی کوریلوب واه واه یناقلرینك قرمزی رنکی حالا صولمامش دیو اظهار تأسف ایدلمشدر . ذکر اولنان دیرکلر اخیراً بغچه قپوسنده انشا ایدیلان یکی جامع شریفك خنکار محفلی التنه قونمشدر .

§

﴿ یوسف ﴾ بن عمر — کنیه سی ابو یعقوب اولوب عراقین والیسی مشهور حجاجك متعلقاتندندر امویه دن هشام بن عبدالملك زمانده یمن والیسی ایدی مؤخراً خلیفه مومی الیه بونی نهانی عراقه والی تعیین ایتدیکندن بغتة کیدوب سلفی خالدی وعاملرینی اخذ وحبس ومال چپاره رق ایچون بصره وسجستان وفارس عاملرینی کتوردوب انواع تضییقاته باشلادی وعمالدن (طارق) اشکنجه ده وفات ایدوب خالدك طعسان یولك اچه سی چیقدی . بوصره لرده مومی الیه خالد غاردیان ایله اووشوب قورتلق ایچون کندیسنی حبسخانه ده وفیات ژورنالنه یاردیر دیسه ده (یوسف) خالدك نعشنی بالذات کوره رك دیدیکندن غاردیان کندی عبی میدانه چیقه رق ایچون همان بیچاره خالدی بوغه رق نعشنی کوستردی وعبدالله دخی برادری خالد کبی درلو اشکنجه لر چکدکدن صکره آز وقتده آخرته یولجی اولدی .

والحاصل یوسف عراقده بولندیغی مدت ایتدك ظلم وشناعت براقدیغی حالده عاقبت کندوسی دخی (٧٤٣ م و ١٢٦ ه) تاریخنده عزل وشامده حبس ایدیلهرك رسنه صکره قتل اولندی چوجقلر لاشهسنی ایاغندن ایپ طاقدرق سوقاق سوقاق کزدیردیلر جثهسی غایت کوچك اولدیغندن راست کلان قادینلر یازق بوچوجغی نیچون قتل ایتمشلر دیرلر ایدی.

§

﴿ یوسف ﴾ نجرانده حکومت سورن ملوك حمیردندر لقبی ذونواس در دین موسادن خرستیانلغه ارتداد ایدن بحرین اهالیسنی بالذات کیدوب جبراً اسکی دینلرینه دوندرمش وتعند ایدنلری مخصوصاً تهیئه ایتدیردیکی آتش فشان قیولر ایچینه آتوب کبابه دوندرمشدر . مجازات مذکوره اربابی قرآن کریمده (اصحاب اخدود) نامیله مذکور ومسطوردر. بونك نصورتله حکمدار اولدیغنی بیلمك ایچون (لختیعه) کلهسنه نظر بیوریله.

§

﴿ یوسف ﴾ یهود مورخلرندندر قدس رومالیلر طرفندن محاصره اولندیغی اثناده بوده یهودیلر طرفندن بر فرقهنك قوماندانی ایدی ابتدای خلقتدن زمانه کلنجهیه قدر اولان وقایعی مشتمل برتاریخ کبیری اولوب کندو نامنه نسبتله شهرت بولمشدر .

§

﴿ یوشع ﴾ علیه السلام — انبیای بنی اسرائیلدن اولوب نون بن افرایم بن یوسف علیه السلامك اوغلی وحضرت موسانك همشیرهزادهسیدر دائما حضرت موسی ایله برابر بولندقلرندن قرآن کریمده (فتای موسی) عنوانیله ذکر اولندی . (اریحا) قلعهسنی تفتیش ضمننده بنی اسرائیل طرفندن کوندریلوب (قال رجلان من الذین یخافون) آیت جلیلهسنده بیان بیوریلان ایکی ذاتك بریسی دخی اشبو یوشع علیه السلامدر مشارالیه حضرت موسانك (٣٩٨٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التی یوز بش سنه مقدمنده وفاتی کونی وصیتی موجنجه بنی اسرائیله حاکم اولوب یکرمی بش سنه اجرای حکومت وبومدتده اردن نهرینك جهت غربیسنده اوتوز برحکمداره علیه ایله ملکلرینی اون ایکی سبط تبعهسی بینده تقسیم ایدرك (٤٠١٤ خ)

سنه سنده بوز اون یاشنده دار بقایه رحلت ایلدی . اصل اسمی یشوع اولوب یوشع بوندن معرب در مقر حکومتی (سیلو) نام قصبه ایدی . حین وفاتنده کسه بی خلیفه تعیین ایتمدیکندن بنی اسرائیل بر مدت (سان هدرین) نامنده برمجلس معرفتیله اداره اولنمشلر ایدی .

§

﴿ یوقاتان ﴾ — امریقای وسطاده مکسیقا حکومات مجتمعه سندن بریدر غرباً تاباسقو وشتاپاس جنوباً غاتیمالا وجهات سائره ده مکسیقا دکزی وآنتیل اطه لری ایله محدوددر طولاً شمالدن جنوبه ٤٤٥ عرضاً ٢٨٠ کیلومترو جسامتنده یعنی طقسان بش بیك کیلومترو مربعنده اولوب یدی یوز بیك نفوسی حاویدر مقری (مه ریده) وسائر بلاد مشهوره سی قامپه ش ویالادولید شهرلریدر هواسی یابس حار و صاغلام و اراضیسی هوندا بولینه وبالیز نهر لریله اسقا اولندیغدن منبت اولوب چوید ومانیوفه (امریقانك اقالیم حاره سنده یتیشان برنوع کوچك اغاج که کوکی طبده مستعملدر) یتشدیرمکده وجسیم اورمانلرنده متنوع قیمتدار اشجار وباخصوص برنوع بقام وابانوس اغاجلری بولنمقده در . یوقاتانده توایکلرك بقایاسی برچوق برلی قبائل ومکسیقایه متعلق خیلی اثار عتیقه بولنور

یوقاتان (١٨٢١ م و ١٢٣٧ ه) تاریخنه قدر اسپانیولرك مستملکاتی عداد نده ایدی اولا مستقل قالوب (١٨٢٤) ده مکسیقا هیئت اتحادیه سنه کیردیسه ده (١٨٢٩ م و ١٨٤٦ م) ده برافتراق موقت اکتساب ایلدی نهایت برچوق سنه لر محاربات داخلیه دن صکره (١٨٦١ م) ده ایکی حکومته منقسم اولدی که برنجیسی یوقاتان مقری (مریده) ایکنجیسی قامپه ش مرکزی کذلك (قامپه ش) در .

﴿ یوقاتان ﴾ کورفزی — آنتیل دکزندن تشکل ایتش برکورفزدر شمالدن جنوبه ٤٥٩ کیلومترو ممتد اولوب (براوا) اوجندن (روژه) نهایته قدر واصل اولور .

﴿ یوقاتان ﴾ یوغازی — انتیل دکزی ایله مکسیقا کورفزینی

یکدیکره ربط والصاق ایدن بوغازدر عرضی ١٦٠ کیلومتروبه بالغ اولور .

§

﴿ یولیا ﴾ — (١٨٣١ م و ١٢٤٧ ه) تاریخنده سچیلیا اطه‌سی جوارنده دفعةً ظهور ایدوب مدت قلیله ظرفنده ینه منخسف اولمش اولان جزیرهٔ صغیره‌نك اسمیدر .

§

﴿ یونستان ﴾ — آوروپانك جنوب شرقیسنده یونانستان خصوصی وپلوپونیز یعنی موره شبه جزیره‌سی وهمجوار اطه‌لردن مرکب برقرالیدر غربدن شرقه آرته کورفزدن غلوس کورفزینه قدر ممتد اولور شمالاً آوروپای عثمانی شمال شرقی وشرقده جزایر بحر سفید جنوباً بحر سفید غرباً یونان دکزی ایله محدوددر مقر حکومتی آتنه‌در . استقلالندن اول دولت علیه اداره‌سنده موره ولیواديه سنجاقلرینی تشکیل ایدرایدی هوامی باخصوص آتیك جهتی غایت لطیف واراضیسی طاغلق ایسه‌ده محصولداردر طاغلری اکثریا زیتون اغاجلریله مستور ورچوق قورشون قلای بیاض مرمر معادنیله معموردر وصناعتی اهمیتسز و شکل حکومت مشروطیت وقاعدهٔ وراثت اوزره‌در .

﴿ یونانستان قدیم ﴾ — حدود واتساعی قدما طرفندن بر صورت مکمله‌ده تعیین ایدیله‌میور ایسه‌ده چوق زمان (پلاژ) و (اله‌ن) جنسیله مسکون اولدیغی وشمالاً اکرو سیرونیه‌ن و قامبونیه‌ن طاغلری شرقاً اطه‌لر دکزی جنوباً بحر سفید غرباً یونان دکزی ایله محدود واوج قطعه‌یه منقسم اولوب برنجیسی اپیروتسالیا ایکنجیسی وسطه‌ده یونستان خصوصی اوچنجیسی پلوپونیز ایدوکی وبتون قطعه‌نك برطاقم مستقل جمهوریتلره منقسم بولندیغی تحقیق اولنه‌بیلمشدر مؤخراً یونانستان لفظی ماکیدونیا وایلیریای جنوبی‌به وتراس ویونان اطه‌لرینه قدر توسیع ایدیلیوردی .

میلاددن یکرمی عصر مقدم بعض مصر وفینکه‌لیلر (سیقروپ) لك تحت قوماندا سنده اولهرق یونانستانه کلوب اسکان ایلدیلر و بر خیلی زمان

صکره (له‌لکس) نام ذات اسپارتك تمللرینی قوروب متعاقباً (اله‌ن) لر میدانه چیقدی بو اهالی میلادك اون التی عصر مقدمندن اون درت عصر مقدمنه قدر (دوریه‌س) (ایئولیه‌ن) (ایونیه‌ن) (آله‌ئن) نام درت شعبه‌یه منقسم اولدیلر (٤١٦٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك یك بشیوز طقسان یاخود یك التی یوزاوتوز بش‌سنه مقدمنده تسالیاده‌دوقالیون (زمانده ثون ونسلتانی غرق ایتمك اوزره بر طوفان وقوعبولمشیدی) و الی‌بش سنه صکره تبده قادیموس والتمش اوچ سنه صکره آرغوسده دنائوس و کریده‌ده مینوس نام ذوات حکم سورمکده ایدیلر مؤخراً بلوپلرکله‌رلك آپی‌نه توطن ایتدیلر که پلوپونیز نامی اورادن قالمه‌در . بوندن صکره یعنی (٤٠٩٤ خ) دن (٤٤٠٤ خ) تاریخنه قدر یونانستانده بردور ظهور ایتدیکه بوکا ازمنهٔ قهرمانیه اطلاق اولنمشدر برطاقم اشخاص موهومه‌نك محاربانی واولیپیق اوبونلرینك تأسیسی وترووا وسائره محاربانی کبی مبالغه‌لی وقوعات وافسانه قبیلندن اولان مواد بوزمانه حمل ایدیلور . هراقلیدك پلوپونیزه دخولندن اعتباراً ایسه یونانستانك قرون وسطامی بدأ ایدر بوائناده اولا مدنیته ضعف کلدیسه‌ده مؤخراً ترقی‌رونما اوله‌رق یونان کوچلری ایتالیااسپانیا وسائرقطعات اراضی یه انتشاره باشلادیلر(٤٧٣٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز اللی التی یاخود سکز یوز طقسان سکز سنه مقدمنده لیقورغ اسپارتده قوانین منتظمه وضع ایتدی وبوتاریخدن اعتباراً بتون یونانستان قرالیتلری جمهوریته تحویل اولنوب یالکز اسپارت شکل حکومتنی محافظه ایلدی و (٥١٠٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز طقسان سنه مقدمنده موقع بروزه چیقان مدیق محاربانی ویونانیلرك شمالی مظفریاتی وملتبادی ودیمستوقلی ولئونیداس وآریستید وسیمون کبی ذوات مشهوره‌نك حسن تدابیر وحرکاتی ایله شهرت الدی بونك اوزرینه یونانستان علوم وفنونده خارق العاده برترقی کوسترمکده ایسه‌ده نهایت ینه محاربات داخلیه سببیله یعنی آتنه واسپارتك شرف وقونجه بربرینه رقابة باشلامایله ضعفه یوز طوتوب هرایکی جمهورت بینده‌ظهوره کلان پلوپونیز محاربه‌سی یکرمی یدی سنه امتدادندن صکره (٥١٩٠ خ) تاریخنده آتنه‌نك ضبطی ایله

ختام بولدی بعده (٥٢٣٩ خ) دن (٥٢٥٦ خ) تاریخنه قدر ماکیدنیا قرالی فلیب کاملاً یونانستانی قبضهٔ تصرفه چکوروب خلقی اولان اسکندر ایسه یونانستان نامنه ایتدیکی محاربه ده بتون آسیایی حکمنه رام ایلدی و مومی الیهك وفاتی اوزرینه یونانستان استقلال قزانه جغی یرده اسکندرك اخلافی یدینه دوشه رك بر مدت صکره یونانستانی برلشدیرمك مقصدیله (اکائن) اتفاقی ظهور ایتدیسه ده ثمره سز قالدی و مؤخراً رومالیلر تواریخ مختلفه ده یونانستانك برطاقم محللرینی ضبط ایدوب (٥٣٩٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوزطقسان سکز سنه مقدمنده بالجمله یونان ممالکنه مالك اولدیلر . اولوقتدن برو یونانستان تاریخی بشقه جه برمهم وقعه کوسترمیوب وقوعات یونانیه روما ایمپراطورلغی وقایعی آره سنه قارشمشدر . تئودوس زماننده ایمپراطورلغك تقسیمی اثناده یونانستان شرق ایمپراطورلغی حصه سنه دوشدی و بو مدتده دخی بار بارلرك صدماتندن کوزآچه میوب مؤخراً طقوزنجی عصرده عربلر و اونجی عصرده بلغارلر و (١٠٨٠ م و ٤٧٣ ه) ده قسماً نورمانلر و (١٢٠٤ م و ٦٠١ ه) ده صلیبیلر طرفندن ضبط اولندیغی حالده یکرمی ایکی سنه صکره برقسمی وسلطان محمد ثانی زمانده یعنی (١٤٥٣ م و ٨٥٨ ه) تاریخنده واستانبولی فتحی عقیبنده عمر پاشا معرفتیله آتنه شهری ممالك دولت علیه یه التحاق ایلدی اسکندربك زمانده ایپر قطعه سی حمایهٔ دولت علیه ده مستقل قالمشیدی میر مومی الیهك وفاتی اوزرینه اوراسی دخی سلطنت سنیه یه فرمانبر اولوب اکرچه بعض سواحل یونانیه یه مالك بولنان ونیکلیلر مقاومت ایتدیرسه ده (١٥٧٣ م و ٩٨١ ه) ده آنلر دخی شهامت عثمانیاته تحمل ایده مدکلرندن بونك اوزرینه بتون یونانستان دولت عثمانیه یه چکوب سلانیك یانیه لیوادیه موره نام درت ولایت تشکل ایلدی . بوحال بلاتحول یونانستان کسب استقلال ایدنجه یه قدر سورمشدر یونانلیلر دولت علیه اداره سنده بولندقلری مدتجه هرنقدر برچوق اختلالار چیقاردیلرسه ده هیچ برنده مغلوبیتدن بشقه نتیجه آله میوب نهایت (١٨٢١ م و ١٢٣٧ ه) دن (١٨٣٠ م) تاریخنه قدر برطاقم معاونات خارجه واسطه سیله طیانمش اولدقلری اختلال نتیجه سنده اوروپا دول معظمه سنك تنسیبیله اعلان استقلال

ایلدی . (ایقورغ) و (الهن) و (سقروپ) وسائر بعض کلمه‌لره دخی نظر بیوریله .

§

﴿ یونجه ﴾ — بیراقلری عموم آکل النبات حیواناته ودانه‌لری انواع طیور وچیچکلری بال آریلرینه نافع اولان اشبو نباتك بوز یکرمیدن متجاوز نوعی اولوب الٰهٔ اعلامی صاپلری یوکسك وبیراقلرینك اوزری حلزونی چیزکلر واویمه‌لر ایله مزین چایر وچمن یونجه‌سیدر . بونلر مرزوع اولدیغی تراله‌رده اوچ سنه قدر ثابت اولوب هرسنه ایکی واوچ ویری صولاق اولدیغی حالده درت دفعه یله محصول ویره‌بیلورلر .

§

﴿ یونس ﴾ بن‌متی علیه‌السلام — لقب شریفی ذوالنون اولوب کندوسی لام اسرائیلی ولاب آثوریدر نینوه اهالیسنه پیغمبر بعث بیورلدیغی زمان بلاد اسرائیلیه‌ده بولندیغی جهتله حسب‌الاراده نینوه‌یه کیتمك لازم کلور ایکن بعض مطالعه‌یه مبنی یافه اسکله‌سنه ایندیکندن قصص انبیاده مفصلا بیان اولندیغی اوزره بلع حوت وقعه‌سی ظهوره کلدی واندن صکره عودت ونینوه‌یه عزیمتله (٤٨٢٣ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدیبوز یتمش برسنه مقدمنده اجرای احکام نبوت ایلدی بطن حوته برساعت‌قدر طوردیغی مرویدر زمان بعثنده اختلاف وقوعبولوب بعضیلری سلیمان وبعضیلری الیاس ودیکرلری دخی شعیب علیهم‌السلامدن مؤخر اولدیغنی روایت ایلدیلر .

§

﴿ یونس امره ﴾ — بولی اهالیسندن اولوب سقریه جوارنده زاویه‌نشین عزلت اولان شیخ (طایدق امره) حضرتلرندن حائز نصاب فیض وکمال اولمش و بین‌الامة رشد وکراماتله شهرت بولمرق (١٤٣٩ م و ٨٤٣ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر . قبری کوتاهیه صوینك سقریه‌نهرینه قارشدیغی محلده‌در مشارالیهك اوقوب یازمه‌سی اولدیغی حالده ترکجه آلهیاتی کندوسنك علم توحیده مقام عالی صاحبی اولدیغنی اظهار ایدر ازجمله شوکفته‌سی .

(نظر ایله ایتری · پازار ایله کوتوری)
(یرادیلانی خوش کور · یراندن او توری)

§

﴿ یونغ ﴾ آبه — ارباب زراعتدندر (١٧٤١ م و ١١٥٤ ه) ده سوفولق قونتلغنده مزرعهٔ وجوده کلوب (١٨٢٠ م و ١٢٣٦ ه) تار یخنده باداحل خرمن عمر ینی سورمش صاورمشدر زراعته متعلق معلوماتنی اکمال یولنده برچوق سیاحتلر ایدوب زراعت ادارهسنده باش کاتبلکه نائل ومسلکنه موافق خیلی آثار مفیده تحریر یله اقرانی میساننده سر منزل رجحان وسرفرازی یه واصل اولمشدر · تألیفاتی ١ (کیددو فرمیه) رهبر زراع) ٢ تجاربیه مبتنی (اصول زراعت) ٣ (برچفنجینك سیاحتنامهسی) ٤ ایرلاندده برسیاح) ٥ (فرنسه ده برسیاح) ٦ (اسپانیاده برسیاح) ٧ (ایتالیاده برسیاح) ٨ (١٧٩٠ م دن ١٧٩٤م) تار یخنه قدر وقایع زراعتی شامل برکتاب) ٩ (آبده برچفمق اوزره) برزراعت رسالهسی که قرق بش جلددر · باشلیجه اثرلری فرانسزجه یه ترجمه اولندی ·

﴿ یونغ ﴾ طومه — حذاقهٔ اطبا ومهرهٔ علمادن برکیسه در (١٧٧٥ م و ١١٨٩ ه) ده سومیرسه دمیلوه رتون) ده تولد و (١٨٢٩م و ١٢٤٥ ه) ده وفات ایلدی لوندره مکتب قرالیسندن نشأتله (١٨٠٧ م) ده حکمت طبیعیه ومنجینق صنایعنه و (١٨١٢ م)ده امراض متنوعه یه دائر معلوماتنی نشر ومتعاقباً آثار عتیقه تحریاتنه سعی ایدوب بونده دخی موفقیات کامله ارائه ایلدی بو جلهدن اولهرق مصرده رشیدیهده بولنان خطوط قدیمه یی حل وایضاح ایلیوب هیر وغلیفی دخی تعریفه ممکن مرتبه چالشدی · (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ه) تار یخنده مصر لسانی اوزره برقاموس نشر ایتمش وفن مرایاده تکاسر ضیایی بولمشدر ·

§

﴿ یونان ﴾ — چینك جهت غربیسنده مسکون اهالیٔ اسلامیه یه مخصوص بر نامدر · بونلر چین دولتی حمایهسنده ایکن بعض حرکاتده

بولندقلرینه بناء دولت مشارالیها (١٨٧٢ م و ١٢٨٩ ه) تاریخنده عسکر کوندروب (طلیفه) و (مومین) نامنده ایکی ولایتلرینی ضبط وایچلرنده بولنان اهالینك یوزیك قدرینی فاملیالرله برابر اعدام ایتدی وحکمدارلری اولان (سلطان سلیمان) چینلیلرك الله دوشمامك ایچون حرمنی وچوجقلرینی برمحله حبس ایدوب کندوسنی تسلیم ایلدی .

§

﴿ یووا ﴾ — اکثری قوشلرك و یمورطلایجی سائر حیواناتك یمورطلایوب یاوری چیقاردقلری بتاقلردر قرتال قوشلری یوالرینی اکثریا قیا قووقلرنده ولیلك وچایلاقلر یوکسك اغاج ودیوار اوزرلرنده چالی چرپی ایله وآری وطرمیشیق وکوچك سقا واسپنوس وصقصغان قوشلری اغاج قووقلرنده ویوکسك دالارده اینجه اوتلر وتوکلر و یولك تللری ایله پیارلر دوه قوشلری یمورطه لرینی حرارت شمس ایله ایصنان قوملره براقورلر قره طاوق وهدهد وامثالی قوشلر یوالرینی یکدیکره ملتصق اولهرق خفیف برقات چامورایله یاپوب صیجاق طورمق ایچون ایچنی اغاج طمرجقلرینك اینجه ویومشاق توکلریله و یوصون قوربلریله دوشر قرلنقچلر انسان شنلکی اولان محلارده دره لردن غاغه لریله طاشیدقلری چامورلری بربری اوزرینه قویه رق مکمل صورتده یاپوب هرسنه قوللانورلر چینك قرلنغج یوالری چینلولر طرفندن کمال تهالك ایله آرانیلور برغدادر اشبو یوالر بالق نفسنه مشابه وشفاف وقفسلی و بیاضیمی اولورکه حاوی اولدیغی مواد قرلنغجلك چفتلشدیکی زمان غاغه سندن آقان مان ایله هضمه صالح برنوع نباتدن مرکبدر .

برچوق طیوردخی واردرکه یوالرینی مشترکا پیارلر (غویلان) دنیلان دکز قوشی و(ژونلاند)لی (موایتی) دنیلان مارتی یه مشابه دکز قوشلری وبحر محیطده اولان اوردکلر بونوعدندر .

برنوع سرچه لردخی یوالرینی جروی بولهرله وجمهور یتله پیارلر . پیغان وامثالی طیرماشیجی قوشلر یمورطه لرینی مشترکا بربوایه قویوب یاورلرینی مناوبة یاتهرق چیفارلر .

قوربغه وحیوانات زاحفه‌دن بعضیلری یمورطه‌لرینی مستعد انشقاق یرلره قورلرایسه‌ده ایچلرنده مخصوص یوا بیانلری دخی واردر ۰

هندستان وفرانسه سواحلنده بولنان برطاقم اوفاق بالقلرك ارککلری کمال دقتله بردلیکی یوا اتخاذ ایدوب دیشیلرینی اوراره جلب ایدرلر ۰ ذوثدایا حیوانات آره‌سنده یرصیچانلرینك وکوستبکارك تحت الارض یوالری واردر و (سنجاب) لرك یووالری صقصغان یوالرینه مشابهدر ۰

قازوطاوق واوردك کی قوشلر یوایاپمغی التزام ایتمزلر وچایر قوشی کبی غاغه‌سی اوزوبجه کوچك قوشلر بالعکس یمورطه‌لرینی محافظه‌ده فوق الغایه اعتنا ایدرلر ۰

§

﴿ یلان ﴾ — حیوانات زاحفه‌نك اوچنجی خنشیه فرقه‌سندندر یلانلرك فقراتی ایکیوزدن اوچیوز عدده واضلاعی ایکیوز اللی چفته قدر بالغ اولور یلانلرك بعضیلرنده عادی اینجه دیشلرندن بشقه کلابی متحرك یعنی چنکللی بردیش دها اولوب غایت حاده و مجفدر وقاعده سنده سم ایله مملو برکیسه واردرکه اصیردیغی زمان بوندن سم افراز ایدر ۰

یلانلرك لسانلری طویل ومتحرك ومنشق اولور (یلان اوق آثار دیدکاری اشبو لسانلری اوله‌جق) یلانلر حیوانات ایله تغذی ایدرلر وکندو جثه‌لرندن بیوك پارچه‌لری بوده یلورلر چونکه غدالرینی چکنه‌مدکلرندن چکه‌لرینی زیاده آچارلر لکن قولایلقله یوده‌میوب بر قاچ کون اوغراشورلر وهنکام شتاده ایوشوق برحالده امرار وقت ایلرلر وبو اوانده بعض حفره وثقوب درونده وجودلرینی صغوغك تأثیرندن محافظه ایچون بر بری اوزرینه حلقه‌لنوب اوله‌جه یاتورلر ۰

یلانلرك کوزلری ثابت وقپاقلری یوق کبدر انك ایچون یلان باقدیغی آدمی تسخیر ایدر درلر ۰ یلان یمورطه‌لرنك قشری رقیق اولدیغندن یاوریلرك حین تولدنده منشق اولور وبعضیلری یمورطه‌سنی بربره طوپلایوب واوزرینه چورکلنوب یاوریلرینی اوله چیقارر ۰

یلانلرك ایچنده هندستانده اولان (بووا) نوعنك اون بش متردن یکرمی

مترویه قدر اوزونلری واردر وقوه وقدری قابل تعلیق ومساکندر یونلر رطوبتلی اورمان وسحابق محللرده بطاقه‌لرده کزرلر .

(قره یلان) وعنك اقلیمیمزده یلانلری ضرر سزدر یونلرك اورمانلرده تصادف اولنان یوکاری اوجی صاری یه مائل یاشل نشانه‌لری حلقه شکلنده ووجودی کوك رنکده ولوب سیاه نقطه‌لری بولور .

زهرلی یلانلرك (قروتال) چهره‌لی حلقی کاغد اوزرنه قوتلی ریك دوکیلور کبی سس چیقاره‌رق سیران ایدرلر یونلرك امریقای جنوبی و شمالیده بولنان مشهورلری انجق ایکی مترو طولنده در اکثریا اچیق محللرده کزرلر واغاجه چیقمز وانسانی اصیرمزلر فقط کوزلرینك اصابت ایتدیکی قوربغا کبی کوچك حیوانجغزلری مانیاتیزمو آثاری اوله‌رق مسخر ایدوب قولایلقله صید و بلع ایدرلر یونلرك قوقوسی کریه و زهری غایتله مؤثر اولوب ایصیردیغی برفیلی ایکی اوچ ثانیه‌ده هلاك ایده بیلور لکن کندوسیده صاغ قالمز حتی بویلانك قورومش قدیدنده بیله سم وقوقو باقیدر .

(نیغوثقال) اوق یلانی دخی سملی اولوب امریقاده پك یوکاری ایکی بچق مترو طولنده اولور وانتیل اطه‌لرنده صاری یلان دیو معروف اولان یلان دخی یونلردن عد ایدیلور .

(انکرك) یلانی دخی سملی یلانلردندر یونك اوروپا قطعه‌سنده انواعی و درتدن بش مترویه قدر اوزونلری واردر . یونلرك رنکلری اسمر و هر طرفنده برصره سیاه لکه‌سی و باشنده پولری اولور وسیاهه و قرمزی یه میال رنکلیلری دخی کورپلور . انکرکلر اکثریا یابس محللرده و شمسه قارشو طاش اوزرلرنده یشارلر زهرلرینك عضلات وجلد وغشاء مخاطی یه تأثیری پك جزئی اولوب جریحه‌سی صورلمق ایله مندفع اولور ایسه‌ده نادراً اوردیه تصادف ایلدیکی حالده تهلکه‌لیدر بویله برجریحه وقوعنده طبیبه لازم اولان ابتدا جریحه انکرك ایله می یوقسه ثعابین سائره ایله‌می حاصل اولمشدر یعنی زهرلی یلانمی یاخود زهرسزمی ایصیرمشدر دیشلرینك براقدیغی شکل و سائره دن تشخیص ایدوب اکا کوره علاج ایتمکدر .

بعض حکما انکرك یلاندن حمای وخیمه ومزمنه وامراض جلدیه وجذام

وفرنکی علتلرینه علاج پارلر و معجون و مطبوخنی اعصابه قوت ایچون وبرلر ایدی شمدیلرده چوقلق مستعمل دکلدر ·

یلانك (تابیا) ذات المنظر جنسی هندستان طرفلرنده بولنور که بونلری هندیلر طوتوب وسملی متحرك دیشلرینی چیقاروب دف وچاك سیله اویناديرلر بونلرك عنقی اوزرنده سیاه کوزلك کبی نشانه‌لری واردر ·

وقتیله حضرت آدم علیه السلامی اغفال ایتدی دیه‌رك یلانلری یالان وحیله و قسقانجلغك صورت مثالیه‌سی عد ایدنلرده بولنور ایمش ·

§

﴿ یلانجق ﴾ — جلدك بر التهاب سطحیسنه اطلاق اولنور بوعلت حمای عمومی ایله برابر وجودك بعض محللرنده شیشکنلك و کرکنلك واز چوق وجع حاصل ایدر شیشك اوزرینه پرمق ایله طوقنلسه قرمزیجه اولان لونی محو اولوب پرمق قالدیرلدقده ینه رجعت ایدر و برمعتاد جزؤ معلولك اوزرنده برطاقم اوفه‌جق قبارجقلر پیدا اولوب بونلر جفافت کسب ایلدکلرنده پول پول اولان قبوقلری دوکلمکه باشلار ·

یلانجق دائما حاده حالنده اوله‌رق ظهور ایلدیکندن مریض اون ویا اون ایکی کون ظرفنده افاقت بولور ایسه‌ده برمحلده ثابت اولیوب اوته‌یه برویه طیران ایدن نوعی صعوبتله مندفع اولور بناءعلیه علت مذکوره‌یه طوتیلانلرك درحال حکیمه مراجعت وامر تداوی یه کوزلجه دقت ایتلری لازمدر ·

§

﴿ یلان بالغی ﴾ — حیوانات بحریه دن اوله‌رق اوروپا کول وایرماقلرنده نادراً بولنور بونلرك وجودی اینجه ویومشاق یاغلی وقیلچقلری آزمرئی اولوب باشلری کوچك وسیوری وطوللری اللی سانتیمترودن برمتره‌یه قدردر · بونلر کوندزین چامورلرده صاقلانوب اوفاق بالق وصوغلجانلری آولامق ایچون کیجه‌لری چیقارلر و صودن چیقوب الك رطوبتلی چایر وچمنلرده دخی کزینورلر · لحمی غایت لذیذ و نفیس اولور ایسه‌ده هضمی کوچجه‌در · اورو پاده یلان بالقلرینك تکثیریچون بعض تجارب اجرا اولندیغی ایشیدیله‌یور ·

(ی) حرفنده اولان ممالك دولت علیه

اسم واعتباری		درقضا	درلوا	درولایت
یار حصار	ناحیه		بروسه	خداوندکار
یار پوز	ناحیه		مرعش	حلب
یافه	قضا		قدس	قدس
یاقوه	قضا		ایبك	قوصوه
یالوه	ناحیه		ازمید	شهر امانی
یانیه	مرکز ولایت		یانیه	یانیه
یاوه	ناحیه		طربزون	طربزون
یاویجه	ناحیه		تکه	قونیه
یایا کوی	ناحیه		صاروخان	صاروخان
یایقل	ناحیه		صینوب	قسطمونی
یبان آباد	قضا		انقره	انقره
یحیالو	ناحیه		یکده	قونیه
یحتك	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
یرکسیکی	ناحیه		منتشا	ایدین
یره پتره	قضا		لاشید	کرید
یشران	ناحیه		تعز	یمن
یعقوب بك	ناحیه	اردو	جانیك	طربزون
یعقوبه	ناحیه		بغداد	بغداد
یغمور دره	ناحیه		کمشخانه	طربزون
یقه جق	ناحیه		قره حصار	سیواس
یکی ایل	عشیرت		انقره	انقره
یکی پازار	مرکز لوا		یکی پازار	قوصوه
یکی پازار	ناحیه		ایدین	ایدین
یکی واروش	قضا		یکی پازار	قوصوه
یکی شهر	قضا		بروسه	خداوندکار
یکی شهر	ناحیه		ایدین	ایدین
یکیجه واردار	قضا		سلانیك	سلانیك
یکیجه قلعه	ناحیه		مرعش	حلب
یکیجه کونی	ناحیه		انقره	انقره
یکیجه یولی	ناحیه		بولی	قسطمونی
یلانیجه	ناحیه		بولی	قسطمونی
یلدیز ایلی	قضا		سیواس	سیواس
یلواح	قضا		اسپارته	قونیه

اسم واعتباری		در قضا	در لوا	در ولایت
یلداج قره اغاج	ناحیه		حمید	قونیه
یلکسی	ناحیه	طرسوس	اطنه	اطنه
یهور	ناحیه		طربزون	طربزون
ینبوع	قضا		مدینه	حجاز
یورکان	عشیرت		اینغ ایل	اطنه
یورکان لادیق	عشیرت		قونیه	قونیه
یورکان	عشیرت		قونیه	انقره
یورکان اراج	عشیرت		قسطمونی	قسطمونی
یورکان طراقلی	عشیرت		قسطمونی	قسطمونی
یورکان	عشیرت		سینوب	قسطمونی
یورکان زیله	عشیرت		سیواس	سیواس
یوزده پاره	ناحیه		سیواس	سیواس
یوزغاد	مرکز لوا		یوزغاد	انقره
یوند	قضا		مدللو	جزایر بحر سفید
یهودیه	ناحیه		بصره	بغداد

3 1761 06978365 2

